
3 1761 08112428 1

ZSIGMOND KIRÁLY VISZONYA MILANÓHOZ ÉS VELENCZÉHEZ RÓMAI UTJA IDEJÉBEN

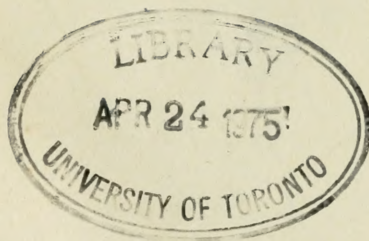
SZÉKFOGLALÓ ÉRTEKEZÉS

ÁLDÁSY ANTAL
LEVELEZŐ TAGTÓL

(OLVASTATOTT A M. TUD. AKADÉMIA 1909 MÁRCZIUS 8-IKI ÜLÉSÉN)

Tóth Kálmán
Kolozsvár, 1918.

BUDAPEST
KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
1909

Budapest, az Athenaeum r.-t. könyvnyomdája.

ZSIGMOND KIRÁLY VISZONYA MILANÓHOZ 1425—1431-IG.

I.

Zsigmond római és magyar király politikai tervei között, 1410-ben római-német királylyá történt megválasztatása óta, az olaszországi út megindítása első helyen szerepelt, de csak uralkodásának utolsó évében jutott annyira, hogy e tervét megvalósíthassa és Olaszországba menve, magát Milanóban a lombard és Rómában a császári koronával megkoronáztathassa. Akadályok torlódtak olaszországi útja elé, nehézségek merültek fel, melyek elhárítása hosszabb-rövidebb időt vett igénybe. A nehézségek, melyek őt olaszországi útja megindításában akadályozták, részben belpolitikai okokból eredtek, részben a külpolitikai viszonyok alakulására vezethetők vissza, utóbbiak közt első sorban a nyugoti nagy egyházszakadásra és azután Zsigmondnak az olaszországi hatalmakhoz való viszonyára.

A belpolitikai események között, melyek Zsigmondot olaszországi útja megindításában akadályozták, első helyen a testvérével, Venczellel 1411 július 8-án kötött egyezség említendő, melynek értelmében Venczel elismerte Zsigmondnak 1410-ben római-német királylyá történt választását, Zsigmond ellenben lemondott Venczel javára a császári koronáról.[1]) Ez az egyezség ugyan csak egyoldalú volt, mert ahhoz a birodalmi fejedelmek hozzájárulása nem történt meg, és kétséges, vajjon e hozzájárulás, ha kikéretik, meg is történt volna, de ennek daczára kizárta

---

[1]) Az egyezséglevél Deutsche Reichstagsakten VII. 63. szám.

azt, hogy Zsigmond Venczel életében a császári koronát elnyerje. Az egyezség azonban nem állott sokáig fenn, és Zsigmond már a következő évtől kezdve foglalkozott azzal a tervvel, hogy a császári koronát magának megszerezze, míg végre 1414-ben — Zsigmondnak november 8-án Aachenben történt koronáztatása előtt — az 1411-iki egyezség egy újabb egyezséggel hatályon kívül helyeztetett, melyben Venczel lemondott a császári koronáról Zsigmond javára és ennek fejében elismertetett a római királyi méltóságban.[1]) Ezzel a helyzet Zsigmond javára változott, noha a külpolitikai bonyodalmakból származó akadály, a nyugoti nagy egyházszakadás még mindig nehézségeket gördített az olaszországi út elé. Zsigmond a császári koronát jogosan és törvényesen csakis a törvényesen és érvényesen megválasztott pápa kezéből fogadhatta és ezen nem változtatott az sem, hogy a választása előtt kiállított kapituláczióban kijelentette, hogy választása megerősítését csakis XXIII. János pápától fogja kérni,[2]) valamint az sem, hogy ugyanakkor követség útján elismerte Jánost pápául.[3]) Választása megerősítését ennek daczára nem kérte tőle, valamint nem reagált XII. Gergely pápa fáradozásaira sem, a ki őt, a nélkül hogy kérte volna, 1415 márczius 13-án elismerte és választását megerősítette.[4]) Mindez azonban nem változtatott azon, hogy az egyházszakadás megszüntetése előtt a császári korona megszerzéséről szó sem lehetett.

Ez akadály elhárítására Zsigmond már 1412-ben gondolt,

---

1) L. erre vonatkozólag Finke, Acta concilii Constanciensis I. 383—386. oldal és különösen 386. oldal 1. jegyzet, továbbá Monumenta Zollerana VII. 402—407. oldal

2) 1411 július 22-én: »zum ersten sollen und wollen wir unsere confirmacion, approbacion und bestedigunge von nimandes anders heischen nemen oder entphaen dann von unserme heiligen vatere babist Johannes deme drieundzwenzigesten oder von sime rechtem und ordelichem nachkommen ane gewerde.« D. R. A. VII. 64. szám 1. §.

3) L. Martène-Durand, Amplissima Collectio VII. 1176. Zsigmond és XXIII. János egymásközti viszonyára nézve l. Hunger, Zur Geschichte Papst Johanns XXIII., és Schwerdfeger, Papst Johann XXIII. und die Wahl Sigismunds zum röm. Kőnig 1410. Wien, 1895.

4) XII. Gergely bullájának dátumára nézve l. Finke, Acta I. 188—192. oldalt. V. ö. Finke, Forschungen und Quellen zur Geschichte des Konstanzer Konzils 6. oldal 1. jegyzet. Eddig a megerősítő bulla keltének 1410. szeptember 20-át tekintették.

midőn a szakadás megszüntetése czéljából a római zsinat összeült. Zsigmond ekkor tervbe vette, hogy személyesen megy Rómába a zsinatra. A reánk maradt iratokból ekkori tervének elég tiszta képét nyerjük. Terve az volt, hogy 1412 november 11-ike körül Frankfurtban birodalmi gyűlést tart a választófejedelmekkel,[1]) utána magát Aachenben megkoronáztatja, majd a tavasz beálltával Olaszországba megy. Itt egyesül azokkal a magyar csapatokkal, melyeket időközben Friaulon át Velencze felé küld, és azután Róma felé vonul.[2]) Kétségkívül az lebegett szeme előtt első sorban, hogy a római zsinatra összegyűlt atyákra személyes tekintélyének és befolyásának latbavetésével bizonyos nyomást gyakoroljon és őket az egyházszakadás megszüntetésére bírja. De valószínű, hogy már ekkor tervbe vette, hogy a zsinat által törvényesnek nyilvánított pápa kezéből a császári koronát fogadja. Azonban Zsigmond olaszországi útja ekkor elmaradt. A római zsinaton azonban megjelentek követei, de hogy mi czélból időztek ott, azt nem tudjuk.[3]) A római zsinat a szakadást nem szüntette meg, eredmény nélkül oszlott szét és így Zsigmond császári koronázása egyelőre ismét halasztást szenvedett.

A midőn a konstanczi zsinat végre megadta az egyháznak a rég óhajtott békét és a törvényesen megválasztott pápát V. Márton személyében, Zsigmond olaszországi útja elől elhárult az egyik legfőbb akadály. Kedvező kilátások mellett indulhatott volna el olasz útjára, főleg miután Márton pápa 1418 január

---

[1]) ». . . nos ad festum sancti Martini proximum affuturum pro suscipiendis in Alamannia coronationis nostre insigniis . . . volumus esse in Francfordia.« Zsigmond levele Henrik angol királyhoz 1412 márczius 12-ike utánról. Finke, Acta I. 91. oldal.

[2]) L. Zsigmond levelét Mánuel görög császárhoz 1412 tavaszáról; Finke i. h. I. 396—397. oldal és levelét Ziemovit masoviai herczeghez 1412 szeptember 7-éről Altmann, Die Urkunden Kaiser Sigmunds 336. szám.

[3]) Zsigmond követeinek jelenlétéről a római zsinaton Petrus ser Mininek Rinaldo degli Albizzihez 1413 márczius 15-én kelt levelében van szó: »ci sono ambasciadori del Re di Francia, della Università di Parigi, e de' Prelati di quello regno, del Re di Cipri, dello Imperadore« Commissioni di Rinaldo degli Albizzi I. 232. oldal 210. sz. A római zsinatról l. Blumenthal, Die Vorgeschichte des Constanzer Concils bis zur Berufung. Hallei dissertatio 1897. és Áldásy Antal, A nyugati nagy egybázszakadás történetéhez I. Az 1412—13. évi római zsinat. Magyar Sion, 1900. évf.

24-én elismerte Zsigmondnak római-német királylyá történt választását, őt megerősítette és neki a császári koronát is kilátásba helyezte.[1]) Hogy Zsigmond ekkoriban tényleg foglalkozott azzal a tervvel, hogy a császári koronát megszerezze, arra mutat az, hogy 1417-ben két császári pecsét vésését rendelte el.[2]) Az 1417-ben Konstanczban tartott birodalmi gyűlés alkalmával Zsigmond a rajnai, frank és sváb birodalmi városokkal folytatott tanácskozások alkalmával a városoktól római útjára támogatást kért.[3]) Ebből látjuk, hogy Zsigmond ekkor komolyabban foglalkozott a római út tervével, lehet, hogy az volt a szándéka, hogy személyesen kiséri el V. Márton pápát Rómába és fogadja ott kezéből a császári koronát. Azonban Zsigmond kénytelen volt ez alkalommal is olasz útjának megindításáról, a mennyiben ez tényleg szándékában volt, lemondani. A törökök újabb támadásai a havasalföldi és román részek ellen, melyek eredménye a Dobrudsa elfoglalása, Giurgiu várának török uralom alá jutása stb. volt,[4]) elszólították Zsigmondot Konstanczból, mert a török támadások Magyarországot is újból fenyegették. Testvérének Venczelnek 1419 aug. 16-án bekövetkezett halála és a vele járó csehországi események, a husszita mozgalmak kitörése újabb akadályt gördítettek Zsigmond olaszországi útja elé. Ehhez járult még az is, hogy Zsigmond király viszonya Olaszország két leghatalmasabb politikai tényezőjéhez, Filippo Maria Visconti milanói herczeghez és a velenczei köztársasághoz nem volt a legjobb, már pedig ettől a kettőtől függött első sorban, vajjon megindíthatja-e olaszországi útját vagy sem, vajjon ezek megengedik-e neki területeiken az átvonulást vagy nem?

Filippo Maria Visconti milanói herczeg és Zsigmond király között 1421 óta megszakadt minden diplomácziai összeköttetés. A határpontot a két fél összeköttetésében voltaképen az 1418

---

1) L. Fillastre bíbornok naplóját: ». . . te habilem et sufficientem declaramus ad suscipiendam imperialis celsitudinis dignitatem, decernentes unccionem, consecrationem imperiique Romani coronam tibi per manus nostras debere concedi.« Finke, Acta I. 237. oldal.

2) R. T. A. VII. 294. oldal, 2. jegyzet.

3) »Item und von den frihen steten im zu dienen gein Rome das er keiser werde.« R. T. A. VII. 213. szám 8. §. (1417 márczius 17-ről.)

4) L. Jorga, Geschichte des Osmanischen Reiches I. 375. oldal.

július hó 17-én kötött egyezség képezi, a melyben kimondatott, hogy Zsigmond király az esetre, ha Olaszországba jő, a milanói herczeg területére, 500-nál nagyobb fegyveres csapattal nem léphet.[1]) A következő évekre nézve a Zsigmond és a herczeg közti viszonyra nézve nem vagyunk bővebben tájékoztatva, de tudjuk azt, hogy Zsigmond több ízben tervbe vette olaszországi útja megindítását, a nélkül azonban hogy tervét meg tudta volna valósítani.

Filippo Maria Visconti ugyanis, miután közte és Zsigmond között az összeköttetés megszakadt, a velenczei köztársasággal lépett tárgyalásokba. E tárgyalások 1422 február 22-én szövetséget eredményeztek a két fél között, mely tíz évre köttetett, a melylyel Velencze magának Zsigmond ellenében a herczeg támogatását igyekezett biztosítani. A szövetség éle egyenesen Zsigmond ellen irányult, kimondva azt, hogy ha Zsigmond a császári korona elnyerése végett és békés szándékkal jő Olaszországba, a két szerződő fél kölcsönös beleegyezésével szabad átvonulást nyer területeiken, valamint a szükséges élelmiszerekkel is elláthatja magát. Ha azonban a király ellenséges szándékkal jönne Olaszországba, vagy ha visszatértében a szerződő felek valamelyikét megtámadná, erre az esetre a szerződő felek egymásnak kölcsönösen 1500 lovas kiállítását igérik meg, mely csapat kiállítása a megkeresés vétele után egy hónapon belül fog megtörténni, és e csapat a hadjárat egész idejére fegyverben fog állani. Egyik fél sem fog a másik ellen támadóknak segélyt nyújtani, valamint egyik fél sem fog a másik tudta és beleegyezése nélkül a királylyal fegyverszünetre vagy békére lépni.[2])

Ez a szövetség Zsigmondra nézve rendkívüli nagy jelentőséggel bírt, mert ha fennmarad, végleg bezárja előtte Olaszországot. A szerződő felek kényétől-kedvétől függött, vajjon megnyítják-e előtte az utat Olaszországba vagy sem, békével engedik-e oda és visszavonulni, mert teljesen tőlük függött annak megítélése, vajjon a király békés szándékkal jő-e Olaszországba vagy sem, valamint a casus belli-t is ők döntötték volna el. Zsig-

---

[1]) Osio, Documenti diplomatici tratti dagli archivi Milanesi II. 64—68. oldal.

[2]) A szövetséglevél regestája Predelli-nél, I libri commemorali IV. köt. 31. oldal 68. sz. alatt.

mond ezt nagyon jól tudta és belátta a veszélyt, melyet a szövetség olaszországi terveire nézve magában rejtett. Azért még 1422 augusztus folyamán érintkezésbe lépett Amadeus savoyai herczeggel, kit közvetítőül kért fel. Amadeus herczeg az 1422 julius—szeptemberi nürnbergi birodalmi gyűlésen egy követséggel képviseltette magát. E követség a genfi grófság ügyében ment oda, Zsigmond augusztus 25-én Amadeus herczegnek e grófságot hűbérül adta és őt minden a birodalom által e grófságra formált jogokkal felruházta.[1]) Úgy látszik, e követség útján kereste meg Zsigmond a herczeget, mert ez még 1422 őszén a flórenczi köztársasággal lépett érintkezésbe, ezt is felszólítva, hogy Zsigmond érdekében tegyen vele együtt lépéseket. Flórencz vállalkozott is erre és 1423 január és márczius haváról tudunk is ily irányú lépéseiről. Megbízottai Rinaldo degli Albizzi és Alexandro di Salvi voltak, a kik Velenczében márczius—április havában el is jártak megbízatásukban. Velencze nem titkolta a követek előtt, hogy a liga tényleg Zsigmond király ellen irányul, és a követek konstatálhatták egyúttal azt is, hogy Velencze nagyon hidegen fogadta a közvetítést, különösen hangsúlyozván, hogy Milanó hozzájárulása nélkül e kérdésben mit sem tehet. Ép így Milanóban sem volt nagy a hajlandóság a savoyai herczeg közvetítésének engedni, és így Zsigmond egyelőre ismét kénytelen volt olaszországi útját elhalasztani [2])

A következő — 1423. — évben Zsigmond még egy kísérletet tett, hogy olaszországi útját megindíthassa. Ezúttal ismét Flórenczczel lépett érintkezésbe és június havában Filippo del Bene útján Flórenczet felszólította kössön vele szövetséget. Czélja a szövetségnek az volt, hogy arra támaszkodva indíthassa meg olasz útját. Flórencz azonban ezt az ajánlatot nem fogadta el ; a visszautasításnak oka abban rejlett, hogy ekkor már folytak a tárgyalások

---

[1]) Altmann 5059. és 5061. szám alatt.

[2]) A savoyai-flórenczi közvetítésről l. Commissioni di Rinaldo degli Albizzi I. 384—398. oldal. Lupi, Delle relazioni fra la republica di Firenze e i conti e duchi di Savoia, a Giornale storico degli Archivi Toscani VII. kötetében a 25—26. és 191—196. oldalon. V. ö. még Canestrini, Discorso sulle relazioni di Firenze coll'Ungheria az Archivio storico italiano IV. kötete 202. lapján.

Flórencz és Velencze között egy, a milanói herczeg ellen irányuló liga megkötése czéljából.[1])

Az 1422-i milanó-velenczei liga ugyanis alighogy létrejött, már ismét lazulni kezdett és végre is teljesen felbomlott. Okot erre Filippo Maria olaszországi politikája adott. A milanói herczeg ekkor nagyszabású politikai terveket szőtt, kiterjeszteni kívánta herczegsége határait és politikája végső czélja azvolt, hogy végett vetve az apró olasz signoriáknak, megteremtse az egységes Olaszországot a maga kormánya alatt. Ez a terv késztette őt Génua elfoglalására és ez keverte őt háborúba a flórenczi köztársasággal. Ez a terjeszkedési politika, mely az 1422—1424. években a Marca Anconita és a Romagna területét is belevonta a herczeg érdekkörébe, összeütközésbe hozta őt Velenczével is, a mely a herczeg terjeszkedési politikája által szintén fenyegetve látta magát és a mely ezért, az 1422-i szerződés daczára, csakhamar a herczeg ellen fordult és közeledve Flórenczhez végül szövetkezik ezzel Filippo Maria Visconti ellenében.

Filippo Maria terjeszkedési politikáját a toskánai részek felé már az 1419. évet megelőző időben is észlelhetjük. A nevezett évben Flórencz és Filippo Maria között egy békekötés jött létre, a mely határt vetett a herczeg terjeszkedéseinek a toskánai területeken. E békekötés a Magra és Panaro folyókat állapította meg határul, kimondván, hogy e határokon túl sem Filippo Marianak a toskánai, sem Flórencznek a lombard ügyekbe avatkozni nem szabad. Ezt a határozatot Filippo Maria 1422-ig be is tartotta, és úgy látszott, hogy az atyja által bírt toskánai területek visszaszerzésére nem is gondol. Midőn azonban 1422 január havában Giorgio degli Ordelaffi, Forli ura, halála után annak özvegye, Lucrezia degli Alidosi, férje végrendeletét, a mely kiskorú fia Tibaldo részére Filippo Mariat rendelte gyámul, figyelmen kívül hagyta és maga vette át a kormányt, Filippo Maria felhasználta a városban mutatkozó zavarokat és Forlit elfoglalta. Ezzel a béke meg volt törve. Flórencz Lucrezia degli Alidosi segítségére sietett, neki csapatokat bocsátott rendelkezésére, de a csapatok kénytelenek voltak a milanói csapatok elől visszavonúlni. A háború

[1]) Lásd Palla di Noferi Strozzi naplóját. Archivio storico italiano IV. sorozat 11. kötet 30—31. oldal.

most kitört Flórencz és Milanó között, a mely a flórenczi csapatokra kedvezőtlen lefolyást nyert. Az 1423 szeptember havában szenvedett első vereséget csakhamar követték a többiek. 1424 február havában Imola is a herczeg kezére került, ezt követte a július 25-i zagonarai győzelme a flórencziek felett, majd 1425 február 1-én a val di lamonei győzelem. Flórencz ennek folytán mindjobban szorult helyzetbe került. Hogy magát megvédje, szövetségesek után nézett, és érintkezésbe lépett Zsigmond királylyal, továbbá a velenczei köztársasággal. Zsigmondot felszólította, hogy jöjjön Olaszországba, és támogatását igérte meg a császári korona megszerzésében,[1]) Velenczét pedig kibékíteni igyekezett Zsigmonddal, hogy ezzel is egyengesse útját Olaszországba és őt magának megnyerje.[2]) Szó volt még a montferrati őrgróf megnyeréséről is. Velenczébe a flórenczi köztársaság 1425 ápril havában Lorenzo Ridolfit küldte,[3]) a kit később Marcello Strozzi követett, kinek útján szövetséget ajánlott fel Velenczének. Ez az ajánlat Velenczében kedvező fogadtatásra talált, mert a milanói herczeg terjeszkedési politikája Velenczét is fenyegette. Ezért most megindúltak a tárgyalások Velencze és Flórencz között, körülbelül ugyanakkor, midőn Zsigmond is beleszól a Flórencz és Filippo Maria közti küzdelembe.[4])

Zsigmond a flórenczieknek nála tett lépéseiről pontosan informálta a milanói herczeget, a kit biztosított arról, hogy tudta nélkül velök semminemű szövetségre vagy egyezségre nem fog lépni.[5]) Filippo Maria is összeköttetésben állott Zsigmonddal, a kihez 1425 tavaszán Corrado del Carrettot a savonai őrgrófot, és Novello de Caimist küldte követekűl, a kiket Brunoro della Scala a birodalmi vikárius is elkísért. A követek Zsigmondot biztosították a herczeg ragaszkodása és hűsége felől és a király jóindúlatát a herczeg részére megnyerni igyekeztek.[6]) Zsigmond kegyesen fogadta a követeket, őket visszabocsátotta urukhoz,

---

1) Poggio Bracciolino Historia florentina. Muratori XX. 334. oldal.

2) Daverio, Memorie di Milano 32. oldal.

3) Commissioni di Rinaldo degli Albizzi II. 331. oldal.

4) L. erről az eseményekről még Battistella, Il conte Carmagnola. Genova, 1889. a 83—117. lapokon.

5) L. 1425. május 12-iki levelét Osio II. 134—135. oldal.

6) Osio II. 134. oldal.

a kivel közölte jövendő terveit is nagy vonásokban, jelezvén, hogy útra készen állott, a midőn közbejött betegsége őt ebben megakadályozta; de most már annyira javúlt állapota, hogy útját a birodalom felé megkezdheti.[1]) Az olaszországi eseményekről, Flórencznek Velenczével folytatott tárgyalásairól Zsigmond időközben Filippo Maria révén pontos értesülést szerzett, és a herczeg 1425 június havában Zsigmondot közvetítőül kérte föl közte és Flórencz között, valamint június 26-án a brandenburgi választófejedelmet is megkereste, hogy az támogassa ebbeli kérelmét a királynál.[2]) Zsigmond ekkor a huszita mozgalmak által akadályozva volt abban, hogy Olaszországba jöjjön, de úgy látszik, hogy ekkoriban szó volt olaszországi útjáról és hogy Filippo Maria azon munkálkodott, hogy a felsőolaszországi urak egy részét szövetségben egyesítse Zsigmond olaszországi útjára, de e törekvése eredménytelen maradt.[3]) Annyit azonban mégis elért, hogy Zsigmond közvetítőül lépett fel a herczeg és Flórencz között. Mert nyilván a herczegnek 1425 június havában tett ilynemű lépéseinek eredménye volt az, hogy Zsigmond 1425 őszén Bartolomeo Moscat küldte Filippo Maria udvarába, ki a közvetítést a herczegnek felajánlotta.[4]) Bartolomeo Mosca küldetéséről tájékoztatva nem vagyunk, de valószínű, hogy közbenjárása nem járt eredménynyel, mert a helyzet Filippo Maria és Velencze-Flórencz között már ekkor annyira kiélesedett, hogy békés elintézésről szó sem lehetett. A tárgyalások pedig Velencze és Flórencz között már annyira előrehaladtak, hogy a kettő közti szövetség megkötése már a legközelebbi időre volt várható.

A szövetség Velencze és Flórencz között valóban 1425 deczember 4-én meg is köttetett, a melylyel együtt felbomlott az 1422-ben kötött milanói-velenczei liga. Az új liga éle Filippo Maria ellen irányúlt. Tíz évre köttetett meg azzal a hozzáadással, hogy a mennyiben e határidő a liga és a milanói herczeg között kötendő fegyverszünetbe esnék bele, a liga a fegyverszünet lejár-

---

1) Ugyanott.

2) Daverio i. h.

3) L. a herczegnek 1425. július 30-iki levelét Brunoro della Scalahoz Osio II. 147. odal.

4) L. Lorenzo Ridolfi levelét 1425 november 1-ről. Commissioni di Rinaldo degli Albizzi II. 469. oldal.

táig meghosszabbíttatik. A liga tartama alatt Velencze mindenkor békére vagy fegyverszünetre léphet a herczeggel, a mennyiben ebbe a szövetségesek — Flórencz — beleegyeznek. Velencze a háborút a herczeg ellen teljes erejéből fogja vinni. A mennyiben a herczeg a háború tartama alatt nem vonná vissza csapatait Bologna területéről, vagy azokat Toskána felé vezényelné, Velencze a flórenczi területre legalább 1000 lovast küld, s ha a szükség úgy kívánja, gondoskodni fog arról, hogy még több is küldessék oda. A két szerződő fél mindegyike február végéig 8000 lovast és 3000 gyalog fegyverest állít síkra, kik felett Velencze fog rendelkezni s a mennyiben e számon felül volna még szükség csapatokra, azokat a két fél egyenlő számarányban fogja kiállítani. Flórencz továbbá támogatni fogja a herczeg által fenyegetett estei őrgrófot. A liga által a háború alatt elfoglalt területek, a mennyiben azok Toskánában és a Romagnában feküsznek, Flórenczet illetik meg, kivéve Lugot és Parmát, melyek az estei őrgrófnak adatnak át. A Lombardiában fekvő területek ellenben Velenczét illetik meg, kivéve Genuát, mely szabadságát és függetlenségét visszanyeri, és a melynek védelmére a liga megfelelő szárazföldi és tengeri sereget fog szervezni, melynek nagyságát Velencze fogja meghatározni. A mennyiben a liga és a herczeg között béke vagy fegyverszünet köttetnék, a szerződő felek — Flórencz és Velencze — mindegyike a szövetség lejártáig 3000 lovast és 1000 gyalogost tart fegyverben, beleértve ebbe a Flórencz által az estei őrgrófnak adott csapatokat is. A két fél kölcsönösen tarthat egymás csapatainál megbizottakat, kik a jelen egyezség betartását ellenőrzik. Ha a béke megköttetik és azt a herczeg vagy valamelyik párthíve megszegi, Velencze vagy Flórencz ellen hadat indítva, a szerződő felek mindketten hadba szállanak a támadó ellen. A szövetséglevélnek többi pontjai a részleteket szabályozzák és a két fél által a szövetségbe belefoglalandókról, az okozott károk megtérítéséről, a csapatok ellátásáról stb. intézkednek.[1])

A velenczei-flórenczi ligának megkötése merőben megváltoztatta a politikai helyzetet Felső-Olaszországban. A háború kitörése a liga és a herczeg között a legközelebbi időre volt várható és tényleg 1426 tavaszán ki is tört. Ezzel együtt meg-

---

[1]) A szövetséglevél kivonata Predelli-nél i. h. IV. 197. szám.

indult újból a diplomácziai összeköttetés Filippo Maria Visconti és Zsigmond király között. A küszöbön álló háború a herczeget arra késztette, hogy magának szövetségestársat keressen, és mint ilyen kétségkívül a leghatalmasabbnak Zsigmond király mutatkozottt, kivel most a herczeg érintkezésbe lépett. Még egy másik, különleges oka is volt arra, hogy a királylyal újból keresse az összeköttetést. Flórencz városa 1425 deczember havában egy követséget menesztett Zsigmond királyhoz, melynek tagjai Rinaldo degli Albizzi és Nello Giuliano voltak. A részükre 1426 február 16-án kiállított utasítás szerint megbízatásuk az volt, hogy igazolják Zsigmond előtt a deczember 4-iki szövetség megkötését. A szövetség azonban alkalmat szolgáltatott arra is, hogy Zsigmondot a szövetség részére megnyerjék, annál is inkább, mert a ligához való csatlakozás a külfejedelmeknek és első sorban a pápának nyitva állott.[1])

Ha Zsigmond király csatlakozása a velenczei-flórenczi ligához tényleg megtörténik, a milanói herczeg el volt veszve, mert e szövetséggel szemben a küzdelmet sikeresen nem tudta volna keresztülharczolni. Filippo Maria be is látta ezt a veszélyt, és hogy azt elhárítsa, újból fölvette az összeköttetések fonalát Zsigmond királylyal. Viszont Zsigmond is hajlandó volt a tárgyalásokat újból megindítani, mert a herczeggel kötendő szövetségtől olaszországi útjára és a császárkoronázásra vonatkozó tervei előmozdítását remélte. Két útirány kinálkozott neki Olaszországba, a velenczei vagy a milanói területen át vezető út. Zsigmond az utóbbit választá, annál is inkább, mert a viszony közte és Velencze között a dalmát kérdésből kifolyólag feszült lévén, előbb ezt a kérdést kellett volna elintézni. Viszont ez a feszültség Filippo Mariának remélni engedte, hogy a király szövetségét könnyebben fogja megnyerhetni a liga elleni háborúra.

A diplomácziai összeköttetések felvételére Filippo Maria a kezdő lépéseket még 1425 tavaszán tette meg, a midőn Corrado del Carretto és Novello Caimis útján Zsigmondot hűségéről és ragaszkodásáról biztosította.[2]) Ugyanakkor gondoskodott arról

---

[1]) A flórenczi követségre vonatkozó iratokat l. Commissioni di Rinaldo degli Albizzi II. 553—613. oldal.

[2]) L. az idézett május 12-iki levelet Osio II. 134. oldal.

is, hogy a király környezetében magának jó barátokat szerezzen, kik ha a körülmények úgy igénylik, érdekében szavukat a királynál fölemeljék. Összeköttetésbe lépett Czillei Herman szlavon bánnal, kinek kutyákat küldött ajándékba.[1]) Schlick Gáspár birodalmi kanczellárnak szeptember 8-án köszönetet mondott az érdekében kifejtett fáradozásokért s addig is míg jobb viszonyok közé kerűl, évi 100 aranyat rendelt neki járadékul, egyúttal Bartolomeo della Mosca útján egy zafirgyűrűt és egy öltönyre való bíborszövetet küldött neki.[2]) Ugyancsak Mosca utján, a mint ezt szeptember 13-iki leveléből látjuk, Maróthi János bánnak pánczélt és fegyvereket küldött ajándékba.[3]) Összeköttetésben állott továbbá a herczeg Zrinyi Péterrel, kinek szeptember 8-án a neki küldött hírekért köszönetét fejezte ki és egyúttal azon reményét, hogy a velenczeiek ellen nemsokára együtt harczolhatnak.[4]) Zrinyi Péter, úgy látszik, állandó összeköttetésben állhatott a herczeggel, a kit rendesen elláthatott hírekkel a király udvarából külön küldöttek útján. Mint ilyet ismerjük Teutonicus Pétert, a ki a herczegnek szeptember 8-iki levelében említtetik. November 30-án a herczeg ismét köszönetet mondott Zrinyinek az újabban küldött hírekért, melyeket Boszniai Gergely útján közölt vele. Megnyerte azonkívül a herczeg a montferrati őrgrófot is magának, a ki — a mint ez annak egy november 5-iki követutasításából kitűnik — lépéseket tett ebben az időben arra, hogy a Zsigmond és Velencze között ugyanakkor megindult fegyverszünet-tárgyalásokba a milanói herczeg is belefoglaltassék.[5])

Bartolomeo Mosca 1425. évi küldetésének eredményéről, mint említettük, nem vagyunk tájékoztatva. Küldetése azonban alkalmat adott arra, hogy az összeköttetések fonala Zsigmond és Milano között újból fölvétessék. A herczeg ugyanis a királyi

---

[1]) 1425 július 13-iki levelében örömét fejezi ki a fölött, hogy Czillei a kutyákat elfogadta. Osio II. 141. oldal.

[2]) Óváry, A M. Tud. Akad. tört. bizotts. oklevélmásolatai I. 304. szám.

[3]) Ugyanott 306. szám.

[4]) Ugyanott 305. szám.

[5]) L. a montferrati őrgróf utasítását ismeretlen követéhez Osionál II. 159—161. oldal.

udvarba visszatérő Bartolomeo Moscának bizonyos megbízásokat adott, nem lehetetlen, hogy már ekkor ajánlatot tett Zsigmondnak, hogy szövetkezzenek Velencze ellen. Mosca a herczeget tudósította a királyi udvarban történtekről [1]) és 1426 márczius havában visszatérendő volt a herczegi udvarba. Kétségtelen, hogy Zsigmond részéről újabb megbízásai voltak, de hogy miben állottak ezek, nem tudjuk. Filippo Maria azonban nem várta be Mosca visszatértét, hanem külön követet küldött Zsigmond udvarába. Erre őt a flórencziek által tervbe vett követség híre bírta. Tarthatott attól, hogy e követségnek esetleg sikerül Zsigmondot a velenczei-flórenczi liga részére megnyerni s hogy ezt megakadályozza, 1426 elején Corrado del Carretto savonai őrgrófot útnak indította Zsigmond király udvarába. Ezzel a diplomácziai összeköttetés Zsigmond és Milano között, mely oly régóta szünetelt, ismét helyre volt állítva.

II.

Corrado del Carretto őrgróf 1426 január 21-én vette utasításait a herczegtől. Utasítást nyert, jelentse Zsigmondnak, hogy a herczeg a Velencze részéről tapasztalt ellenséges magatartás következtében elhatározta a Velenczével kötött (1422-i) szövetség felbontását. Jelentse, hogy kész Zsigmond királyhoz csatlakozni, a birodalom fenhatóságát elismerni bizonyos feltételek mellett, melyeket az utasítás 10 pontban foglalt össze.

1. Erősíttessenek meg az elődei részére adott összes kiváltságok, czímek, úgy az ő, mint utódai részére.

2. Biztosíttassanak neki és utódainak az összes birtokok, jogok, jövedelmek, melyeket ő a jelenben bír, vagy pedig a jövőben birtokolni fog, vagy a miket utódai bírni fognak. E biztosítás necsak Zsigmondot kötelezze, hanem utódait is, és a királyon kívül a választófejedelmek is kötelezzék magukat e pont betartására. A mennyiben pedig e birtokok, jogok, jövedelmekből idővel egyik vagy másik a király, vagy a válasz-

[1]) L. a herczegnek 1426. márczius 12-én Moscához intézett levelét. Osio II. 172—174. oldal.

tók, vagy utódaik kezére jutna, tartoznak azt minden ellenszolgáltatás nélkül a herczegnek vagy utódainak visszaadni.

3. Mentessék föl a herczeg a király előtti, vagy a birodalomban való megjelenés kötelezettsége alól.

4. Garantáltassék személyes biztonsága a király, a lengyel király és a választófejedelmek által, a mi utódaikat is kötelezze.

5. Milano és Pavia, mint a herczeg székvárosai, a királyi, illetve birodalmi seregek elszállásolása alól menteseknek nyilváníttatnak.

6. Zsigmond törvényesíti Filippo Maria testvérét és unokaöcscsét, a mit már annyiszor megigért.

7. Zsigmond és a választófejedelmek teljes indemnitást biztosítanak Filippo Maria részére minden tettére és cselekedetére nézve, még ha azokban felségsértés is foglaltatnék, valamint ezek következményeire nézve is.

8. Zsigmond és a választók, illetve utódaik, kötelezik magukat, hogy Filippo Maria érdekeit mindenkép előmozdítják.

9. Mind e megállapodások titokban tartatnak mindaddig, míg a király maga személyesen nem jő Olaszországba, vagy az ellenség számának megfelelő csapatokat nem küld oda.

10. Mindezekre a pontokra nézve úgy Zsigmond, mint a választófejedelmek a maguk és utódjaik nevében kötelező nyilatkozatot tesznek, hogy azokat mindenképen be fogják tartani. A lengyel király pedig a maga és utódai nevében igéretet tesz arra, hogy Zsigmondot és a választókat a megállapodásokban foglaltak betartására nézve ellenőrizni fogják.[1])

Az utasításnak pontjai részben visszamentek azokra a kívánságokra, melyeket a herczeg még 1418-ban, a midőn az utolsó tárgyalások folytak közte és Zsigmond között, támasztott, és a melyeket Zsigmond akkor majdnem mind elfogadott, sőt írásba is foglalt, de később, midőn a herczeg Genuát e megállapodás ellenére elfoglalta, ismét visszavett.

Feltünő, hogy e pontok között a 9. pontban foglalt segélykérés mintegy mellékes kérdés gyanánt tárgyaltatik, pedig Filippo Maria a liga által megindított háború miatt erre nagyon is rá volt szorulva. Igaz ugyan, hogy a herczeg márczius 12-i,

[1]) Az utasítás Osionál II. 169—172. oldal.

Bartolomeo Moscához intézett levelében azt mondja, hogy Velencze nem szünik meg őt folyton a béke fentartására ösztönözni,[1]) a mi arra mutat, hogy a herczeg helyzetét az időközben megindult háború korántsem tette oly válságossá. Valószinű azonban, hogy a herczeg ezzel csak palástolni akarta, hogy mily nagyon rászorult Zsigmond támogatására. Viszont azonban az is lehetséges, hogy a herczeg kettős játékot űzött és Zsigmonddal szemben nem viseltetett kellő őszinteséggel.

Corrado del Carretto Zsigmondot Korneuburgban találta, hol, mint látszik, márczius végén és ápril elején megkezdődtek a tárgyalások. Zsigmond időközben Brunoro della Scalat szóbeli üzenetekkel küldte a herczeghez, ki márczius 20-án még a herczegi udvarban tartózkodott,[2]) de hogy miféle üzeneteket küldött neki, arról mit sem tudunk.

A tárgyalások Korneuburgban Zsigmond és Carretto között egész április haváig elhuzódtak. Zsigmond kifogásokat emelt a herczeg követelései ellen és azokon többrendbeli változtatásokat tett. Sajnos, Zsigmond válasza nem maradt reánk, de annak tartalmát főbb vonásaiban rekonstruálhatjuk Filippo Marianak e válaszra tett viszonválaszából.

Filippo Maria türelmetlenül várta a híradást a tárgyalások folyamáról. Minthogy Carrettótól ápril elején sem jött hír,[3]) a herczeg egy újabb követ elküldését határozta el, Novello de Caimi személyében, a kit ápril 5-én ajánlott János zágrábi püspök, kanczellár figyelmébe.[4]) A Caimi részére ugyanaznap kiállított utasítás részletesen szól megbizatásáról. Caiminak feladata volt a király előtt Filippo Maria szorult helyzetét ecsetelni, kitől a velenczeiek Bresciát elfoglalták, kivéve annak várát, mely még a herczeg birtokában volt. Azonkívül a ferrarai és mantuai őrgrófokkal szövetkezve, a Pón hajóhaddal támadták meg a herczeget. Ennélfogva a herczeg felszólítja a királyt, hogy miután

---

[1]) Osio II. 173. oldal.

[2]) Osio II. 174. oldal.

[3]) Ápril 1-én állította ki Zsigmond, Carretto és testvére részére a birodalmi vikáriusi oklevelet és mentette fel őket minden adózás alól. Altmann 6603. és 6604. számok.

[4]) Osio II. 180—181. oldal.

a Velencze elleni háborúra az idő elérkezett, siessen minél gyorsabban és késedelem nélkül a herczeg segítségére, a ki e segélynyújtás nélkül legfölebb két hónapig tudja magát még ellenségeivel szemben fentartani. A mennyiben pedig a király nem sietne a herczeg támogatására, vagy a támogatás megadását halogatná, a herczeg kénytelen volna kelletlenül bár, egyezségre lépni ellenfeleivel.[1])

A míg Zsigmond Korneuburgban Carrettóval tárgyalt, azalatt az idő alatt Filippo Maria és Zsigmond követe Bartolomeo Mosca között Milanóban is folytak a tárgyalások a herczeg követelései felett. E tárgyalások folyamán Filippo Maria némely követelését elejtette. Igy elejtette a lengyel király és a választófejedelmek által vállalandó kötelezettségre vonatkozó követelését, a mi főleg a 2. pontra vonatkozott. E helyett azonban azt kérte, hogy a királyon kívül a magyar országnagyok is vállaljanak kötelezettséget az egyezség betartására. Ezt valamennyi pontra nézve kívánta, a választófejedelmek garancziájának elejtése fejében, kivéve azokat a pontokat, melyekben az ő személyének biztosításáról van szó. Ezeket illetőleg feltétlenül ragaszkodott a választófejedelmek által adandó garancziához, és ettől semmiképen sem akart elállani. A titoktartást illetőleg Bartolomeo Mosca ezt nem tartotta szükségesnek, tekintettel a már folyó háborúra, ezt tehát a herczeg is elejtette. Mindezt a herczeg ápril 19-én tudatta Carrettóval azzal, hogy igyekezzék mielőbb létrehozni az egyezséget.[2]) Ez a levél azonban Carrettót már nem találta a királyi udvarban, mert azt már ápril elején elhagyta és visszatért Milanóba, miután megegyezett Zsigmonddal abban, hogy a tanácskozásokat a május 1-re Nürnbergbe hirdetett birodalmi gyűlésen, esetleg másutt, a király udvarában folytatni fogják.[3])

Corrado del Carretto visszatérve Milanóba, közölte urával Zsigmond válaszát a január 21-iki utasításban foglaltakra. Ápril 25-én kelt Filippo Maria viszonválasza, mely két részre oszlik.

---

[1]) Az utasítás Osionál II. 181—183. oldal.

[2]) A levél Osionál II. 187—190. oldal.

[3]) L. Zsigmond május 12-iki levelét a herczeghez Osionál II. 134—135. oldal, melyet Osio hibásan 1425-re helyez. V. ö. R. T. A. X. 6. oldal, 8. jegyzet.

Az első rész Filippo Maria válaszát tartalmazza arra, a mit a király neki követeléseivel szemben megadni hajlandó, míg a második rész a herczeg válaszát adja arra, a mit Zsigmond tőle kért.

Az első rész tartalma a következő:

1. Zsigmond Filippo Mariát, valamint annak törvényes utódait, beleértve a még törvényesítendőket is, a herczegség birtokában megerősíti és elismeri.

E nyilatkozatot Filippo Maria köszönettel tudomásul vette és megigérte, hogy követeket fog küldeni a királyhoz, kik az egyezség megkötésére fel lesznek hatalmazva, s a kiknek feladata lesz a választók hozzájárulását e ponthoz kieszközölni. Az esetre, ha ez nem sikerülne, a herczeg ennek daczára is hű és engedelmes szolgája leend a királynak, meg lévén győződve arról, hogy jó és hű szolgálatai fejében a király őt nemcsak herczegsége birtokában fogja elismerni, hanem még sokkal nagyobb előnyökben is fogja őt a választófejedelmekkel együtt részesíteni, még akkor is, ha nem fogja ezeket tőlük egyenesen kérni.

2. A király a herczegnek és törvényes, illetőleg törvényesítendő utódainak mindazon területek birtokát biztosítja, melyeket jelenleg birtokol, valamint biztosítja neki a Lombardiában még megszerzendő területeket, a melyeket valamikor a herczeg vagy atyja birtokolt. Kivétetnek Verona, Vicenza, Padua, Feltre, Belluno és Seravalle összes tartozékaikkal együtt, a melyek a király kezén voltak, és a melyek a velenczeiek birtokában maradtak, azonkívül a montferrati őrgróf és a savoyai herczeg területei. Ezeket a herczeg mint vikarius, esetleg más néven is, bírhatja.

Filippo Maria erre nézve azt kívánta, hogy e területek vagy egyesíttessenek a milanói herczegséggel, vagy ha ez akadályokba ütköznék, alakíttassék belőlük egy új herczegség vagy grófság, esetleg bármely más név alatt conferáltassanak neki e területek, kivéve az őrgrófság nevét, a melyet, miután már nagyon is közönséges, a herczeg nem hajlandó elfogadni. A választófejedelmek hozzájárulásáról a herczeg lemond, beéri a királyadta biztosítékkal.

3. Azt a kérelmet, hogy Filippo Maria nem köteles a király előtt, vagy a birodalomban megjelenni, csak akkor, ha erre

magát önként elhatározza, a király teljesíti, a mit a herczeg köszönettel tudomásul vesz.

4. A herczeg személyes szabadságának garancziáját a király megadja, azonban hozzáteszi, hogy ez csak addig tart, a míg a herczeg a király és a birodalom iránt hű marad. Ahhoz, hogy ezt a biztosítékot a lengyel király és a választók hozzájárulásukkal garantálják, a király beleegyezését adja.

Ezt a kijelentést a herczeg köszönettel szintén tudomásul vette, de megjegyezte, hogy mivel úgy is föltett szándéka hű maradni a királyhoz és a birodalomhoz, a király által közbeszúrt feltételt bátran el lehetne hagyni.

5. A király beleegyezik abba, hogy Milanót és Paviát olaszországi útja alatt nem keresi fel, azokban nem tartózkodik, csak ha a herczeg ebbe beleegyezik. Hozzátette azonban, hogy koronázása idején szabad legyen neki e két városban tartózkodni ; kötelezettséget vállalva, hogy ez idő alatt a herczeget sem személyében, sem javaiban semminemű kár és bántódás nem fogja érni.

E pont ellen a herczeg kifogást nem emelt, de azt kívánta, hogy már most határoztassék meg a kiséret száma, a melylyel Zsigmond annakidején e két városba jő, és hogy se többet, se kevesebbet ne hozzon magával a herczeg engedélye nélkül. A kiséret száma olyan legyen, hogy a herczegnek ne kelljen semmitől tartani.

6. Zsigmond a herczeg testvéreinek és unokaöcscsének törvényesítését eszközölni fogja és az erre vonatkozó okleveleket díjmentesen fogja kiállítani, kivéve a kanczelláriai taksát.

Erre nézve a herczeg megjegyezte, hogy tekintettel az őt most terhelő kiadásokra, ne kívánják tőle, hogy a fizetést azonnal vagy rövid időhatár alatt teljesítse, hanem adjanak neki erre minél hosszabb határidőt, lehetőleg egy évnél hosszabbat. Azonban követei csak akkor állítsanak ki nevében egy ily értelmű kötelezvényt, ha a király a kiváltságleveleket másképen kiállítani egyáltalán nem volna hajlandó. Megjegyzi továbbá a herczeg, hogy a mennyiben a határidő elteltével nem fizetne, az oklevelek érvényüket fogják veszteni. Addig is, a míg fizetési kötelezettségének eleget nem tesz, az oklevelek a montferrati

őrgróf kezéhez tétetnek le, a ki, ha a herczeg fizetési kötelezettségének eleget tett, az okleveleket neki át fogja adni.

7. A király biztosítja a herczeget teljes büntetlenségről, annak minden tettére és cselekedetére nézve, még a felségsértést sem véve ki.

A herczeg ezt köszönettel tudomásul veszi, de arra kéri a királyt, hogy ez a mentesség legyen teljes és mindenre kiterjedő, kijelenti egyuttal, hogy, miután a választófejedelmek hozzájárulására e ponthoz súlyt helyez, kész mindenkihez, kit érdekében a király meg fog keresni, külön követeket küldeni. Továbbá azt kéri, hogy a király által e pontra nézve kiállítandó oklevélért fizetendő díjakra nézve az előző pontban foglalt határozatok legyenek mérvadók.

8. A király megigéri, hogy Filippo Mariát pártolni és érdekeit előmozdítani fogja, mindaddig, míg a herczeg a birodalom és a király irányában hű marad.

A herczeg ezt szintén köszönettel tudomásul vette, noha, mint mondá, a király részéről ilyen igéret voltaképen fölösleges, mert meg van róla győződve, hogy a király mindenkor pártolni fogja őt és iránta jóindulattal fog viseltetni. Az ellen a kitétel ellen azonban, »míg a birodalom és király iránt hű marad« a herczeg kifogást emelt, ezt magára nézve határozottan sértőnek találta, és ezért ezt elhagyni kérte. Arról, hogy ehhez a ponthoz a választók is hozzájáruljanak — a mint ezt eredetileg tervezte — a herczeg lemondott.

9. A mi a megegyezés titokban tartását illeti, egész addig az időpontig, míg a király Olaszországba nem jő, vagy seregét el nem küldi, ezt a király megigérte. Beleegyezett egyuttal abba, hogy a milanói herczeg se hozza ezeket a megállapodásokat ellenfeleivel szemben nyilvánosságra a király vagy csapatai megérkeztéig. A segédcsapatok száma 8000 emberben állapíttatik meg.

Erre a pontra a herczeg semminemű megjegyzést nem tett, csak annak az óhajának adott kifejezést, hogy a segédcsapat 8000 embernél több is lehetne.

Végül 10. a király kijelenti, hogy e megállapodásokat kész megtartani mindaddig, míg a herczeg hasonlókép cselekszik. Ennek külön hangsúlyozását a herczeg fölöslegesnek tartotta,

kívánta azonban, hogy a lengyel király az előző pontokban foglalt megállapodások betartására szintén szavatosságot vállaljon.

A mi a Zsigmond által Filippo Mariával szemben támasztott kívánságokat illeti, ezeknek a teljesítését a herczeg elvállalta és magát arra kötelezte. Ezek a kívánságok a következők voltak:

1. Kötelezze magát a herczeg, hogy a birodalomnak és a királynak mindenben hű és engedelmes alattvalója leend és a királyt ellenségeivel szemben teljes erejével támogatni fogja, akár személyesen jő Olaszországba, akár csak csapatokat küld oda. Támogassa továbbá a királyt a lombard és a császári korona elnyerésére irányuló törekvéseiben.

2. Tekintse a király ellenségeit úgy, mint saját ellenségeit, kivéve a pápát, a ki ellen nem köteles fellépni.

3. Egyezzék bele a herczeg abba, hogy a király őt minden békébe és fegyverszünetbe, melyre Velenczével lépni fog, belefoglalhassa összes birtokaival és területeivel együtt, továbbá hogy a király a herczeg és Flórencz között a békét közvetíthesse. Ehhez a herczeg készséggel adja meg beleegyezését, azzal, hogy a mennyiben a Velenczével kötött fegyverszünetbe vagy békébe belefoglaltatnék, teljes garancziát nyerjen arra nézve, hogy Velencze őt nem fogja birtokaiban háborgatni. A mi pedig a békeközvetítést közte és Flórencz között illeti, erre nézve a herczeg azt kérte, hogy az úgy történjék, hogy tekintélyén csorba ne essék.

4. Igérje meg a herczeg, hogy a királyt olaszországi (római) útja alatt támogatni fogja, területein szabad átvonulást enged neki és őt mindenben segélyezi.

5. Mindezekre nézve pedig a herczeg ünnepélyes biztosítékot adjon.[1]

Ezeknek a kívánságoknak teljesítését Filippo Maria annál is könnyebben megigérhette, mert azok voltaképen semmi olyast nem tartalmaztak, a mit a herczeg meg nem igérhetett volna. Tulajdonkép csak üres szóbeli igéretek, a melyek beváltására belátható időn belül amúgy sem került a sor.

Filippo Maria az egész ügynek rendkívüli fontosságot tulajdonított, és erre való tekintettel az ápril 25-iki iratot először is

[1]) Osio i. h. és R. T. A. X. 2. szám.

a savonai őrgrófnak, Corrado del Carrettónak adta át véleményezés végett. Corrado őrgróf véleményét írásban adta be, hogy ez mit tartalmazott, nem tudjuk, minthogy az irat nem maradt reánk. Azonban bírjuk Filippo Mariának erre az iratra május 1-én adott válaszát, a melyben három pont ragadja meg figyelmünket.

Az egyik a Velencze és a herczeg közti királyi közvetítésre vonatkozik. Úgy látszik, Corrado del Carretto nem találta eléggé világosnak az ápril 25-iki okiratnak erre vonatkozó pontját. Filippo Maria ezzel szemben megjegyzi, hogy az okiratban eléggé világosan ki van mondva, hogy a király a békét közvetítheti, csak olykép történjék ez, hogy a herczeg tekintélyén csorba ne essék.

Corrado továbbá fölvetette véleményében a kérdést, minő magatartást tanusítson a választófejedelmekkel, az apostoli legatussal és a magyar országnagyokkal szemben, mennyire mehet az ezekkel folytatandó tárgyalásokban. Erre nézve a herczeg oda utasította őt, hogy részletekbe semmi esetre se bocsátkozzék, csak általánosságban vigye a tárgyalásokat.

Végül arra nézve kért Corrado őrgróf utasítást, mi történjék, ha a király vonakodnék Velencze ellen a háborút megindítani. Erre Filippo Maria azt felelte, hogy ez esetben ő sem tartozik engedelmeskedni a király felszólításának és Velenczét nem fogja megtámadni, ellenkezőleg, ez esetben szabadságában fog állni Velenczével békére vagy fegyverszünetre lépni, a mi azonban nem történhetik a birodalom és a király rovására.[1])

A savonai őrgrófon kívül az ápril 25-iki iratot Filippo Maria még a herczegi tanácsnak is átadta véleményadás végett. A tanács május 3-án adta le terjedelmes véleményiratát, mely az összes pontokra kiterjeszkedett. Az olaszországi útra vonatkozólag a tanács hozzájárult azokhoz a megállapodásokhoz, melyek a király milanói és paviai tartózkodására vonatkoztak, csak azzal kívánta ezeket megtoldani, hogy a királyt kisérő fegyveresek száma 8000-ben állapíttassék meg, illetőleg ha lehetséges, még ennél is kevesebben.[2]) A király által támasztott kívánsá-

---

[1]) Osio II. 198—199. l.
[2]) Osio II. 203. l.

gokra nézve a tanács azt ajánlotta, hogy az első pontba, a mely szerint a herczeg tartozik a királyt teljes erejével támogatni olaszországi útjában, szúrassék bele ez a kifejezés »cum securitate Status sui«. Ezt a tanács azzal okadatolta meg, hogy lehetséges, hogy a király oly időben jő Olaszországba, midőn a herczeg háborúban áll Velenczével vagy többi ellenségeivel. Ez esetben tehát, ha a királynak a megállapodás értelmében hadait rendelkezésére bocsájtja, könnyen megtörténhetik az, hogy birtokai veszélybe jutnak. Megtörténhetik továbbá még az is, hogy a király számra nézve túlnyomó sereggel jő Olaszországba, mely esetben, ha a herczeg seregeit rendelkezésére bocsátja, azokat könnyen lefegyverezheti, és Velencze, vagy mások segélyével a herczeg ellen fellép, miáltal a herczeg könnyen veszélybe kerülhet. Ha azonban a tanács által ajánlott kiegészítés a szövetséglevélbe bevétetik, a herczeg mindkét eshetőség ellen biztosítva van, mert szabadjában áll csapatait, vagy azoknak egy részét erre való hivatkozással visszatartani.

A királyi kívánatok második pontjára nézve a tanács aggályát fejezi ki, vajjon a kötelezettség, hogy a herczeg a király ellenségeit a magáéinak tekintse, nem értelmezhető-e esetleg úgy, hogy a herczeg szövetségesei, így pl. a franczia király ellen is köteles a király kívánságára fegyvert ragadni. Azért e pontot a tanács olyképen vélte formulázandónak, hogy vétessenek ki ez alól a kötelezettség alól a herczeg szövetségesei, és pedig vagy névleg megnevezve őket, vagy pedig csak teljes általánosságban.

A 3. pontra nézve a tanács azt kívánta, hogy ennek hatálya necsak Velenczére szóljon, hanem kiterjedjen mindazokra, kik Velenczével szövetségben állanak, úgy hogy ha a király ezek valamelyikével békére vagy fegyverszünetre lép, abba a herczeg is belefoglaltassék.[1]

Az utolsó két pontra nézve a tanács nem tett kifogást. Az összes iratok, az ápril 25-iki irat a savonai őrgrófnak és a tanácsnak a véleménye most valószinűleg egy új fórum elé terjesztettek; talán a herczegi kanczelláriában vétettek átdolgozás alá. Voltaképen csak az ápril 25-iki irat második részéről tudjuk azt, hogy átdolgoztatott, miután ez a rész egy másik, május

[1]) Osio II. 202—207. oldal.

15-én kiadott alakban is reánk maradt, mely azonban az ápril 25-ikitől lényegileg nem tér el, csupán itt-ott mutat fel stiláris módosítást.[1]) Erre aztán az összes iratok átadattak a herczegi követeknek, Corrado del Carrettónak és Guarnerio de Castiglionenak, a kik az iratokat áttanulmányozván, a herczeg elé egy iratot terjesztettek, a melyben egyes pontokra nézve bővebb informácziót kértek. Igy arra a pontra nézve, a mely a király olaszországi kiséretére vonatkozott, a követek azt kérdezték, mitévők legyenek, ha a király 1000-nél több fegyverest akarna magával vinni. Erre nézve a herczeg válasza úgy hangzott, hogy a kiséret az 1000 lovast semmi esetre sem haladhatja felül.[2])

A herczegi tanács által a királyi kívánságokra adott válasz első pontjába eszközölt betoldásra nézve : »cum securitate Status sui«, a követek azt kérdezték, hogy ha a király ezt a kifejezést így általánosságban nem akarná elfogadni, pótolhatják-e ezt esetleg egy másik kifejezéssel. Mint ilyet, a következőt ajánlották : ha a herczeg Velenczével és Flórenczczel háborút visel, nem kényszeríthető, hogy csapatait a Lombardián kívüli részekre küldje.[3]) A herczeg ebbe beleegyezett, csak azt kívánta, hogy ne menjenek részletekbe, inkább tartassék e kifejezés általánosságban, mindazonáltal mégis olykép, hogy a herczegi tanács által kifejezni óhajtott elv benne világosan kifejezésre jusson.[4])

A második pontra nézve a követek a tanács által javasolt fogalmazást nem tartották szerencsésnek, szerintök ez csak arra alkalmas, hogy visszatetszést és gyanut keltsen a királyban. Utaltak arra, hogy a herczeg által kötött mindennemű szerződésnél »intelligitur reservata auctoritas superioris«, tehát a király parancsára köteles szövetségeseit is megtámadni, hacsak ettől őt egy velök kötött külön szerződés nem tilalmazza, stricto jure véve pedig egy ilyen szerződés a birodalomnak nem prejudikálhat. Ezt tehát elhagyandónak vélték, és ebbeli felfogásukat a herczeg

[1]) Ebben az alakban kiadva R. T. A. X. 2. szám.

[2]) A herczeg válasza a követek kérdésére Osionál II. 210—213. oldal. A szóban forgó pont a 211. oldalon.

[3]) Osio II. 209. oldal.

[4]) Osio II. 212. oldal.

is osztotta, utasítva őket, hogy e pont tárgyalásánál a tanács által javasolt módosításról ne is tegyenek említést.[1])

A mi végül a harmadik pontot, a herczegnek a béketárgyalásokba való belefoglalását illeti, a követek fölvetették a kérdést, mit tegyenek, ha a király tudni akarja a herczeg föltételeit a békére nézve. Erre a herczeg válasza az volt, hogy a béketárgyalásokról egyelőre szó ne essék, minthogy e tárgyalások megakadályoznák a segélysereg elküldését, és egyébként is más ügyek elintézése is haladékot szenvedne ez által. Azonban a követek ne foglaljanak el ez irányban, ha a tárgyalások tényleg megindulnak, merev álláspontot, hanem tudósítsák a herczeget, a ki majd utasítást fog nekik adni. Ezért tehát a herczeg a békepontokra nézve ez alkalommal nem nyilatkozik.[2])

Ezekkel az utasításokkal és iratokkal ellátva Filippo Maria május 25-én útnak indította követeit Zsigmond udvarába. Zsigmond és Corrado del Carretto már a korneuburgi tanácskozások alkalmával megegyeztek, hogy a tanácskozásokat Nürnbergben, esetleg máshol folytatni fogják. Filippo Maria már ápril 28-ikán tudatta Zsigmonddal, hogy követeket, köztük Corradot is, fog küldeni hozzá a tárgyalások befejezése czéljából.[3]) Zsigmond maga kérte Corrado újbóli kiküldetését; ezt május 2-án a herczeghez intézett leveléből tudjuk.[4]) Filippo Maria május 3-án állította ki a megbizólevelet Carretto és követtársa Guarnerio de Castiglione részére, melyben felhatalmazza őket, hogy a Zsigmonddal folytatandó tárgyalások eredményeként a királylyal szövetséget kössenek.[5]) A követek elutazása május végéig elhuzódott, mert mint láttuk, a herczegi tanács csak május 8-án készült el véleményes jelentésével. Június 8-án tudatta a herczeg a királylyal, hogy követei útnak indultak. Köszönetét fejezte ki a királynak, hogy — a mint értesült — őt a Velenczével kötendő fegyverszünetbe belefoglalni szándékozik. Ekkor

---

1) Osio II. 209. és 212. oldal.

2) Osio II. 209. és 212. oldal.

3) Osio II. 197. oldal.

4) Ugyanott 199. oldal.

5) Ugyanott 200—201. oldal. A követeket még a herczeg pajzshordója Fridericus de Pezzi is kisérte. Osio II. 215. oldal.

ugyanis már folytak a tárgyalások Zsigmond és Velencze között, a melyekről alább részletesebben szólunk.[1])

A tárgyalások Zsigmond és a herczeg követei között nem Nürnbergben folytak le, hanem Visegrádon, minthogy a király lemondva németországi útjáról, Magyarországon maradt. A visegrádi tárgyalások részleteiről azonban nem vagyunk tájékoztatva. Csak a tárgyalások eredményét ismerjük, az 1426. július 3-án Visegrádon kelt szövetséglevelet, valamint ismerjük e szövetségkötésnek folyományait is.[2])

A szövetséglevél a következőket tartalmazta:

1. Zsigmond megigéri, hogy július hó folyamán minél nagyobb számú sereggel meg fog indulni a velenczeiek ellen, azokat Friaulon át megtámadja és a hol csak teheti, nekik ártani fog. Szeptemberre újabb seregek küldését helyezi kilátásba, a melyek jórészt szintén Friaulban fognak működni. Fentartja magának, hogy csapatait, ha a velenczeiek a milanói herczeg ellen működő csapatait visszavonva, azokat az ő seregei ellen küldenék, ha a velenczei csapatoknak ellent nem állhatnak, visszavonhassa, a mi azonban nem jelentené a Velencze elleni háború beszüntetését. Ezzel szemben Filippo Maria kötelezi magát, hogy Velenczét teljes erővel megtámadja, főleg Brescia, Mantua és Verona irányában, és pedig nemcsak szárazföldön, hanem vizen is. A mennyiben Velencze a herczeg ellen működő csapatait a király ellen fordítaná, a herczeg tartozik csapataival a királyi seregek segélyére sietni. Ha ezt nem tehetné, kötelezi magát a velenczeiek területeit nyugtalanítani.

2. Egyik fél sem köthet Velenczével békét vagy fegyverszünetet a másik tudta és beleegyezése nélkül.

3. Zsigmond kötelezi magát, hogy július és szeptember havában a friauli részeken fogja a hadjáratot viselni, azután pedig Lombardiába fogja átteni a háború színterét, mindenütt

---

[1]) A levél Osionál II. 214—216. oldal.

[2]) Zsigmond ebben az időben a herczeg támogatására egy magyar sereget szándékozott Friaulba küldeni, melynek élére Maróthi Jánost állította. Ennek a seregnek elküldését a herczeg több ízben sürgette, így június 22-én Garai nádorhoz és Maróthi Jánoshoz intézett leveleiben, sőt magát a királynét is megkereste, hogy járjon közbe érdekében a királynál. A levelek Osionál II. 222—229. oldal.

ott háborgatva az ellenséget, a hol legjobban teheti. A mennyiben a hadjáratot október elején kezdené meg, ezt addig folytatja, míg csak lehetséges, azután téli szállásra oda vonul vissza, a honnan az ellenség leginkább nyugtalanítható és kárt szenvedhet. A nyár beálltával pedig újból folytatni fogja a hadjáratot.

4. Mindkét fél nemcsak Velencze, hanem Velencze szövetségesei ellen is visel hadat kivéve Flórenczet, melyet Zsigmond nem fog megtámadni, hacsak Flórencz meg nem támadja a királyt, vagy Velenczét nem segíti.

5. Zsigmond fentartja magának a jogot, hogy Milanó és Flórencz között tisztességes feltételek mellett békét közvetítsen, épp így

6. jogosítva van Velencze és Milanó között is a békét közvetíteni, a mennyiben a herczeg ebbe beleegyezik.[1])

A szerződés megkötése előtt — július 1-én — Zsigmond a milanói herczeg részére kiállította a kiváltságlevelet, a melyben a megelőző tárgyalások folyamán történt megállapodások értelmében megerősíti neki és törvényes vagy törvényesítendő utódainak mindazokat a kiváltságokat, melyeket Filippo Maria atyja Gian Galeezzo Visconti Zsigmond elődeitől nyert. Ezek voltak a milanói herczegségre vonatkozó 1395. május 11-iki, a Brescia, Cremona és Bergamora, a paviai grófságra és még nehány más területre vonatkozó 1396. október 13-iki, a lombard herczegséget illető 1397. márczius 30-iki és az angersi grófságra vonatkozó 1397. január 25-iki kiváltságlevelek, melyeket Zsigmond megerősített és megújított.[2]) Július 6-án újabb kiváltságleveleket állított ki Filippo Mariának, melyek egyikében megerősíti a herczegnek az 1418. ápril 27-én adományozott kiváltságot, mely szerint a herczeg törvénytelen származású testvérét Antoniot, vagy unokaöcscsét Jacopot törvényesítheti, beleegyezvén, hogy ezek Filippo Maria halála után a milanói herczegséget, Paviát és Angleriát, a királynak leteendő hűségeskü mellett bírhassák. A másikban biztosítja a herczeget, hogy bármit vétett volna is eddig a király vagy elődei ellen, ezért teljes bocsánatot, mentséget nyer.[3])

[1]) R. T. A. X. 3. szám.

[2]) Giulini, Memorie VII. 291—293. oldal.

[3]) Altmann a MJÖG XVIII. köt. 598. s köv. lapjain és Reg. imp. 6678.

Ez oklevelek kiállítása után Filippo Maria követei július 13-án letették Zsigmond kezébe a hűségesküt. E hűségeskü nemcsak Zsigmondnak, hanem utódainak is szólt. A herczeg megigéri ebben, hogy a királyhoz hű marad, ellene és a birodalom ellen nem támad, másokat ellenük sem tanácscsal, sem tettel nem támogat, bármely Zsigmond és utódai ellen irányúló ellenséges kisérletet, támadást megakadályoz, a Zsigmond ellen lázadóknak segélyt nem nyujt, ellenkezőleg, őt és utódait minden ilyen kisérletről értesíti és őket ez ellen megvédelmezi. Mindezt mint a birodalom fejedelmeinek egyike, esküvel fogadja és megtartja.[1])

A király által július 3-án kiállított oklevélnek megfelelő oklevelét Filippo Maria augusztus 10-én állította ki. Ebben a következők foglaltattak:

1. A herczeg kötelezi magát, hogy a király ellenségeit úgy tekinti, mint a saját ellenségeit, barátait mint a maga barátait, viszont ugyanerre kötelezi magát Zsigmond király is.

2. Filippo Maria nem tartozik a király hivásának eleget tenni és előtte vagy a birodalomban megjelenni.

3. Zsigmond megigéri, hogy ha Olaszországba jő, Milanóba vagy Paviába 800, legfölebb 1000 főnyi kiséretet fog magával vinni.

4. Kölcsönösen biztosítják egymást a szerződő felek, hogy egymás ellen semmit sem fognak cselekedni, másokat nem segélyeznek, hanem ellenkezőleg, minden egymás ellen irányuló akcziót kölcsönösen megakadályozni törekednek.[2])

Ezt az oklevelet követte aztán Zsigmondnak augusztus 18-iki oklevele, melyben a milanói herczegnek adott indemnitást kiterjeszti a herczegnek minden eddigi cselekedetére, a mely akár a király, akár a birodalom ellen irányult.[3])

---

1) Az eskü szövege R. T. A. X. 6. szám.

2) R. T. A. X. 9. szám.

3) Ugyanott 10. szám.

III.

A július 3-iki szövetséglevél kiállításáról Filippo Maria csakhamar értesült. Már július 22-én követeihez intézett levelében örömének adott kifejezést a fölött, hogy a szövetséget végre sikerült megkötni.[1]) Ezzel a levéllel kezdetét vette a sürgetéseknek egész sorozata, mely a Velencze elleni hadjárat megindítására vonatkozott, melynek érdekében a herczeg ekkor a török szultánnal is tárgyalásokat indított meg.

A török részéről Magyarországot ekkor fenyegető veszély ugyanis nagyban megbénítá Zsigmond akczióképességét és lehetetlenné tette neki azt, hogy teljes erejével forduljon Velencze ellen, a hogy azt a Filippo Mariával kötött egyezség határozta. Ezért Zsigmond a Carrettoval folytatott tárgyalások folyamán azzal a kívánsággal lépett fel, hogy Filippo Maria közvetítsen békét közte és a török szultán között. Ennek a kívánságnak teljesítését Filippo Maria meg is igérte [2]) és július 24-én Federigo Pezzit megbízta, hogy követe gyanánt menjen a török szultánhoz, és a Zsigmond udvarában tartózkodó követeitől nyert bővebb informácziók alapján, igyekezzék Zsigmond és a szultán között fegyverszünetet létrehozni. Hangsúlyozta, hogy ez rendkívül fontos, mert csak így lehet Zsigmond abban a helyzetben, hogy teljes erejével Velencze ellen fordulhasson.[3])

A július 3-án kötött egyezmény értelmében Zsigmond még július havában volt köteles a hadjáratot Velencze ellen megkezdeni. Filippo Maria nehezen várta a magyar segédcsapatok megérkeztét és nem szünt meg sürgetni a hadjárat megindítását. 1426. július hó folyamán kelt levelei telve vannak sürgetéssel és panaszszal szorult helyzete fölött.[4]) Zsigmond király tényleg

---

[1]) A levél Osionál II. 235. s köv. oldal.

[2]) »... gratissimum nobis est ex nostris unum mittere ad supremum Teucrorum dominum, qui practicet et studeat treugam facere et contrahere inter ipsum et imperialem Majestatem ...« Ugyanezen levélben a 236. oldalon.

[3]) Osio II. 242—243. oldal. V. ö. u. ott 236. oldal.

[4]) Igy pl. július 8-iki levele, regestája Óvárynál i. h. 322. szám. V. ö. ugyanott 323. szám és Osio II. 234. oldal, július 22-iki levele Osionál II.

komolyan gondolt arra, hogy szerződéses kötelezettségének eleget tegyen. Július 23-án a milanói herczeg áradozó hangon tudatja Zsigmonddal, hogy értesült, miszerint legközelebb már megindul Olaszország felé. Élénk szavakkal ecseteli az örömet, melyet e hír Olaszországban keltett, hol a nép kivilágítással, ünnepi körmenetekkel hódolt Zsigmond királynak.[1]) Azonban az öröm korai volt. A törökök támadása Viddin ellen Zsigmondot arra bírta, hogy a velenczei hadjáratot elhalasztva, a török ellen induljon. Carretto és Castiglione útján értesítette Filippo Mariát, hogy ha Viddin alól visszajön, akár sikerrel jár e hadjárata, akár nem, a hadjáratot Velencze ellen meg fogja kezdeni. Közölte vele, hogy 3000 lovast szándékozik Friaulba küldeni, illetve személyesen oda indulni. Közlé vele továbbá, hogy erre való tekintettel Zágrábban nagyobb számú sereget fog összevonni.[2]) Filippo Maria e tervvel egyetértett és augusztus 2-án ily értelemben írt követeinek is. Kifogást csupán a sereg száma ellen emelt, a mennyiben a 3000 lovast keveselte és legalább 4000-et kért Friaulba küldeni.[3]) Zsigmond a hadjáratot különben a következőkép tervezte. A 3000 főnyi sereg Friaulon keresztül támadja meg Velenczét és ezen a részen foglalkoztatja a velenczei csapatokat, míg a király seregének zömével Lombardiába vonul, ott a herczeg csapataival egyesül, mire egy közös támadás következnék Brescia ellen, hogy ezt a várost Velencze kezeiből ismét visszafoglalják.[4])

A hadjárat megindítását a király szeptember havára tervezte, és meg is tette szeptember elején erre vonatkozó rendelkezéseit. Szeptember 1-én többrendbeli oklevele kelt. Az egyikben Filippo Mariát Lombardiára, Toskánára, illetve egész Olaszországra a királyi hadak főkapitányává nevezi ki. Felhatalmazza őt, hogy a királyt és a birodalmat megillető, de elidegenített és elfoglalt jogokat és birtokokat a király és a birodalom részére

---

235. oldal. Regestája Óvárynál i. h. 324. szám. V. ö. ugyanott 325. szám, melyben július 23-án Brunoro della Scala elküldését sürgeti.

[1]) Óváry i. h. 326. szám.

[2]) L. Filippo Maria augusztus 2-iki levelét követeihez. Osio II. 245. oldal. Regestája Óvárynál i. h. 328. szám.

[3]) Ugyanott.

[4]) R. T. A. X. 12. oldal.

visszakövetelje, visszavegye és az ellenszegülők ellen a birodalmi hadjáratot megindíthassa.[1]) Egy másik, a birodalomhoz szóló nyilt rendeletében a birodalmi hadjárat megindítását Velencze ellen kihirdeti, Filippo Maria kinevezését a birodalmi seregek főkapitányává közzéteszi és a birodalom összes alattvalóit felhivja, hogy a herczeget tőlük telhetőleg támogassák.[2]) Ugyanakkor a svájczi szövetséges rendekhez is intézett egy rendeletet, melyben meghagyja nekik, hogy Filippo Mariát Amadeus savoyai herczeg ellenében, a ki Flórencz és Velenczével áll szövetségben Milanó ellen, mindenkép támogassák, miután a birodalmi hadjárat Velencze ellen megindult.[3]) Végül János veszprémi püspöknek általános felhatalmazást adott, hogy Olaszországban a birodalom ellen lázadókat, bármely rangúak és rendűek legyenek is, vagy a kik Velenczével összeköttetésben állanak, így a Campofregosokat, Fieschiket, és egyáltalán a Filippo Maria ellen támadókat felelősségre vonja, megintse, törvénybe idézze és megbüntesse, a királyt megillető hatalommal, a mint egyáltalán felhatalmazta őt mindannak megtevésére a mi a király vagy a birodalom érdekében való.[4])

A friauli expediczió szeptember folyamán tényleg meg is indult. Már augusztus első felében harczba szállott az aquilejai patriarcha és szeptember 8-ika körül a 3000 főnyi csapat a patriarcha, Czillei Frigyes és Zrinyi Péter vezérlete alatt fegyverben állott. Filippo Maria augusztus 14-én az aquilejai patriarchához, szeptember 8-án pedig a három vezérhez levelet intézett, melyben közölte velök, hogy megbízottakat fog hozzájuk küldeni, kik őt a hadjárat folyásáról értesítendik.[5]) Azonban az egész hadi vállalkozás kudarczczal végződött. Arról, hogy Zsigmond igéretéhez képest Zágrábban összegyüjtötte volna seregét, tudomásunk nincsen, ellenben tudjuk azt, hogy Zsigmond az osztrák herczegek segítségét is igénybe akarta venni Velencze

---

[1]) R. T. A. X. 12. szám.

[2]) Ugyanott 13. szám.

[3]) Altmann, Reg. imp. 6729. szám.

[4]) R. T. A. X. 14. szám.

[5]) Levelei Osio II. 254. oldal és Óváry i. h. 339. szám. Az aquilejai patriarchához a herczeg familiárisát a német származású Pétert küldötte.

ellen.[1]) Veje, Albert osztrák herczeg augusztus 24-ike óta seregével Lundenburg alatt táborozott, de onnan nem mozdult tovább. A hadjárat érdekében Zsigmond július 13-án a birodalmi rendekhez intézett volt felhivást, de ez szintén eredménytelen maradt és mindehhez járult még az is, hogy a Friaulba küldött csapatok a velenczei seregek előtt — melyek körülbelül ugyanoly erősek voltak, 3000 lovas és 1000 gyalogos — visszavonultak, a mi az expediczió teljes megfeneklését jelentette.[2]) Ép oly kevéssé tudott eredményt felmutatni János veszprémi püspök, a ki csak november közepén jelent meg Olaszországban, hol első sorban a Zsigmond és Velencze közti fegyverszünet megkötésére fordította figyelmét.[3])

Pedig Filippo Maria helyzete ekkoriban nagyon is igényelte a segítséget a király részéről. 1426. július 11-én hosszas tárgyalások után Amadeus savoyai herczeg is csatlakozott a flórencz—velenczei ligához, tíz évre szövetséget kötve vele és kötelezve magát, hogy augusztus havában megkezdi a hadjáratot Filippo Maria ellen, kinek érdekében még 1426 első felében közvetítő gyanánt lépett fel Velenczénél.[4]) Augusztus havában Brescia is a velenczei seregek kezére került, kivéve a fellegvárat, és mindehhez járult, hogy a Zsigmond által augusztus havában Friaulba küldött csapatok, mint láttuk, elégtelenek voltak arra, hogy a velenczei seregek ellenében sikeresen működhessenek. Az estei őrgróf és a mantuai herczeg szintén Filippo Maria ellen fordultak, ki siralmasnál-siralmasabb leveleket küldött Zsigmondhoz, sürgetve a megigért segélyt. Szeptember havában egy újabb követet Benedetto de Forlit menesztett Zsigmondhoz, ki hasonlókép a küldendő segélyt sürgette.[5]) Azonban mindez nem segített rajta. A Zsigmond részéről várt támogatás elmaradása és Bresciának elvesztése végre is arra bírták a herczeget, hogy pápai közvetítés mellett tárgyalásokat indítson meg Velenczével

---

[1]) L. Filippo Maria július 22-iki levelét Bartolomeo Moscához. Óváry 325. szám.

[2]) R. T. A. X. 12. oldal.

[3]) Erről alább bővebben szólunk.

[4]) Erről lásd bővebben Raulich, La prima guerra fra i Veneziani e Filippo Maria Visconti, az Archivio storico italiano V. kötetében.

[5]) Ennek utasítása szeptember 26-áról Osionál II. 268. oldal.

melylyel még június havában Nicolo Albergati bíbornok közbenjárásával fegyverszünetet kötött. A most megindult béketárgyalásokat a herczeg kihúzni törekedett, mert titokban azt remélte, hogy Zsigmondtól a kilátásba helyezett támogatást mégis csak megkapja, miáltal ügye kedvezőbb fordulatot nyerhet. A segélyt megsürgetendő, augusztus elején Lodovico Sabinit küldte Zsigmond udvarába,[1]) szeptember havában pedig Lancelotto Crottit.[2]) Mindkét utasításban sötét színekkel festi helyzetét, melyet súlyosbított még az is, hogy a herczegnek pénze is fogytán volt, míg ellenben Velencze pénzzel győzte a hadjáratot, és a herczegnek rosszul fizetett csapatait is könnyen a maga részére tudta hódítani.[3])

Zsigmond tettek helyett csak igéretekkel fizette ki a herczeget, kinek érdekében V. Márton pápa szeptember folyamán Albergati bibornokot Velenczébe küldte.[4]) Albergati meg is kezdte a béketözvetítést és Filippo Maria Visconti október 6-án meghatalmazta a maga követeit is a béketárgyalásokra. Ezek a tárgyalások deczember haváig elhuzódtak. Zsigmond ekkor — deczember havában — újból kilátásba helyezte Filippo Marianak Olaszországba jövetelét. Január havára igérte seregének elküldését és február havára személyes megjelenését. A herczeg köszönettel vette Zsigmondnak ez újabb igéretét és kijelenté, hogy a mennyiben a király legalább 4000 lovassal februárig segítségére siet, nem fog békére lépni ellenfeleivel.[5]) Azonban a béketárgyalások Velenczével ekkor már annyira előrehaladtak, hogy a béke megkötése legközelebbre várható volt. Pedig nagyon súlyos föltételek vártak Filippo Mariara. Bresciát területével együtt át kellett engednie Velenczének, Savoya az általa elfoglalt területeket nyerte, Flórencz visszakapta mindazt, a mit Filippo Maria tőle elfoglalt és pedig ennek két hónap alatt meg kellett történnie. Kimondatott továbbá, hogy Bologna és Romandiola ügyeibe bele nem avatkozhatik. A béke megkötése

[1]) Utasítása augusztus 11-éről Osionál II. 255. oldal.

[2]) Utasítása szeptember 5-éről u. o. 260. oldal.

[3]) Erről már június 22-ikén Carrettóhoz és Castiglionehez intézett levelében panaszkodik a herczeg. Osio, II. 225. oldal.

[4]) Cronaca di Bologna, Muratorinál, SS. XVIII. 616. oldal.

[5]) Osio II. 278. oldal.

továbbá ipso facto hatályon kívül helyezte mindazokat a rendelkezéseket, a melyeket a herczeg az idők folyamán a flórenczi kereskedelem ellen tett.[1])

Arra azonban, hogy ezt a békét meg is tartsa, Filippo Mario távolról sem gondolt. Tulajdonképeni czélja a békekötéssel az volt, hogy időt nyerjen és hogy Flórenczet Velenczétől különválaszsza. Zsigmond támogatását, mint láttuk, 1427 január-február havára igérte meg. Ebben bízva a herczeg, úgy látszik, már azzal az elhatározással kötötte meg a békét, hogy azt rövid idő mulva megtöri. A békelevelet 1427 február 12-én megerősítette,[2]) de annak azt a pontját, a mely a Velenczének átadandó erődített helyekről szól, csak akkor akarta végrehajtani, ha Velencze kellő biztosítékot ad neki arra, hogy a békét meg fogja tartani.[3]) Azzal a kifogással élt, hogy Zsigmond megtiltá neki e helyek átadását. Ezzel azt akarta elérni, hogy Flórencz és Savoya, látva hogy a békeszerződés betartása nem őrajta múlik, megmaradjanak a béke mellett még akkor is, ha Velencze e mia t a herczeg ellen fordul. Hogy Amadeus savoyai herczeget magának egészen megnyerje, kijelenti, hogy a szóban forgó helyeket egy semleges, pártatlan egyén kezére fogja bízni. Ez az egyén nem volt senki más, mint Amadeus herczeg.[4]) Meg kell adni, hogy Filippo Maria nagyon ügyesen járt el. Az egész terv nyélbeütésére Zsigmond követét, János veszprémi püspököt használta fel, a kit rávett arra, hogy egy levelet intézzen hozzá, melynek fogalmazványát maga a herczeg készítette el és küldte meg a püspöknek. Ebben a levélben a veszprémi püspök, hivatkozással a királytól nyert felhatalmazásra, meghagyja a herczegnek, hogy a kötendő békében felsorolt területeket, miután azok átadása a birodalom érdekeit sértené, különbeni birodalmi átok terhe alatt, ne szolgáltassa ki, hanem azokat vagy a pápának, vagy a savoyai herczegnek adja át megőrzés czéljából.[5])

---

1) A békeoklevél Lünignél, Codex Italiae diplom. III. 471. és köv. és Doc. di storia italiana III. 135—149. oldal.

2) Osio II. 285. oldal.

3) Ugyanott.

4) Osio II. 284. oldal és Archivio storico italiano XIII. 218. oldal.

5) A herczeg levele a püspökhöz január 23-án kelt, tehát oly időben, a midőn a békét még nem erősítette meg. A püspöki levél fogalmazványa

A milanói herczeg Flórenczhez is küldött megbizottakat, anélkül azonban hogy a remélt czélt, Flórencz elválasztását Velenczétől, el tudta volna érni.[1] Amadeus savoyai herczeg még ingadozott egy ideig. Velencze tudatta vele, hogy Filippo Maria nem teljesítette a békében vállalt kötelezettségeket és felszólítá őt, hogy készüljön fel újból Milano ellen. A herczeg azonban ennek a felhivásnak egyelőre nem tett eleget és csak augusztus 21-én indította meg újból a hadjáratot Milano ellen.[2]

Zsigmond király azt a tervet, hogy 1427 február havában Olaszországba jőjjön, csakhamar elejtette. Erre őt főleg az a körülmény bírta, hogy János veszprémi püspök és Velencze között még folytak a béketárgyalások, melyek eredményét egy olasz expediczió megindításával nem akarta koczkára tenni. A milanói herczeget azzal vigasztalta, hogy ápril havában a segédcsapatok egy részét el fogja küldeni, májusban pedig maga fog Lombardiába jönni.[3] Filippo Maria ugyanis február 24-én megsürgette Zsigmondot, hogy olaszországi útját kezdje már valahára meg. Ezt a levelet titkára, Francesco Barbavara a veszprémi püspöknek küldötte meg, kérve, hogy juttassa a király kezeihez.[4] A segélyt Filippo Maria annál is szivesebben vette volna, mert ekkor már újból háborúban állott Velenczével. A háború márczius havában a herczegre nézve kedvező fordulatot vett, ekkor foglalta el ugyanis Casalmaggioret, röviddel előbb Torricellet,[5] úgy hogy a segédcsapatok megérkezése a herczeg ügyén sokat lendített volna. A segély azonban a király részéről elmaradt, noha Filippo Máriának márczius 15-én a királyhoz intézett leveléből látjuk, hogy Zsigmond újból igéretet tett a segédcsapatok elküldésére és az olasz hadjárat megindítására.[6] Filippo Maria most csak azt kérte, hogy a király addig

---

dátum nélküli, vajjon tényleg kiadta-e a püspök, nem tudjuk. Mindkét levél szövege Osionál II. 281—283. oldal.

[1] Kagelmacher Filippo M. Visconti und König Sigismund. 69. oldal.

[2] Ugyanott 70. oldal.

[3] L. Filippo Maria márczius 15-iki levelét Sabinihez és Pezzihez R. T. A. X. 22. szám.

[4] Ugyanott 21. szám.

[5] Osio II. 290. és 293. oldal.

[6] Osio III. 287. oldal.

is, a míg személyesen megérkezik, küldje el csapatainak egy részét ápril havában a friauli részekre és úgy tetszik, hogy Zsigmond erre nézve a veszprémi püspök útján szóbeli igéretet tett.[1])

A veszprémi püspök ekkor ugyanis a milanói herczeg udvarában tartózkodott, hova őt Zsigmond azzal a megbízással küldte, hogy a herczeggel az 1426 év nyarán kötött megegyezések helyett melyek be nem tartatván, immár érvényüket vesztették, újabb megegyezésre lépjen. Az egyezség május 7-én köttetett meg, megkötését hosszabb tárgyalások előzték meg, a melyekről azonban nem tudunk semmit. A szövetséglevél tartalmából azonban azt következtethetjük, hogy a király a tárgyalások folyamán június havára 10.000 fegyveres elküldését helyezte kilátásba.[2])

A május 7-iki szövetséglevél különben tartalmilag nagyrészt azonos azzal a szövetséglevéllel, a mely a király és a herczeg között 1426 július 1. körül Visegrádon köttetett. Az első pont, a mely a nyújtandó segítségről szól, a júliusi szerződésben foglaltakkal szemben változott. A júliusi szerződés szerint, mint tudjuk, Zsigmond Friaulban volt köteles Velencze ellen hadat viselni mindaddig, míg a köztársaság teljes hadi erejével nem találja magát szemben. Az új szerződés első pontja ezt megváltoztatta. Kimondatott, hogy Zsigmond június havában 10.000 emberig terjedő fegyveres csapatot fog a velenczeiek ellen síkra állítani, mely csapat igyekezni fog Lombardián át a milanói csapatokkal érintkezésbe lépni és azokkal egyesülni. A 10.000 fegyveres küldése arra az esetre szólt, ha Zsigmond nem jönne személyesen Olaszországba, míg ha személyesen jő, 8000 lovas küldését helyezte kilátásba június havára, július havára pedig személyes jövetelét szintén nagyobb számú sereggel. Az előre küldött sereg a Lombardiába volt szánva, honnan Zsigmond, egyesülve azzal, a harczot Velencze ellen teljes erővel folytatni igérte.[3]) A segélynyujtásnak ily módja Filippo Mariára kétségkívül előnyösebb volt mint a régi szerződésben foglalt megállapodás.

Ehhez a megállapodáshoz a herczeg még egy kiegészítést óhajtott, a mennyiben azt kivánta, engedtessék meg neki, hogy

---

1) Ugyanott és 297. oldal.
2) R. T. A. X. 23. szám 1. §.
3) R. T. A. X. 23. szám. 1. §.

ha a szerződésben kitett időpontig a király által megigért támogatás nem érkeznék meg, tárgyalásokba bocsátkozhassék a ligával akár a pápa, akár a savoyai herczeg, esetleg más valakinek a közvetítésével. Ehhez a kivánsághoz a veszprémi püspök a tárgyalások folyamán a király nevében hozzájárult, mire a herczeg azt kivánta, hogy ez neki írásban is biztosíttassék. A veszprémi püspök azonban ennek ellenszegült, mondván, hogy elég biztosíték az, ha ő élőszóval hozzájárul a herczegnek e kivánságához. Tényleg, az írásba foglalás el is maradt.[1])

János püspök milanói tartózkodása alatt átadta Filippo Mariának a király 1426 július 1-én kelt oklevelét is, a melyben Filippo Maria a milanói herczegség és tartozékai birtokában megerősíttetik. Tudjuk, hogy ennek az oklevélnek kiállítását a király díjmentesen engedélyezte, csakis a kanczelláriai díjak megfizetését kívánta. Filippo Mario ez ellen is kifogást emelt és a mint látszik, a most folyt tárgyalások alatt abban történt a megállapodás, hogy Zsigmond e díjakat, összesen 6000 aranyat, a maga számlájára átveszi olykép, hogy a herczeg az összeget csak a velenczei háború befejeztével fogja a királynak megtériteni, de csak akkor, ha erre Zsigmond által felszólíttatik és akkor is csak két év mulva köteles a fizetést teljesíteni.[2]) A királyi oklevél átadása után a herczeg május 12-én, illetve 27-én ünnepélyesen megigérte a veszprémi püspöknek, hogy a királyi megerősítést tartalmazó oklevelet a király életében közzé nem teszi, annak tartalmát senkivel nem közli, hanem azt legnagyobb titokban tartja. Ez arra való tekintettel történhetett, hogy kikerüljék a német választófejedelmek esetleges állásfoglalását a király ellen. Az oklevél érvényességéhez ugyanis, mint azt már a július 6-iki oklevél kimondja, a választófejedelmek hozzájárulása is szükséges volt, ez azonban nem kéretett ki. .Most sem történt ez meg, noha ez a feltétel még érvényben volt és így attól lehetett tartani, hogy az oklevél közzététele után a választók esetleg a király ellen állást foglalnak. Ezt szem előtt tartva, a herczeg még arra is kötelezte magát, hogy a mennyiben a választófeje-

---

[1]) Erről csak egy egyszerű feljegyzés alapján bírunk tudomással. R. T. A. X. 24. szám.

[2]) R. T. A. X. 13. oldal, 6. jegyzet.

delmek az oklevél kiállítása miatt a király ellen fellépnének, őt teljes erejével támogatni fogja és rajta lesz, hogy az esetben a pápa is részesítse támogatásban Zsigmondot.[1])

Filippo Mariának jó szimatja volt, midőn kétségbe vonta, hogy Zsigmond Olaszországba jövetele küszöbön áll. Zsigmond csakugyan nem jött június havában és az igért segítség is elmaradt. Oka ennek a török háborúban feküdt, mely miatt a király nem mert Magyarországból kimozdulni. Ezt már május havában tudta, mert még mielőtt a május 7-iki megegyezésnek híre eljutott volna hozzá, különböző intézkedéseket tett az olasz expediczió elhalasztására és ezek közé tartozott Brunoro della Scalanak küldetése a milanói udvarba.

Arról, hogy Zsigmond hogyan tervezte az olaszországi hadjáratot, mielőtt annak elhalasztására gondolt, tájékoztatva vagyunk. Terve a következő volt: Ötezer főből álló sereget küld Friaulba, hogy ott a háborút Velencze ellen megkezdje. Ennek a seregnek vezéréül Lévai Cseh Pétert szemelte ki. Ugyanakkor Brunoro della Scalat, a birodalmi vikáriust a lombard részekre szándékozott küldeni, ellátva őt 2000 lovas toborzására szükséges pénzzel, hogy azokat ott a helyszinén összegyűjtse. E csapatok felerészben a montferrati őrgróf, felerészben Brunoro della Scala vezérlete alá tartoztak volna, és feladatuk az lett volna, hogy teljesen Filippo Maria mint kinevezett fővezér renkelkezésére álljanak. Minderről Brunoro della Scala útján a milanói herczeget is tudósította. Filippo Maria örömmel fogadta ezt az újabb hírt. Lévai Cseh Pétert külön megbízott útján levéllel kereste fel, melyben örömét fejezte ki a felett, hogy a király őt a sereg fővezérévé nevezte ki és Istenre kérte, hogy mielőbb induljon útnak. Ebben a levélben már azt az óhaját is kifejezi, hogy igyekezzék Cseh Péter Lombardiába jönni, hogy ott a milanói csapatokkal egyesülve léphessen fel a liga ellen, a mi, mint a herczeg írja, csakis győzedelmet eredményezhet. Voltaképen azonban Filippo Maria nem volt elragadtatva Zsigmond tervétől. Követeihez, Lodovico de Sabinihez és Federigo Pezzihez, továbbá Brunoro della Scalahoz június 17-én leveleket intézett, melyekben először kevesli az 5000 embert és kéri, hogy a király

[1]) R. T. A. X. 25. szám.

a már régebben megigért 12.000 embert indítsa útnak. Kéri továbbá, hogy az elküldendő sereg működése necsak a Friaulra szorítkozzék, hanem az a lombard részekre küldessék, és egyesülve a herczegi csapatokkal kezdje meg a hadjáratot Velencze ellen. Azonfelül kifogást emelt a Brunoro della Scala által szervezendő csapatra nézve is, kifogásolván, hogy e csapat felerészben a montferrati őrgróf, felerészben Brunoro vezérlete alatt álljon, hanem azt kivánta, hogy e csapat a savoyai herczeg parancsnoksága alá adassék, illetve a Brunoro által hozandó pénz neki adassék át, azzal az utasítással, hogy Filippo Mariát mindenben támogassa. Ezt nem az őrgróf, illetve Brunoro személye iránti bizalmatlanságnak kivánta tekinteni, hanem azért kivánta ezt, mert a savoyai herczeg az olasz fejedelmek között a legtekintélyesebb, a ki a neki átadott pénzzel 2000-nél nagyobb sereget is síkra tudna állítani és azonkívül ezzel megakadályoznák azt, hogy ismét a ligához csatlakozzék.[1])

Minde tervek azonban csak papiroson maradtak, kivéve azt, hogy Brunoro della Scala július 13-ika előtt tényleg megérkezett Milanóba. Ekkor kitünt, hogy küldetése voltaképen nem is annyira a milanói herczeg segélyezése végett történt, mint hogy újabb tárgyalásokat indítson meg vele a király nevében, hogy a régi szerződések helyett újak köttessenek. Zsigmond Brunoro részére május 31-én két megbizólevelet állított ki. Mindkettőben Brunoro mellett János veszprémi püspököt nevezi meg követének. Az egyikben felhatalmazza őket, hogy Amadeus savoyai herczeggel olaszországi útja felől tárgyaljanak, hogy a herczeg őt illő és tisztes kiserettel együtt olaszországi útjában kisérje és olaszországi tartózkodása alatt udvarában időzzön, beleértve ebbe római tartózkodását is. Egyúttal felhatalmazza őket, hogy Amadeus herczeggel egyezséget kössenek, melynek értelmében hasonnevű fia, a piemonti herczeg, a birodalom ellen lázadók ellen (értsd ez alatt a ligát) viselje a háborút.[2])

A második meghatalmazás a milanói herczeggel való tárgyalásokra vonatkozott. Ebben Zsigmond felhatalmazza meg-

[1]) Mindezeket Filippo Mariának június 17-én Lévai Cseh Péterhez és követeihez intézett leveleiből tudjuk. Osio II. 301—308· oldal.

[2]) R. T. A. X. 26. szám.

bizottait, hogy a milanói herczeggel régebben kötött, Velencze és a birodalomnak többi olaszországi ellenségei ellen irányuló egyezségeket megujítsák, vele újabb egyezséget kössenek, valamint biztosítsák őt, hogy a király bizonyos számú segédcsapatokat fog neki küldeni és személyesen is meg fog jelenni Lombardiában.[1]) Az új egyezség három pontot foglalt volna magában: először, hogy a herczeg engedje át a királynak Asti városát a római út idejére; másodszor, igérje meg a herczeg, hogy ellenfeleivel a király tudta nélkül békét nem köt és harmadszor, bocsásson a király rendelkezésére a római út czéljaira hajókat Savonában úgy mint Genuában.[2])

E három követelés felett július második felében megindultak a tárgyalások. János veszprémi püspök ugyan már július elején el akarta hagyni Milanót, de Filippo Mariának július 6-án kifejezett kérelmére elhalasztá utazását.[3])

A tárgyalások folyamán Filippo Maria Zsigmond fent előadott kivánságaival szemben ellenkivánságokat támasztott, melyeket titkára, Francesco Barbavara írásba is foglalt. Ezek arra vonatkoztak, hogy engedtessék meg neki bizonyos esetekben, hogy ellenfeleivel békét köthessen; másodszor, hogy Zsigmond legkésőbb szeptember 8-ig személyesen jőjjön Olaszországba, vagy legalább küldje el e határidőig segédcsapatait; harmadszor, hogy Asti városa bizonyos idő elteltével, — melyet nyolcz hónapban kivánt megállapítani — bocsáttassék vissza az ő birtokába. Az írásba foglalt kivánságokat kölcsönösen kicserélvén, mindkét fél megtette azokra a maga megjegyzéseit. Ezekből a következőket konstatálhatjuk:

A herczeg késznek nyilatkozott Zsigmond kivánságai értelmében három oklevelet kiállítani, melyek közül az első a Genuában vagy Savonában a római útra készentartandó hajókra vonatkozott. Ebbe az oklevélbe a királyi követek bevenni kivánták azt, hogy e hajókat a király csak akkor köteles igénybe venni, ha a körülmények római útjára kedvezően alakulnak. Másodszor,

[1]) Ugyanott 27. szám.

[2]) E követelésekről úgy a tárgyalások befejezte után kiállított okmányokból, valamint a herczegnek augusztus 24-iki, Lodovico de Sabinihez intézett utasításából értesülünk. Az utóbbi Osionál II. 329—330. oldal.

[3]) L. a levelet Osíonál II. 311. oldal.

hogy a herczeg mindenképpen támogatni és segélyezni fogja a királyt. Harmadszor, hogy ez a kötelezettség a következő egész esztendőre is fennáll, tehát Zsigmond római útjára fix határidő ne állapíttassék meg.

A herczeg beleegyezett másodszor abba, hogy Astit átengedi a királynak. Az időtartamot egy évben állapították meg, melynek eltelte után a város a herczegnek visszaadandó volt. Minthogy pedig megelőzőleg tárgyalások folytak Filippo Maria és a montferrati őrgróf között, Astinak utóbbi részére való átengedése végett, a királyi követek az oklevélbe bevétetni kivánták, hogy a herczeg Astit csak az esetben adja át az őrgrófnak, ha az kötelezi magát a várost Zsigmondnak átadni és pedig abban a pillanatban, midőn a király Olaszország területére lép. A milanói herczeg az átadást voltakép csak akkorára akarta, midőn a király lombard területre lép, de végre is engedett a királyi követek óhajának.

A harmadik pontot illetőleg a herczeg elfogadta a király kivánságát, hogy annak tudta nélkül Velenczével békére nem lép, de kikötötte, hogy a király legkésőbb szeptember 8-ig személyesen tartozik Olaszországba jönni, vagy legalább is segédcsapatokat küldeni. A segédcsapatok számát 8000 főben óhajtotta megállapítani. Ehhez a kivánsághoz aztán a királyi követek is hozzájárultak.[1])

Francesco Barbavara, a herczeg titkára, július 31-én tudatta a királyi követekkel, hogy a herczeg részéről kiállítandó okleveleк az általuk tett megjegyzések és módosítások figyelembevételével fognak kiállíttatni. Egy pontra nézve azonban a herczeg nem akart engedni és ez Asti átengedésének ideje volt. A herczeg ragaszkodott ahhoz, hogy az átengedés csak 8 hónapra történjék, nem pedig egy évre. Továbbá azt kérte, hogy a királyi követek által kiállítandó oklevelek a herczeg kivánságainak figyelembe vételével állíttassanak ki. Felkérte egyúttal a veszprémi püspököt, hogy az oklevelek kicserélése után térjen vissza Zsigmond királyhoz, neki jelentést téve a tárgyalások lefolyásáról és eredményéről.[2])

---

[1]) R. T. A. X. 28. és 29. számok.

[2]) Ugyanott 30. szám.

A Barbavara levelében foglaltaknak megfelelőleg április 31-én kiállíttattak a herczeg részéről az oklevelek Asti átengedését, a római útra állítandó hajókat és a herczeg által Velenczével kötendő béke- vagy fegyverszünetet illetőleg. Ezekben az oklevelekben a királyi követek által kifejezett, fentebb említett kiegészítések is bennfoglaltatnak és az oklevelek ezeknek megfelelőleg állíttattak ki.[1])

A királyi követek által kiállított oklevelek közül csak egyet ismerünk, a melyet augusztus 2-án állítottak ki a követek és a melyben megigérik, hogy a király Asti városát és annak erődítményeit a herczegnek vissza fogja adni, mihelyt Olaszországot elhagyja. Az oklevélben a határidőről, a meddig a király a várost kezei között tartja, említés nem tétetik, ellenben hangsúlyoztatik, hogy a visszaadás a herczeg kezébe, nem pedig a montferrati őrgróf kezébe fog történni.[2]) Arra nézve tehát nem vagyunk tájékoztatva, hogy Filippo Mariának a másik két pontra támasztott kivánságaival szemben a királyi követek minő állást foglaltak el.

A július 31-iki megegyezésben foglalt igéreteknek Zsigmond azonban megint nem tett eleget. A király a viszonyok alakulása miatt nem gondolhatott arra, hogy beváltsa a segélysereg küldése iránt vállalt kötelezettségét. A török elleni háború, mely minden figyelmét és erejét igénybe vette, akadályozta őt ebben. Filippo Maria augusztus 17-én követét, Lodovico de Sabinit, utasítá, hogy Zsigmondnál a segítség elküldését sürgesse. Kérte, hogy a királyi sereg ne állapodjék meg Friaulban, hanem vonuljon be mindjárt Olaszországba egész Veronáig és Vicenzáig, melynek környékén Brunoro della Scala hatalmas párttal rendelkezik. Ecsetelje a követ a király előtt a herczeg szorult helyzetét, kinek igaz, hogy nagyszámú fegyveres áll rendelkezésre, de ezek nem egy nemzetbeliek és minthogy zsoldjukat nem kapják meg rendesen, könnyen átpártolhatnak az ellentáborba. Fejtse ki a követ a király előtt, mily válságos a herczeg helyzete, aki mindössze csak 12.000 ember felett rendelkezik, míg

---

[1]) Az oklevelek Osionál II. 320. és 323. oldal és R. T. A. X. 31., 32. és 33. számok.

[2]) R. T. A. X. 34. szám.

ellenfelei, Flórencz és Velencze, 18.000 főnyi sereggel rendelkeznek. Válságossá válhatik a herczeg helyzete még inkább akkor, ha Amadeus savoyai herczeg is csatlakozik a szövetséghez, mert ő 12.000 ember felett rendelkezvén, ily nagy erőnek a herczeg nem volna képes ellenállni.[1])

Ez a levél keresztezte magát Lodovico Sabini levelével, melyről a herczeg augusztus 24-iki levelében tesz említést. Sabini ebben a levélben tudatta a herczeggel, hogy a királytól, a török részről szenvedett veresége folytán, aligha várhat segélyt. E hír — írja a herczeg Sabininek — annál is inkább csalódást keltett benne, mert biztosra vette a segély elküldését, különösen a királyi követekkel történt újabb megállapodás után. Azért újabban is utasítá követét a segély megsürgetésére.[2]) E sürgetésnek eredménye szintén nem volt, ellenben Filippo Maria helyzete fokozatosan rosszabbodott, főleg midőn augusztus 21-én Amadeus savoyai herczeg is megüzente neki a háborút,[3]) noha János veszprémi püspök a herczeget méltósága elvesztésének terhe alatt felszólítá, hogy Filippo Mario ellen irányuló mindennemű akcziótól tartózkodjék.[4]) A hadüzenet megtörténte adott okot Filippo Marianak az augusztus 24-iki levél megírására, a melylyel most egy időre megszakad minden érintkezés a király és a herczeg között.

Körülbelül egy hónapra terjedő időre nincs adatunk, hogy mi történt a király és a herczeg között. Zsigmond a török elleni háború miatt az ígért segély elküldésére nem gondolhatott. Filippo Maria várt egész szeptember végéig. Ekkor türelme is véget ért és szeptember 24-én Jacobo de Lonatet küldte Zsigmondhoz, kit bővebb utasítással látott el. Utasította, hogy mindenekelőtt szerezzen magának tudomást a megígért királyi segélycsapatokról, azok számáról, mily irányt választanak, mily utasításokkal vannak ellátva arra az esetre, ha Lombardiába szól küldetésük. Keresse fel továbbá a vezéreket és kapitányokat és igyekezzék őket rábirni, hogy minden halogatás nélkül siessenek a herczeg támogatására és segítségére.

[1]) Óváry i. h. 367. szám.
[2]) Osio II. 329—330. oldal.
[3]) Lünig, Cod. Italiae dipl. III. 1087. oldal.
[4]) Osio II. 331—332. oldal.

Zsigmond előtt pedig tárja fel a követ a helyzetet úgy a hogy van. Informálja a királyt a veszélyről, mely a herczeget úgy szárazföldön mint vizen az ellenség részéről fenyegeti. Hiszen ellenségei pénzzel jobban el vannak látva, számra nézve nagyobb sereggel rendelkeznek, tehát mindenképen abban a helyzetben vannak, hogy a háborút sikeresebben folytathatják. Tárja fel a király előtt a veszélyt, mely a herczeget Genua, Cremona és Bergamo elvesztésével fenyegeti és mindezek alapján kérje a királyt, hogy indítsa útnak mielőbb a megígért segélycsapatokat. Ha pedig ezt nem tehetné meg, mondja meg őszintén a herczegnek, hogy az ehhez képest a szükséges intézkedéseket megtehesse. Közölje továbbá a királylyal, hogy a herczeg, noha helyzete nagyon súlyos és a pápa is folyton sürgeti a békét, mégis addig nem fog egyezségre lépni Velenczével, a míg a királynak válasza meg nem érkezik. Ha azonban a király nem siet segítségére, kénytelen lesz ellenfelével az egyezséget megkötni. Ha a király azt mondaná, hogy személyesen fog jönni Olaszországba, ezzel a herczeget ugyan nagyon megörvendezteti, noha nem akarná, hogy ez által a segély elküldése ismét elhalasztassék. Ujabb ígéreteket a követ ne tegyen, csakis akkor, ha a királyi csapatok már tényleg útnak indultak. Ugyanehhez tartsa magát a július 31-i megegyezést illetőleg is, a mely, miután a király a tett igéteket be nem tartotta, érvényét vesztette. Ennek megújításába is csak azon föltétel mellett egyezik bele a herczeg, ha a segédcsapatok már útnak indíttattak és csakis abban az esetben, ha a csapatok a lombard részekre küldetnek. Egy pótutasításban Lonate még arra nyert megbizatást, igérje meg a királynak, hogy a herczeg nem fog az ő tudta nélkül Velenczével békére vagy fegyverszünetre lépni, de ugyanezt igérje meg a király is, és pedig írásban. Asti városát a herczeg kész átengedni főhadiszállásul, de Lonate eszközölje ki a királytól az igéretet, hogy ezt ismét visszabocsátja a herczeg birtokába. Végül ügyeljen Lonate arra, hogy a segédcsapatok legalább 8000 emberből álljanak.[1])

Ezzel az utasítással ellátva ment el Lonate Zsigmond ud-

---

[1]) Lonate utasítása Osionál II. 335—338. oldal. A pótutasítás kivonata R. T. A. X. 16. oldal 2. jegyzet. Lonate utasítását kiegészítő írások Osionál II. 332—335. és 338—339. oldal.

varába. Hogy mit végzett ott és egyáltalában hogy alakult a helyzet a herczegre nézve a királyi udvarnál, arról tudomásunk nincsen. Tudjuk azonban, hogy Zsigmond helyzete a törökök támadásai következtében nem volt olyan, hogy a herczeget a megígért támogatásban részesíthette volna, de hogy kimutassa, miszerint segíteni óhajt a herczegen, a német birodalmi városokhoz fordult a szükséges haderő kiállítása czéljából. Filippo Maria helyzete ekkor nagyon válságos volt. A szövetséges csapatok október 12-én Maclodionál fényes győzedelmet arattak a herczeg csapatai felett és azokat teljesen szétverték. Malatesta Károly, a herczeg fővezére, a sereg egy részével fogságba esett. E vereséghez járult még, hogy Rolando Pallavicini elpártolt a herczegtől és ellenfeleihez csatlakozott.[1]) Filippo Maria reménye most ujból Zsigmond felé fordult és október 13-i, követeihez és Zsigmondhoz intézett leveleiben esdve kéri a támogatást, hogy elleneivel szemben magát fenntarthassa.[2]) Nyilván ez az újabb segélykérés birta Zsigmondot arra, hogy ez ügyben a birodalmi városokhoz forduljon.

November 7-én és 9-én leveleket intézett tehát Frankfurt városához, a Wetterauban fekvő városokhoz, Strassburghoz, Ulmhoz és a sváb városi szövetség tagjaihoz. E levelekben tudatta velök, hogy még a tél folyamán Lombardiába és Rómába szándékozik menni a császári korona elnyerése czéljából. Meghagyja nekik, hogy a mennyiben nincsenek kötelezve a husziták elleni hadjáratban résztvenni, küldjenek neki fegyveres csapatokat olaszországi útjára, melynek időpontját később fogja velök közölni.[3])

Úgy látszik, hogy Zsigmond ezenkivül még Czillei Hermann útján is akart Filippo Mariának segítséget küldeni. Egy deczember 16-iki levelében a herczeg Czilleit megsürgeti, hogy a levelében megígért, valamint a király által is kilátásba helyezett sereget mielőbb indítsa útnak a Lombardiába.[4]) Ebből a levélből értesülünk még, hogy Czillei serege deczember első felében már készen állott az indulásra. Ugyanaznap Zsigmond királyhoz is

[1]) Magenta, I Visconti e gli Sforza. II. 143. szám.
[2]) A levelek Osionál II. 340—342. oldal.
[3]) R. T. A. X. 35. szám.
[4]) Osio II. 350—351. oldal.

intézett a herczeg hasonló tartalmú levelet, melyben tudatja vele, hogy az ellenség a bresciai területet majdnem egészen elfoglalta, valamint hogy elfoglalta Cremonát, Bergamot, a Val Camminot és Val Sassinot és hogy Genua is már veszedelemben forog.[1]) Deczember 17-én pedig Lodovico de Sabinihoz ír a herczeg egy levelet. Sabini úgy látszik tudósította a herczeget, hogy a Czillei alatt állomásozó sereg már felkészült, mert e levélben a herczeg érinti a királyi segédcsapatok utnakindítását. Utasítá Sabinit, igyekezzék elérni, hogy a király legalább február havában Olaszországba jőjjön, addig is küldjön, ha mindjárt kis számban is, segítséget. Ha ezt most megteszi a király, akkor még lehet valamit a herczeg és a birodalom ügyén Olaszországban lendíteni, ha a segély elmarad, könnyen el lehet képzelni, hogy mi lesz az eredmény.[2])

Daczára Filippo Maria sürgetésének és daczára annak, hogy Zsigmond a birodalmi városokhoz intézett levelében római útja megindítását kilátásba helyezte, nem történt ez irányban semmi. Ennek kettős oka volt, az egyik, hogy ebben az időben folytak a béketárgyalások Filippo Maria és Velencze között pápai közvetítéssel, a másik ok a török háború volt, a mely nem engedte Zsigmond távozását Magyarországból. A magyar urak különösen ellenezték, hogy Zsigmond a török háború bevégezte előtt elhagyja az országot.[3]) Igy csak 1428 február elején vette fel Zsigmond újból a római út tervét. A birodalmi városokhoz november havában intézett levelekben az olaszországi út megkezdésének idejét később igérte velök tudatni. Ekkor még nem jutott az iránt sem megállapodásra, hogy milyen útirányt válasszon, valjon Friaulon, az Etsch völgyén vagy Bajorországon át volnuljon-e? [4]) 1428 február 5-én útirányát Ausztrián, Bajorországon és Sváborszúgon

[1]) Osio II. 349. oldal. Ugyanily értelemben írt a herczeg követéhez és a veszprémi püspökhöz is. Óváry 371. szám.

[2]) Osio II. 351. oldal. Kivonata R. T. A. X. 36. szám.

[3]) Ulm városa 1428 július 22-én Nördlingenhez intézett levelében, miután Galambócz ostromáról szól, megemlíti, hogy a magyar urak ellenezték az olaszországi utat: »die rieten, das dem zu widerstan der cristenheit uf das male notdurftiger were denne diesen gezoge ze volbringen; den er des nicht ussgan möchte.« R. T. A. IX. 173. szám a 208. oldalon.

[4]) L. levelét 1427 november 7-éről a bajor herczegekhez és az alsóbajor rendekhez. R. T. A. IX. 73. oldal, 5. jegyzet.

keresztül határozta meg.[1]) A birodalmi városi csapatok egy részének gyülekező helyéül Ravensburg városát jelölte ki, időpontul pedig ápril 24-ét.[2]) Ezt úgy látszik Filippo Mariával is közölte, a ki márczius 3-án nagy örömmel írt Zsigmondnak, kiről azt hitte, a király levelét félreértve, hogy már útban van Olaszország felé. Nagy gondtól szabadította meg őt — írja a herczeg — e hír, és kéri mindenképen a királyt, ne engedje magát útjában feltartóztatni, hanem folytassa tovább megkezdett útját. Vezetőül Giacobo d'Iseot ajánlja neki, a ki a birodalomnak és a királynak feltétlen híve, alaposan ismeri az olasz viszonyokat, jól ismeri az utakat és ezért a király részére a legalkalmasabb útirányt meg fogja jelölhetni. E levéllel a herczeg Giacobo d'Iseot útnak indította Zsigmondhoz, utasítván őt, hogy a királynak és kiséretének kalauzul szolgáljon és a legalkalmasabb úton vezesse őt Olaszországba.[3])

A föltevés, hogy Zsigmond ekkor már útban van Olaszország felé, nem vált be. A király igaz, hogy ebben az időben már útban volt Magyarország nyugoti részei felé. Február 25-én Pozezanaban van, márczius 14-én pedig már Nagyszombatban, hol még márczius 23-án is találjuk.[4]) Innen írt márczius 22-én Frankfurt-

---

1) L. levelét ugyanazokhoz ugyanott, azonkívűl levelét egy meg nem nevezett városhoz ugyanazon napról, ugyanott X. 37. szám.

2) Ugyanott 37. szám.

3) Filippo Maria levele Osionál II. 362—363. oldal. Regestája R. T. A. X. 38. szám. A velenczei köztársaság részéről ekkor követek tartózkodtak Zsigmond udvarában, a mit a király közölt a herczeggel, mondván, hogy e miatt ne aggódjék. A herczeg idézett levelében azt válaszolta, hogy tökéletesen megnyugtatva érzi magát, mert biztosan tudja, hogy Zsigmond úgy sem fog Velenczével megegyezni. A herczeg levele d'Iseohoz Osionál II. 364. oldal. Filippo Maria február elején Bartolomeo Moscát Zsigmondnak nála tartózkodó követét visszaküldte a királyhoz. A február 4-én részére kiállított utasítás Brunoronak egy előző nap kelt emlékíratán alapszik. E szerint Brunoro mindenekelőtt sürgesse meg a királynál a hadjárat megkezdését, mely már valóban nem tűr halasztást, továbbá igyekezzék szövetséget létrehozni Zsigmond illetve Magyarország és a herczeg között, a mely Zsigmond utódait is kötelezze. Osio II. 357. oldal és Óváry 374. szám. Február 5-én állítja ki részére a megbízólevelet és 6-án tudatja d'Iseoval és Sabinival, hogy Brunoro is útnak indult. Mindkét levél Osionál II. 359. oldal.

4) Itinerariumára l. Altmann Reg. Imperii és Ráth Károly A magyar királyok hadjáratai stb. cz. munkáját. Megjegyzendő, hogy egy a M. N. Múzeum levéltárában őrzött okmány 1428 márczius 24-én Tatáról van keltezve.

nak és a wetterani városoknak, hogy olaszországi útja felől, melynek tervét nem téveszti el szem elől, a fejedelmekkel és velök Ulmban tanácskozni óhajt.[1]) Azonban a helyett, hogy Nagyszombatból útját folytatta volna, ismét visszafordult és ápril 9-én ujból Keviben találjuk őt.[2]) Innen indult Galambócz alá, hol május 4-től kezdve keltezi okleveleit.[3])

Galambócz alatti tartózkodása alatt azonban nem csupán a török háború foglalkoztatta, hanem az olaszországi út kérdése is. Terve volt, hogy Galambócz ostromának befejezte után megindul Olaszországba.[4]) Május elején ez ügyben két levele is kelt, az egyik május 6-án Frankfurthoz, a melyben tudatja a várossal, hogy a bornheimi hegyen fekvő birodalmi grófság embereinek az olasz útban szintén részt kell venniök, a miért is lépjen Frankfurt érintkezésbe a grófsággal és utasítsa az ottani tizedgrófokat, hogy a hadjáratban való részvételre a szükséges intézkedéseket megtegyék.[5]) Május 9-én magához a bornheimi grófsághoz intézett egy rendeletet, melyben meghagyja a grófoknak és lakosoknak, hogy készüljenek fel, úgy hogy ha Frankfurt részéről a felhívást megkapják, a frankfurti csapatokkal egyesülve azonnal útnak indulhassanak. Ez arra mutat, hogy komolyan foglalkozott a római úttal és ezt megerősíti az is, hogy ekkor (május közepe táján) Velenczébe követeket is küldött és érintke-

---

[1]) R. T. A. IX. 175. szám. Ugyanekkor Ulmnak is írt ebben az ügyben, fölszólítva a várost, hogy őt olaszországi útjára elkísérje és e czélból hozzá követeket küldjön. L. Ulmnak 1428 ápril 20-án Nördlingenhez írt levelét ugyanott IX. 176. szám. Márczius 28-án Zsigmond Haramban keltez. Hazai Okm. II. 242.

[2]) Orsz. ltár Dt. 11968. De ápril 26-án Budán kelt egy oklevele Orsz. ltár DL. 11972.

[3]) Reg. Boica XIII. 121. Megjegyzendő, hogy május 24-én Zsigmond még Galambóczon keltez. Orsz. ltár DL. 11983. június 9-én már Kevin, l. Ráth i. m.

[4]) Ezt Frankfurt város követének Schwarzenberg Walternek leveléből tudjuk. Kivonatban R. T. A. X. 18. oldal, 6. jegyzet. Megerősíti ezt Zsigmond május 9-iki levele a bornheimi kerülethez, melyben így ír: ». . . daz wir . . . willen haben, von hynne zu stund gen Rom zu unsere keyserliche kronung zu cziehen.« R. T. A. X. 40. szám.

[5]) R. T. A. X. 39. szám.

zésbe lépett a köztársasággal az átvonulás megengedése tárgyában.[1])

A mikor ezek a levelek íródtak, még folyt a küzdelem Galambócz alatt. Június 12-én vivatott a döntő csata, mely, mint tudjuk, Zsigmond vereségével végződött. Ezzel Zsigmond olaszországi útjának kérdése is újabb stádiumba lépett.

IV.

A Filippo Maria, Visconti és Velencze között 1427 második felében pápai közvetítés mellett Ferrarában megindult béketárgyalások 1428 ápril 19-én békekötésre vezettek. E békekötés nagyban megváltoztatta Olaszországban a politikai helyzet képét. Zsigmond ki volt most téve annak a veszélynek, hogy Velencze, miután seregei a milanói herczeggel szemben felszabadultak, most ellene fog fordulni. Ez a körülmény befolyással bírt a Zsigmond és Velencze között ebben az időben folyó béketárgyalásokra is, melyek az 1428. év nyarán indultak meg. A tárgyalások eredménye a szeptember 8-án Illyedben kötött fegyverszünet volt, a mely a békét Zsigmond és Velencze között 1429 ápril végéig biztosította. A ferrarai béke a birodalom érdekeit is érintvén, Zsigmond ujból fölvette a római út tervét. Az általános politikai helyzet kedvezett a tervének. A galambóczi vereség után a törökkel kötött fegyverszünet egyelőre békét szerzett Magyarországnak.[2]) Török részről tehát Zsigmondnak egyelőre nem kellett újabb veszélytől tartani. Ujból a milanói herczeg támogatására számított olaszországi útjára. Csakhogy most a helyzet és a viszonyok is változtak. A míg eddig Filippo Mariának érdekében feküdt Zsigmond olaszországi útja, most már erre nem helyezett súlyt, úgy hogy most Zsigmond volt az, a ki az érintkezést a herczeggel kereste, a kinek segélyével szándékozik Olaszországba megindulni, hadsereg nélkül, csak csekély számú kísérettel. A tárgyalások, melyek most Zsigmond és a herczeg között megindultak,

[1]) Ugyanott IX. 173. szám a 208. oldalon.

[2]) A fegyverszünet milanói közvetítéssel köttetett Benedetto Fulco dei Forli volt a közvetítő. L. Jorga, Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades au XV. siècle II. 252—254. oldal.

ezen az alapon folytak és elhúzódtak egészen addig, a míg Filippo Maria és Velencze között újból kitörvén a háború, ismét a herczeg érdeke kívánta Zsigmond Olaszországba jövetelét.

A ferrarai béke megkötését Filippo Mario május 30-án tudatta Zsigmonddal. Rendkivül terjedelmes levelében a herczeg egész részletesen kifejté azokat az indokokat, melyek őt a béke megkötésére bírták. Különös részletességgel utal arra, hogy a Zsigmond ígérte hadi segély elmaradása sodorta őt abba a válságos helyzetbe, a melyben Brescia, Bergamo és Cremona elvesztése után már Genua elvesztése is fenyegette őt, a mihez járult még, hogy alattvalói a folytonos haditerhek miatt elégedetlenkedni és lázongani kezdtek, sőt a pápa maga is állást foglalt ellene. Ezért kénytelen volt, noha nehéz szívvel és kelletlenül, békére lépni ellenfeleivel, a miért a király bocsánatát, elnézését kéri azzal az igérettel, hogy úgy, mint eddig, a jövőben is hű szolgája akar maradni.[1]) A levélen kívül Corrado del Carretto és Urbano da Jacopo útján még élőszóval is mentegette magát Zsigmond előtt.[2])

Zsigmond a herczeg mentegetődzését kelletlenül bár, de tudomásul vette. Minthogy azonban feltett szándéka volt olaszországi útját mielőbb megkezdeni, 1428 július havában maga kereste az érintkezést a milanói herczeggel, kihez ujból Bartolomeo Moscát küldte követ gyanánt. Mosca úgy látszik július 10-e után indult el Zsigmond udvarából. Bevallott czélja küldetésének úgy látszik más volt. Említettük, hogy Zsigmond annak idején midőn Filippo Mariának a herczegséget megerősítő oklevelet kiállította, a kanczelláriának fizetendő díjakat nem engedte el, hanem később azok fizetését megtérítés kötelezettsége mellett magára vállalta. A herczeg 1427 május 27-én egy kötelezvényt állított ki, a melylyel magát ez összeg megfizetésére kötelezte. Erre hivatkozva Zsigmond 1428 julius 18-án tudatta a herczeggel, hogy ezt az összeget cedálta a kanczellárnak és a kanczelláriai személyzetnek, kéri tehát a herczeget, hogy ezt az összeget lehető rövid időn belül fizesse neki vissza.[3]) A levél átadásával Bartolomeo Mosca

---

1) Osio, II. 373—378. oldal.

2) R. T. A. X. 19. oldal 3. jegyzet. V. ö. Óváry i. h. 383. szám.

3) R. T. A. X. 19. oldal 6. jegyzet.

volt megbízva és minden valószinűség szerint ekkor kelt Zsigmondnak az a levele is, a melyben a herczeggel szemben bizonyos kívánságokat formuláz, melyek teljesítésétől teszi függővé olaszországi útja megkezdését.

E kívánságok a következők voltak:

1. Tartozik a herczeg a királyt, az őt megillető tiszteletnyilvánítások mellett, Milanóban a lombard koronával megkoronáztatni, akkor a mikor a király a koronázást megtartani akarja. Megjegyeztetik, hogy a herczeget az alábbiakban felsoroltakon kívül más költségek nem fogják terhelni, kivéve ha a herczeg azokat önkényt nem vállalja magára.

2. Ha a király római útját hajón akarná megtenni, tartozik a herczeg neki megfelelő számú hajót rendelkezésére bocsátani Genuából vagy Savonából Rómáig és viszont, a melyek költségei a herczeget és a nevezett városokat terhelik.

3. A herczeg átengedi a királynak főhadiszállásul Asti városát annak erődítvényeivel és tartozékaival együtt, a mint erre nézve már előző alkalmakkor megállapodás történt.

4. Vétessék megfontolás alá az a kérdés, valjon nem volna-e a királynak olaszországi tartózkodása idejére Genua is átengedhető?

5. Minthogy a király Magyarországot és Csehországot szorongatott helyzetben hagyja hátra és nevezett országok jövedelmére azok megvédése szempontjából szükség van, a milanói herczeg kötelezi magát a király astii, és a mennyiben Genua is átengedtetnék, genuai tartózkodásának költségeit is magára vállalni, továbbá e költségeken kívül havonként 5000 forintot fizetni a királynak mindaddig, míg az Olaszországban tartózkodik.

6. A mennyiben a király az e pontokban foglaltakra a herczeg ígéretét megnyeri, olaszországi útját meg fogja kezdeni és pedig hadsereg nélkül, csakis rendes kíséretével, úgy hogy már a következő telet Astiban fogja tölteni.

7. A király kötelezi magát, ha Olaszországot elhagyta, Astit — és feltéve, hogy Genuát is megkapja, azt is — tartozékaikkal együtt a herczegnek olyan állapotban visszaadni, a milyenben azokat tőle átvette.

8. A király beleegyezik abba, hogy a herczeg Astit csak Olasz-

országba érkezte után bocsássa rendelkezésére, valamint hogy a havi ötezer forint is csak akkor folyósíttassék, de megjegyeztetik, hogy a fizetési kötelezettség attól a pillanattól veszi kezdetét, mihelyt a király Olaszország határát átlépte.

9. Mielőtt a király átlépi Olaszország határát a burgundi és savoyai herczegekkel, valamint mindazokkal, kikkel érintkezésbe léphet, a határhoz közel eső helyen tanácskozást fog tartani úgy a birodalom ügyeiről, mint pedig a herczeget illető ügyekről.

10. Olaszországba érkezte után a király a német rendekkel együtt birodalmi gyülést fog tartani.

11. Mindezekre a király gyors választ kér a herczegtől, miután a válasz megérkeztéig úgy a magyar mint a cseh ügyeket függőben tartja. A mennyiben a válasz kedvező lesz, a király rögtön útnak fog indulni Olaszország felé.

Végül azt a nézetét fejezi ki a király, hogy ha a herczeg az előző pontokban foglaltakat teljesíti, a király által tartani szándékolt birodalmi gyülés többet fog használni a birodalom és a herczeg ügyének, mintha a király mindjárt most 12.000 fegyveressel jelennék meg Olaszországban.[1])

Filippo Maria a királynak e kivánságaira szeptember 6-án, illetve 8-án adta meg a választ. Válasza a következő pontokban foglalható össze.

1. A herczeg megígéri a királynak a koronázást Milanóban és e tekintetben a régebben kötött egyezség határozataihoz fogja magát tartani.

2. A mi a hajók kiállítását illeti, a herczeg nem kételkedik, hogy ha a király Olaszországba érkezik, Genua és Savona részéről sokkalta nagyobb támogatásban is részesülhet, mint a minő a hajók kiállítása. Megigéri egyúttal a herczeg, hogy a királyt minden igyekezetével támogatni fogja, hogy az Genua és Savona támogatását megnyerje. Vagyis más szóval a herczeg e kérdésben elutasító választ adott, noha azt szép szavakba burkolva adta elő.

3. Asti városa átengedését illetőleg a herczeg kijelentette, hogy ezt a kérelmet a régebben (1427 július 31-én és 1428 január 6-án) kötött egyezményekben foglaltaknak megfelelőleg teljesíti, azzal a feltétellel, hogy a város, úgy a mint arról már régebben

---

[1]) R. T. A. X. 41. szám.

is szó volt (az 1427 júl. 31. és aug. 2-i megállapodás értelmében), a királynak Olaszország e részeiből való távozása után a herczeg kezeibe ismét visszabocsáttatik. Kivánta továbbá, hogy valahányszor a király a várost elhagyva a herczeg területein kívül eső helyekre távozik, a város mindannyiszor visszabocsáttassék a herczeg kormányzata alá, megmaradván a városban a király által kirendelt tisztviselők, a kik a kormányzást ez esetben is a király neve alatt végezzék. Ezt a herczeg azért kivánta, hogy az esetre, ha Zsigmond véletlenül a városon kívüli tartózkodása alatt halna meg, bonyodalmak ne támadjanak, továbbá azért is, mert a város, mint mondá, nem az ő, hanem unokaöcscsei Károly orleánsi és János angoulêmei herczegek tulajdona.

4. A mi Genua átengedését illeti, ezt a herczeg megtagadta. Utalt arra, hogy Genuáért oly nagy áldozatokat hozott — átengedve érte a ferrarai békében Bergamót és annak területeit is — hogy nem engedheti azt át a királynak a nélkül, hogy alattvalói haragját és gyűlöletét ezért magára ne vonná, a kik Genuáért oly nagy áldozatokat hoztak, hogy méltán neheztelhetnének reá az átengedés miatt. Sőt jobban megfontolva a dolgot, tekintettel azokra az áldozatokra a melyeket a királyért hozott, a király tartoznék voltaképen Genuát, ha ő bírná a várost, a herczegnek átengedni, hogy ezzel a herczeg tekintélyét és hitelét növelje. Különben is úgy véli a herczeg, hogy a királyra nézve teljesen mindegy, akár ő, akár a herczeg tartja kezében Genuát.

5. A mi a havi 5000 aranyat illeti, a herczeg örömest megtesz mindent, a mit csak lehet, de nem mulaszthatja el a királyt arra figyelmeztetni, hogy jelenleg annyira igénybe van véve és oly nagy terhek háramlottak reá, hogy kiadásai jövedelmeit jóval felülmúlják. Mindamellett tekintettel arra, hogy a király jövetele pénzügyi viszonyain kétségkívül sokat fog lendíteni és a király jövetele alattvalói adakozókészségét is fokozni fogja, a herczeg kész a király kivánságának eleget tenni, valamint elfogadja azt a kikötést is, hogy az első havi részlet a királynak Olaszországba érkeztekor váljék esedékessé.

6. Az egész kérdés nyélbeütését illetőleg a herczeg azt vélte, hogy ezt legczélszerübben Bartolomeo Mosca útján intézhetnék el, miután tartományainak veszélyeztetett helyzete miatt levélre

nem meri bízni üzenetét, külön követ küldése pedig nagy feltünést keltene.[1])

Ebből a válaszból elég világosan látható, hogy a herczeg azokat a megegyezéseket, melyek 1427-ben és 1428-ban közte és a király között köttettek, az egyezség alapjául nem akarta a maguk egészében elfogadni, és azoknak egyes pontjai alól kibújni igyekezett. Pedig Zsigmond mostani követelései javarészt a régebbi szerződésekben foglaltaknak megfelelők voltak, mig a herczeg többek között a hajók állítása alól akart kibújni és Asti átengedését oly feltételhez kötötte, melyről a régebbi szerződésben nem volt szó.

Bartolomeo Mosca a herczeg válaszával szeptember közepe táján indult el Milanóból. Filippo Maria levelet küldött vele Zsigmondhoz, melyben kérte a királyt, hogy a Mosca által neki adandó választ kegyesen fogadja.[2]) Ugyanakkor Zsigmond környezetének egyes tagjait is megkereste leveleivel. János zágrábi püspöknek köszönetet mondott a királynál kifejtett fáradozásaiért, elnézését kérte, hogy a neki megígért pénzbeli járadékot nem folyósíthatja, s ezért egyelőre ajándékot küldött neki.[3]) Schlick Gáspárnak hasonlókép az igért pénz helyett egy aranyba foglalt zafirt és egy vég skarlát posztót küldött,[4]) Maróthy Jánosnak pedig egy pánczél öltözetet.[5])

Mosca megérkezve a király udvarába átadá Zsigmondnak a herczeg válaszát. A király erre megtette a maga megjegyzéseit, melyekkel Mosca deczember közepe táján visszaindult Milanóba.[6])

Zsigmond mindenekelőtt kifogásolta viszonválaszában azt, hogy olaszországi fogadása és császárkoronázása tekintetében a herczeg úgy nyilatkozott, miszerint az előző alkalmakkor írásba foglalt megállapodásokat meg fogja tartani. Ezt úgy látszik a herczeg Mosca útján szóbelileg közölte a királylyal. Zsigmond

---

[1]) R. T. A. X. 42. szám.

[2]) Levele szeptember 8-áról Osio II. 390. oldal.

[3]) R. T. A. X. 76. oldal 3. jegyzet.

[4]) Osio II. 390—391. oldal.

[5]) Osio II. 394. oldal.

[6]) Igy állapítja meg Mosca visszaindultának időpontját a R. T. A. X. 76. oldal 3. jegyzete.

most emlékeztette a herczeget arra, hogy Brunoro della Scala, János veszprémi püspök és követtársaik előtt úgy nyilatkozott, hogy tűzre vet minden megegyezést és a királynak minden tekintetben személyére és tartományaira nézve minden föltétel nélkül szolgálatára áll. Reményét fejezi ki, hogy a herczeg ezen nyilatkozata mellett most meg fog maradni.

A hajók kiállítására nézve Zsigmond nem érte be a herczeg válaszával, hanem azt kívánta, hogy Filippo Maria a hajók kiállítására 1427 július 31-én tett ígéretét minden tekintetben tartsa be.

A mi Asti átengedését illeti, a király nem fogadta el azokat a föltételeket, melyeket Filippo Maria a város átadásához fűzött, hanem azt kivánta, hogy a régebbi 1427 július 31-i megállapodás betartassék, azonban kijelenti, hogy nincs kifogása az ellen, ha a királyi hivatalnokok esküt tesznek arra, hogy a király esetleges halála után a várost csakis a herczegnek fogják visszaadni.

Ép így kifogásolta a király a Genua átengedése tekintetében adott választ, és emlékeztette a herczeget, hogy ha Olaszországot ismét elhagyja, amúgy is visszaad mindent a herczegnek, a mit az neki átadott, és hogy nem kér a herczegtől semmi olyast, a mi a herczeg kárára, vagy a birodalom tekintélyének rovására menne.

A mi a herczeg válaszát az 5000 arany fizetésére nézve illeti, a király nem érte azzal be, hogy a herczeg megígérte, hogy ha lehetséges esetleg nagyobb összeget is fog a király rendelkezésére bocsátani. A király ezt az áldozatkészséget ugyan megköszönte, de azért azt kérte, fizesse meg csak a herczeg az 5000 aranyat, többre nem reflektál.

A mi végül a milanói herczeg válaszának utolsó pontját illeti, a király azt kivánta, hogy keressen a herczeg valamely útat-módot, hogy a megállapodásokra nézve a király teljes biztosítékot nyerjen.[1]

Mosca Zsigmondnak ezt a válaszát közölte a herczeggel, a ki, mint látszik, tanácsot ült és Moscaval is tárgyalt, hogy mit válaszoljon a királynak. 1429 február 13-án végre megállapodott a válaszban, a mely aztán utólag, mielőtt a királyhoz elküldetett volna, egyes pontjaiban némileg változott.

---

[1]) R. T. A. X. 43. szám.

Mindenekelőtt megígérte Filippo Maria, hogy a király fogadására és a koronázásra nézve enged Zsigmond kívánságának és kötelezi magát mindenben a régebbi, irásba foglalt megállapodásokat betartani.

A hajók kiállítására nézve a herczeg megígérte, hogy az 1427 július 31-iki megállapodást be fogja tartani. Ép így hozzájárul ahhoz, hogy Astira vonatkozólag az 1427 július 31-i illletve 1428 január 6-i megállapodások legyenek mérvadók, azzal a kiegészítéssel, hogy a királyi hivatalnokok esküdjenek meg, hogy a király esetleges halála esetére a várost csakis neki, a herczegnek fogják visszaadni.

Genuát illetőleg a herczeg beleegyezik abba, hogy e kérdés akkor tárgyaltassék, ha a király Olaszországba jő, feltéve hogy oly nagy sereggel jön, hogy Genua biztonságáról gondoskodhatik. Ekkor határoznak majd a felett, hogy mi jobb, valjon a herczeg kezén marad-e a város, vagy a királynak adassék-e át, mert a herczeg csak az esetben volna hajlandó Genua átengedésébe belemenni, ha kellő biztosítékot nyer arra, hogy a király a várost meg is tudja védeni. Ezt a pontot később úgy módosították, hogy miután a város a herczegi területeknek majdnem felét képezi, a herczeg az esetben, ha a város átadása a királynak elhatároztatnék, a várost csak a királynak magának és ekkor is csak arra az időre engedi át, a meddig a király a város falain belül tartózkodik, és mindannyiszor, a hányszor a király a városba jő, vagy onnan eltávozik, az átadás illetve visszabocsátás ujból eszközöltetik. Ebből a pontból különben még azt is megtudjuk, hogy Zsigmond ekkor már föladta azt a tervét, hogy sereg nélkül, csakis csekély számú kísérettel jőjjön Olaszországba. Most Zsigmondot kísérő és pedig tekintélyesebb számú seregről van szó, és úgy látszik, hogy Zsigmond maga tette az ajánlatot a herczegnek, hogy Genua átengedését tartsák mindaddig függőben, míg Olaszországba nem jő és ekkor is a kísérő seregnek száma, ereje jőjjön a kérdés elbirálásánál első sorban tekintetbe.

A mi a havi 5000 arany fizetését illeti, a herczeg elvállalta azt egészen addig az időpontig, a mikor a király Olaszországból eltávozik. Később e pont oda módosult, hogy e kötelezettséget a herczeg csak arra az időre vállalja magára, a meddig a király milanói területen, beleértve ebbe Genuát és Astit is, tartózkodik,

méltányosnak ítélvén, hogy a nem milanói területen való tartózkodásért az illető területek viseljék a költségeket.

A mi a biztosíték megadását illeti, a herczeg a megállapodásokat írásba nem foglalja, hanem esküvel fogja azok megtartását Bartolomeo Mosca előtt megígérni, a mi különben, tekintettel a herczeg egyéniségére, szinte fölösleges.

Hozzátette azonban a herczeg, hogy mindezen megállapodások csak Zsigmondnak Olaszországba érkeztekor lépnek érvénybe és csakis akkor, ha a király Velenczével sem fegyverszünetre, békére vagy más efféle megegyezésre nem lépett, kivéve természetesen a velenczei köztársasággal most fennálló és még Szent György napjáig tartó fegyverszünetet.

Végül Filippo Maria reflektál a királynak azon kivánságára, hogy az 1429 márczius 6-ra Pozsonyba hirdetett fejedelmi tanácskozáson személyesen jelenjék meg, ép úgy a mint ezt a király a többi olasz fejedelmektől is kívánta. A herczeg személyes megjelenésre nem gondolt, e miatt mentegette is magát, meg nem jelenésének okául a végleges szövegezésben Moscának késő megérkeztét mondja, a mely miatt a pozsonyi tanácskozásra nem küldhetett külön követet. Azonban tényleg a herczeg február 28-án megbízta Federigo de Pezzit, kit már 1428 október havában küldött Zsigmondhoz, hogy képviseletében a pozsonyi értekezleten vegyen részt.[1])

Bartolomeo Mosca a herczegnek ezzel a második válaszával ismét visszautazott Zsigmondhoz Magyarországba, a hol kétségkívül tárgyalásokat folytatott a királylyal. Hogy miképen folytak a tárgyalások, mi volt azoknak substratuma és hogy vezettek-e azok egyáltalán és milyen eredményre, minderről absolute semmit sem tudunk. Csak az az egy bizonyos, hogy Zsigmond ebben az időben nem gondolt az olaszországi út megkezdésére, a minek oka egyrészt a huszita háború kérdésében feküdt, másrészt abban a feszült viszonyban, a melyben a király ekkor V. Márton pápával állott, és a mely az olaszországi út megindítását nem javallta. Az is bizonyosra vehető, hogy Zsigmond és a herczeg között ekkor

---

[1]) Filippo Maria második válasza R. T. A. X. 44. szám. A Federigo Pezzinek adott megbízás ugyanott 45. szám.

a királyi seregek főkapitánysága [1]) és Bianca Maria törvényesítése körül folytak tárgyalások. Ezeket a tárgyalásokat Federigo de Pezzi vitte. Azonkívül ugyanebben az időben 1429 ápril havában a milanói Benedetto de' Folchi közvetítésével béketárgyalások folytak Zsigmond és a törökök között. Végül tudjuk, hogy 1429—1430 fordulóján Filippo Maria ujból megkísérté Zsigmondot olasz útja megindítására rábírni. Erre különösen az bírta a herczeget, hogy Velenczével és Flórenczczel az ujabb viszály kitörése küszöbön állott Lucca birtoka miatt. Velencze érintkezésbe lépett Cremonával, Genuával és Lodival, úgy hogy Filippo Maria ismét egy új háború előtt állott, és ezért érdekében feküdt Zsigmond Olaszországba jövetele. Még 1429 végén, vagy 1430 elején Giacomo d' Iseo őrgrófot küldte Zsigmond udvarába, a kinek útján márczius 14-én sürgette Zsigmondot, hogy tegye meg az előkészületeket a római utra.[2])

Zsigmond, úgy látszik, most azt tervezte, hogy 1430 tavaszán, a márczius 19-re hirdetett nürnbergi birodalmi gyűlés után megkezdi olaszországi útját. Erre mutat az, hogy Zsigmond a nürnbergi birodalmi gyűlést megelőzőleg kérdést intézett Filippo Mariahoz, hogy minő uton-módon lehetne most a koronázást megtartani. Filippo Maria erre ápril 10-én két levelet intézett Giacomo d' Iseohoz. Az elsőben d' Iseot felhatalmazta arra, hogy a Mosca által a király részéről tett előterjesztésekre a herczeg nevében élőszóval ígéreteket tehessen. Csak két föltételt kötött ki a herczeg, az egyik az volt, hogy ne legyen kényszerítve a király előtt személyesen megjelenni, kivéve, ha ezt önszántából megteszi, a hogy ezt a király neki már régebben biztosította; másodszor, hogy a király Milanóba és Paviába a régebbi megállapodásokhoz képest csak 800, legfölebb 1000 főből álló kíséretet hozzon magával. Lelkére köti különösen, hogy az igéreteket a királynak csak szóval tegye meg, irásban nem, utalva arra, hogy a herczeg és követe szóbeli igéreteire a király ép annyit adhat, mintha azok irásba volnának foglalva; utaljon továbbá ara is, hogy micsoda baj származhatnék abból, hogy ha

[1]) Erről az ügyről az Osio által II. 410., 413., 423. és 424. oldalon közölt okiratok tájékoztatnak. A tárgyalások eredménye az volt, hogy Filippo Maria a fővezérséget nem vállalta.

[2]) R. T. A. X. 46. szám.

a megállapodások irásba foglaltatnának és ezek esetleg illetéktelen kézbe kerülnének, tartalmuk kitudódnék, a király pedig a megállapodásokban foglaltakat nem teljesíthetné. Csakis a legvégső esetben, ha a király semmiképen sem akarná beérni a szóbeli igéretekkel, állíthat ki a követ írásbeli nyilatkozatot, de ekkor is legyen gondja arra, hogy ez az irat csak egy példányban állíttassék ki, valamely teljesen megbízható egyénnél téteményeztessék le és tartalma mindaddig titokban tartassék, a míg a király Olaszországba nem jő.[1])

A második levélben Filippo Maria utasítá követét, tudassa Zsigmonddal, hogy Olaszországba jövetelének mi sem állja útját. Utját két irányban teheti meg, szárazföldön vagy tengeren, mindkettő elég kedvező, mert ha szárazföldön akar menni, Bolognáig teljes biztonságban eljuthat a herczegi csapatok védelme alatt, még abban az esetben is, ha valaki fel akarná útjában tartóztatni. Ettől azonban nem kell tartania, mert senki sem fog neki ellentállani, hanem ellenkezőleg, ha kell, segíteni fogják őt, mint a mantuai és estei őrgrófok. Bolognától pedig Rómáig birodalmi területen teljes biztonságban vonulhat, sőt ha szükség volna, a pápai csapatok bizonyára rendelkezésére állnának. Különben is a király oly nagy sereget hozhat magával, a mennyire szüksége van, azonkívül a herczeg is támogatni fogja őt mindenben, hogy útját biztonságban megtehesse. Ha pedig a király a tengeri utat választaná, Genuában annyi hajót fognak részére felszerelni, a mennyi csak szükséges, ha kell 20-nál többet is, és ezeket addig fogják készenlétben tartani, a meddig a királynak tetszik, ép így felszerelésüket is akkor és oly gyorsan fogják eszközölni, a mikor a király akarja. Ezzel kapcsolatban Filippo Mario azt is sürgette, hogy a magyar csapatok Velenczét Friaulon át támadják meg, a mint ezt a király már ismételten megígérte, sürgette továbbá azt is, hogy a király mielőbb személyesen jőjjön le Olaszországba.[2])

Zsigmond azonban 1430 tavaszán nem kezdte meg olaszországi útját. Ebbe az időbe estek részben a husziták támadásai Magyarország ellen,[3]) részben tárgyalásai a magyar urakkal,

[1]) R. T. A. X. 47. szám.

[2]) R. T. A. X. 48. szám.

[3]) Nürnberg levele Ulmhoz 1430 ápril 26-áról: »... den fürsten und andern bei uns zu sagen, seine kuniglichen majestat zukunft hab

hogy vejének Albertnek a magyar koronát biztosítsa.[1]) Később a novemberre hirdetett nürnbergi birodalmi gyülés tartotta őt vissza. E gyülés november 25-re volt összehíva; nem volt tulajdonképen birodalmi gyűlés, csak tanácskozás a király és a jelenlévő urak között, mely alkalommal kétségkívül az olaszországi út is szóba került. Hogy ezzel a király a nürnbergi tanácskozáson tényleg foglalkozni kívánt, az kitűnik abból, hogy Filippo Maria október 30-án megígérte a királynak, hogy kivánságához képest Giacomo d' Iseot fogja a nürnbergi gyűlésre elküldeni.[2]) Hogy egy milanói követség a nürnbergi gyülésen tényleg jelen is volt, azt a nürnbergi városi számadáskönyvekből tudjuk.[3])

Giacomo d' Iseot Filippo Maria 1430 július havában visszahivta Milanóba.[4]) Iseo vissza is tért,[5]) és Zsigmond az ő útján közölte a herczeggel, hogy karácsony körül már Lombardiában

---

bisher gehindert das er von der Hussen wegen, die nahent bei seinr gnaden landen ieczunt ligen, bestellung seinr lande dortniden getan hab.« R. T. A. IX. 334. szám. — Hanns Elnhart és Adam Riffe levele Claus Schanlithoz 1430 ápril 30-áról: »... vernomen haten, daz die Hussen mit grosser naht unsern herren den Kúnig zu Dyrnawe uberzogen hoben, und sollent sich auch eins teils für Presburg geschlagen haben.« U. ott 336. szám. V. ö. u. ott 338. szám.

[1]) »... so soll unser herre der kung meinen, daz er gerne dem herzogen von Oestereich das niderlant Ungarn ingeben wolte, so woellent es die Ungrischen herren nit gestatten.« — Hanns Elnhart és Adam Riffe levele Claus Schanlithoz 1430 ápril 12-éről R. T. A. IX. 332. szám. E tanácskozások Nagyszombatban tartattak, hol Zsigmond márczius 14-étől ápril 20-ig tartózkodott. V. ö. Ráth i. m. 145. oldal és Altmann Reg. Imp. 7649—7672. számokat. L. még Nürnberg levelét Ulmhoz 1430 márczius 27-éről. R. T. A. IX. 327. szám.

[2]) Osio II. 471. oldal.

[3]) »item propinavimus ... des von Mailant potschaft 6 qur.« R. T. A. IX. 379. szám, l. c. §.

[4]) A visszahívólevél július 18-áról Iseohoz és Pezzihez intézve Osio II. 456. oldal.

[5]) Hogy Iseo mikor tért vissza Milanóba, nem tudjuk. Filippo Maria október 22-iki Brunoro della Scalahoz intézett levelében így szól: »Rediens ad nos spectabilis dilectissimus noster Jacobinus de Iseo« stb., a mi arra mutat, hogy Iseo nemrégiben térhetett vissza Milanóba. Viszont ha a fentebbi [2]) alatt közölt ídézetet arra vonatkoztatjuk, hogy Zsigmond a herczeget levélben hívta meg a nürnbergi gyülésre, Iseo elutazása szeptember második hete előtt nem történhetett meg, mert a nürnbergi biro-

lesz.[1]) Egyúttal Iseo útján bizonyos kérelmeket intézett a herczeghez, melyek valószinűleg olaszországi útjára vonatkoztak, de a melyekről bővebbet nem tudunk. Valószinű azonban, hogy ezek szolgáltak azután alapul az 1431 január 31-i szerződéstervezetben foglaltaknak. Ezekre a kérelmekre a herczeg válaszát a nürnbergi november 25-iki gyűlésig kérte.[2])

Iseo azonban, daczára annak, hogy Filippo Maria már november 23-án jelezte Zsigmondnak, hogy visszatérőben van,[3]) csak deczember második felében vissza tért Zsigmondhoz. November 27-én, sőt még deczember 1-én és talán 4-én is még Milanóban volt, deczember 10-én azonban, mint ezt Filippo Mariának egy leveléből következtethetjük, már útban volt Németország felé.[4]) Hogy miért maradt oly sokáig Milanóban, nem tudjuk, de valószinűnek tartjuk, hogy Zsigmond ujabb kivánalmai felett, melyeket ő hozott magával, tárgyalások folytak. Úgy látszik, hogy Filippo Maria alapos megfontolás tárgyává tette a király követeléseit. Iseoval is tanácskozott a herczeg és november 15-én Iseonak hozzá intézett kérésére, valjon beérheti-e segédcsapatok igérésével arra az esetre, ha Zsigmond nem jönne személyesen, igenlőleg felelt, sőt utasította Iseot, hogy minél nagyobb számú fegyveresek elküldését igyekezzék kieszközölni, a kik akár Friaulon át, akár másfelől jőjjenek Olaszországba.[5])

Zsigmond deczember elején egy ujabb követséggel kereste fel a herczeget, a ki deczember 14-én nagybátyját, Visconti Gáspárt és Franchino da Castiglionet bízta meg, hogy a követekkel tárgyaljanak.[6]) Úgy látszik, a tárgyalások hamar befejeződtek,

---

dalmi gyűlésre a meghívók csak szeptember 24-én, illetve 27-én mentek szét. Másrészt tudjuk, hogy Filippo Maria 1430 október 23-án köszönetet mond Zsigmondnak az Iseo által küldött üzenetekért és tudatja vele, hogy Iseot legközelebb visszaküldi hozzá. Osio II. 469. oldal és R. T. A. X. 22. oldal 6. jegyzet.

[1]) »... affirmans (t. i. Iseo) majestatem suam personaliter ad has partes recedere, et citra proximum dominice nativitatis festum sese inibi constituere.« Osio II. 469. oldal.

[2]) R. T. A. X. 49. szám 3. §.

[3]) R. T. A. X. 22. oldal 6. jegyzet.

[4]) L. az erre vonatkozó adatokat R. T. A. X. 22. oldal, 8. jegyzet.

[5]) Ugyanott.

[6]) Osio II. 477. oldal. Ugyanaznap kelt levele a királyi követekhez,

mert Zsigmond 1431 január 1-én Amadeus savoyai herczegnek azt írja, hogy Iseo az összes általa támasztott követelésekre — egynek kivételével — kedvező választ hozott, és egyúttal közölte Amadeussal, hogy e vitás pont tisztázása végett Brunoro della Scalat Iseoval együtt Filippo Mariahoz küldötte, felhatalmazva őt az egyezség megkötésére, melynek megtörténte után azonnal útnak indul Olaszország felé. Megkeresi ezért Amadeus herczeget, hogy a piemonti herczeg (Amadeus fia) vezérlete alatt tartson csapatokat készen az ő támogatására és támogassa Filippo Mariát is a velenczeiek ellen. Tudatá továbbá a herczeggel, hogy Brunoro della Scala az egyezség megkötéséről őt értesíteni fogja és kéri őt, hogy az értesítés vétele után rögtön küldjön követet az 1431 januárjában Nürnbergbe hirdetett birodalmi gyűlésre.[1])

Hogy mi volt az a függőben lévő pont, a mely miatt Brunoro della Scala küldetése történt, nem tudjuk. Brunoro 1431 január havában Milanóban tárgyalt Filippo Mariával [2]) és e tárgyalások eredménye egy január 31-ről keltezett tervezetben maradt reánk, mely a herczeg és Brunoro közti megállapodásokat foglalja magában, a melyeknek alapján később, február 5-én a végleges egyezség megköttetett. Ez a tervezet a következő pontokat foglalja magában.

1. Zsigmond király és Filippo Maria Visconti esküvel erősített megegyezésre lépnek, hogy teljes erejükkel hadat indítanak a velenczei köztársaság ellen, egymást kölcsönösen támogatják, egymást a háború befejeztéig el nem hagyják, békére csakis egymás tudtával lépnek. Megjegyeztetik még, hogy az e megegyezésben foglaltak a király által a herczegnek újabban adott engedményeknek és kiváltságoknak, a mi a herczeg személyét illeti, nem derogálnak.[3])

2. Filippo Maria kötelezi magát, hogy Zsigmond milanói királyi koronáztatását elősegíti, és rajta lesz, hogy a koronázás

---

kiket értesített, hogy nevezetteket bízta meg képviseletével. Osio II. 478. oldal.

[1]) A levél R. T. A. X. 50. szám.

[2]) Brunoro kiküldetése még 1430 deczemberében történt meg, a mint ezt a január 1-i levélből látjuk.

[3]) Ez alatt nyilván a herczeg személyes megjelenésére vonatkozó engedmény értetik.

teljesen azon szertartások mellett és azon módon történjék, a mint IV. Károly császár koronázása. Elhárít és megszüntet minden akadályt, a mely a koronázás elé tornyosulna. Minthogy pedig Milanóban a hely nagyon korlátolt, a király a koronázásra legfölebb 1500 főből álló kíséretet hozhat magával. A mennyiben kísérete ezt a számot felülhaladná, az a herczegség területének egy másik részén, a velenczei határokhoz közel fog táborozni és tartózkodni.

3. A mennyiben a király tengeren utazna Rómába, a herczeg, minthogy Genua kezén marad, gondoskodni fog a szükséges hajókról, melyek a királyt Genuából vagy Savonából Rómába és viszont vigyék, és pedig oly számban, a mennyi az átkelésre szükségesnek mutatkozik. A hajók akkor állíttatnak ki, ha Zsigmond ebbeli kívánságát kifejezi, a költségeket Genua fedezi. A mennyiben Genua, mint arról szó van, a király kezébe adatnék, a király köteles gondoskodni arról, hogy a hajók felszereltessenek, de Filippo Maria magára vállalja annak kieszközlését, hogy a költségeket Genua viselje. A mennyiben a király a szárazon akarná az utat Rómába megtenni, a herczeg köteles a király biztonságára, menet- és jövetre, kellő számú fegyverest kirendelni.

4. A herczeg a királynak főhadiszállásra átengedi Asti városát, annak összes erődítményeivel és tartozékaival együtt, mihelyest a király olasz földre lép. Bárkit küld is ki a király a város átvételére, a herczeg a várost annak kezére fogja adni. Megjegyeztetik, hogy a város kormányzására és igazgatására kirendeltek, kik a király által a herczeg hozzájárulásával neveztetnek ki, esküvel tartoznak fogadni, hogy a királynak esetleg bekövetkezendő halála után, a várost erődítményeivel és tartozékaival együtt vissza fogják adni a herczegnek minden akadékoskodás és halogatás nélkül, ép így megtörténik a visszaadás, ha a király Olaszországot elhagyta, oly állapotban adatván át a város, a minőben az átvétetett.

5. Filippo Maria kötelezi magát a királynak, Olaszországba érkezte idejétől kezdve, havi 5000 aranyat fizetni mindaddig, míg a király olasz földön tartózkodik.

6. A mennyiben a király Olaszországba érkezte után Genua is a király kezére adatnék, a herczeg köteles a várost erődítményeivel és tartozékaival együtt átadni, valamint a király köteles

az átvétel után a város kormányzásáról, igazgatásáról és védelméről gondoskodni. A város élére oly egyének állíttatnak, kik a király és a herczeg közös bizalmát bírják, és a kik esküvel tartoznak fogadni, hogy a király halála esetére a várost a herczegnek minden ellenkezés nélkül vissza fogják adni, ép úgy ha a király Olaszországot elhagyja, oly állapotban fog a város visszaadatni a herczegnek, a minőben átvétetett.

7. Végül Brunoro della Scala a király nevében esküvel fogadja és megígéri, hogy Zsigmond király legkésőbb május havában Olaszországba jő, a mennyiben pedig a kitüzött időre nem jelennék meg, a herczeg e megállapodások betartása alól fel van mentve.[1])

Ez a tervezet képezte most a további tárgyalások alapját. A tárgyalások pár nap alatt befejeződtek, nem ugyan minden nehézség nélkül. Brunoro della Scala vonakodott a megegyezéseket végleges formában foglalva a király nevében megerősíteni.[2]) Nem tudjuk mi okból, Brunoro félbe akarta szakítani a tárgyalásokat, hogy Zsigmondtól ujabb felhatalmazást kérjen. Filippo Máriának ez természetesen nem volt inyére, és mindent megkísérlett, hogy Brunorot az egyezség formális megerősítésére reábírja. Támogatásra talált ebbeli törekvésében Giacomo d'Iseoban és Bartolomeo Moscaban és együttes fáradozásaiknak végre is sikerült Brunorot reábirni arra, hogy az egyezséget Zsigmond nevében megerősítse.[3]) Brunoro továbbá, mint láttuk, a dolog technikai részét illetőleg is más nézetben volt mint a herczeg. Ugyanis azt kivánta, hogy a megegyezésről két oklevél állíttassék ki, egyet állítson ki a herczeg, egyet a király, ellenben Filippo Maria csak egy példányban akarta az egyezséget kiállítani.[4])

[1]) R. T. A. X. 51. szám.

[2]) Kagelmacher i. h. 113. oldal azt véli, hogy Brunoro azt az igéretet diffikultálta, hogy Zsigmond teljes erejével fog Velencze ellen harczolni, és pedig azért, mert a nürnbergi gyűlés, melyen a husszita háborúról kellett határozni, küszöbön állott, és így Zsigmond esetleg e kötelezettségének nem tudott volna megfelelni.

[3]) E részletek Filippo Máriának február 5-én Zsigmondhoz intézett levelében Osio III. 3. oldal.

[4]) Ennek a formája maradt reánk a R. T. A. X. 51. szám alatt közölt tervezetben, melynek tartalmát fentebb ismertettük.

Erre nézve kikérte tanácsosainak, Franchino és Guarnerio da Castiglionenak nézetét.[1]) Végül Brunoro della Scala engedett és február 4-én létrejött egy oklevéltervezet, a mely a király részéről a megegyezéseket tartalmazta. Ez négy pontot foglal magában. az elsőben a Velencze elleni közös hadjárat megindítása mondatik ki, a második kimondja, hogy e megállapodások a herczegnek adott régebbi engedményeknek és kiváltságoknak nem derogálnak, a harmadik Asti átengedésére vonatkozik és azonos a január 31-i tervezet megfelelő pontjával, a negyedik a koronázásra és Zsigmond milanói tartózkodására vonatkozik, egyezőleg szintén a január 31-i tervezet megfelelő pontjával, azzal a kivétellel, hogy itt a király kísérete nem 1500, hanem 2000 főben állapíttatik meg. Kimaradt a február 4-i oklevélből a Genuára vonatkozó pont, továbbá a havi segély fizetésére vonatkozó határozat, a mely a herczegre vonatkozott és kimaradt az a pont is, a melyben a király Olaszországba jöttéről és annak időpontjáról van szó. Ellenben kimondatott, hogy a király nevében Brunoro della Scala megerősíti az egyezséget, a melyet a király is bizonyos határidő alatt megerősíteni tartozik. A mennyiben a király e határidő alatt nem értesíti a herczeget, hogy e megegyezést nem fogadja el, akkor az egyezség érvényesnek tekintetik, ha pedig kijelenti, hogy nem fogadja el, az egészet meg nem történtnek tekintik és marad minden a régiben.[2])

Az egyezmény formális megkötése február 5-én történt meg.[3]) Sajnos, az oklevél nem maradt reánk, tartalmát tehát csak a fent ismertetettt tervezetekből és a reájuk vonatkozó vagy velök összefüggésben álló levelekből ismerjük. Brunoro della Scala a legközelebbi időre tervezte elutazását Milanóból Zsigmondhoz, hogy vele az olaszországi utra teendő előkészületeket megbeszélje. E czélból a savoyai herczeget is felszólította, hogy követeket küldjön Zsigmondhoz, meghagyva neki, hogy Filippo Mariát Velencze ellen tőle telhetőleg támogassa.[4])

[1]) A levél Osionál III. 1—2. oldal.

[2]) R. T. A. X. 52. szám.

[3]) Hogy e napon és nem 4-én, a mint azt Kagelmacher 113. oldal mondja, az kitűnik Brunoronak február 5-én a savoyai herczeghez intézett leveléből: »hodie conclusi omnia propter que huc accessi.« R. T. A. X. 53. sz.

[4]) R. T. A. X. 53. szám.

Az egyezség most Zsigmond megerősítésére várt. Ezt megnyerni Brunoro della Scala vállalta magára. A király márczius elején erősítette meg az egyezséget, miről Brunoro azonnal tudósította a milanói herczeget, ki márczius 19-i levelében köszönetét fejezte ki Brunoronak, a vett tudósításért. Kérte egyúttal Brunorot sürgetné meg Zsigmond Olaszországba indulását, jelezve, hogy e végett Giacomo d' Iseot szándékozik a király udvarába küldeni.[1]) Már előzőleg február 22-én Benedetto da Forlit küldte a herczeg Zsigmondhoz, megbízván, hogy vegye rá a királyt a háború megindítására, hogy azt teljes erővel és minden oldalról indítsa meg Velencze ellen és hogy utasítsa Rolando Pallavicinit, miszerint az is teljes erővel törjön Velencze ellen.[2]) Ezt a herczeg annál is inkább sürgette, mert a háború közte és a liga között időközben újból kitört, tehát érdekében volt Zsigmondnak mielőbbi megjelenése Olaszországban, főleg a midőn seregei márczius 16-án Francesco Sforza és Niccolo da Tolentino vezérlete alatt Soncinonál győzedelmet arattak a Carmagnola alatt működő velenczei csapatok fölött[3]).

[1]) R. T. A. X. 55. szám.

[2]) Osio III. 5. oldal.

[3]) Battistella, Il conte Carmagnola 263—264. oldal. Márczius 19-iki idézett levelében erre a győzelemre czéloz a herczeg, a midőn azt mondja, hogy a kedvező alkalmat nem szabad elszalasztani.

ZSIGMOND KIRÁLY VISZONYA MILANÓHOZ 1431—1432-IG.

I.

Az 1431 február 5-én Filippo Maria Viscontival kötött egyezség Zsigmondot végre abba a helyzetbe juttatta, hogy oly régóta tervezett olaszországi útját végre megindíthatja. Olaszországi útjáról már az 1430. év végével folyt tárgyalások alatt is sűrűn esett szó. Filippo Mariának egyik, október 22-én Brunoro della Scalahoz intézett leveléből tudjuk, hogy Zsigmond 1430 karácsony táján szándékozott Olaszországba jönni, ámde útja abban maradt.[1]) A midőn Zsigmond Giacomo d'Iseo őrgróf útján 1430 karácsony táján arról értesült, hogy a szövetség megkötése Viscontival küszöbön áll, 1431 tavaszára határozta el indulását. A február 5-i szövetség alapján Filippo Maria 1431 február havában megsürgette Zsigmondot, hogy olaszországi útját mielőbb kezdje meg.[2]) Zsigmond, mint tudjuk, az olaszországi út kérdését az 1431 január 28-ra Nürnbergbe hirdetett birodalmi gyűlésen óhajtotta alaposabban megbeszélni. Ezért hívta fel január 1-én Amadeus savoyai herczeget, hogy küldjön követeket a birodalmi gyűlésre, kikkel az olaszországi ügyeket bővebben megbeszélhesse.[3]) Brunoro della Scala is megkereste ez irányban a savoyai herczeget, kérve őt követei elküldésére, midőn vele február 5-én a szövetség megkötését tudatta.[4])

[1]) A levél Osionál II. 469. oldal.

[2]) L. a herczegnek utasítását Benedetto da Forli részére 1431 február 22-éről. Osio, III. 5. oldal.

[3]) R. T. A. X. 51. szám.

[4]) Ugyanott 53. szám.

A nürnbergi birodalmi gyűlésen Zsigmond első sorban a milanói herczeggel kötött egyezséget kívánta ratificálni a Brunoro della Scala által kötött megállapodás alapján.[1]) Ide várta a savoyai herczegnek és a svájcziaknak követeit, hogy megtudja tőlük, milyen támogatásra számíthat részükről olaszországi útjára.[2]) A svájcziakkal Zsigmond az általuk nyujtandó segély kérdésében ekkoriban már tárgyalt volt, e tárgyalásokról alább szólunk.

A nürnbergi gyűlésnek reánk maradt irataiban nem történik ugyan arról említés, hogy az olaszországi út ügye a gyűlés napirendjére ki lett volna tűzve, vagy róla ott hivatalosan szó esett volna. De kétségtelen, hogy, ha hivatalosan nem is, ez a kérdés a jelenlévők közt tanácskozás tárgyát képezte. Alig lehet elképzelni, hogy Zsigmond ne beszélt volna a jelenlévőkkel ez ügyről, annál is inkább, mert eredeti tervéhez, hogy 1431 tavaszán Olaszországba indul, ekkor még mindig ragaszkodott. Filippo Mariának 1431 február 15-én Sienához intézett leveléből látjuk, hogy Zsigmond e tervét még nem ejtette el.[3]) Filippo Maria nehezen várta Zsigmond jövetelét. Márczius 19-én Brunoro della Scalat ismételve kérte, bírja reá Zsigmondot, hogy olaszországi útját mielőbb kezdje meg.[4]) Zsigmond maga a nürnbergi gyűlés tagjai előtt is oly értelemben nyilatkozott, hogy a tavaszszal okvetlen megkezdi olaszországi útját.[5])

Ha hivatalosan nem is volt az olaszországi út a nürnbergi gyűlés napirendjére tűzve, arról mégis tudomásunk van, hogy Zsigmond magánúton tárgyalt arról, így a választófejedelmekkel az őt kisérendő csapatok, valamint az útirány tárgyában.

A mi a kísérő csapatokat illeti, azoknak száma a február 5-i egyezmény értelmében legfölebb 2000-ben volt megállapítva, kimondatván, hogy a mennyiben Zsigmond ennél nagyobb számú csapattal jönne Olaszországba, az e számot fölülhaladó csapatok

[1]) R. T. A. X. 23—24. lap.
[2]) Ugyanott 50. és 78. számok.
[3]) Ugyanott 54. szám.
[4]) Ugyanott 55. szám.
[5]) »auch so het er vor . . . gen Welszen landen zu ziehen« irja Bopfingen Pál levelében Nördlingen városához 1431 márczius 15-én. U. ott IX. 437. szám.

a velenczeiek elleni háborúban tartoznak részt venni. A kisérő csapatokat illetőleg azonban számolni kellett azzal a körülménynyel, hogy a husziták elleni nagy keresztes hadjárat megindítása szintén 1431-re — ez év nyarára — volt tervezve. Igy tehát az olaszországi útra Zsigmond nagyobb számú csapatot amúgy sem vihetett volna magával. A választófejedelmekkel Nürnbergben folytatott tanácskozások folyamán abban történt megállapodás, hogy Zsigmondot Olaszországba csakis a Szent György lovagok fogják elkísérni, kikhez csatlakozni fognak a svájcziak által kiállítandó csapatok, valamint Olaszországban azok a csapatok, melyeket a piemonti herczegnek kellett az apjával történt megállapodás értelmében kiállítani.[1])

A svájcziakkal Zsigmond személyesen akart tárgyalni. E czélból Rheinfeldenben találkozni kívánt a svájcziakkal, hogy ott velök úgy az általuk nyujtandó segély nagyságáról, a segélynyújtás módjáról, valamint az út irányáról tanácskozzék.[2]) Ily értelemben írt a király Zürich és Bern városának, kérve, hogy a város tudósítsa kívánságairól a többi szövetséges városokat is. Zürich eleget tett a király kivánságának s közölte a király szándékát a többi városokkal. Egyuttal február 22-ére a szövetséges városokat tanácskozásra hívta meg Zürich városa, a mely elhatározta, hogy a királyt támogatni fogja olasz útjában.[3]) Ezt a határozatot Zürich közölte a királylyal is, a ki márczius 28-án köszönetet mondott ezért a városnak, azt további jóindulatáról és kegyéről biztosítva.[4]) A rheinfeldi tanácskozást követte volna Zsigmond találkozása Amadeus herczeggel Solothurnban, mely alkalommal vele és Fülöp burgundi herczeggel akart ugyane tárgyban tanácskozni.[5])

A rheinfeldi és solothurni tanácskozások már Zsigmond olasz-

[1]) L. Zsigmondnak 1431 január 1-én a savoyai herczeghez intézett már idézett levelét, továbbá Amadeus savoyai herczeg követének Johannes Marescallinak jelentését, melyet az visszatérte után urához intézett. R. T. A. X. 128. oldal, 3. jegyzet.

[2]) L. Zsigmondnak 1431 ápril 3-iki levelét Amadeus savoyai herczeghez u. ott 78. szám és az ápril 4-én Zürichhez intézett levelét u. ott 79. szám.

[3]) Ugyanott 150. oldal 2. jegyzet.

[4]) Ugyanott 151. oldal 1. jegyzet.

[5]) Ugyanott 78. szám.

országi útjára estek volna. Zsigmond tehát ekker — márczius-április havában — még mindig abban a hitben volt, hogy az olaszországi utat rövidesen megkezdheti. Ez kitetszik ápril 20-án Amadeus savoyai herczeghez intézett leveléből, melyben szigorúan meghagyja neki, hogy összeköttetését Velenczével szakítsa meg és készüljön fel a háborúra. Egyúttal tudatja vele újból, hogy személyesen fog Olaszországba jönni, hogy a Velencze által elfoglalt birodalmi területeket ujból birtokába vegye.[1]) Május 1-én Brunoro della Scalat, Tamási Lászlót és Hédervárv Lőrinczet Olaszországba küldte, hogy ott eljövetelére a szükséges intézkedéseket megtegyék,[2]) és a kiket egyuttal felhatalmazott arra, hogy úgy Filippo Mariaval mint pedig annak ellenségeivel tárgyalásokba bocsátkozhatnak, a köztük fennforgó vitás kérdéseket, ellentéteket eligazíthatják, s általában felhatalmazza őket mindannak elintézésére, a mit az ő és a birodalom érdekében valónak tartanak.[3]) Csakhamar azonban akadályok merültek fel és Zsigmond kénytelen volt előbb a rheinfeldi és solothurni találkozásokat elejteni, majd pedig olaszországi útját is elhalasztani.

1431 május havára ugyanis egy tanácskozás volt kitűzve a hussita kérdésben Zsigmond és a hussita megbizottak között Égerben. Minthogy a hussiták ellen indítandó keresztes hadjárat ügye e tanácskozással szoros összeköttetésben állott, az égeri tanácskozás előtt a többi ügyeknek háttérbe kellett szorulni. Az égeri tanácskozás május 26-án tartatott meg, és Zsigmond már ápril végén tudta, hogy e tanácskozásra való tekintettel a rheinfeldi és solothurni találkozásokról le kell mondania. Ezzel együtt járt természetesen az olaszországi út elhalasztása is noha Zsigmond még mindig reménykedett, hogy május végével útnak indulhat Olaszország felé. A svájcziakkal és Amadeus herczeggel május 1-én tudatta, hogy a rheinfeldi, illetve solothurni tanács-

[1]) Ugyanott 80. szám.

[2]) »... pro aptandis nobis hospiciis ceterisque opportunis magnificos Brunorium de la Scala ... Ladislaum de Tamasi ... et Laurentium de Ederwar ... premisimus.« U. ott 93. szám. Ezzel a megbízással függ össze nyilván Zsigmondnak ápril 30-án Konstanzhoz intézett rendelete, melyben meghagyja a városnak, hogy azt a pénzösszeget, melylyel a város Brunoro della Scalanak tartozik, haladéktalanul küldje meg neki, minthogy erre Brunoronak, ki a király megbizásából követségbe indúl, szüksége van. Altmann Reg. imp. 8548. szám.

kozások abba maradnak. Május 1-én Haupt Pappenheim birodalmi marsall részére megbízó levelet állított ki a svájcziakhoz és külön Zürich városához. E levelekben tudatta velök, hogy miután még május havában Lombardiában meg kell jelennie s ennek folytán itt az ideje, hogy a svájczi csapatok felkészüljenek, Haupt Pappenheim marsallt küldi hozzájuk, hogy velök e tárgyban tanácskozzék. Kéri őket, hogy az általok igért csapatokat mielőbb szereljék fel és hogy a szövetségesek gyűlésre gyüljenek össze, melyen Pappenheim küldetése czélját és megbizatását előadhassa.[1]) Május 2-án egy újabb levelet intézett Zsigmond Zürichhez, a mely tartalmilag részben megegyezik az előbbiekkel, de a melyben már világosan mondja, hegy az égeri tanácskozás miatt kénytelen a rheinfeldi útról lemondani és maga helyett Pappenheimot küldi a szövetségesekhez, hogy az velök a teendőkre nézve megállapodásra jusson. E teendők voltak a svájcziak által kiállítandó csapatok, melyek felkészítését ez a levél is sürgeti és az útirány megállapítása, melyet Zsigmond a svájcziakra bíz, mondván, hogy a melyiket ők választják azt ő is elfogadja, de megjegyzi, hogy legszívesebben Bellinzonán keresztül vonulna le Olaszországba.[2]) Ugyanakkor Amadeus savoyai herczeget is értesítette a solothurni találkozás elmaradásáról. Megbizotta Weinsbergi Konrád kamarás volt, kinek részére szintén május 2-án állította ki a megbizólevelet. Tudatta a herczeggel s levélben, hogy a körülmények alakulása folytán kénytelen a solothurni találkozást feladni, de kérte őt, hogy a piemonti csapatokat fia vezetése alatt tartassa készen, hogy jövetelekor, mely május hó folyamán okvetlenül meg fog történni, azokat készen találhassa.[3])

Zürich városa Zsigmond leveléhez képest a szövetségeseket gyűlésre akarta összehívni, hogy ott a király által kivántak fölött tanácskozzanak. E kivánatok három pontra oszlottak, először hogy megállapíttassék a svájcziak által nyujtandó segély nagysága, másodszor, hogy mennyi ideig maradnak e csapatok szolgálatában, harmadszor az útirány megállapítása. Ez utóbbiról már fentebb volt szó. A mi a kiállítandó fegyveresek számát illeti,

[1]) R. T. A. X. 81. és 82. szám.

[2]) Ugyanott 83. szám.

[3]) L. a május 2-iki megbízó levelet és Amadeus herczegnek május 24-iki, Zsigmondhoz intézett levelét ugyanott 84. és 86. számok alatt.

erről Zsigmond leveleiben említés nem tétetik, ott csak arról van szó, hogy a svájcziak egy jól felszerelt kisebb számú csapatot (»ein wolgerust bescheiden volk«) ígértek rendelkezésére bocsátani. A mi a szolgálati időtartamot illeti, Zsigmond azt ajánlotta, hogy e csapatok vagy a szövetségesek költségén szolgáljanak és ez esetre azt kívánta, hogy legalább egy hónapig legyenek kötelezve milanói területen tartózkodni, vagy pedig ő maga fogja a költségeket fedezni, és ez esetben a szolgálati időtartamra nézve határidő nem állapíttatik meg. Zürich a szövetségesek gyűlését május 15-én saját falai között kivánta megtartani, május 10-i levelével a szövetségeseket meg is hívta, azonban a gyűlés tényleg május 20-án Badenben tartatott meg. A gyűlés Zsigmond kívánságait tárgyalás alá vette. A tárgyalások eredményéről azonban csak annyit tudunk, hogy Zürich késznek nyilatkozott a város zászlaja alatt 500 fegyverest állítani sikra, azokat a város költségére Milanóig a királylyal küldi, azontúl azonban a fegyveresek tetszésére bízza, akarnak-e tovább szolgálni vagy sem. Kikötötte továbbá, hogy csapatai úgy Zsigmondtól, mint Filippo Mariától és a savoyai herczegtől oda és visszamenetelük tartamára menedék- és oltalomlevelet nyerjenek, valamint hogy intézkedés történjék, miszerint útjokban mindenütt mérsékelt fizetés ellenében ellátást nyerjenek.[1]) E határozat értelmében — mely válasz volt Pappenheim küldetésére — Zürich megkezdte május végén a csapat szervezését, 250 embert a constafelok és a czéhek sorából, 350 embert pedig a városhoz tartozó külterületekből toborzott. A csapat vezére Stüssi Rudolf polgármester, zászlóvivője Usikon Henrik volt.[2]) Minthogy azonban Zsigmond olaszországi útja egyelőre abban maradt, a svájczi készülődések is úgy látszik megszüntek. Csak 1431 őszén, midőn Zsigmond megindult Olaszország felé, indultak meg újból a tárgyalások közte és a svájcziak között. Szeptember 6-án értesíti Zsigmond Luzernt, hogy legkésőbb 8—10 nap múlva Feldkirchbe fog érkezni, hogy vele és a szövetségesekkel az olasz út kérdésében végleges megállapodásra jusson. Ezért felszólítja a várost, hogy megbizottait Feldkirchbe küldje.

[1]) Ugyanott 85. szám.

[2]) Ugyanott 129. lap. V. ö. Müller, Geschichte der schweizerischen Eidgenossenschaft III. kötet 175. oldal.

Ezt a felszólítást szeptember 17-én újból megismételi.[1]) Hasonló felszólítás mehetett a többi svájczi városokhoz is, mert midőn Zsigmond szeptember 20—28-ig Feldkirchben tartózkodott, a svájcziak megbizottai ott tényleg jelen voltak.[2]) A tanácskozás ekkor szintén az adandó segély nagysága és a szolgálati idő tartama körül forgott, de eredményre nem jutottak. Annyit tudunk a tanácskozásról, hogy Zsigmond a szövetségesektől segélyt kért és pedig olyképen, hogy a csapatok csak a Velencze ellen indítandó hadjáratban fognak résztvenni. A tanácskozást október 13 és 27-e között Zugban folytatták, de ez alkalommal is eredmény nélkül. Zsigmond ennek okát október 27-én Luzernhez és St. Gallenhez intézett levelében abban találta, hogy a szövetségesek a nyujtandó segélyt illetőleg nem voltak követelései felől tájékoztatva. Ezért október 27-iki levelével november 11-re Luzernbe egy ujabb tanácskozást hivott össze, és e levelében kivánságát a nyujtandó segélyre nézve világosan, számszerűen kifejezi. E szerint a szövetségesektől 2000, — St. Gallentől külön 100 — fegyverest kért három hónapi időtartamra. Szolgálati idejük november 25-ikével kezdődnék, a mely napon a fegyveres csapatoknak Chiavennában kell lenniök, őt ott bevárandók.[3])

Zsigmond a luzerni tanácskozásra külön képviselőt nevezett meg, Lajos st. ursi gróf személyében.[4]) E tanácskozásról, valamint annak eredményéről azonban nem tudunk semmit, abból azonban, hogy Filippo Maria később panaszkodik, miszerint a svájczi csapatok az ígéret daczára kimaradtak, azt következtethetjük, hogy a luzerni tanácskozás is eredménytelen maradt.

Az égeri tanácskozás a hussitákkal május 26-án tartatott meg. Zsigmond e hó 30-án hagyta el Égert és Bambergbe ment. Május hónapja tehát elmult a nélkül, hogy Zsigmond abban a helyzetben lett volna igéretét beváltva olaszországi útját megkezdeni. Most pedig ujabb akadály tornyosodott fel előtte. A baseli zsinat sorsa kötötte le figyelmét. A zsinat ugyanis ebben az időben már ülésezett, de oly általános részvétlenség mellett, hogy

---

[1]) R. T. A. X. 88. és 89. számok.

[2]) Ezt Zsigmondnak október 27-iki Luzern és St. Gallenhez intézett leveléből tudjuk. Ugyanott 90. szám.

[3]) Ugyanott 90. szám.

[4]) Október 28-án. Ugyanott 92. szám.

már-már a zsinat megfeneklésétől lehetett tartani. Cesarini Julián bibornok pápai legátus tanácsára a zsinat követeket küldött többek között Zsigmondhoz is, hogy őt a maga ügyének megnyerje. Az volt a terv, hogy szólítsa fel Zsigmond körlevél útján mindazokat a kiket illet, hogy a zsinat tárgyalásain minél nagyobb számban vegyenek részt. Minthogy Zsigmond e kérdésben előbb még Cesarinivel, a zsinat elnökével akart tárgyalni, ez pedig ebben az időben — 1431 május végén — még az alsórajnai részeken tartózkodott, az olaszországi út megindítására még mindig nem gondolhatott.

Ez utóbbi körülmény azonban szükségessé tette, hogy Filippo Máriával ujabb egyezségre lépjen. Az 1431 február 5-iki egyezségben tudvalevőleg Zsigmond olaszországi útjára nézve bizonyos időbeli megállapodás is foglaltatott és Zsigmond, mint tudjuk, ebből kifolyólag nem egy ízben ígérte meg, hogy legkésőbb május végére Olaszországba fog jönni. Minthogy e határidőt betartani nem tudta, fölmerült egy ujabb egyezség megkötésének szüksége.

A Filippo Máriával megindítandó ujabb tárgyalások vitelére Zsigmond azokat a férfiakat hatalmazta fel, kiket május 1-én Olaszországba küldött, hogy ott eljövetelére a szükséges intézkedéseket megtegyék u. m. Brunoro della Scalat, Tamási Lászlót és Hédervári Lőrinczet, a kik mellé most mint negyediket Mátyás pécsi prépostot adta. Megbízta őket, hogy a milanói herczeggel már régebben megkötött szövetségeket megújítsák, azokat ujból megkössék.[1]) Filippo Maria július 28-án adta meg megbizottainak a szükséges felhatalmazást. Megbizottai nagybátyja Gaspare Visconti, Franchino da Castiglione és Lancelotto Crotti voltak. Utasításuk úgy szólt, hogy a február 5-iki szerződést a maga egészében, változatlanul újítsák meg, változást csak a szerződés szövegében eszközöljenek, azt is csak ott, a hol arra szükség van, tartalmilag azonban maradjon az érintetlenül. Utasítást nyertek továbbá a követek arra is, hogy a mint ők a szerződés megtartását uruk a herczeg nevében igérik, ép úgy ügyeljenek

[1]) A felhatalmazó levél nevezettek részére 1431 július 2-án, illetve, minthogy később még egyszer kellett a milanói herczeggel ez ügyben tárgyalni, szeptember 6-án kelt. R. T. A. X. 94. szám.

arra, hogy Zsigmond követei is nem a saját, hanem uruk nevében fejezzék ki hozzájárulásukat. Kivánta továbbá Filippo Maria azt is, hogy a megegyezés ratifikálása nagyobb ünnepélylyel, minél több személy jelenlétében történjék. A mi az ujabb határidőt illette, erre egész augusztus végéig adott a herczeg megbizottainak felhatalmazást azzal, hogy a határidőt ezen túl semmi szin alatt ne tolják ki.[1]) A tárgyalások a két fél megbizottai között hamar befejeződtek és már július 30-án megadta Filippo Maria megbizottainak a felhatalmazást, hogy a szerződést megköthetik.[2]) Augusztus 1-én a megegyezés Zsigmond és Filippo Maria között megköttetett és az aktusról közjegyzői okirat vétetett fel.[3])

A megegyezés szerint mindkét fél kötelezi magát, hogy teljes erejével fog hadat viselni a velenczei köztársaság ellen. Békére azzal egyik fél sem fog a másiknak tudta és beleegyezése nélkül lépni.[4])

E megegyezések nem prejudikálnak a régebbi, Filippo Mario személyére vonatkozó megegyezéseknek.[5])

Filippo Maria megígéri, hogy Genuát és Astit át fogja engedni Zsigmondnak, a ki azonban a városok élére és azok hivatalnokainak sorába csak olyan egyéneket állíthat, kik mindkét szerződő félnek — első sorban tehát Filippo Máriának — bizalmát bírják. E hivatalnokok esküvel kötelesek Filippo Máriának fogadni, hogy Zsigmondnak Olaszországból való távozása, esetleg halála után e két várost a herczegnek haladéktalanul visszaadják és pedig abban az állapotban, a mint azok kezükben vannak. Ugyanezt megigérik Zsigmondnak a jelen egyezményt megkötő megbizottai is a herczegnek, úgy Genuára mint Astira nézve.[6])

Zsigmond megígéri, hogy augusztus havában személyesen meg fog jelenni Olaszországban.[7])

Minthogy Milano városa nagyobb számú kiséret befogadására nem alkalmas, kimondatik, hogy Zsigmond 1500—2000

[1]) Osio III. 22—23. l.
[2]) Ugyanott 23—24. l.
[3]) Az okirat R. T. A. X. 96. szám.
[4]) Ugyanott 2. és 6. §.
[5]) Ugyanott 3. §.
[6]) Ugyanott 4., 8., 9., 12. és 14. §§.
[7]) Ugyanott 7. §.

főből álló kiséretnél nagyobbal nem jelenhetik meg Milanóban, s a mennyiben pedig ennél nagyobb számmal jönne, a többiek Milanón kivül a herczegi területek más részén kötelesek állomásozni.[1])

Ezzel szemben Filippo Maria megigéri, hogy Zsigmondnak megadja a lombard vaskoronát és hogy a koronázás Milanoban akkor, a midőn a király azt akarja, meg fog történni és pedig ép oly szertartások mellett, a minővel Zsigmond elődei, jelesül IV. Károly, nyerték el a vaskoronát.[2])

Filippo Maria megígéri, hogy Zsigmondot Rómába a császári koronázásra el fogja kisérni és pedig, ha a király tengeren akar menni, gondoskodni fog arról, hogy Genuában vagy Savonában megfelelő és kellő számú hajók álljanak rendelkezésre és pedig úgy az odamenetelre mint a visszajövetelre. Gondoskodni fog arról, hogy az utazás minden háborgatás nélkül menjen végbe. Az egész út költségei a herczeget fogják terhelni. Ha pedig a király szárazföldön akar Rómába menni, a herczeg tartozik a szükséges kisérő csapatokat kiállítani és saját költségére a királyt oda és visszakisértetni, a király elhatározásától függvén mindkét esetben az oda- és visszautazás időpontjának meghatározása.[3])

Filippo Maria kötelezi magát Zsigmondnak Olaszországba jöttének napjától kezdve havonként 5000 arany forintot fizetni, mindaddig mig olasz földön tartózkodik.[4])

Ezt a megállapodást Zsigmond követeinek a milanói herczeg előtt esküvel kellett megerősíteniök. A herczeg ekkor Cusaghoban tartózkodott. Az eskü letétele augusztus 1-re volt kitűzve, de a herczeg kértére másnapra halasztatott el.[5]) Augusztus 5-én aztán Filippo Maria a maga részéről is hozzájárult az augusztus 1-én kötött egyezséghez és azt megerősítette.[6])

Az új határidő is elmult a nélkül, hogy Zsigmond olaszországi útját megindította volna. Újabb halasztásra volt szükség és megbizottait, kik az augusztus 1-i szerződést megkötötték, szeptember

[1]) Ugyanott 5. §.
[2]) Ugyanott 7. §.
[3]) Ugyanott 11. §.
[4]) Ugyanott 13. §.
[5]) L. Filippo Maria levelét augusztus 1-éről Osio III. 24. l.
[6]) Osio III. 25—26. l. és belőle R. T. A. X. 97. szám.

6-án ismét megbízta, hogy a herczegtől ujabb halasztást kérjenek.[1]) Filippo Maria, hogy kimutassa a király iránti hűségét és barátságos indulatát, szeptember 12-én beleegyezett az újabb halasztásba. Követe Giacomo d' Iseo útján oly informatiókat nyert, hogy azt következtethette, miszerint Zsigmond már útban van Olaszország felé.[2]) Nem tett tehát kifogást az ellen, hogy a határidő egész szeptember végéig kiterjesztessék.[3]) Időközben azonban Brunoro della Scala, Hédervári Lőrincz és Mátyás prépost ujabb utasítás alapján ujabb halasztást kértek és pedig október 8-ig. Filippo Maria ebbe is beleegyezett,[4]) de Zsigmondnak ez az ujabb határidő sem volt elég. Nem vagyunk részletesebben tájékoztatva, hogy minő lépéseket tett Filippo Mariánál, csak azt tudjuk, hogy a herczeg szeptember 28-án követének Giacomo d' Iseonak felhatalmazást adott, hogy a határidőt még egyszer, ezúttal október 31-ig meghosszabbíthatja.[5])

II.

Ez volt az utolsó halasztás mit Zsigmond olaszországi útjára nézve Filippo Mariától kért. Október végén megkezdte útját dél felé. Szeptember 20-a óta Feldkirchben tartózkodott, hol még október 28-án is találjuk, de már október 30-án Disentisben keltezi okleveleit.[6])

Zsigmond útirányára nézve pontosan tájékoztatva vagyunk. Disentisből a medelsi völgyön át Blegno felé ment, hová november 3-a előtt érkezett meg. Jövetelére semminemű előkészületeket nem tettek, úgy hogy Blegnoban még ágyak sem álltak rendelkezésére.[7]) Blegnoból tovább vonult Biascan át Bellinzonába.

---

[1]) A megbízó levél fentebb idézve.

[2]) L. szeptember 1-i Giacomo d'Iseohoz intézett levelét Osio III. 28. l.

[3]) Erre vonatkozó oklevele Osio III. 29. l. és R. T. A. X. 98. szám.

[4]) R. T. A. X. 99. szám.

[5]) Osio III. 29. l. jegyzet és R. T. A. X. 100. szám.

[6]) Altmann 8859. és 8954. számok és R. T. A. X. 184. szám.

[7]) L. Filippo Maria levelét Marco Pozzobonellihez nov. 3-áról. Osio III. 35—36. l.

hova november 5-ike körül érkezett, 6-án vagy 7-én pedig Vareseben volt, hol megállapodott Filippo Maria követeivel tárgyalandó.

Filippo Mariát ugyanis a legnagyobb mértékben meglepte Zsigmond jövetelének híre. Annyiszor volt már szó Zsigmond jöveteléről és annyiszor csalódott abban a herczeg, hogy semminemű előkészületeket nem tett Zsigmond fogadására és most is alig akart hitelt adni a hírnek.[1]) Október 31-én Filippo Maria előtt már ismeretes volt Zsigmond megérkezése, e napon utasítá Marco Pozzobonellit, Bellinzona parancsnokát, hogy Zsigmondot, a mennyiben még nem érkezett volna meg, semmi esetre se bocsássa be Bellinzonába. Ha Zsigmond ennek okát kérdi, mondja meg neki, hogy a határidő, mely Olaszországba érkeztére ki volt tűzve, már rég elmúlt, miért is ő — Pozzobonelli — a herczegnek újabb engedélye nélkül nem bocsáthatja be a városba. Hangsúlyozza azonban, hogy a herczeg kétségkívül meg fogja adni az engedélyt, mihelyt Zsigmond megérkeztéről értesül.[2]) November 2-án már utasítá a herczeg Pozzobonellit, hogy mindenben tartsa magát ahhoz, a mit Guarnerio Castiglione, a herczeg megbizotta, neki mondani fog, november 3-án pedig meghagyja neki, hogy nyissa meg Zsigmond előtt Bellinzona kapuit.[3])

Zsigmond jövetelének hírére Filippo Maria Bartolomeo Moscát, Benedetto Forlit és Guarnerio Castiglionet a király elé küldte, hogy őt útjában egy időre még feltartóztassák. Castiglione részletes utasítást kapott urától a teendőkre nézve. Megbizást nyert, hogy Zsigmondot legalább 8—10 napig tartsa vissza Milanóba jövetelétől. Az utasításból látjuk, hogy Filippo Maria a legszívesebben vette volna, ha Zsigmond visszafordul Németországba és Baselbe megy, a zsinat szinhelyére, hogy így a zsinat szétoszlása megakadályoztassék.[4]) Ez alatt az idő alatt meg lehetne tennie

[1]) L. november 2-iki levelét Pozzobonellihez és utasítását ugyanaz napról Guarnerio Castiglionehez. Osio III. 33—34. l.

[2]) R. T. A. X. 142. oldal 3. jegyzet.

[3]) L. a leveleket Osionál III. 33. és 35. l. Ezt a körülményt nov. 3-án közlé a herczeg megbizottaival Bartholomeo Moscával és Benedetto Forlival is. Ugyanott 35. l.

[4]) »Quod autem ad reditum suum compositionem concilii allegatis summe laudamus; nam et ipsa causa honestissima sibi erit, et verissima

a szükséges előkészületeket, különösen a fegyveres csapatok kiállítására és felszerelésére nézve, el lehetne látni a milanói csapatokat a szükséges lovakkal, melyekben most részint a lovak között kiütött kór miatt, részint pedig a zsold kifizetése körül fölmerült nehézségek miatt szükölködnek, meglehetne tenni az előkészületeket a szárazföldi és tengeri útra is, melyeket eddig szintén nem tettek meg, úgy hogy a király ujabb eljövetele idejére mindent a legnagyobb rendben találna. Utasítá továbbá a herczeg Castiglionet, hogy a nála levő pénzt adja át a királynak, ha pedig azt látná, hogy Zsigmondnak még több pénzre volna szüksége, hogy visszatérhessen, erre nézve ne tegyen ígéretet, hanem tudakolja meg, hogy mennyire van még szüksége és tegyen erről jelentést Milanoba. Meghagyta továbbá neki, hogy vigyen magával a királyi seregek ellátására és élelmezésére vonatkozó nyilt rendeleteket is.[1])

Ezzel az utasítással ellátva Castiglione elébe utazott Zsigmondnak. November 5-én Luganóból írt a herczegnek. Hogy mit, azt nem tudjuk, de valószinűleg közölte vele, hogy Zsigmond nem hajlandó útközben vesztegelni, mert november 7-én Filippo Maria utasítá Castiglionet, hogy Zsigmondot semmi esetre se engedje Varesen túl menni, hanem igyekezzék őt bármikép is ott addig visszatartani, a míg az előkészületek a király fogadására milanói részről befejezve nincsenek.[2]) Zsigmond, mint említők, tényleg meg is állapodott Vareseben egy időre, de ez összefüggött azokkal a tárgyalásokkal, melyeket Zsigmond megbízásából Thallóczy Matkó Filippo Maria megbizottaival Franchino da Castiglioneval és Niccolo Piccininoval folytatott.

Ezek a tárgyalások különböző kérdéseket öleltek fel. Róluk Filippo Mariának november 19-én kelt iratából van tudomásunk, mely a Zsigmond által támasztott kivánatokra a választ megadja. Első sorban az aragon királynak, a savoyai herczegnek, a ferrarai és mantaui őrgrófnak és Rolando Pallavicininek megnyeréséről volt szó a Velencze elleni háborúban való részvételre.

est, quia si non iverit periculum est, ne concilium dissolvatur, ut vos ipse dixistis. Si vero iverit, id bene componet et male dispositioni summi pontificis providebit, sicut latius dicere et memorare scietis.« Osionál III. 34. l.

[1]) Az utasítás Osionál III. 33—35. l.

[2]) A levél Osionál III. 36. l.

A zsinatnak ügye is említve van ez iratban, mire nézve Filippo Maria igéri, hogy meg fog mindent tenni, hogy milanói részről a zsinatot minél jobban látogassák. Szerepelt továbbá a milanói herczeg és a montferrati őrgróf között kötendő békének az ügye, valamint úgy látszik szó esett Zsigmond koronáztatásáról és fogadtatásáról is.[1]) Erre mutat az, hogy Filippo Maria november 16-iki Niccolo Piccininohoz intézett levelében azt írja, hogy nincs kifogása az ellen, ha Zsigmondot minél nagyobb díszszel fogadják.[2]) Azt különben majdnem bizonyosra vehetjük, hogy most, midőn Zsigmond koronáztatása már küszöbön állott, a koronázási ünnepélyekről, Zsigmond milanói tartózkodásáról és az ezekkel összefüggő többi kérdésekről a tárgyalások folyamán okvetlen szó esett. Úgy látszik továbbá, hogy Zsigmond ez alkalommal a szeptember 19-én kötött szerződés újbóli megerősítését is kivánta, mert azt tudjuk Filippo Mariának egy november 15-én Piccininohoz intézett leveléből, hogy Zsigmond egy a herczeggel kötött szerződés megújítását kérte, mert Filippo Maria e levélben azt mondja, hogy kész a kért megerősítést megadni, ha Zsigmond a rendes szokás szerint kiállított, megpecsételt hiteles oklevélben elismeri, hogy ő — a herczeg — megfelelt mindennek a mit magára vállalt és igért.[3]) Az e levélben említett szerződés alatt csakis a szeptember 19-i szerződést érthetjük, mert más szerződés ekkor a két fejedelem között fenn nem állott. Végül úgy látszik, hogy a pénzkérdés is tárgyát képezte az alkudozásoknak, mert Thallóczy Matkó a magyar segédcsapatok részére pénzt kért, mire Filippo Maria 3000 aranyat folyósított részükre, kijelentvén, hogy többet az idő szerint nem adhat.[4])

Időközben Zsigmond megunta a huzavonát, melylyel Filippo Maria, időnyerés czéljából, a tárgyalásokat vitte. Panaszt tett Castiglionenal a késedelem miatt, a mit ez nem késett urával közölni. A herczeg már november 15-én mentegette magát és megígérte, hogy rajta lesz, miszerint minél előbb visszabocsát-

[1]) Az oklevél Osionál III. 38—40. l.
[2]) Osio III. 38. l.
[3]) Osio III. 36. l.
[4]) L. a herczegnek november 20-án Piccininohoz intézett levelét, ugyanott 40—41. l.

hassa Thallóczyt a királyhoz.[1]) November 19-én ez meg is történt,[2]) mire Zsigmond megindult Milano felé, hova november 22-én vonult be.

Zsigmond fogadását illetőleg Filippo Maria részben már július havában tett intézkedéseket, mikor Zsigmond jöveteléről komolyan szó volt, s valószinű, hogy ezek az intézkedések a novemberi bevonuláskor is érvényben voltak. De november havában ujabb intézkedéseket is tett. Elrendelte mindenekelőtt, hogy mindazokon a helyeken, a melyeket Zsigmond útjában érint, húzzák meg a harangokat és gyujtsanak fel mindenütt örömtüzeket a király jöttének örömére.[3]) Még július havában elrendelte volt — midőn Zsigmond jöttének hire komolyan tartotta magát — hogy Pávia városa három napos körmenetet tartson, örömtüzeket gyujtson fel és a harangokat huzassa meg a király jöttének alkalmából.[4]) Július 7-én ujabb rendelkezéseket tett. Elrendelte, hogy a milanói érseket értesítsék (és hívják Milanóba) a koronázás megtartása végett. Az érsek és a herczegi tanács feladatává tette, hogy a koronázásnál segédkező püspökök ellátásáról gondoskodjanak. A papság fölötti felügyelettel Riccio Antal s.-ambrusi apátot bízta meg. Utasítá a tanácsot, hogy egy aranynyal ékített baldachin beszerzéséről gondoskodjék, mire nézve nagybátyjának Gaspare Viscontinak még külön utasítást is adott. Rendelkezést tett, hogy a bevonuláskor a király előtt 24 előkelő ifjú haladjon, kik a baldachin szinéhez hasonló öltözékben legyenek. A baldachint a város 26 előkelőbb polgára vigye egy tekintélyesebb egyén vezetése alatt, azonkivül 24 polgár kísérje két oldalról a királyt, kik fele részben a lovagok, fele részben az intelligentia köréből választandók. A mi a koronának, kardnak, gyűrűnek, királyi pálczának és almának vitelét a menetben, vala-

[1]) Osio III. 37. l.

[2]) Ekkor kelt a herczegnek idézett válaszírata a király követeléseire.

[3]) L. Filippo Maria november 21-iki levelét Andrea Billio históriájában Muratori SS. rr. Ital. XIX. 156—157. l.

[4]) A levél, melynek napi és havi keltezése hiányzik, Magentanál II. köt. 197. szám. Magenta a levelet november havára teszi, kérdőjellel, de a levél semmi esetre sem kelhetett ekkor, mert Filippo Maria egész november hóban Abbiategrassoból keltezi leveleit, ez a levél pedig Cusaghoban kelt. A herczeg július havában tartózkodott Cusaghoban és így a levél is erre a hónapra teendő.

mint ezek átnyujtását a koronázás alkalmával illeti, ezt a herczeg nagybátyjára bízza, de megjegyzi, hogy a királyi kard vitelére Sforza Ferencz kérendő fel, ha azonban ő esetleg távol volna, a kardot Gaspare Visconti fia Péter vigye. Elrendeli továbbá, hogy a koronázási szertartás alkalmával szent beszéd mondassék, melylyel, a mennyiben ez irányban a régi koronázási szabályok és szertartások másként nem intézkednek, Riccio Antal apát bizassék meg. Intézkedett továbbá, hogy országának nagyjai a király elé vonuljanak, őt útjában üdvözlendők.[1]) November 13-a körül a királyi podgyász egy része már megérkezett Milanóba, hol a király és kiséretének lakásául a Szt-Ambrus basilika épületét és a vele szemben lévő Ferenczrendiek konventjét jelölték ki.[2]) November 24-én, tehát a koronázás előtti napon, utasítá még a herczeg Piccininot, Gaspare Viscontit, a herczegi tanácsot, Alberico és Niccolo Guerrierit, hogy a koronázási szertartások alatt az elsőbbség a jelenlévő Castiglione Branda portoi püspököt, piacenzai bibornokot illeti meg, valamint hogy a koronázásra jövő Manfréd saluzzoi őrgrófot és a savoyai herczeg megbizottait a lehető legnagyobb tisztelettel fogadják.[3])

A koronázás alkalmával a herczeg ajándékokkal is kivánt kedveskedni a királynak. November 22-én Piccininonak egy vég aranybrokátot küldött, hogy azt két darab karmazsin és vörös posztóval és egy mellvérttel együtt nyujtsa át a királynak a koronázás napján, illetve akkor, a midőn ezt jónak látja.[4])

A koronázás, mint tudjuk, a Filippo Máriával kötött egyezség alapján a IV. Károly császár koronázása alkalmából követett szertartásnak megfelelőleg volt megtartandó. Fentebb szólottunk azokról az intézkedésekről, melyeket Filippo Maria Zsigmond fogadtatására és a koronázási szertartásokra nézve tett. Magáról a koronázási szertartásról egy ordo coronationis ád felvilágosítást, a mely a koronázást így írja le.[5])

---

[1]) E részleteket a herczegnek július 7-én Antonio Landihoz intézett leveléből tudjuk. R. T. A. X. 114. szám.

[2]) L. Antonio Landi levelét Siena városához. Ugyanott X. 115. szám.

[3]) Az utasítás Osionál III. 42—43. l.

[4]) Osio III. 42. l.

[5]) Az ordo coronationis ki van adva Kroener, Wahl und Krönung der

A midőn a király megérkeztének ideje elközelget, az egész papság a milanói nagyobb templomban gyülekezik össze, a szentek ereklyéivel, keresztekkel, füstölőkkel, szóval a megfelelő egyházi szerekkel. Miután a papság kellő rendbe állott, elindulnak ünnepélyes menetben a város kapujáig, a melyen át a király be fog vonulni. A kapunál gyülekeznek össze a városi nemesség, a lovagok, a törvénytudósok stb. a királyi baldachinnal, a királyt ez alkalommal megillető pompával. Midőn a király közelget, a milanói primicerius a Benedictus qui venit in Domino antiphonát intonálja. Miután a király megérkezett, a baldachin alá lép, a milanói érsek csókra nyujtja a feszületet, mire a menet megindul, a királyt szállásáig kíséri, miközben az Elevate signum, Universi qui te expectant, Confortamini, Laudemus patrem énekek énekeltetnek.

A koronázás napján a milanói érsekség suffraganus püspökei teljes díszben, körmenetben vonulnak a keresztek elővitele mellett a király lakásáig. Megérkezvén, az egyik püspök rövid imát mond, mire a királyt ünnepélyes körmenetben, a világi előkelőségek és a nép kiséretével, a szt. Ambrus egyházba kisérik zsolozsmák énekelése mellett. Megérkezvén a templomhoz a basilika atriuma előtt felállított márványoszlopnál az érsek a káptalannal, és a milanói egyházak prépostjaival, kanonokai- és apátjával egyetemben fogadja a királyt. Az érsek vagy az archipresbyter csókra nyújtja az arany feszületet, mire az egész menet az Ecce mitto angelum meum eléneklése mellett bevonul a székesegyházba a főoltár elé. Itt megérkezve az érsek imát mond, mire a királyt a részére elkészített helyre kísérik, a királyi jelvényeket pedig az oltár előtt helyezik el. Az érsek most kérdést intéz a királyhoz, valjon az egyházat, annak papjait, a keresztény vallás rendelkezései szerint élőket és az egész keresztény világot királyi hatalmából kifolyólag megvédeni akarja-e? A király igenlő válaszára az érsek megkezdi a szent misét, miután előtte az érsek és a király meggyóntak. Ezután megkezdődik a mise. A Gloria eléneklése és a lectio és epistola elmondása után a király az oltár elé térdel

deutschen Kaiser und Könige in Italien. Freiburg, 1901. cz. munkája függelékében. Az olasz és a császári koronázásra l. még Haase, Die Königskrönungen in Oberitalien und die »eiserne« Krone. Strassburgi Dissertatio, 1901.

az érsek őt a szent olajjal királylyá keni. A megfelelő imák elmondásával az érsek ezután a király ujjára húzza a királyi gyűrűt, átadja neki a kardot, mire püspöktársai segédkezése mellett a koronát fejére teszi, a királyi jogart és almát neki átadja és őt megáldja. A könyörgések elvégzése után a szent Ambrus egyház kara a Te Deumot énekli, melyet a jelenlévő egyháziak együtt énekelnek. A Te Deum befejeztével a király helyére megy és ott állva marad, mig az evangelium el nem mondatott, ennek befejeztével leül és ülve marad az offertoriumig. Offertoriumkor a király a koronát letéve az oltár elé járul és ott a szokott offertoriumot adja, majd a koronával fején visszatér helyére és ott marad áldozásig. A szent mise tovább folyik, Urfelmutatás előtt szent beszéd mondatik. Az áldozás alkalmával az érsek áldozása után a király újból az oltár elé járul, a koronát fejéről levéve az érsek kezéből fogadja az Úr testét. Mise végeztével a pontificalis áldásban részesül, mire kíséretével visszatér szállására.

Ezen szertartás mellett koronáztatott meg Zsigmond november 25-én Bartolomeo della Capra milanói érsek által. A koronázás megtörténtéről Asperni Amman Simon és Kalde Péter királyi közjegyzők közjegyzői okiratot állítottak ki, melyben elmondják hogy a koronázás a rendes szokásoknak megfelelőleg ment végbe. Az okirat felsorolja a koronázásnál jelenvolt egyházi és világi főurakat is. Ezek között a következőket találjuk. Egyháziak részéről Branda bibornok portói püspököt, Sándor trienti, Alesius piacenzai, Henrik terdonai, Gerhard lodii, Ferencz comói, Ferencz paviai, Venturinus cremonai, Bertalan novarai és Delfino parmai püspököket, Máté pécsi prépost magyar királyi alkanczellárt és Jacobus de Imperialibust a genuai szt-István templom apátját. A világi urak sorából jelen voltak Schlick Gáspár birodalmi alkanczellár, Piccinino Miklós a milanói herczeg főkapitánya, Brunoro della Scala a birodalmi vikárius és testvére Bertalan. A magyar urak közül Tamási László főudvarmester, Hédervári Lőrincz főlovászmester Perényi István főétekfogómester Gumpolt János főpohárnok, Thallóczy Matkó nándorfejérvári kapitány, Gersei Pető fia Péter zalai comes, Csupor Pál fia Ákos és Ferencz, György fia, a székelyek főispánja, a cseh urak részéről Riesenberg János, Michelsbergi Péter, Aussigi János, Mettlako Henrik, Zito Henrik, továbbá Stock Miklós törvénytudor, Stock

János orvos, Cassano Spinola, Bonduario Péter, Cattaneo Miklós, Ususmaris Manuel és Giustiniano Miklós a genuaiak követei soroltatnak fel.[1])

A koronázás megtörténtéről Zsigmond király maga tudósította alattvalóit és a franczia királyt. Utóbbit néhány nappal a koronázás után kelt levelével értesítette a végbement koronázásról.[2]) Deczember elején ezután németországi hiveivel tudatta a koronázást, így Frankfurttal, Nürnberggel, Rothenburggal, Augsburggal. Mindezek a levelek röviden tudatják a koronázás megtörténtét.[3]) Később, már piacenzai tartózkodása alatt Rabanus trieri érseket értesítette a koronázásról és egyúttal arról, hogy útját Róma felé legközelebb folytatni szándékozik.[4]) Az 1432. év elején azután a városok üdvözölték a királyt koronáztatása alkalmából, így Nürnberg január 15-én fejezte ki a királynak szerencsekivánatait.[5])

III.

Zsigmond király a koronázás után még deczember közepéig tartózkodott Milanóban. Filippo Maria nem nagy örömmel nézte Zsigmond tartózkodásának meghosszabbodását. Már a koronázás előtt is bizonyos ideges aggálylyal gondolt arra, hogy Zsigmond a koronázás után esetleg még hosszabb ideig tartózkodhatnék Milanóban. Ezért már november 21-én utasítá Guarnerio da Castiglionet, hogy lépjen érintkezésbe a piacenzai püspökkel és az ottani herczegi helytartóval, hogy megállapodásra jussanak Zsigmondnak későbbi tartózkodására nézve. Úgy látszik, a herczegnek mindegy volt, hogy Zsigmond hová megy, csak arra utasítá Castiglionet, ügyeljen arra, hogy ez a hely ne feküdjék sem a Po, Adda és Ticino közti területen, sem pedig Velencze határához közel.[1]) Utóbbi abban leli magyarázatát, hogy a herczeg félt attól, miszerint Zsigmond talán mégis kibékül Velen-

[1]) R. T. A. X. 116. szám.
[2]) Ugyanott 117. szám.
[3]) Ugyanott 118. oldal. V. ö. ugyanott 197. oldal 1. jegyzet.
[4]) Deczember 27-iki levelének kivonata ugyanott 119. szám.
[5]) Ugyanott 120. szám.
[6]) Osio III. 41. l.

czével. Hogy egy ilyen esetleges szövetség rögtön megbontja a politikai helyzetet Olaszországban és Filippo Mariára szabadítja ellenségeit, ezt a herczeg nagyon is jól tudta. Ezért igyekezett Zsigmondot eltávolítani Velencze közeléből. Hogy pedig oly nagyon sürgette Zsigmond továbbvonulását, ez azért volt, hogy ne kelljen neki a királyt és kiséretét hosszabb időn át eltartani. A koronázás után ezért több ízben tett kísérletet, hogy Zsigmondot útja továbbfolytatására rábírja. Eberhard Windeckeből tudjuk, hogy a herczeg a királynak milanói tartózkodása alatt nagyszabású igéreteket tett, főleg az általa állítandó fegyveres csapatokra nézve, arra az esetre, ha tovább folytatja útját Róma felé.[1]) November 29-én, tehát pár nappal a koronázás után, a herczeg utasítá Niccolo Piccininot, hogy jelenjék meg Zsigmond előtt és bírja rá, hogy induljon tovább Rómába a császárkoronázásra. Igérje meg neki a herczeg nevében, hogy elegendő számú csapatot fog neki rendelkezésre becsátani, melyek vezére vagy Piccinino vagy Francesco Sforza lesz. A csapat száma 4000-en felüli lett volna.[2]) November 30-án ujabb utasítást küldött a herczeg Piccininohoz, hogy maradjon mindaddig Milanóban, a míg Zsigmond nem lépte át a Pót vagy a Ticinót.[3]) Deczember elején Zsigmond még mindig Milanóban volt. E hó 11-e körül Zsigmondnak arról a szándékáról értesülünk, hogy 11. és 17-e között Piacenzaban találkozni fog Filippo Mariával, ki még mindig nem jelent meg a király előtt.[4]) Deczember 16-án Zsigmond még Milanóban keltezi okleveleit [5]) honnan másnap, deczember 17-én, indult el Piacenza felé.[6]) Filippo Maria megelőző nap utasítá a milanói érseket, Marsiglio da Carrarat, Pietro Rossit, Franchino és Guarnerio da Castiglionet és Corradino da Vimercatet, hogy menjenek rögtön Piacenzába, és maradjanak a király környezetében

[1]) Altmann kiadása 325—326. lapokon.

[2]) A levél Osionál III 44—45. lapokon.

[3]) Ugyanott 47. l.

[4]) Zsigmond decz. 11-ike körüli levele R. T. A. X. 118. szám és 125. szám. Filippo Mariának decz. 14-én Piccininohoz intézett leveléből tudjuk, hogy Zsigmond még mindig nem készült az elutazásra. Osio III. 49. l.

[5]) Altmann 8991. szám.

[6]) L. Filippo Maria deczember 16-iki levelét Conradino da Vimercatehoz. Osio III. 50. l.

egész ottani tartózkodása alatt.[1]) Vimercatet oda utasítá, hogy Milanóból kísérje el Zsigmondot Piacenzába. A nevezettek továbbá meg voltak bízva azzal is, hogy Zsigmonddal bármely fölmerülő, vagy szőnyegen forgó ügyben a herczeg nevében tárgyalásokat indítsanak meg.[2])

Piacenzában Zsigmond először deczember 26-án keltez.[3]) Ott tartózkodott egészen 1432 márczius 23—24-ig,[4]) a mi szintén nem volt egészen Filippo Mario kedvére. A piacenzai időzés oka részben az uralkodó nagy hidegre, részben a király köszvényes megbetegedésére vezethető vissza.[5]) Ez alatt az idő alatt folytak Zsigmond tárgyalásai Velenczével, továbbá elfoglalta őt az egyházi kérdés és érintkezésbe lépett a német birodalmi rendekkel az olasz útra nyujtandó segély tárgyában.

Zsigmond maga, mint tudjuk, aránylag csekély számú csapattal indult el az olasz útra és a milanói herczeg által megigért segély, a mennyiben kiállíttatott, szintén csekély volt arra, hogy útját sikerrel folytathassa. Erre való tekintettel tehát Zsigmond elérkezettnek látta az időt, hogy a németországi városokat és rendeket megkeresse a római útra nyujtandó segély kiállítása végett. Azok a városok, melyekhez ez irányban fordult, a Rajna mentén feküdtek, u. m. Basel, Strassburg, Speier, Worms, Mainz és Köln. Hogy ezeket a városokat kereste meg, annak oka abban rejlett, hogy e városok távol feküdtek a husszita háborúk színhelyétől, tehát kevésbbé voltak igénybe véve. 1432 január 11-én nevezett városokhoz egy rövid levelet intézett, melyben előrebocsátva azt, hogy a rendes szokás szerint a birodalmi városok a római koronázásra bizonyos számú fegyveres csapattal lévén kötelesek kísérni, felhívja őket, hogy az általuk kiállítandó csapatokat felkészítve küldjék utána Olaszországba, intézkedvén a felől is, hogy e csapatok minél előbb érkezhessenek meg hozzá.[6])

E levél vétele után néhány héttel Strassburg városa tanácskozásra hívta össze a rajnamenti és a sváb városi szövetségben

[1]) Az erre vonatkozó íratok Osionál III. 50. és 51. l.

[2]) Ugyanott.

[3]) Altmann, Reg. Imp. 8992. szám.

[4]) Ugyanott. 9082. szám márczius 25-én már Parmában kelt.

[5]) R. T. A. X. 198. és 206. számok.

[6]) R. T. A. X. 146. szám.

egyesült városokat február 25-re Strassburgba. E tanácskozás napirendjén általános, a városokat érdeklő ügyek a wormsi parasztmozgalomügye és egyéb ügyek szerepeltek. Azonkívül tárgyalni kívánta Strassburg városa a római útra kiállítandó csapatok ügyét is a királyi megkeresés értelmében.[1])

A február 25-i gyűlésről reánk maradt adatok nem adnak felvilágosítást arról, valjon a római úti segély e gyűlésen tényleg tárgyaltatott-e? Valószinű, hogy nem, mert időközben ebben a kérdésben is fordulat állott be. Zsigmond február 2-án megújítá a segélykérelmet. Fennmaradt Strassburg városához intézett levele, a mely a január 11-én kelt levéllel teljesen azonos szövegű.[2]) De ugyanaznap még egy másik levelet is intézett Strassburghoz, Speierhez és a többi városhoz, melyben utalva arra, hogy a városoknak az idő rövidsége miatt aligha lesz lehetséges a köteles fegyveres csapatokat kiállítani, minélfogva azt az ajánlatot teszi nekik, hogy a római út kötelezettsége alól pénzben váltsák meg magukat. E czélból Haupt Pappenheim birodalmi marsallt küldi hozzájuk, kivel e tárgyban érintkezhetnek.[3]) Pappenheim részére ugyanaznap állította ki a megbízó levelet, felhatalmazván őt, hogy a fentnevezett hat várossal a megváltásként fizetendő összeg felől megegyezzék és azt a király nevében átvegye és nyugtázza.[4])

Zsigmondnak ez az ajánlata nem volt szokatlan. A birodalmi városok által a római útra nyujtandó segély már VII. Henrik ideje óta meg volt állapítva. A Mainz és Worms által kiállítandó fegyveresek számát nem ismerjük, a többire nézve tudjuk, hogy

---

[1]) »so hat uns ouch unser allergnedigster herre der Romisch Kunig geschriben und ermanet ime mit unser anzal volks über berg zu siner kaiserlichen kronunge zu dienen, nochdem und ir uns auch geschriben haben, wie ir in sollicher mosse ouch ermanet sient.« Strassburg levele Baselhez ugyanott 150. szám 3. §. és ugyanaz Ulmhoz és a sváb városi szövetséghez: »so hat uns ouch unser allergnädigister herre der Römisch kunig ainen brief gesandt, darinne sin kuniklich gnade uns gebutet und ermanet umb unser anzale volks über berg zu siner kaiserlichen kronung ze dienen, als wir dan unser liebe abgeschrift desselben briefs sendent«. Ugyanott 151. szám 2. §.

[2]) Ugyanott 147. szám.

[3]) Ugyanott 148. szám.

[4]) Ugyanott 149. szám.

Köln 30, Strassburg 21, Basel 15 és Speier 10 glevet volt köteles állítani, egy gleve három lovast számlálván. Igy a négy város összesen 225 lovast volt köteles kiállítani. E kötelezettség alól Mainz, Worms és Speier már Bajor Lajos idejében örök időkre mentességet szereztek, de e mentesség daczára úgy IV. Károly mint Ruprecht idejében önkéntes pénzadománynyal támogatták e két királyt római útjukban. Basel Ruprechtnek 3000, Köln 9000 forintot fizetett a mentesség fejében és így Zsigmondnak az az ajánlata, hogy a városok pénzzel váltsák meg a fegyveres szolgálatot, már bírt precedenssel, melyre hivatkozni lehetett.

Nem tudjuk mi okból, Basel és Strassburg 1432 márczius havában egy külön követség útján érintkezésbe léptek Zsigmonddal a római segély ügyében. Követeiknek megbízást adtak, hogy a rendesen kiállítani szokott fegyveres csapatot ez alkalommal is megigérhetik Zsigmondnak, de azzal a kikötéssel, hogy Filippo Maria menlevelet állít ki a csapatok részére. Zsigmondnak ez irányú kívánságára Filippo Maria április 5-én egyévi időtartamra ki is állította a menlevelet mindkét város fegyveresei részére.[1]) A csapatok kiállítása és elküldése azonban nem történt meg. Ebben is Strassburg járt elől. Ápril havában Kölnhöz kérdést intézett, hogy mire határozták el magukat a római segély tárgyában, mert értésére jutott, hogy Pappenheim marsall Köln városával is tárgyalt ez irányban.[2]) Ápril 25-én pedig Baselt értesíté Strassburg, hogy még nem döntött, valjon fegyveres csapatokat állít-e vagy pedig pénzzel váltja meg magát. Elhatározását az ápril 30-án Baselben tartandó városi gyűlésre küldendő követei útján közölni ígérte Basellel.[3]) Köln ápril 25-én válaszolt Strassburgnak, értesítvén a várost, hogy a mennyiben a többi urak és városok is fegyverkezni fognak, a város sem fog vonakodni a fegyveres kontingens kiállításától.[4]) De már ekkor folyamatban voltak a tárgyalások Pappenheim és az egyes városok között a pénzbeli megváltás tárgyában.

[1]) Az ezen ügyre vonatkozó levelek megfelelő passusai R. T. A. X. 235. l. az 1. és 2. jegyzetben idézvék.

[2]) R. T. A. X. 168. szám.

[3]) R. T. A. X. 167. szám.

[4]) L. a 2. jegyzetet.

Pappenheim az egyes városokkal külön-külön tárgyalt. E tárgyalások hosszabb ideig tartottak és az egész ügy végleges lebonyolítása Pappenheim részéről is csak 1433 végével történt. Strassburg városa a fentemlített levélváltás után hosszabb ideig hagyta e kérdést pihenni. Junius 10-e körül Pappenheim egyenesen felhívta Strassburgot, hogy küldjön hozzá megbizottakat a római út ügyében. E megbizott meg is jelent nála Schanlit Kolozs személyében, kivel Pappenheim közölte, hogy Basellel már megegyezett a váltságösszeg fejében : a város 10 gleveért 1800 forintot fizet. Strassburg város 20 gleve szállítására volt kötelezve, melynek megváltását Pappenheim kérte. A tanácskozások folyamán Schanlit hangsúlyozta, hogy Strassburg városa kész a kért kontingenst kiállítani, feltéve, ha a többi fejedelem és város, kik fegyveresek állítására kötelezve vannak, hasonlókép cselekednek. Ebből látjuk, hogy a város a pénzbeli váltság helyett a fegyveres szolgálatot magára nézve előnyösebbnek tartotta. Pappenheim azonban nem engedett és sürgette a váltságösszeg megállapítását. Végre Schanlit kérelmére 6 napi halasztást adott a marsall oly utasítással, hogy ha a választ Strassburgból megkapja, közölje azt fiával, a ki őt értesíteni fogja.[1]) Pappenheim erre június 11-én elindult Zsigmondhoz, hogy neki az ügyről jelentést tegyen.[2]) Schanlit pedig közölte a tanácskozás lefolyását Strassburg városával. Zsigmond Pappenheim jelentésére június 28-án Luccából erélyes hangú rendeletet intézett úgy Strassburghoz, mint Kölnhöz, a melyben megütközését fejezi ki azon, hogy e két város eddig vonakodott megbizottjával a római út megváltása tárgyában egyezségre lépni. Minthogy a király felfogása szerint a városra nézve előnyösebb ha a fegyveres csapat kiállítása helyett bizonyos összeget fizet le, újból tudatja velök, hogy Pappenheimot ily irányú tárgyalásokra felhatalmazta és szigorúan meghagyja nekik, hogy a marsallal a váltságdíj összegére nézve egyezzenek meg.[3]) E levéllel visszabocsátá Pappenheimot, kinek egyúttal július 29-ről keltezve egy nyugta- és kiváltságlevelet is adott át, melyek értelmében Strassburgot, Kölnt és Baselt, mint a melyek

---

[1]) Schanlit június 11-iki levele R. T. A. X. 169. szám 1. §.

[2]) Ugyanott.

[3]) Zsigmond levele R. T. A. X. 170. szám.

a római út váltságdíját Pappenheim kezeihez lefizették, fölmenti az olaszországi útban való résztvétel alól úgy ez alkalomra, mint pedig egész életére.[1]) Úgy látszik, e levél arra volt szánva, hogy megpuhítsa a benne foglalt előny kecsegtetésével a renitenskedő városokat. Strassburggal szemben e számítás nem vált be, mert a város ragaszkodott előbbi elhatározásához. Minthogy megegyezés így nem jött létre, Pappenheim Strassburg városát törvénybe idézte 1432 deczember 10-re Nürnbergbe.[2]) A város képviseletében Bock Wolfhelm jelent meg, a ki a marsallal deczember 27-én megegyezésre lépett. A megegyezés értelmében a város 3600 forint lefizetésére kötelezte magát, a mely összeg február 2-ig Baselben volt lefizetendő. Ezenfelül 50 forintot fizet a város költségek fejében, a mely Nürnbergben Deczelin Jánosnál volt lerovandó. Ez összegek lefizetéséről oly nyugták voltak kiállítandók, mint a minőket Köln és Basel kaptak, valamint ez összegről a város is ellennyugtát igért a marsall részére kiállítani.[3])

Ez a megegyezés azonban Strassburgnak egyáltalán nem tetszett. A város utasítá követét, hogy vigye ezt az ügyet a baseli zsinat elé, valamint hogy kérje ki Vilmos bajor herczegnek a közbenjárását is. Strassburg magatartásának oka az volt, hogy időközben, még 1432 szeptember 8-án Zsigmond Sienaból a római úti segély tárgyában egy ujabb megkeresést küldött Németországba, ezúttal Vilmos bajor herczeghez, a melyben közölte, hogy a birodalmi érdekek megóvása czéljából 2—3000 főnyi lovascsapatra volna szüksége, melynek kiállítása végett külön is írt a birodalmi rendekhez, városokhoz. E leveleket Zsigmond megküldte a herczegnek kérve őt, hogy azokat juttassa el a czímtetteknek.[4]) Vilmos herczeg a királynak levelét véve, érintkezésbe lépett többek között Strassburggal is. Erre czéloz Strassburg városa, midőn követét Bock Wolfhelmet utasítá, hogy a Pappenheimmel kötött megegyezés ellenére közölje az egész ügyet Vilmos herczeggel azzal, hogy a város elejétől fogva azon az állás-

[1]) Ugyanott 171. szám.
[2]) Ugyanott 235. oldal 6. jegyzet.
[3]) Ugyanott 176. szám.
[4]) R. T. A. X. 331. szám.

ponton volt, hogy a királyt fegyveres csapatokkal támogatja, nem pedig pénzbeli segítséggel.[1]) Bocknak azonban ez utasításra nézve aggályai voltak. Nem tartotta czélszerűnek az ügyet a zsinat és Vilmos herczeg elé vinni, mert attól tartott, hogy a város a királyt ezáltal magára haragíthatja. Ebbeli aggodalmát 1433 január 28-i levelében közölte is a várossal.[2]) A város azonban nem osztozott Bock aggodalmában, sőt ellenkezőleg nagyon megneheztelt követére, hogy parancsát nem teljesítette és február 1-én megismételte parancsát, utasítván Bockot, hogy járjon el mindenben a vett parancshoz képest, vigye az ügyet a zsinat és Vilmos herczeg elé a föntebb előadottak alapján és tiltakozzék a pénzbeli megváltás követelése ellen.[3])

Hogy megtörtént-e tényleg Bock tiltakozása a zsinatnál és Vilmos herczegnél, azt nem tudjuk, ellenben tudjuk azt, hogy Strassburg városa a megállapított összeget lefizette. 1433 január 24-én Pappenheim marsall nyugtázza Strassburg városát a 3600 rajnai forint váltságdíj és az 50 forintot kitévő kanczellári díj lefizetése felől.[4]) Pár nappal reá, — január 31-én — Strassburg városa adja ki erre az ügyletre vonatkozó oklevelét, bizonyítva, hogy Pappenheim nyugtázását az összeg lefizetéséről átvette.[5]) A végleszámolásban pedig, a melyet a király 1433 november 30-án Pappenheimmel eszközölt, a részletes összeg megemlítése nélkül Strassburg városa is szerepel.[6])

Basel városával, mint már fentebb említettük, Pappenheim még 1432 június 11-e előtt kiegyezett 1800 forintban.[7]) A június 29-i királyi oklevél Basel városát is fölmenti ennek fejében Zsigmond életére a római út kötelezettsége alól.[8]) Basel városa július 19-én állította ki ellennyugtáját, mely szerint Pappenheimtől az 1800 forint lefizetéséről szóló nyugtát kézhez vette.[9])

---

[1]) Mindezt az 1433 február 1-ei levélből tudjuk. R. T. A. X. 178. szám.

[2]) Ugyanott 177. szám.

[3]) A levél R. T. A. X. 178. szám.

[4]) R. T. A. X. 236. oldal 2. jegyzet.

[5]) Ugyanott 173. szám.

[6]) Ugyanott 179. szám.

[7]) L. Schanlit levelét Strassburghoz R. T. A. X. 169. szám 1. §.

[8]) Ugyanott 171. szám.

[9]) Ugyanott 173. szám.

Köln magatartását e kérdésben fentebb már szintén érintettük. A város Strassburggal hasonló állást foglalt el és csak Zsigmondnak 1432 június 28-i erélyes hangú levelére indította meg a tárgyalásokat Pappenheimmel. A mentességet igérő június 29-i királyi oklevél birhatta talán rá Kölnt, hogy a megváltásra magát rászánja. Augusztus 6-án egyezett meg a város Pappenheimmel 3600 forintban. Voltaképen Köln többre lett volna kötelezve, mert a VII. Henrik idejebeli megállapodás értelmében 30 glevet volt köteles állítani. Azonban a város Pappenheimot rábírta arra, hogy a marsall csak 20 glevet számított és pedig glevenkint 30 rajnai forintot vett föl egy hóra, hat hónapig tartván a szolgálati kötelezettség. Ily módon jött ki a 3600 forint Kölnre nézve a tulajdonképen fizetendő 5400 forint helyett. Ezt az összeget a város augusztus 8-án utalványozta Pappenheim kezeihez Rokoch Zieliis frankfurti bankár számlájára. Pappenheim az összeget Triber Werner, a nürnbergi Arzt Ulrik szolgája útján fizettette ki magának, akit ismét Kölnhöz utasított, hogy az összeget a várostól magának kifizettesse. E fizetés szeptember 9-én megtörtént és szeptember 23-án az egész ügylet már be volt fejezve.[1])

A mi végül a többi három rajnamenti várost, Mainzt, Speiert és Wormsot illeti, Zsigmond június 29-én ezeknek is megadta a fölmentést a római út kötelezettsége alól a megváltás eszközlése fejében.[2]) E három város a Bajor Lajos-féle menlevél értelmében nem volt ugyan kötelezve a római út szolgálmányára. Mindazonáltal, úgy mint legutóljára Ruprecht idejében, Zsigmondnak is megadták önként a pénzbeli támogatást. Worms és Speier összesen 900 forintot fizettek, a mi bizony elég csekély összegnek mondható.[3])

Mainz városa augusztus 3-án megkereste Frankfurtot, felvilágosítást kérve tőle, hogy miképen szándékozik e kérdésben eljárni, fegyveres csapatokat állít-e, vagy pedig a pénzbeli megváltást választja-e.[4]) Hogy mit felelt Frankfurt Mainznak e

[1]) Az erre vonatkozó oklevelek regestái R. T. A. X. 274. oldal 3 jegyzet.

[2]) Ugyanott 172. szám.

[3]) Ez az összeg az alább található számításokból tünik ki.

[4]) A levél R. T. A. X. 177. szám.

levelére, nem tudjuk, csak annyit tudunk, hogy Mainz végre is 1434. elején lefizette a római út váltságát és pedig kerek 1000 forintot, tehát oly időben történt a fizetség, a mikor a római út már rég a mult eseményei közé tartozott.[1])

A mi már most az egész ügy lebonyolítását illeti, az eltekintve Mainz késlekedésétől 1433 november végén be volt fejezve. November 30-án állította ki Zsigmond Pappenheim részére a nyugtát az átadott összegekről. E nyugta szerint a marsall összesen 9800 rajnai forintot szolgáltatott be a Köln, Strassburg, Basel, Worms és Speier által fizetett összegek fejében. A föntebb előadottakból a részleteket könnyen összeállíthatjuk. Basel 1800 forintot fizetett, Köln 3600 forintot, Strassburg szintén 3600 forintot, Speier és Wormsra e szerint 900 forint esett, a mi összesen 9900 forintot tett ki. A leszámolást Pappenheimmel a király megbízásából Schlick Gáspár kanczellár végezte. A leszámolás szerint a marsall még 63 forinttal maradt adós, melynek rövid idő alatti beszolgáltatása reményében adta meg neki Zsigmond a fölmentvényt. Úgy látszik, a 37 forintnyi különbözet, a mi még fennmaradt, külön lett elszámolva. A 9800 forinton kívül még 260 magyar forintot is adott át Pappenheim Schlicknek, mely összeget Augsburg városa fizette le a római út költségeire.[2])

* * *

Zsigmond király azonban a római úti segély tekintetében nem érte be, nem is érhette be a rajnamenti városokhoz intézett segélykéréssel, illetve az általuk nyujtott pénzbeli segélylyel. Sienai tartózkodása idejében tudatára jött annak, hogy a magával vitt és Filippo Maria Viscontitól nyert csapatok nem elegendők arra,

---

[1]) Zsigmond nyugtája 1434 február 25-éről R. T. A. X. 180. szám.

[2]) A birodalmi városok hadikötelezettségéről a római útra l. H. Fischer, Die Teilnahme der Reichsstädte an der Reichsheerfahrt vom Interregnum bis zum Ausgang Kaiser Karls IV. Leipzig, 1884. (Dissertatio.) A német városok közűl a birodalmi városok az olasz hadjáratbani részvételre kötelezve voltak, ellenben az ú. n. szabad városok »Freistädte« magukat ez alól menteseknek vélték. Tényleg azonban ezeknek is meg kellett a segélyt adni, vagy magukat megváltani. V. ö. Arnold, Verfassungsgeschichte der deutschen Freistädte. Hamburg-Gotha, 1854. II. kötet 422. oldal.

hogy Olaszországban nagyobb szabású fegyveres akcziót kifejthessen. Ujabb fegyveres csapatokra volt szüksége, melyeket most a birodalmi rendektől óhajtott megnyerni.

E czélból, hogy az egész ügy a rendes módon intéztessék el, 1432 szeptember 8-án rendeletet intézett Vilmos bajor herczeghez és Frigyes brandenburgi őrgrófhoz. Ebben a levélben Zsigmond előadja, hogy a birodalom érdekeinek megvédésére, melyek a pápának a flórencziekkel kötött szövetsége és e szövetség által kifejtett, a király ellen irányuló hadakozások folytán sokat szenvedtek, szüksége volna egy 2—3000 főből álló lovas csapatra, melynek kiállítása a birodalmi rendek részéről nagyobb nehézségbe aligha ütközik. Ennélfogva a birodalmi rendeket és városokat levélben megkereste, hogy e fegyveres kontingenst állítsák ki. Az erre vonatkozó leveleket Zsigmond megküldé a herczegnek és az őrgrófnak, hogy azokat a czímzetteknek kézbesítsék. Felkéri továbbá mindkettőt, hogy a király nevében a rendeket gyűlésre hívják össze és ott előadván nekik az ügy állását, hívják fel őket, hogy a király által kért 2—3000 főnyi lovassereget állítsák ki síkra és küldjék le Olaszországba, magukra vállalván azok költségét 5—6 hónapra terjedő szolgálatuk tartamára. Lelkükre köti, hogy a rendeket lehetőleg beszéljék rá, hogy a királynak e kérelmét teljesítsék. Különös súlyt helyezett továbbá Zsigmond arra, hogy a szállítandó csapatok egyszerre, egy időben vonuljanak le Olaszországba. Mindkettő részére bizonyos területet jelölt ki, a melyek rendeivel értekezzenek és pedig Vilmos herczeg részére, mint látszik, az elszászi, rajnai és sváb részeket, Frigyes őrgróf részére Bajorországot, Thüringiát, Frankoniát és a sváb városok egy részét jelölte ki.[1])

Hasonló tartalmú levelet intézett ugyancsak szeptember 8-án Zsigmond Frankfurt városához, a többi wetteraui városhoz, valamint Vilmos hachberg-sausenbergi őrgrófhoz is. Ebben a levélben Zsigmond körülbelül ugyanazt mondja el, mint az előbb idézett levélben, ebben is megújítja a 2—3000 főnyi lovascsapat iránti kérelmét, mely a rendek költségére 5—6 hónapig maradjon a

[1]) A szeptember 8-iki levél, ugyanott 331. szám, Elsassról, Bajorországról Thüringiáról mint az őrgróf részére kijelölt tartományokról szól. V. ö. ugyanott 536. oldal.

király szolgálatban. Okadatolja e kérelmét azzal, hogy az olaszországi viszonyok állapota miatt nagyobb számu csapatra van szüksége, hogy a milanói herczeg a csapatok kiállítását megigérte ugyan, de későbbi időre, végül hogy a Magyarországból várt csapatok a legjobb esetben is csak a jövő nyárra érkezhetnek meg, minélfogva kénytelen a birodalom érdekére való tekintetből a rendekhez fordulni. Kéri tehát ennélfogva a czímzetteket, hogy támogatásukat a birodalom érdekeire való tekintettel ne vonják meg tőle és hogy a Vilmos herczeg, illetve Frigyes őrgróf által ez ügyben hirdetendő tanácskozáson jelenjenek meg.[1])

Vilmos herczeg a király rendelkezéséhez képest 1432 október 14-én Baselbe november 16-ra összehívta a birodalmi rendeket. E meghivottak közé tartoztak — a mennyiben a reánk maradt oklevelekből nevük megállapítható — Frankfurt városa, mely a megbízást Friedberghez és Wetzlarhoz tovább adta, István bajor herczeg rajnai pfalzgróf, Ulm, Ravensburg és Rothweil városa, azonkívül Jakab badeni őrgróf, Lajos württembergi gróf és Konstanz városa. Frankfurt képviseletében Schwarzenberg Walter és Jost im Steinenhuse jelentek meg,[2]) Ulm megbizotta Ehinger Walter tanácsos volt,[3]) Nürnberg részéről alkalmasint Klingen Gáspár jelent meg.[4]) A meghivottak közöl István bajor herczeg nem jelent meg, meg nem jelenését október 26-án Vilmos herczeghez intézett levelében fontos kormányzati ügyekkel menti ki, melyek lehetetlenné teszik neki akár a személyes megjelenést, akár megbizottak küldését, de kijelenti, hogy a mennyiben a rendek a király kérelmének eleget téve a kért segélyt megszavazzák, ő sem fogja magát az alól kivonni.[5])

A baseli tanácskozás meg is tartatott, de eredmény nélkül. Az a körülmény, hogy a meghivottak egy része nem jelent meg, arra bírta a többieket, hogy a királyi kívánattal szemben elutasítólag viselkedjenek.[6]) Ezért a herczeg már november 26-án ujabb

[1]) Ugyanott 333. szám.

[2]) A részükre tett városi kiadások jegyzéke ugyanott 338. szám.

[3]) A küldetésére fordított kiadások ugyanott 339. szám.

[4]) Ugyanott 340. szám.

[5]) Ugyanott 334. szám.

[6]) »do aber etlich die andern die gefordert sind gewesen, nicht her-

tanácskozást hívott össze ugyancsak Baselbe 1433 január 11-re, kifejezvén abbeli reményét, hogy ez alkalommal a tanácskozás eredményre fog vezetni. Ily értelemben írt Zsigmond királyhoz is.[1]) Az újabb meghívót az első űlés tagjai kapták meg, tehát István herczeg, Konstanz, Ulm, Strassburg, Frankfurt, Kolmar, Ravensburg, Esslingen és a mömpelgardi tartomány-vogt.[2]) Ez alkalommal Frankfurt városa mondott le, okul adva egy nemrég kitört háboruskodást, mely lehetetlenné teszi a követek küldését, de kijelenti, hogy a maga részéről, a mennyiben a többi rendek a segélynyujtást elhatározzák, a királyt támogatni fogja.[3])

Ez a második tanácskozás, mint látszik, szintén eredmény nélkül maradt, legalább határozatairól semminemü adat nem maradt reánk.

Frigyes brandenburgi őrgróf a részére kijelölt területek rendeit szintén gyűlésre hívta össze és pedig szintén november 16-ra Nürnbergbe. A meghivottak nevei közül csak Nürnbergét, Windheimét, Weissenburgét és Regensburgét ismerjük, Windheim és Weissenburg nevét is csak Nürnbergnek október 8-án hozzájuk intézett leveléből, melyben Nürnberg tudatja, hogy Frigyes őrgróf minő ügyben hívta meg őt a tanácskozásra és fölveti azt az eszmét, hogy az említett négy város október 22-én egy előtanácskozást tartson Nürnbergben.[4]) Hogy megtartatott-e ez az előtanácskozás vagy sem, nem tudjuk, Regensburgról tudjuk, hogy a november 16-i tanácskozáson nem jelent meg.[5]) A nürnbergi kiadási könyvek, melyek a városban tartózkodóknak adott borról tartalmaznak följegyzéseket, erre az időre, — november 16-ra — a következő neveket említik, melyek viselői a városban jelen voltak:

chomen sein noch geschickt haben, do habt ir uns von unsers genedigisten herren des Romischen etc. kunigs wegen nit vollige Antwurt tun wollen.« Vilmos herczeg nov. 26-iki levelében ugyanott 335. szám, v. ö. 336. szám 2. §.

[1]) Meghívó levele ugyanott 335. szám.

[2]) Ugyanott 537. oldal.

[3]) Ugyanott 337. szám.

[4]) Ugyanott 342. szám.

[5]) L. Nürnberg nov. 18-iki levelét Regensburghoz, melyben tudatja, hogy a várost nem tudta kimenteni az őrgrófnál, mert az már elhagyta a várost. Igéri, hogy szóbelileg fogja a várost a tanácskozásról informálni. Ugyanott 345. szám.

Frigyes őrgróf fiával Albrechttel, János neumarkti pfalzgróf, a szász herczeg és János salzburgi érsek követei, Leonhard passaui püspök kanczellárja, Windsheim, Weissenburg, Augsburg és Donauwörth városok, Bibra Gáspár, Pappenheim Vilmos és Haupt, Rotenhan Vitus és János vördei gróf. Azonkívűl említtetnek még Schaffhausen, Würzburg és Bamberg követei, de ezeket Herre nem számítja a tanácskozás résztvevői közé.[1])

Frigyes őrgróf már november 18-án, mint fentebb említettük, elhagyta volt a várost és így a tanácskozás csak rövid ideig tarthatott, részleteiről, illetve eredményéről pedig nem tudunk semmit.[2])

A másik kérdés, a mely Zsigmondot piacenzai tartózkodása alatt foglalkoztatta, a baseli zsinat ügyében beállott komplikáczió volt.

A IV. Eugen pápa és a baseli zsinat között fennálló feszültség ebben az időben elérte tetőpontját és szakítást eredményezett a pápa és a zsinat között. Deczember 18-án a pápa megtette a döntő lépést a zsinat ellen, azt feloszlatta és helyette egy új zsinatot hívott össze Bolognába. Ezzel a konfliktus a pápa és zsinat között a maga teljes élességében kitört. Zsigmondot a zsinat feloszlatásnak híre Piacenzában érte és rendkívül megdöbbentette, mert ez az esemény politikai terveiben beláthatatlan bonyodalmakat idézhetett elő. A baseli zsinat feladata volt a husszita kérdés elintézése és a török elleni segély biztosítása, utóbbi olykép, hogy az összes keresztény nemzetek egyesíttessenek a török elleni küzdelemben. A zsinat feloszlatása, illetve az áthelyezéssel járó bonyodalmak, a pápa és zsinat között kitört konfliktus a császári politikát a husszita kérdésben és a török ügyben súlyos vereséggel fenyegette. Zsigmond ugyan nem szándékozott római útját megszakítani, de a megváltozott politikai helyzetre való tekintettel nem sietett, hogy Piacenzát elhagyja, ellenben szükségét látta annak, hogy Filippo Mariával érintkezésbe lépjen, a herczeget a történtekről informálja, véleményét és tanácsát ez ügyben kikérje.

[1]) A nürnbergi kiadási könyv idevonatkozó részei ugyanott 343. szám. V. ö. ugyanott 538. oldal.

[2]) Herre azt hiszi, hogy a résztvevők a husszita mozgalmakra való tekintettel megtagadták a római segélyt. Ugyanott 538. oldal.

Követeket küldött tehát Filippo Mariához. Követei Branda bibornok és Thallóczy Matkó voltak. Filippo Maria január 16-án adta meg ezek előterjesztéseire a választ. Ebben kiterjeszkedik a függő politikai kérdések egész complexumára, így a zsinat kérdésére is, melyre nézve helyén valónak találta, hogy Zsigmond írásban fordúljon úgy a zsinathoz, mint pedig a pápához, hogy a zsinat folytatása biztosítva legyen; minthogy a herczeg felfogása szerint a zsinatot, ha az már egy ülést tartott, feloszlatni nem lehet, főleg oly esetekben nem, midőn az egész kereszténység nyugalma, a pápa eretnekségének vagy választása érvényességének kérdése forog szóban.[1]) Ebben a válaszában is hangsúlyozta azonban Filippo Maria azt, hogy Zsigmond minél előbb vonuljon tovább Róma felé és kész útitervvel is szolgál, Pontremolit, Luccát és Sienát jelölve ki a főbb megállóhelyek gyanánt. A királyt kísérő csapatokat illetőleg a herczeg természetesen Zsigmond elhatározásától teszi függővé, vajjon az egész sereg kisérje-e a királyt útjában, vagy pedig megosztassék-e, de megjegyzi, hogy e tekintetben a király elhatározásán kívül még a sereg ellátásának kérdése is döntő szereppel kell hogy birjon. Mindenesetre azonban czélszerűnek tartja, hogy az ellenséges határok közelében a sereg együtt maradjon. Újból is kilátásba helyezte továbbá, hogy a királyt mindenképpen támogatni fogja.[2])

E levél írásakor a jó viszony Filippo Maria és Zsigmond között még nem volt megbontva. Alig pár héttel reá azonban a két fejedelem között már bizonyos elhidegülés kezd mutatkozni, a mely mindinkább növekedik, és végre is a jó viszony teljes felbomlását eredményezi a kettő között, Zsigmondot Velenczével hozza szorosabb összeköttetésbe és végül 1435-ben Zsigmond szövetkezésére vezet Velenczével Filippo Maria ellen. A kettő közti viszony elhidegűlése, úgy látszik, pénzkérdésben feküdt, és egyáltalán abban a magatartásban, melyet Filippo Maria Zsigmonddal szemben tanusított.

---

[1]) R. T. A. X. 192. sz. 1. §.

[2]) Ugyanott 2. §.

IV.

A jó viszony felbomlásának nyomait 1432 január végén észlelhetjük, a midőn a velenczei köztársaság Filippo Maria ellen megindította a harczot. A herczeg ezzel kényszerhelyzetbe került, mert most a Zsigmondnak megigért támogatás kérdésében is színt kellett vallani.

Tudjuk azt, hogy Filippo Maria az 1431 szeptember 19-én, illetve az augusztus 1-én Zsigmonddal kötött szerződés értelmében Zsigmondot olaszországi tartózkodása alatt havonként 5000 aranynyal tartozott támogatni.[1] 1432 február elején — 7-e és 8-a között — Zsigmond Thallóczy Matkót, Riesenberg Jánost és Schlick Gáspárt küldte Filippo Mariához.[2] A nekik adott utasítás első helyre teszi a herczeg által fizetendő segélyösszeg ügyét. Zsigmond azt kéri Filippo Mariától, hogy a február és márczius havára esedékes segélyösszeget, a melyre a királynak, ki Piacenzából Parma felé szándékozik menni, szüksége van, fizesse minél előbb ki. Az instructio a segélyösszeget 8200 aranyban állapítja meg, a mi arra mutat, hogy Zsigmond a herczeget időközben reávette, hogy az eredetileg megállapított 5000 aranyat fölemelje.[3] Úgy látszik, Filippo Maria a magasabb összeget arra az időre ígérte meg, míg Zsigmond a Lombardiában tartózkodik, későbbi időre azonban nem. A követek részére adott királyi utasítás ellenben ezt a segélyösszeget Zsigmondnak egész olaszországi tartózkodására kívánja.[4]

E királyi követelésekre Filippo Maria február 10-én adta meg a választ. Már előbb, február 4-én közölte a herczeg követével Niccolò Guerrierivel, hogy titkárát Corradino da Vimercatet utasítá, miszerint a királynak bizonyos pénzösszeget nyújtson át útiköltség gyanánt. Arra az esetre, ha a király, a mi valószínű, ez összeget keveselné, közölje vele a követ, hogy a herczeg jelenleg

[1]) R. T. A. X. 99. illetve 96. szám 13. §.

[2]) A két utóbbi az eredetileg megbízott Branda bibornok helyett küldetett ki és pedig a herczeg egyenes kérelmére. Ugyanott 286. oldal 4. jegyzet.

[3]) R. T. A. X. 286. oldal.

[4]) Ugyanott X. 193. szám 1. és 2. §.

nincs abban a helyzetben, hogy többet adhasson. Mindenesetre igyekezzék a királyt rábirni a továbbvonulásra, mert tartózkodása a herczegre nézve már terhessé kezd válni.[1]) A királyi kívánságok első pontjára nézve a herczeg kijelenti, hogy a két havi segélyösszeg kifizetése lehetetlen, mert nem áll elegendő pénz rendelkezésére. Minthogy a herczeget illető pénzeket naponként szedik és hajtják be, a segélyösszegeket a királynak csak havonként tudja kifizetni. A mi a második kérelmet, a 8200 aranyat illeti, ennek teljesítése is merőben lehetetlen. Isten a tanu arra, hogy már az eredeti megegyezés — t. i. az 5000 aranyra nézve — minő nehezen jött létre.[2]) E választ a herczeg véglegesnek kívánta tekinteni, azonban a király korántsem vallotta ezt a nézetet. Február utolsó napjaiban Guarnerio de Castiglione útján, kit a milanói herczeghez visszaküldött, újabb pénzbeli támogatást kért. Hogy mekkora volt ez az összeg, nem tudjuk. Filippo Maria erre a kérésre is tagadó választ adott, hangsúlyozván, hogy mindenképpen óhajtaná, ha a király minél rövidebb idő alatt tovább vonúlna dél felé.[3]) Ez elutasító válasz daczára azonban Filippo Maria mégis küldött Zsigmondnak pénzt. Márczius 4-én Corrado da Vimercatenak, a királyi udvarban tartózkodó követének, 3000 aranyat küldött, melyek elküldését már február 4-i, Guerrierihez intézett levelében jelezte — azzal, hogy adja át ez összeget a királynak, de csak akkor, ha előbb bizonyságot szerzett magának arról, hogy Zsigmond tényleg Róma felé megindúlni szándékozik. Közölje a királylyal azt, hogy a herczeg a legnagyobb sajnálatára ennél az összegnél többet nem adhat neki, mert teljesen kimerítette pénzügyi erejét. A mennyiben újabban még valami pénzt össze tud gyűjteni, azt minden esetre el fogja neki utólag küldeni. Igyekezzék azonban a királyt rábeszélni, hogy mielőbb induljon útnak, mert minél tovább késlekedik a király, annál kevésbé lesz a herczeg abban a helyzetben, hogy őt pénzzel segélyezhesse, miután most — és itt a velenczei háborúra czélzott — az új fegyveres csapatok kiállítása is igénybe fogja venni a herczeg erejét.[4])

Vimercate eleget tett megbízatásának, csakhogy Zsigmond-

[1]) Ugyanott 334. oldal 1. jegyzet.
[2]) Ugyanott 194. szám 1. és 2. §.
[3]) Ugyanott 287. oldal 2. jegyzet.
[4]) A levél Osionál III. 64—65. l.

nak ez az összeg — a mint azt Filippo Maria előre látta — nem volt elég. Ujabb követséget küldött Filippo Mariához. Ez a követség mint látszik, még február utolsó napjaiban küldetett ki, tagjai Brunoro della Scala és Thallóczy Matkó voltak.[1]) A részükre adott utasítás nem maradt fenn, de fennmaradt Filippo Mariának levele a márczius 4-e és 8-a közti időből, a melyben a herczeg közli a követekkel, hogy már intézkedett, miszerint Zsigmond Vimercate útján 3000 aranyat kézhez vegyen,[2]) mely összegnél többet adni neki jelenleg teljesen lehetetlen, miután több pénz nem áll rendelkezésére, többre pedig mint a mennyire képes, senki sem kötelezhető. Intézkedni fog azonban, hogy a hátralékos összeg összegyűjtessék és hogy ez a királynak Parmában okvetlenül kifizettessék.[3]) Ekkor már folytak a tárgyalások Zsigmond és Filippo Maria megbizottai között. A követek megmaradtak uruk követelése, a 8200 arany mellett. És valóban czélt is értek. Hogy mivel argumentáltak Filippo Mariának előbb idézett kijelentésére, nem tudjuk, de a herczegnek márczius 8-án kelt ujabb válaszából látjuk, hogy a herczeg beleegyezett a 8200 arany fizetésébe márczius havára, de azzal a föltétellel, hogy Zsigmond minden további halogatás nélkül kezdje meg útját Tuscia felé, mit ha nem tesz meg, a herczeg fölmentve érzi magát a fizetés alól. Kijelenti egyuttal, hogy többet e hóra semmi esetre sem adhat.[4]) Ebből az összegből 1200 aranyat rögtön kifizetett Brunoro és Thallóczy kezeihez, 3000 aranyat pedig Piacenzába küldött Vimercatehez, hogy azt Zsigmondnak fizesse ki, de szigorúan meghagyta neki, hogy előbb az összeget ki ne fizesse, mielőtt Zsigmond tényleg útra nem kel Parma felé.[5])

Zsigmond ezzel elérte czélját. A milanói herczegtől a kért pénzt végre is megkapta. Úgy látszik piacenzai tartózkodását ép ezért húzta ki oly hosszú ideig. Azonban ez még mindig nem volt elég a királynak. Nem elégedett meg azzal, hogy ezt az össze-

[1]) Zsigmond a 3000 aranyat csak márczius elején kapta kézhez, de az összeg felől, minthogy Filippo Maria annak elküldését febr. 4-iki levelében jelezte, már előzőleg tájékoztatva lehetett.

[2]) Ezzel a márczius 4-iki levélre czéloz.

[3]) R. T. A. X. 195. szám 4. §.

[4]) Ugyanott 196. szám 2. §.

[5]) Ugyanott 288. oldal 1. jegyzet.

get kézhez kapta, hanem rögtön azzal a kérdéssel fordult a herczeghez, hogy az április havi segélyösszegre adjon neki előleget. 1800 aranyat kért e czélra, a melyet Filippo Maria márczius 18-án meg is ígért, de csak akkor, ha Parmából tovább vonult.[1]) Ezt az összeget Filippo Maria ugyanaznap kiutalta Vimercate kezéhez, ugyancsak azzal a szigorú kikötéssel, hogy ez összeget csak akkor fizesse ki, ha Zsigmond tényleg már útnak indult Piacensából.[2])

Zsigmond király márczius 22-én utóljára keltezi Piacenzában okleveleit,[3]) 25-én már Parmában kelnek oklevelei.[4]) Ide küldte Filippo Maria vejét Sforza Ferenczet bizonyos függő ügyek elintézésére. Zsigmond parmai tartózkodása alatt itt, illetve Reggioban tárgyalásokat szándékozott folytatni Velenczével. Filippo Maria tartott attól, hogy e tárgyalások folyamán a velenczei köztársaság Zsigmondot a liga részére megnyerheti, mely esetben Zsigmond és a herczeg között kötött szövetség felbomlása következnék be. Hogy ezt megakadályozza, Sforzát azzal bízta meg, hogy a királytól egy oly értelmű nyilatkozatot eszközöljön ki, mely a herczegnek ily irányú aggodalmait eloszlassa. Meg is küldte Sforzának a Zsigmond által kiállítandó oklevél fogalmazványát. Ebben a király elismerő szavakkal nyilatkozik a Filippo Maria által neki és a birodalomnak teljesített szolgálatokról, ezek fejében a herczeget oltalmába veszi és kijelenti, hogy a herczegnek tudta nélkül sem Velenczével, sem Flórenczczel, sem a herczegnek bármely más ellenségével békére, fegyverszünetre vagy szerződésre nem lép.[5]) Ezzel vélte magát Filippo Maria biztosítani, hogy Zsigmond őt cserben ne hagyja. Nem tudta magát azonban biztosítani Zsigmondnak újabb követelései ellen, mert alig hogy Zsigmond megérkezett Parmába, ismét pénzköveteléssel lépett föl. Bartolomeo Moscát küldte Filippo Mariához, kinek útján kijelenti a herczegnek, hogy csak abban az esetben folytathatja útját dél felé, ha újból 8000 aranyat kap és pedig ezt az összeget egyben

[1]) Osio III. 67. oldal. Hogy ez az összeg előleg volt, az a levélből kitűnik: »... illi MDCCC ducati computandi in mense futuro ...«

[2]) Ugyanott 68. oldal.

[3]) Altmann, 9081. szám.

[4]) Ugyanott 9082. szám.

[5]) R. T. A. X. 197. szám.

kell hogy megkapja. Ez az összeg nyilván az április havi segélypénz volt és úgy látszik Zsigmondnak az volt a szándéka, hogy havonként megujított követelésekkel kényszeríti a herczeget az összeg megfizetésére. Zsigmondnak ezt az ujabb követelést tartalmazó levele nem maradt reánk, de fennmaradt Filippo Mariának ápril 9-én Branda bíbornokhoz intézett levele, a melyből a tényálladékot rekonstruálhatjuk. Ebben a levélben Filippo Maria védekezik Zsigmondnak azon vádja ellenében mintha az általa elvállalt kötelezettségeknek nem tett volna eleget. Utal arra, hogy a Zsigmond által támasztott pénzbeli követelésekre nézve már előbbi alkalmakkor kiemelte, hogy pénzügyi helyzete nem engedi meg, miszerint többet tegyen. Igy is a kivetett összegeket naponként kellett beszedni, hogy a fizetést teljesíthesse. Az utolsó ízben teljesített fizetés alkalmával írásban is kijelenté, hogy teljesen képtelen további pénzbeli támogatást adni. Erre való tekintettel sürgette volt, hogy Zsigmond tovább vonuljon, de ez nem történt meg, mi által ismét hosszú idő veszett kárba. Az sem áll, a mit Zsigmond felhozott, hogy a herczeg az általa állítandó csapatokat — Sforza vezérlete alatt — nem állította ki, mert intézkedés történt, hogy a csapatok felkészüljenek és útnak induljanak, mihelyest Zsigmond továbbvonulásának hírét a herczeg vette. Részben a pénz hiánya, részben a lovak között kiütött dögvész lassították e csapatok kiállítását, midőn pedig a csapatok készen álltak, Zsigmondot betegsége gátolta abban, hogy tovább menjen, a mi által ismét kárba veszett a drága idő. Most pedig hogy Zsigmond Parmába érkezett, szintén nem vádolható a herczeg késedelemmel, mert ismeretes volt előtte, hogy Zsigmond ott a velenczeiekkel akar tárgyalni, tehát nem tartotta ezért czélszerűnek Sforzát azonnal hozzá küldeni, a kit különben, mihelyt csak lehetett, azonnal útnak indított. Nem állíthatja Zsigmond azt sem, hogy Sforza késve érkezett meg, minthogy még folytak a tárgyalások, midőn Sforza megérkezett. Különben is ott volt már akkor Ardizone da Carrara lovas csapatával és több mint 1000 főnyi gyalogsággal, ott volt már hosszabb idő óta Colonna Lajos, nemkülönben Bernardino de la Carda is. Sforza eltávozása Parmából sem történt önkényesen, hanem a király beleegyezésével a Carmagnolatól nyert értesülések és a bresciai területen történtek következtében. Igy tehát a herczeg semmiképpen sem

vádolható késedelemmel, mert ha késedelem történt, ennek okai Zsigmond praktikái és az általa támasztott folytonos újabb követelések voltak. Hiszen most is, alig hogy meghallotta, hogy Sforza útban van Parma felé, azonnal útnak indította Bartolomeo Moscát, ki által újabb 8000 aranyat kér útja folytatására.

Erre az újabb követelésre nézve a herczeg kereken kijelenté, hogy ezt semmiképen sem fizetheti le. Kijelenté, hogy eddig megtett mindent a mit lehetett és a jövőben is hajlandó megtenni minden lehetőt, de ez csak úgy történhetik meg, ha most már Zsigmond is támogatja őt a maga részéről. Ezért arra kéria királyt, hogy küldjön neki minél előbb egy 8—10.000 főből álló magyar csapatot, egy hónapi időtartamra, hogy ellenségei ellen fölléphessen. E csapatnak küldésével a reá nehezedő hadi teher részben megkönnyíttetnék, költségei apadnának, miáltal abban a helyzetben volna, hogy a királyt ismét hathatósabban támogathatja, annál is inkább, mert ez esetben alattvalóitól könnyebben szedhetné be az újabb összegeket és azok is örömestebb adóznának újból. A jelen viszonyok között azonban, midőn a háború egész terhe reá nehezedik, a midőn a genuai események hadihajó felszerelését kívánják és csapatok küldését arra a vidékre is, a midőn a tusciabeli viszonyok szintén fegyveres beavatkozást igényelnek, a mi mind újabb és újabb költséget okoz, teljesen képtelen arra, hogy továbbra is eleget tegyen Zsigmond kívánatainak.[1])

Filippo Mariának ez a levele indirecte Zsigmondot vádolja szerződésszegéssel. Olyképen vannak benne az adatok csoportosítva, hogy azt a benyomást kelti olvasása, miszerint a herczeg a maga részéről minden lehetőt megtett, a szerződésbeli kötelezettségeknek megfelelt, de Zsigmond király az, a ki a szerződésben elvállalt kötelezettségeknek meg nem felelt.

Zsigmond nem is hagyta abban a vádat. Követe Thallóczy Matkó ekkor — ápril 10-ike körül — Milanóban tartózkodván, annak révén kérdést intézett a herczeghez, valjon szándékszik-e megmaradni elvállalt kötelezettségei mellett, avagy talán magatartása arra magyarázandó-e, hogy ki akar bújni elvállalt kötelezettségei alól. Határozott választ kért arra nézve, hogy meg akar-e a herczeg felelni a szerződésből folyó pénzbeli kötelezett-

[1]) A levél R. T. A. X. 198. szám.

ségének, valaminthogy a magára vállalt fegyveres csapatokat ki akarja-e állítani vagy sem? [1])

Filippo Maria erre ápril 10 és 16-a között adta meg a választ. Tiltakozott mindenekelőtt az ellen, mintha a magára vállalt kötelezettségek alól ki akarna bújni, akár a pénzbeli, akár a fegyveres támogatás kötelezettsége alól, azonban a maga részéről azt kéri, hogy a király csak oly támogatást kivánjon tőle, a minek a megadására képes, a nélkül hogy magát tönkre tenné. Vegye tehát a király tekintetbe, hogy mennyit engedhet át neki a herczeg csapatokban, közölje aztán erre nézve vele megjegyzéseit és kivánságait, melyeknek eleget tenni a herczeg törekedni fog. Tájékoztatás céljából közli a királylyal, hogy 3000 lovasból álló csapatot engedhet át neki, beleszámítva ebbe a számba a Tusciában állomásozó Bernardino de la Carda csapatát. Ezeken kívül átengedhetné a sienai és luccai csapatokat is. Megjegyzi azonban, hogy a csapatok átengedésénél tekintetbe kell vennie az ellenség számát, valamint a visszamaradó (milanói) csapatokéit is, minthogy erősebb és szerencsésebb ellenféllel kell itt hadakozni, tehát arra kell ügyelnie, hogy jobb csapatok és kiválóbb hadvezérek maradjanak e részeken vissza. Tusciában, hol a hadi szerencse a milanói csapatokra nézve ugyis kedvezőbb, kevésbé erős csapatok és kevésbé kiváló hadvezérek szükségeltetnek. A segédcsapat szervezésénél és összeállításánál tekintetbe jöhet Bernardino de la Carda, Ardizone de Carrara, Colonna Lajos, Cristoforo de Lavello, Belmamolo de Lepellis, Bonjohannes Trotti, Bartolomeo de Ariminio, Antonio de Senis és Antonio de Pisis, a kiknek hadi ereje a 3000 főt is felülmúlja. Ezeknek csapataiból véli a herczeg a királynak átengedhető csapatot megalakítani, noha nem titkolja, hogy ez által területeit a szükséges katonai erőtől megfosztja. [2])

Zsigmond ezzel a válaszszal azonban nem érte be. Két irányban emelt kifogást. Az egyik az volt, hogy a csapat létszámát keveselte, és azonfelül még külön 1000 gyalogost kivánt, a másik az volt, hogy a csapat vezéréül a javaslatba hozottak egyikét sem akarta elfogadni, hanem Niccolo Piccininot vagy Francesco

[1]) Zsigmondnak e kérdéseit tartalmazó írat nem maradt reánk, de hogy Thallóczy útján tett előterjesztéseinek ez volt a tartalma, az Filippo Maria válaszából következtethető.

[2]) R. T. A. X. 199. szám.

Sforzat kívánta a milanói csapatok fővezéréül. E kivánságait, úgy látszik, Thallóczy Matkó útján közölte Filippo Mariával, ki ápril 16-án válaszolt ezekre. Válaszában újból felsorolja, hogy mely csapatokat és minő számban engedhet át a király útjára. Ezek a következők voltak: Bernardino de la Carda csapatai 1200 lovas és 400 gyalogos, Ardizone de Carrara 400 lovassal, Colonna Lajos 400 lovassal, Cristoforo de Lavello 400 lovassal, Belmamolo de Lepellis 300 lovassal, Peterlinus de Verme 220 lovassal, Bonjohannes Trotti 120, Bartolomeo de Ariminio 75, Antonio de Senis 300 és Antonio de Pisis 80 lovassal, összesen tehát 3485 lovas, a kiknek élére Bernardino de la Cardat teszi fővezérül, illetve, ha a király beleegyezik, Alberigo da Barbianot vagy Arasmino de Trivulziot, de nem emel kifogást az ellen sem, ha a király a saját emberei közül akar valakit e csapatok élére állítani. Arra nézve, a mit Zsigmond megbizottaitól hallott, hogy a király mindenképen Francesco Sforzát vagy Niccolo Piccininot akarja a hadak vezéréül, a herczeg megjegyzi, hogy ha Zsigmond föltétlenül ragaszkodik ehhez, ő a maga érdekeit alárendeli ugyan a királynak, de jobb szeretné ha e két hadvezér a milanói részeken maradna, mert így személyiségük pótolná az ottani csapatok fogyatékos számát. A Zsigmond alatt álló csapatokra nézve a herczeg még pótlólag megjegyzi, hogy az általa átengedendőkön kívül a királynak még rendelkezésre fognak állani a saját csapatai, mintegy 1200 lovas, azonkívül a luccai és sienai csapatok, a melyeket 1000 lovasra lehet tenni, és ezek segélyével a király könnyen megvalósíthatja a maga elé tűzött feladatokat.[1])

Zsigmond végül elfogadta Filippo Maria előterjesztéseit a segédcsapatokat illetőleg és elfogadta Alberigo da Barbianot és Arasmino de Trivulziot mint a milanói csapatok vezéreit. Ápril 23-án a herczeg utasítá Alberigot, hogy a többi csapatokkal együtt haladék nélkül menjen Toskanába és bocsássa magát a király rendelkezésére. Egyúttal utasítá őt, hogy — miután a király erre súlyt helyez — menjen Parmába és tegye ott le a hűségeskűt a király kezébe, de olykép, hogy ez által a régi, Alberigo által a herczegnek tett hűségeskü miben sem sértessék meg.[2])

[1]) Mindezekre nézve l. R. T. A. X. 200. szám.
[2]) Osio III. 80. oldal.

V.

Ily módon a Filippo Maria által nyujtandó segély kérdése el volt intézve. Ekkor azonban közbejött egy esemény, a mely Filippo Maria magatartásában újabb változást idézett elő. Tudjuk azt, hogy Filippo Maria és a velenczei liga között ebben az időben Ferraraban béketárgyalások folytak, a melyek ekkor már végük felé közeledtek, a midőn Velencze majdnem ugyanabban az időben, a midőn a herczeg Zsigmonddal megegyezésre jutott, e béketárgyalásokat megszakította. Ezzel Filippo Maria kellemetlen helyzetbe jutott; a harcz kitörése küszöbön állott, nem tudta, hogy mit fog a jövő hozni. Haderejének megosztása és egy részének átengedése Zsigmond rendelkezése alá, könnyen végzetessé válhatott volna reá nézve. Ezért lassanként megérlelődött benne az az elhatározás, hogy Zsigmondot római útjának abbanhagyására és a Németországba való visszatérésre reábirja. Ápril 22-én Branda bibornokhoz egy levelet intézett, melyben közölte vele a ferrarai béketanácskozások folyását, közölte vele, hogy mily terhek nehezednek reá és tartományára a hadviselés és a magára vállalt kötelezettségek folytán, és a bíbornok útján tanácsot kért Zsigmondtól, hogy mitévő legyen, folytassa-e a háborút Velencze és Flórencz ellen vagy sem? [1]) A midőn a levél iródott, a herczeg úgy látszik még nem tudta, hogy a ferrarai tárgyalások megszakadtak. Ápril 23-án már ezt is közölte a herczeg Branda bibornokkal, tudatta vele, hogy a béketárgyalások megszakadtak és utalva arra, hogy teljesen lehetetlen neki Zsigmond további kivánságainak eleget tenni, újból felkérte a bibornokot, birja reá Zsigmondot, hogy térjen vissza Németországba, a zsinat szinhelyére, Baselbe. Külön utóiratban kifejti a herczeg a bibornoknak, hogy mily okok szólanak a mellett, hogy Zsigmond viszszatérjen Németországba, a helyett hogy útját Siena felé folytatná. [2]) Utal e levelében arra, hogy ha Zsigmond csak Sienába menne és nem egyúttal Rómába is, ez legalább is furcsa volna, már pedig Rómába csak úgy mehet, ha ebbe a pápa is beleegye-

---

1) Osio III. 77. oldal.
2) Osio III. 78—79. és 80—81. oldal.

zik, Zsigmond pedig kijelentette volt, hogy a pápától csak az esetben fogadja el a császári koronát, ha a pápa a zsinatot fel nem oszlatja. És így Zsigmond az adott viszonyok között most Rómába nem is mehetne. Ha pedig Zsigmond ennek daczára, fegyveres erővel akarna oda menni, ezt már csak azért sem tehetné, mert e czélra elegendő erő nem áll rendelkezésére, a mihez járul még az is, hogy pápai csapatokkal találná magát szemben, a kik megakadályozhatják őt útja folytatásában. Különben azt is bizonyosra veheti, hogy sem Siena sem Lucca nem fogják őt és seregét területeiken keresztülvonulni engedni. Arra az esetre, ha a király Toskánában akarná bevárni, míg a háború és béke kérdése el nem dől, a herczeg megjegyzi, hogy nincs abban a helyzetben, hogy a király további tartózkodásának költségeit fedezhetné. Flórenczczel az ügyet nem lehet oly gyorsan elintézni, mert ahhoz, hogy fegyveres úton vessenek véget a függő kérdéseknek, nem áll neki elegendő fegyveres erő rendelkezésre. Igy tehát Filippo Maria sokkal czélszerűbbnek tartá, ha a király nem folytatja útját, hanem visszatér Németországba, Baselbe, a zsinat székhelyére, a hol neki most helye volna, mert megjelenésével a zsinat szétoszlását is meg tudná akadályozni.[1])

Pár nappal reá, ápril 26-án a herczeg ujból írt Branda bibornoknak, ismételve megkereste őt, hogy bírja reá a királyt a visszatérésre Baselbe, főleg azzal argumentálván, hogy ezzel a király a pápának ellene szőtt terveit a legjobban meghiúsíthatná és így a királynak saját érdeke javallja, hogy Olaszországnak hátat fordítson.[2])

Azonban Filippo Mariának ez irányú fáradozásai kárba vesztek. Zsigmondot nem tudta reá birni, hogy Németországba visszatérjen. Úgy látszik, Zsigmondot abban, hogy útját Róma felé folytassa, főleg a zsinat ügye befolyásolta, talán azt remélte, hogy a pápával személyesen tárgyalván, a zsinati kérdés is kedvezőbb megoldást nyerhet.[3]) Bárminők voltak is azonban az okok, a melyek Zsigmondot ez elhatározásra bírták és a melyekről közelebbet nem tudunk, tény az, hogy Filippo Maria ebben az idő-

[1]) R. T. A. X. 201. szám.
[2]) Osio III. 82. oldal.
[3]) R. T. A. X. 290. oldal.

ben Zsigmondot ujból pénzbeli támogatásban részesítette. Bartolomeo Mosca kezeihez 4000 forintot utalványozott Zsigmond részére és ápril 29-én Thallóczy Matkóhoz intézett levelében tudatván ezt vele igéri, hogy a még hátralévő összeget mielőbb át fogja szolgáltatni, hogy a király követeléseinek eleget tegyen.[1]) Úgy látszik, hogy Filippo Maria súlyt helyezett még akkor is arra, hogy Zsigmondot maga iránt jó hangulatban tartsa, de már ekkor számbavehette azt, hogy esetleg közte és a király között szakadásra kerülhet a dolog. Erre való tekintettel történhetett, hogy a herczeg május 2-án Branda bibornokot, Barbianot és Arasmino da Trivulziot felhatalmazta, hogy a pápával béketárgyalásokat indítsanak meg.[2]) Ebben az időben a herczeg ismét egy újabb követet küldött Zsigmondhoz. A követének adott utasításban ismét felveté Zsigmond visszatérését, mondván, hogy vegye a király fontolóra, hogy nem volna-e mégis jobb, ha visszatérne a zsinat székhelyére, mintha útját tovább folytatná. Utasítá továbbá követét, hogy a királynál a megigért segélyt, a magyar-svájczi-savoyai csapatokat újból megsürgesse, melyekre a herczegnek a harcz folytatására okvetlen szüksége van.[3]) Úgy látszik, Filippo Maria erre vonatkozólag Zsigmondtól irásbeli igéretet kért, legalább a május 8-án a herczeg egyik megbizotta részére adott utasítás valószinűleg erre a támogatásra vonatkozik. Ebben az utasításban azonban Filippo Maria egyúttal utasítá Alberigo Barbianot és Arasmino Trivulziot, hogy a mennyiben Zsigmond az általa kért levelet kiállítani nem akarja, hagyjanak fel a király támogatásával, és ha a király tovább vonulna, csak akkor kisérjék őt el, ha erre a herczegtől engedélyt nyernek és ne is részesítsék a királyt támogatásban.[4]) Zsigmond azonban hajlandó volt a levél kiállítására, de csak bizonyos feltétel alatt.[5]) Hogy ez a feltétel alkalmasint a herczeg által fizetendő segély meghosszabbítására vonatkozott, ezt valósziműnek tarthatjuk, noha közelebbit erről nem tudunk. Annyit tudunk még ebből az időből, hogy Thallóczy Matkó Zsigmond megbizásából még jú-

1) A levél Osionál III. 82—83. oldal.
2) R. T. A. X. 290. oldal.
3) Osio III. 83—84. oldal.
4) Osio III. 84. oldal.
5) R. T. A. X. 290. oldal 6. jegyzet.

nius elején folytatott tárgyalásokat Filippo Mariával, kit a király felszólította, hogy folytassa a háborút Velencze és Flórencz ellen. Erre a felszólításra Filippo Maria közölte június 4-én azokat a feltételeket Thallóczyval, a melyek mellett a háború folytatására hajlandó.

E feltételek három pontban foglalhatók össze. Elsőben is Filippo Maria kijelenti, hogy a háború terhét egyedül nem képes viselni, a midőn ellenfelei úgy számra nézve, mint pedig pénz tekintetében sokkal erősebbek. Ezért arra kéri a királyt, hogy 10.000 vagy legalább is 8000 főnyi magyar csapatot küldjön támogatására minél előbb, de legkésőbb augusztus elsejére.

Másodszor. Minthogy jelenleg a herczegre seregének, úgy gyalog mint lovas csapatainak fölszerelése nehezedik, hogy ellenségeinek sikeresen ellenállhasson, nemkülönben a Tusciába a király támogatására küldendő csapatok költsége, a melyek utóbbi időben az élelem és pénz hiánya folytán nagy szükséget szenvednek, tekintettel továbbá arra, hogy a genuai események csapatok küldését ezekre a részekre is kivánják, a mihez még a hadi hajók költsége és egyéb költségek is járulnak, arra kéri a királyt, hogy a jelen hóra a herczeg által fizetendő segély tekintetében legyen elnézéssel, ellenben a jövő havi segélyre bizton számíthat. A folyó hóra eső segélyt nem fizetheti ki, hacsak tartományait nem akarja veszélyeztetni, a mit valószinű, hogy a király sem óhajt. Biztosítékot hajlandó adni a királynak a fizetés teljesítésére olykép, hogy tartományaiból leköt annyit a királynak zálogul, a mennyinek jövedelméből nemcsak egy, hanem 2—3—4 hónapi segélyösszeg kitelik, illetve annak az időnek a költsége, melyet a király Tusciában tölt el.

Végül, hogy e hadi segély beszedése alattvalóinál nehézségekbe ne ütközzék, czélszerűnek tartja a herczeg, ha az egész idő alatt közte és a liga között valamelyes tárgyalás, érintkezés fentartatik, kijelentve azonban, hogy a király tudta és beleegyezése nélkül békére nem fog lépni. Ebbe a király annál is könnyebben beleegyezhetik, minthogy ebből se kára, se haszna nem támad. A menynyiben azonban a magyar segédcsapatok időközben megérkeznének, a herczeg azonnal megszakítaná a tárgyalásokat a ligával.[1])

[1]) R. T. A. X. 202. szám.

Hogy erre Zsigmond mit válaszolt, nem tudjuk. Ekkoriban ő már nem volt Parmában, melyet május végén hagyott el és május 31-én Luccába érkezett. Talán a fenti utasítás harmadik pontjában foglaltaknak következménye volt az, hogy Filippo Maria június 25-én megkérte Francesco della Crocet, hogy a velenczei köztársasággal béketárgyalásokat indítson meg.[1])

A jó viszony Filippo Maria és Zsigmond között ekkor már lazult volt, de nyilt szakításra még nem került a sor, az érintkezés a herczeg és a király között még az udvariasság keretében folyt le, noha némi feszültség már érezhető volt. Filippo Maria ebben az időben még egy ujabb követet küldött Zsigmond udvarába, Cristoforo da Velatet, kinek elküldését már május 11-én jelezte Branda bibornokhoz intézett levelében.[2]) Június 1-én állította ki Filippo Maria részére a megbizó levelet [3]) és július havában Velatet csakugyan a király környezetében találjuk.[4])

Luccaban Zsigmond király egészen július haváig időzött. Július 12-én Sienába érkezett. Megérkeztéről tudósítá Filippo Mariát, megjegyezvén, hogy az utóbbi időben kevesebbet írt neki, mert föltételezte, hogy a herczeg a király környezetében tartózkodó követei, Cristoforo da Velate és Arasmino da Trivulzio útján a király tervéről, cselekedeteiről amúgy is értesült.[5]) Ebből látjuk azt, hogy a közvetlen érintkezés Zsigmond és a herczeg között az utóbbi időben némileg meglazult. Az imént idézett levéllel ismét megindult a közvetlen összeköttetés a két fejedelem között. Zsigmondot ebben az időben a pápa követe, az embruni püspök kereste föl, a ki neki bizonyos pápai iratokat és a pápa által emelt kivánságokat adott át, melyek Zsigmond szavai szerint alkalmasak voltak arra, hogy a zsinatot egészen szétugraszszák. Ezeket az iratokat átiratban Zsigmond azzal küldé meg Filippo Mariának, hogy azokat küldje el Vilmos bajor herczegnek a baseli zsinat protektorának. A herczeg

[1]) Ugyanott 345. oldal 1. jegyzet.

[2]) Osio III. 85. oldal.

[3]) Ugyanott III. 86. oldal.

[4]) L. Zsigmond levelét Sienából júl. 21-éről R. T. A. X. 456. oldal 4. jegyzet.

[5]) A levél rövid kivonata R. T. A. X. 456. oldal 4. jegyzet.

augusztus 5-én jelentette a királynak, hogy az iratokat a király kivánságához képest külön futár által el fogja küldeni a bajor-herczegnek.[1]) Azok a pápai iratok, melyekről itt szó van, a baseli zsinat kérdésén kívül Zsigmond római útjára vonatkoztak. Köztük volt a pápának 1432 június 26-án Zsigmondhoz intézett levele, melyben közölte vele, hogy az embruni érsek és a bibornokok egyrésze között a zsinati kérdésben létrejött megegyezéshez hozzájárult, továbbá a pápának ugyanaznap kelt, erre a hozzájárulásra vonatkozó általános bullája, és végül egy irat, mely a pápának 1432 június 26-a körül kelt propositióit tartalmazza. E propositiók kétfélék voltak. Egyrészt követeli a királytól, hogy az esetre, ha az embruni érsek és a bibornokok között létrejött, a pápa által elfogadott megállapodásokat a zsinat nem tartaná be, kötelezze magát a király irásban, hogy a pápát fogja támogatni a zsinat ellenében. Másrészt a római útra nézve teszi meg a pápa javaslatait. Ezekre nézve a pápa kijelenti, hogy a király elé, mihelyest jöveteléről értesül, két bibornokot fog küldeni több egyházi személylyel egyetemben egész az egyházi állam határáig, hogy ott a királyt ünnepélyesen fogadva Rómába kísérjék. A mennyiben a király óhajtaná, hogy őt útjában pápai fegyveres csapatok is kísérjék, a pápa kész ezt a kivánságot teljesíteni és a királynak úgy jövetelére, mint visszatértére csapatokat bocsátani rendelkezésére, sőt az ellen sincs kifogása, ha e csapatok a királynak a hűségesküt leteszik, feltéve, ha a király maga is megújítja azt az esküt, a melyet Olaszországba léptekor a Klementinák értelmében köteles letenni.[2])

Az 1432. év nyarán Zsigmond és Filippo Maria között a viszony megint javulni látszott. A herczeg több ízben fordult különböző ügyekben a királyhoz, így július 1-én arra kérte őt, hogy az arragoniai király és az anjoui herczeg között a béke helyreállítása czéljából járjon közbe, augusztus 4-én pedig előadván a velenczei háborúnak eddigi lefolyását, arra kérte Zsigmondot, hogy a kilátásba helyezett és annyiszor megígért magyar csapatokat végre valahára indítsa útnak. Ezt a kérelmet nehány héttel később, augusztus 24-én megújította.[3]) Mindebből azt látjuk, hogy a két

[1]) Osio III. 92. oldal.
[2]) R. T. A. X. 270. szám.
[3]) A levelek Osionál III. 89., 91. és 92. oldal.

fejedelem a jó viszonyt egymás között, ha talán mindjárt csak külsőleg mutatta is ezt, fentartotta még 1432 nyarán, s legalább a diplomácziai összeköttetés szálai nem szakadtak meg közöttük. Pedig Zsigmondnak elég oka lett volna neheztelni a herczegre. Ezek között az első helyet természetesen a pénz kérdése foglalta el. Láttuk azt, hogy Zsigmond mily követelésekkel lépett fel a pénzbeli támogatás tekintetében a herczeggel szemben. Érintettük annak idején, hogy Zsigmond havi 8200 aranyat követelt, a mit a herczeg végre meg is adott neki, de csak Zsigmondnak lombardiai tartózkodása idejére. Mihelyest Zsigmond Lombardiából távozott, a herczeg az 1431-i egyezség értelmében csakis a havi 5000 arany fizetésére volt kötelezve. Zsigmond, a mióta Lombardiát elhagyta, ezt a pénzösszeget nem kapta meg, de nem is követelte. Lehet, hogy erre azok a panaszos levelek birták a királyt, a melyeket Filippo Maria 1432 augusztus havában intézett hozzá, a melyekről fentebb szó volt; lehet hogy azért, mert Siena városa fedezte a király tartózkodásának költségeit, de hogy Filippo Mariától e pénzt tényleg nem kapta meg, azt a király maga mondta a sienabelieknek.[1]) Másrészt pedig Filippo Maria perfid eljárása Zsigmonddal szemben odáig ment, hogy a velenczei részről ért vereségek hatása alatt béketárgyalásokat indított meg a velenczei köztársasággal, a nélkül hogy a király ezekről a tárgyalásokról valamit tudott volna. Csakis ebből magyarázható meg, hogy Zsigmond még augusztus végén — 28-án — Amadeus savoyai herczegnek meghagyta, hogy Filippo Mariát fegyveres támogatásban részesítse ellenségeivel szemben.[2]) Zsigmond és Filippo Maria között a viszony 1432 késő őszén fordult rosszra, részben még Zsigmond sienai tartózkodása idejében.

Zsigmond sienai tartózkodása 1433 ápril havába nyúlt be és mi természetesb, hogy a város a királyi udvar költségeinek fedezésében végre is kimerült. Zsigmond király ottani tartózkodásának költségeihez járultak még azok a kiadások, melyeket a

[1]) L. Sienának a milanói herczeghez és Genuához küldött követe Giovanni Massa részére adott utasítását 1432. nov. 1-éről: »dice lui per lo non avere avuto i fiorini cinque miglia el mese dalla sua excellentia, che gli aveva promesso.« R. T. A. X. 609. oldal 3. jegyzet,

[2]) L. Amadeus herczegnek október 10-iki válaszát erre a levélre R. T. A. X. 609. oldal 6. jegyzetben.

város a zsoldos csapatokra volt kénytelen tenni. Először is a városnak saját csapatairól kellett gondoskodnia, de ezenkívűl a Zsigmond kíséretében levő csapatok, főleg a milanói csapatok ellátásának költsége szintén a városra nehezedett, annál is inkább, mert, mint tudjuk, Filippo Mario megszünt június óta fizetni Zsigmondnak a havi segélyt. Zsigmond tehát most elérkezettnek látta az időt, hogy Filippo Mariat pénzbeli kötelezettségének teljesísítésére szorítsa. Ép úgy gondolkozott Siena városa is, a mely november 1-én Giovanni da Massat küldte a milanói herczeghez. A neki adott utasításban Siena utal arra a költségre, mely a városra a hadak tartása miatt nehezedett és őszintén megvallja, hogy a költségek, a melyek a városra még várnak, szinte elviselhetetlenek.[1]) Zsigmond Thallóczy Matkót és Tamási Lászlót küldte Milanóba. A követség megbízást kapott a herczeget pénzbeli támogatás végett megkeresni; Thallóczy és Tamási pedig még azt a megbízást is nyerték uruktól, hogy Milanóból Magyarországba menjenek, nyilván a magyar segélycsapatok szervezése miatt.[2]) A követséghez csatlakoztak még Cotta Péter és Nicolò Angeli da San Gimignano, a ki mint Siena követe kereste volt fel annak idején Zsigmond királyt. A küldöttség útiköltségéről Siena városa gondoskodott, a mely már október 29-én 1200 forintot szavazott meg Thallóczynak útiköltségei fejében. A Thallóczy és Tamási által szervezendő magyar csapatok a következő év tavaszán voltak Olaszországba indulandók.[3])

Zsigmond és Siena követei nov. 7-én Piombinóban voltak. Ennek megbizottai csatlakoztak a követséghez, melyet még a római prefektus követei is kísértek.[4]) A követség egész Binascoig jutott, a hol Filippo Maria megbizottaival megindultak a tárgyalások.

A herczeg megbizottai Marsiglio da Carrara és Pietro Visconti voltak. A herczeg a megbizottak útján való tárgyalást választá, személyesen nem volt hajlandó a követekkel tárgyalni és ezért első sorban arra törekedett, hogy a követeket távol tartsa magá-

[1]) »le spese, che alle nostre borse vole sonno al tutto impossibili.« R. T. A. X. 609. oldal 3. jegyzet.

[2]) R. T. A. X. 610. oldal.

[3]) R. T. A. X. 369. szám 2c. §.

[4]) L. Giovanni da Massa nov. 7-iki levelét Sienához, ugyanott 610. oldal 2. jegyzet.

tól. Erre alkalmas ürügyül szolgált neki a nemrég dühöngött járvány. November 15-én Carraranak és Pietro Viscontinak oly értelmű utasítást adott, bírják reá Thallóczy Matkót, hogy Binascoban vagy Paviában maradjon tekintettel a ragályra.[1]) Felhatalmazást adott azonban megbizottainak, hogy Zsigmond követeit fogadják és velök nevében tárgyaljanak.

A tárgyalások megindítása elé azonban Thallóczy Matkó nehézségeket gördített. Kifogásolta mindenekelőtt, hogy a herczeg őket nem akarja személyesen fogadni. Utalt arra, hogy a dögvész ragályától a herczeg nem tarthat, miután ők oly helyről jönnek, mely ragálymentes; továbbá kifogásolta, hogy Filippo Maria követei nincsenek formális megbízólevéllel ellátva. E kifogásokat a herczeg követei tudatták urukkal, ki november 19-én újabb utasítást küldött nekik. Utasította őket, mondják meg Thallóczynak, hogy igenis tárgyalhat velök, kik a tárgyalásra fel vannak hatalmazva, s nagyobb nyomatékosság kedvéért meg is küldte nekik a formális felhatalmazást. Utasítá továbbá megbizottait, hogy igyekezzenek a követeket Binascoban visszatartani, illetve ha nem akarnak ott maradni, nekik Paviát ajánlani tartózkodási helyül, a mely helyet a herczeg is jobban szeretné, de mindenesetre ne engedjék őket Milanóba, mert igaz, hogy nem jönnek ragály által fertőzött helyről, de érintkeztek olyanokkal, kik ily helyről jönnek.[2]) Ezt Tallóczyval is tudatta a herczeg, kijelentvén neki, hogy követeivel mindenben tárgyalhat.[3])

Erre a levélváltásra végre is megindultak a tárgyalások. Thallóczy a következő napokban, november 19. és 23-a között, előterjeszté a herczeg megbizottainak a király kívánságait. Filippo Maria ezeket tudomásul vette és november 23-án Tamási László előtt, kinek jelenlétéről, mint mondá, csak most vett tudomást, mentegeti magát, hogy a pestis végett nem fogadta őket személyesen. Kilátásba helyezte neki egyúttal, hogy Thallóczy előterjesztéseire a választ legközelebb meg fogja adni.[4])

---

[1]) Ugyanott 610. oldal 6. jegyzet.

[2]) Mindezt Filippo Mariának november 19-én követeihez intézett leveléből tudjuk. Osio III. 95. oldal.

[3]) Ezt a herczeg ugyancsak nov. 19-én egy második levélben tudatta követeivel. Ugyanott 96. oldal.

[4]) R. T. A. X. 610. oldal 3. jegyzet.

Ez a válasz nem késett soká. Már november 24-én megadta azt a herczeg és belőle nagyjából reconstruálhatjuk Zsigmond előterjesztéseit, melyekről külön irat nem maradt fenn.

Zsigmond első sorban a pénzbeli segély folyósítását kérte. Kérte továbbá azt, hogy a milanói segédcsapatok sorában időközben beállott hiány pótoltassék. E hiány onnan eredt, hogy az 1432 június 1-én Torre a S. Romano és Castello del Bosco között a flórenczi és milanói csapatok között történt összeütközés a milanói csapatok vereségével végződött.[1] Ez az összeütközés volt oka annak, hogy Zsigmond a milanói csapatokkal nem egyesülhetett, a miért június 14-én Sienát kereste meg támogatás végett.[2] A herczeg válasza erre a következő volt. Értesült ő is arról a vereségről, melyet csapatai Toskanában szenvedtek, őszinte sajnálatot érez e felett és ha tehetné, örömest segélyére sietne a királynak és kipótolná a csapataiban mutatkozó hiányt. Ámde erre a mostani viszonyok között egyáltalán nem képes, mindazonáltal figyelemmel lesz erre és a mikor lehetséges eleget fog tenni a király kívánságának. Ép így rendkívűl sajnálja ugyan, de nem volt és nincs abban a helyzetben, hogy a királyt pénzbeli támogatásban részesíthesse. Ezért a király elnézését kéri, mert hogy tényleg nincs abban a helyzetben, hogy a királyt támogathassa, arra a legjobb bizonyíték, miszerint a nyár folyamán Soncinot, Romanengot és Fontanellat elvesztette, miután nem volt elegendő pénze arra, hogy az e részeken állomásozó hadait fizethesse. Ujabban pedig ismét pénz hiánya okozta azt, hogy a herczeg ellenségei Valtellinat és Briviot olfoglalták, a mi bizony nem történhetett volna meg, ha a herczegnek elegendő pénzösszegek állottak volna rendelkezésére. Minthogy e szerint a herczeg felfogása szerint két dologról van szó, először hogy a csapatokban beállott hiány pótoltassék, másodszor pedig pénzbeli segítség nyujtassék, ő a maga részéről meg fogja látni, hogy mit tehet, de véleménye oda irányult hogy a király forduljon inkább Sienához, Luccahoz, a salernói herczeghez, Róma városához, hogy azok, a kiknek érdeke amúgy is kívánja, siessenek a király támogatására.[3]

[1]) Muratori, Scriptores Rer. Italic. XVIII. 1177.
[2]) R. T. A. X. 211. szám. V. ö. ugyanott 264. szám.
[3]) Ugyanott 369. szám 2a. és 2b. §§.

Zsigmond továbbá tudatta volt a herczeggel, hogy Thallóczyt segédcsapatok szervezése czéljából hazaküldi Magyarországba. E csapatok nak 1433 tavaszán kellett Olaszországban megjelenniök. Erre Filippo Maria azt válaszolta, hogy teljesen egyetért Zsigmondnak e tervével, a mi a legokosabb, mit Zsigmond tehet.[1])

Egy külön pont volt az a kérdés, valjon Zsigmond folytassa-e útját Róma felé, vagy Sienaban maradjon-e? Erre nézve Filippo Maria válasza az volt, hony teljesen közömbösnek tartja valjon Zsigmond megy-e Rómába vagy nem, mert haszon ebből az útból úgysem fog származni.[2]) A sienai további tartózkodásra nézve Filippo Maria megjegyzi, hogy ez volna a legczélszerűbb és leghasznosabb, azonban erre nézve tanácsot nem adhat a királynak, minthogy direktivákat nem szabhat neki. A mi azt a tervet illeti, hogy Zsigmond Lombardiába térjen vissza és innen tovább vonuljon, ezt nem tartja czélszerűnek, ha azonban a király mégis erre határozná el magát, a herczeg igéri, hogy a mennyiben a visszatérés tengeren át történnék, minden lehetőt meg fog tenni a király támogatására.[3]) A mi végül a Zsigmond által kért 2200 aranyat illeti, a herczeg igéri, hogy meg fog mindent tenni arra hogy Thallóczy mindjárt most 1000 aranyat kapjon kézhez, a többire utalványt fog neki adni, melyet ha módjában lesz, be fog váltani.[4])

E válaszból látjuk, hogy Filippo Maria Zsigmond előterjesztéseivel és kívánataival szemben majdnem egészen tagadó álláspontra helyezkedett. Elutasító magatartása természetesen visszatetszést szült a király követeinél és Thallóczy nem is késett kemény szavakkal méltatlankodásának kifejezést adni. Némileg igaza is volt, mert Filippo Mariára nézve a helyzet korántsem volt kedvezőtlen. Csapatai Niccolo Piccinino és Guido Torelli vezérlete alatt ép ebben az időben — november 19-én — győzedelmet arattak a velenczei csapatok felett a Valtellinaban. Ugyanakkor milanói csapatok Brescellot is hatalmukba kerítették.[5])

---

1) Ugyanott 2c. §.
2) Ugyanott 3. §.
3) Ugyanott 4. és 4a. §.
4) Ugyanott 5. §.
5) L. Filippo Mariának e győzelemről Milano városát tudósító, nov. 20-iki levelét Osionál III. 96—98. Erről a győzelemről szól Schwarzen-

Hadi tekintetben tehát nem volt ok arra, hogy Filippo Maria Zsigmond kívánságaival szemben oly tartózkodó magaviseletet tanusítson. Magaviseletének tulajdonképeni okáról nem vagyunk tájékoztatva, ez irányban csak kombinácziókba bocsátkozhatunk minden positív alap nélkül.

Thallóczy erősen kikelt a herczeg magatartása ellen, azt rosszakaratból eredőnek mondá. Filippo Mariát erről megbizottai Carrara és Vimercate értesítették. Deczember 2-án a herczeg megbizottaihoz intézett levelében csodálkozását fejezi ki azon, hogy Thallóczy őt rosszakarattal vádolja, hiszen tudhatja, hogy őt elutasító válaszában az vezette, hogy teljesen képtelen a király kívánságait teljesíteni, hiszen mindaddig a míg csak tehette, fizette a királynak a rendes havi segélydíjat. Utasítja őket, közöljék Thallóczyval, hogy az 1000 aranyat mielőbb ki fogja neki fizetni.[1]) Ezt az összeget azonban, úgy látszik, Thallóczy a herczeg ismételt igérete daczára sem kapta mindjárt kézhez, mert a herczeg deczember 14-én említett megbizottaihoz intézett levelében újból igéri, hogy az igért pénzösszeget mielőbb el fogja küldeni.[2])

Thallóczy ekkor úgy látszik már megúnta a várakozást Binascoban és szeretett volna onnan tovább menni. Annak idején, mint tudjuk, a herczeg Binascot vagy Paviát ajánlotta a tárgyalások helyéül. Alkalmasint most Thallóczy tudatta a herczeggel, hogy Paviába szeretne menni, mert a herczeg imént idézett levelében beleegyezik abba, hogy Thallóczy Paviába menjen és egyúttal rendelkezéseket is tett az elszállásolás felől.[3]) De már ekkor Filippo Maria egy újabb cselekedetével világosan kimutatta, hogy nem tartja tovább szükségesnek, hogy Zsigmondra tekintettel legyen. A november 24-i, fent ismertetett herczegi válaszban Zsigmond visszatérte, illetve a tengeri út is érintve volt. Thallóczynak erre nézve az volt a megbízása, bírja reá a herczeget, hogy az Genuával a tengeri útra nézve tárgyalásokba bocsátkozzék. A herczeg deczember 2-án megbizottaihoz intézett

berg Walter is decz. 30-án Bolognából Frankfurt városához intézett levelében, Jannsen, Frankfurts Reichskorrespondenz I. 385. l.

[1]) R. T. A. X. 370. szám.

[2]) A levél kivonata R. T. A. X. 641. oldal 2. jegyzet.

[3]) Ugyanott.

levelében ezt a közvetítést megtagadta azzal, hogy ha Thallóczy Genua támogatására számít, tárgyaljon egyenesen Genuával.[1])

Úgy látszik, Thallóczy a történtekről tudósította Zsigmond királyt, ki nem késett a herczegnek szemrehányást tenni. Máskülönben nem tudnók egészen megmagyarázni Filippo Mariának az 1432/1433 év fordulóján Zsigmondhoz intézett levelét, melyben szorult helyzetére való hivatkozással mentegeti magát, hogy a királyt nem támogathatta. Szorult helyzetét mutatja az a nélkülözés is, a minek Toskanában tartózkodó hadai ki vannak téve. Kéri ennélfogva Zsigmondot, hogy iránta tanusított jóindulatát éreztesse vele a jövőben is, legyen türelemmel vele szemben még egy rövid ideig, minthogy most az év elején minden intézkedést megtett arra, hogy pénzhez jusson és kötelezettségének eleget tehessen.[2]) Röviddel reá, január 19-én, Carrarat és Vimercatet értesíti — megküldvén nekik a király által hozzá és Thallóczyhoz intézett leveleket — hogy ha módjában áll, a király részére a szükséges támogatást szívesen megadja; az esetre, ha a király Siena részéről vagy más oldalról nyerne támogatást, ő a Romagna vagy Marca Anconitanabeli részeken teheti meg a szükséges előkészületeket a tusciai vállalkozásra.[3])

Thallóczy eddig még mindig nem tudott Filippo Mariával személyesen találkozni, a herczeg következetesen kerülte a találkozást, és, mint látszik, a pestisre való hivatkozással tényleg távol is tudta tartani Thallóczyt udvarától. Thallóczy most kerülő úton akarta a találkozást kierőszakolni. Tudjuk azt, hogy neki megbízatása volt, hogy Magyarországba visszamenjen. 1432 végén tudatta Filippo Mariával, hogy tovább utazik Magyarországba és kérte a herczeget, hogy őt átutazóban fogadja. Úgy látszik, ez alkalommal panaszt emelt arra nézve is, hogy a herczeg őt mesterségesen visszatartotta és megakadályozta őt a szabad mozgásban. Filippo Maria Thallóczy kérelme elől most már nem térhetett ki és 1433 január 19-én tudatta Carraraval és Vimercateval, hogy Thallóczy látogatásának a herczegi udvarnál mi sem áll útjában, minthogy a pestisragály veszedelme megszünt.

[1]) Ugyanott 370. szám.
[2]) Ugyanott 371. szám.
[3]) Ennek a levélnek kivonata ugyanott 641. oldal 5. jegyzet.

Tiltakozott azonban az ellen, mintha Thallóczy akadályozva lett volna szabad mozgásában, mondván, hogy szabadságában állt neki járni-kelni, a hogy neki tetszett és hogy minden erre vonatkozó ellenkező állítása, a mint azt a herczegi megbizottak nagyon jól tudhatják, teljesen alaptalan.[1]) A találkozás január 22-re volt kitűzve, de minthogy e napra újhold esett, a herczeg még január 19-én írt egy másik levelében megbizottait utasítá, hogy erre való tekintettel tartsák vissza Thallóczyt és akadályozzák meg abban, hogy január 22-re Milánóban legyen.[2]) Ugyanily értelemben írt magának Thallóczynak is.[3]) Január 25-én Filippo Maria ujabb határnapot tűzött ki Thallóczynak, kérve őt, hogy jövetelét halaszsza január 28-ra, egyúttal követeit is ily értelemben látta el utasítással.[4]) Ezt a határidőt sem tartották be. Thallóczy, úgy látszik, időközben újabb lépéseket tett a herczegnél, hogy az őt fogadja, illetőleg panaszt emelt a huza-vona miatt. Bizonyosat erről nem tudunk, csak azt tudjuk, hogy a herczeg Carrara és Visconti Péter útján értesült arról, hogy Thallóczy felszólalt a herczegnek ez ügyben tanusított magatartása ellen. Filippo Maria mintegy válaszul erre január 30-án egészen szárazon tudatta Thallóczyval, hogy semmi kifogása az ellen, ha ismét visszatér Zsigmond királyhoz.[5])

Zsigmond király és Filippo Maria között ezzel felbomlott a jó viszony. A két fél szembe kerül egymással, ha mindjárt nem is szakít még egymással nyiltan. Filippo Maria és a velenczei köztársaság között ekkor már folytak a béketárgyalások, a melyek 1433 ápril 26-án a ferrarai békére vezettek. Viszont Zsigmond is komolyan haragudott a herczegre és e neheztelése késztette őt arra, hogy a Velenczével folytatott tárgyalások befejezésére hajlandóságot mutasson. Ezek a tárgyalások, melyekről alább bővebben szólunk, pápai közvetítés mellett végre is 1433 őszén békekötésre, majd a folytatólagos tárgyalások folyamán 1435-ben a Visconti ellen irányuló szövetség megkötésére vezettek.

1) Ugyanott 372. szám.
2) Osio III. 101—102. oldal és R. T. A. X. 641. oldal 4. jegyzet.
3) R. T. A. X. 641. oldal 4. jegyzet.
4) Ugyanott 642. oldal 5. jegyzet.
5) R. T. A. X. 373. szám.

ZSIGMOND KIRÁLY VISZONYA VELENCZÉHEZ 1425—1433-IG.

I.

Zsigmond király az 1425 év folyamán, körülbelül ugyanakkor, midőn Filippo Maria Viscontival megindította a tárgyalásokat, a velenczei köztársasággal is érintkezésbe lépett. A közvetítő közte és a köztársaság között Artaud de Grandval, a viennei St. Antoine kolostor apátja volt. Grandval apát az 1424 év utolsó napjaiban VII. Károly franczia királytól megbizatást nyert, hogy Rómába utazzék V. Márton pápához. Ez útját megelőzőleg Grandval apát 1425 elején követtársával, Alain de Chartierrel, Zsigmond király udvarába is ellátogatott. Jövetelének czélja volt, hogy Zsigmond és a franczia udvar között barátságosabb viszony létesíttessék.[1]) Magyarországból Grandval apát Rómába és onnan 1425 ápril végén Velenczébe ment Chartierrel együtt. Megérkezte után közlé a velenczei köztársasággal, hogy VII. Károly franczia király hajlandó a köztársaság és Zsigmond között békeközvetítőül fellépni. Grandval apát magyarországi küldetéséről nem vagyunk tájékoztatva, nem tudjuk vajjon Zsigmond adott-e neki egyenes megbízást, hogy Velenczével a békéről tárgyaljon, de hogy Zsigmond az apát előtt kifejezte abbeli hajlandóságát, hogy a franczia király közvetítését Velenczénél elfogadja, az kétségtelen és a további események ezt igazolják is.

A velenczei senatus Grandval apát előterjesztésére a tanács-

[1]) Beaucourt, Histoire de Charles VII. Paris, 1882. II. kötet 345. oldal.

nak oly értelmű javaslatot tett, hogy a felajánlott közbenjárás fogadtassék el. A nagy tanács május hó 3-án foglalkozott a senatus javaslatával és elhatározta, hogy a felajánlott közbenjárást elfogadja annál is inkább, mert a köztársaság mindenkor óhajtotta a békét a keresztény fejedelmekkel, jelesül a római királylyal, és a franczia király közbenjárását azért is szivesebben fogadja mint egy más fejedelemét, mert a király mindenkor jóindulattal viseltetett a köztársaság iránt. Megjegyzé azonban a tanács, hogy a tárgyalások megindítását szövetségesének, a milanói herczegnek hozzájárulásától teszi függővé, kihez rögtön át is írt ez ügyben.[1])

Grandval apát e határozat vétele után elhagyta Velenczét és Magyarországba ment Zsigmond királyhoz, hogy közölje vele a köztársaság hajlandóságát a béketárgyalások megindítására. Zsigmond király erre megbízta Grandval apátot, hogy térjen vissza Velenczébe és közölje a köztársasággal azokat a feltételeket, melyek mellett a tárgyalásokat hajlandó megindítani. Grandval augusztus havában levélben tudatta a signoriával, hogy Zsigmond hajlandó a tárgyalások fölvételére és menlevelet kért a maga és követtársai részére. A velenczei tanács szeptember 3-án kelt határozatával megadta a kért menlevelet Velenczére és a velenczei területre hat hónapi időtartamra.[2]) A királyi megbizottak nevei a tanácsi határozatban nincsenek említve, de Ridolfi Lőrincznek, Flórencz város követének 1425 november 1-én kelt jelentéséből tudjuk, hogy Grandval mellett János budai prépost királyi alkanczellár és Giovanni del Prato váradi püspök voltak a követség tagjai.[3]) Grandval apát október vége felé — 22. vagy 23-án — érkezett Velenczébe és ott előterjesztést tett, hogy Zsigmond hajlandó fegyverszünet kötésére. A senatus határozata mely október 23-án kelt, az volt, közöltessék az apáttal, hogy a köztársaság is hajlandó lévén a fegyverszünet megkötésére, terjeszsze elő az apát azokat a feltételeket, melyek mellett Zsigmond a béke megkötésére hajlandó. Határozatba ment egyúttal,

[1]) A tanácsi határozat szövege ki van adva Perret, L'ambassade de l'abbé de Saint-Antoine de Vienne et d'Alain Chartier à Venise cz. értekezésében a Revue Historique 1891. évf. 306—307. lapjain.

[2]) R. T. A. X. 24. oldal 2. jegyzet.

[3]) Ridolfi levele Docc. di storia ital. II. 469. oldal.

hogy a tárgyalásokat az apáttal a senatus testületileg vigye, esetleg küldjön ki néhány megbizottat, a kik a király követeivel a tárgyalást vigyék. Az utóbbi módozat fogadtatván el, a senatus megbizottakat küldött ki. Ezek Roberto Mauroceno, Bolgario Victori, Leonardo Mocenigo, Antonio Contareno, Marco Dandolo, Pietro Loredano sapientes consilii, Vito de Canali, Francesco Loredano, Daniele Victori, Marco Lipomano sapientes terrarum és Nicolò de Molino, Pietro Bembo és Antonio Gradenigo sapientes ordinum voltak.[1]) Grandval apát közli a megbizottakkal a király föltételeit. Ez csak előzetes tájékoztatás volt a senatus részére, mert a királyi föltételeket hivatalosan János prépost közölte a senatussal. Annyit azonban a senatus már most megtudott, hogy Zsigmond a fegyverszünet megkötéséért 200.000 aranyat kívánt Velencze részéről. A senatus október 24-én tartott ülésében előlegesen értesült a király föltételeiről és rögtön preciseálta is álláspontját azokkal szemben, a mely elutasító volt. Hangsúlyozta, hogy Velencze most is úgy ép, mint régebben, nem hajlandó pénzbeli áldozatokra a fegyverszünet megkötéseért és a királynak minden ilynemű kívánságait vissza fogja utasítani. Utalt a senatus arra, hogy Velencze már régebben is, így a Konstanczban folytatott tárgyalások alkalmával, visszautasítá a király pénzbeli követeléseit, jóllehet akkor a bíbornoki testület is pártolta a király követeléseit. Hangsúlyozta továbbá a senatus újból, hogy fegyverszünetre csakis szövetségesének, a milanói herczegnek tudtával és beleegyezésével léphet.[2])

Grandval apát október 23-án jelezte a senatusnak János prépost-kanczellár megérkeztét, a ki Zsigmond föltételeiről a végleges, érdemleges előterjesztést volt a senatusnak megteendő. A tanács tudomásul vette a prépost jövetelét, nem emelt kifogást ellene és — október 24-iki ülésében — elhatározta, hogy kísérőül egy velenczei lovagot rendel melléje.[3]) János prépost október 25 vagy 26-án nyujtotta át a senatusnak Zsigmond király szeptember 26-án Pozsonyban irásba foglalt propositióit. Ezek a következők voltak:

[1]) A megbízottak nevei az október 30-iki tanácsi határozatból állapíthatók meg. R. T. A. X. 57. szám.

[2]) Ugyanott 24. oldal 4. jegyzet.

[3]) Ugyanott.

1. Köttessék szövetség a király és a velenczei köztársaság között a törökök ellen, mely szerint mindkét fél kölcsönösen tartozik egymást segíteni olykép, hogy Zsigmond szárazföldön, Velencze pedig a tengeren indítja meg és viseli a háborút a török ellen, kivel egyik fél sem fog a másiknak tudta és beleegyezése nélkül békére vagy egyezségre lépni.

2. A velenczei köztársaság megengedi, hogy a király, annyiszor a hányszor annak szükségét látja, a velenczei területen ijászokat és a török elleni hadviselésre szükséges egyéb csapatokat toborozzon.

3. A velenczei köztársaság Zsigmondnak 200.000 aranyat ád kölcsön, mely összeg visszafizetésére a király kötelezettséget vállal olykép, hogy azt a fegyverszünet tartama alatt visszafizeti. Mindaddig míg e visszafizetés meg nem történik, az ellenségeskedések szünetelnek és a király utódai sem indíthatnak háborút a köztársaság ellen, mielőtt ez összeg nincs lefizetve.

4. A velenczei köztársaság hajóépítésben jártas mesterembereket bocsát Zsigmond rendelkezésére mindannyiszor, a hányszor a királynak reájuk szüksége van, de ez mindannyiszor a király költségére történik.

5. A király beleegyezik, hogy a kötendő fegyverszünetbe a milanói herczeg is belefoglaltassék, a velenczei köztársasággal kötött szövetsége tartamára.[1])

6. Az esetre, ha a király Olaszországba jő a császárkoronázás czéljából, a velenczei köztársaság nemcsak hogy akadályokat nem gördít eléje, hanem ellenkezőleg segítséget nyújt neki, ép így a milanói herczeg is szabad átvonulást ad neki területeire és segédkezet nyújt úgy a lombard mind a császári korona elnyerésére és támogatja őt úgy az oda- és visszautazásban.[2])

A mint látjuk ezekből az előterjesztésekből, Zára birtokának kérdése egészen hiányzík, erről ez alkalommal semminemű említés nem tétetik, és csak a későbbi tárgyalások folyamán merül fel ez a pont. Az előterjesztésekkel a velenczei senatus Vittorio Canale, Francesco Loredano, Daniele Victori, Marco Lippomano

[1]) Ekkor még érvényben volt az 1422-iki szövetség Velencze és Filippo Maria között, ez csak az 1425. decz. 4-i Flórencz és Velencze között kötött szövetséggel bomlott fel.

[2]) Az előterjesztések R. T. A. X. 56. szám.

Nicolo di Molino, Pietro Bembo és Antonio Gradenigo jelentőse alapján október 30-i ülésében foglalkozott. Válasza a királyi feltételeket erősen módosította, szem előtt tartva Velencze érdekeit. A krályi föltételek természetesen a király érdekeit akarták első sorban szolgálni, és e tekintetben igen messze mentek. Kétségtelen, hogy Zsigmond, ha a köztársaság az ő propositióit elfogadja, támaszt nyert volna a törökök elleni harczaiban és pedig nem megvetendő támaszt, főleg a velenczei hajóhad támogatásával. Másrészt a milanói herczeg bevonása a fegyverszünetbe a Milano és Velencze közti, Zsigmond ellen irányuló szövetségnek élét vette volna. Harmadszor pedig Zsigmondot beláthatatlan időre biztosította volna Velencze részéről mindennemű támadás ellen, mert, hogy Zsigmond a kölcsön vett 200.000 aranyat nem fizette volna le, az, tekintettel Zsigmond pénzügyi viszonyaira, bizonyos volt. Ezt Velencze is nagyon jól tudta és ez befolyásolta őt az adott válaszban, mihez járult még az is, hogy a köztársaság tartott attól, hogy Zsigmond az egész török háború költségeit idővel az ő nyakába fogja varrni. E szempontok figyelembe vételével adta meg a senatus válaszát, mely a következő volt:[1])

1. Az első pontra nézve a senatus megjegyzi, hogy a köztársaság a törökkel folytatott háború vitelére a hajóhad parancsnokát küldte Gallipolisba, kitől azt a hírt vévén, hogy a török béketárgyalásokra hajlandó, megadta neki a felhatalmazást, hogy a békét megkösse, nem lévén ekkor még tájékoztatva a király intentiói felől. A béketárgyalások a törökökkel már annyira előrehaladtak, hogy azok befejezése legközelebbre várható, és a velenczei hadvezér már kezeseket is kapott a törökök részéről. Mindazonáltal a köztársaság, tekintettel arra, hogy ősei a kereszténység védelmére a hitetlenekkel szemben mindent elkövettek, kész a királylyal szövetségre lépni a török ellen, és támogatni fogja hajóhadával a királyt mindannyiszor, a hányszor a király a szárazföldi hadjáratban egészen Görögországig nyomul előre, megakadályozva a török előnyomulását Gallipolisból Románián és a Dunán keresztül. A velenczei hajóhad a köztársaság költ-

[1]) A senatus ülése, melyen e kérdést tárgyalták, nagyon hosszú volt. Ez kitűnik Ridolfi Lőrincznek 1425. nov. 1-én kelt és Flóreneczhez intézett leveléből. Docc. di storia ital. II. 469. oldal.

ségére minden egyes esetben addig fog a király rendelkezésére állni, a meddig a király a román részeken tartózkodik. Beleegyezik továbbá a köztársaság abba, hogy a király e hadjáratok alkalmával velenczei területeken, Salonichiben vagy másutt megszálljon és tartózkodjék.

2. A második pontban foglaltak ellen a tanács kifogást nem emel, azokhoz a maga részéről hozzájárul.

3. A harmadik pontban foglalt kérelmet, a pénzbeli támogatást, a senatus visszautasítja, utalva arra, hogy az összes Zsigmonddal eddig kötött fegyverszünetekben ilynemű pénzbeli kötelezettségről soha szó nem volt. Ez megfelel annak a válasznak, a melyet a senatus október 24-én Grandval apát előzetes előterjesztésére adott. Tekintettel azonban arra, hogy a tanács a békés viszonyt Zsigmonddal óhajtja, tekintettel a franczia király közbenjárására és végül tekintettel Grandval apát személyére, a senatus hajlandó Zsigmondnak 50.000 aranyat fizetni két részletben, de csak oly feltétellel, hogy a fegyverszünet öt évnél tovább nem terjed és azon túl is csak annyi időre hosszabbíttatik meg, a mennyi Zsigmondnak ez összeg visszafizetésére szükséges. Azonkivül kiköti a senatus, hogy a visszafizetésre a királyon kívül Magyarország is kötelezettséget vállaljon.

A negyedik pontban foglaltakra nézve a senatus kifogást szintén nem emel, ép úgy az ötödik pontra nézve, a milanói herczegnek a fegyverszünetbe való bevonására sem. Végül a hatodik pontban foglaltakhoz is hozzájárul a senatus, biztosítva a királyt, hogy római utja elé akadályokat gördíteni nem fog, a király a velenczei területen szárazon és vizen bántódás nélkül átvonulhat, magát saját költségén élelmezheti és megfelelő arányos kísérettel szabadon tartózkodhatik a velenczei területen.[1])

Minthogy Velencze a Filippo Mariával kötött szövetség értelmében ennek tudta és beleegyezése nélkül a Zsigmond által ajánlott fegyverszünetben nem határozhatott, a senatus október 26-án Francesco dello Segat küldte a herczeghez. Sega október 31-én utazott el Velenczéből.[2]) Megbizatása olykép szólott, hogy informálja a herczeget a Zsigmond által tett ajánlatokról, valamint

[1]) A válaszirat ugyanott 57. szám.

[2]) L. Ridolfinak már idézett levelét az idézett helyen.

közölje vele, hogy Velencze a fegyverszünetet öt évre akarja megkötni, valamint hogy a köztársaság a közte és a herczeg között kötött szerződés értelmében is, a királynak olaszországi útja elé nem fog akadályokat gördíteni. A mennyiben a herczeg kérdést tenne, közölje vele, hogy Grandval apát és a királyi alkanczellár Velenczében tartózkodnak. A továbbira nézve a senatus azt javasolja, hogy vagy küldjön a herczeg külön követeket Velenczébe, vagy bizza meg Velenczét, hogy érdekeit a tárgyalások folyamán képviselje. Az esetre, ha a herczeg a fegyverszünet megkötéséről nem akarna tudni, utaljon Sega arra, hogy ez a franczia király megsértésével volna egyenlő. Ha pedig látja, hogy küldetése egyáltalán eredménytelen volna, térjen vissza Velenczébe.[1])

Hogy mi történt ezután, nem tudjuk. Zsigmond követei november 2-án Róma felé vették útjokat, november 17-én Flórenczben voltak.[2]) Úgy látszik, hogy a Velencze által javasolt módosításokat a király követei a további béketárgyalások alapjául nem fogadták el. Az érintkezés fonala a király és Velencze között most pár hónapra megszakadt, és csak 1426 februái havában vétetett fel ujból. János alkanczellár, ki időközben veszprémi püspök lett, elhagyva Rómát Trevisoban várta be a királynak további rendelkezéseit.[3]) Zsigmond Garai Miklós nádort és Pál bánt küldte le Olaszországba azzal az üzenettel, hogy János püspök, Giovanni da Prato és Grandval apát vegyék fel ujból a tárgyalásokat Velenczével. Garai Miklós és Pál bán február 23-án Paduában voltak, hol be akarták várni Grandval apátot.[4]) A király utasítása úgy szólt, hogy kössék meg a békét Velenczével, illetve folytassák a tárgyalásokat. Ez ügyben levélváltás is folyt a király és követei között.[5]) Ekkor azonban Zsigmond hirtelen megváltoztatta tervét. Időközben ugyanis megköttetett a szövetség Velencze és Flórencz között Milano ellenében. E szövetség hatása alatt, mint

[1]) A velenczei senatusnak e kérdésre vonatkozó határozata R. T. A. X. 99. oldal 2. jegyzet.

[2]) Ugyanott 25. oldal.

[3]) Február 19-én Trevisoban volt. Docc. di storia ital. II. 564. oldal.

[4]) L. Rinaldo degli Albizzi és Nello di Giuliano levelét Flórenczhez ugyanott 566. oldal.

[5]) Ugyanott 574. oldal.

fentebb láttuk Filippo Maria 1426 februárjában követséget menesztett Zsigmondhoz, hogy a királyt magának megnyerje és hogy megakadályozza a király esetleges szövetkezését elleneseivel, Velenczével és Flórenczczel. Tudjuk azt is, hogy Zsigmondhoz ebben az időben Flórencz is menesztett egy követséget, mely hivatva volt a milanói herczeg cselszövéseit ellensúlyozni és megokadatolni a király előtt, hogy miért lépett Flórencz Velenczével szövetségre. Zsigmond, mihelyest a flórenczi követség elindultáról értesült, rögtön félbeszakítá a tárgyalásokat Velenczével, illetve visszahívta onnan követeit. A florenczi követek, Rinaldo degli Albizzi és Nello Giuliano, mindent elkövettek, hogy a királyt e rendelkezése visszavételére bírják, de eredmény nélkül.[1]) Zsigmond megmaradt a követek visszahivása mellett, sőt egyenesen azt akarta, hogy a további tárgyalások Budán az ő jelenlétében történjenek. E végett a flórenczi követek útján megkerestette a velenczei signoriát, hogy küldjön teljhatalmú követeket Budára, a hol a tárgyalások a flórenczi követek közbenjárása mellett folyjanak le.[2])

Ez a terv azonban dugába dőlt. Velencze nem hajlott a király kérésére és nem küldött megbizottakat Budára. Egyik hét a másik után múlt el, a nélkül, hogy a flórenczi követek a Velenczéhez intézett megkeresésükre választ nyertek volna. Ápril 30-án, midőn a velenczei válasz még mindig nem érkezett meg, a flórenczi követek Zsigmondnak azt az ajánlatot tették, hogy ők maguk elutaznak Velenczébe, a köztársasággal tárgyalandók. Zsigmond ebbe beleegyezett. Ő maga ekkor már elhatározta volt, hogy Nürnbergbe megy, hová a birodalmi ügyek szólították. Útját Tatán át vette, hová a flórenczi követek is elutaztak. Itt Tatán folytak le május 9—12-ig a tanácskozások a flórenczi követek és a Zsigmond megbizottai között. Utóbbiak közt Ozorai Pippo és Giovanni da Prato is említtetnek. E tanácskozások folyamán, melyben a flórenczi követeknek a Velenczével való tárgyalásra a szükséges direktivákat megadták, Zsigmond megbizottai kijelentették, hogy a király eláll a pénzköveteléstől Velenczével

---

[1]) Ugyanott 574. és 577. oldal.

[2]) A flórenczi követek levele márczius 16-áról Velenczéhez ugyanott 576—578. oldal.

szemben, megelégszik azzal, hogy a köztársaság, ha a királynak szüksége van reá, hajóit rendelkezésre bocsátja, a mi azonban évenként csak egyszer történjék, hogy ugyanakkor induljon útnak a velenczei hajóhad, ha a királyi sereg is megindul a szárazföldön, a mi körülbelül megfelelt annak, a miről az 1425-ben a király és Velencze között folyt tárgyalásokban szó volt. Szóba került még a milanói herczegnek viszonya a velenczei-flórenczi ligához is, a melyre nézve azonban a követek előbb jelentést akartak tenni úgy Velenczébe mint Flórenczbe. A flórenczi követek végre is azt kérték, hogy adják meg nekik irásban a tárgyalások vitelére a szükséges utasításokat.[1])

Mátyás alkanczellár május 11-én adta át az irásba foglalt utasításokat a flórenczi követeknek. Tartalmuk a következő volt:

1. Velencze kötelezi magát, a flórenczi követek közbenjárásával kötött fegyverszünetből kifolyólag, hogy valahányszor Zsigmond háborút indít a török ellen és erről Velenczét értesíti, hajóit a Bosporushoz küldi és addig tartja ott azokat, a meddig Zsigmond a törökkel háborúban áll. Megakadályozza a török átkelését Anatoliából Ruméliába vagy viszont. A mennyiben szükséges, a velenczei köztársaság a Dunára is küld hajókat, hogy a királyi sereg hadműveleteit a török ellen erről az oldalról is támogassák.

2. A mennyiben a fegyverszünet megkötésére czélzó tárgyalások eredményre vezetnek, a fegyverszünet megkötése Budán, vagy valamely ahhoz közeleső helyen fog megtörténni a király jelenlétében. Ha pedig a király személyesen nem lehet jelen, a fegyverszünet megkötésére néhány, teljhatalommal felruházott magyar főurat fog kiküldeni.

3. A király hozzájárul ahhoz, hogy a fegyverszünet megkötése után, annak tartama alatt, a flórenczi követek megindítsák a végleges béke megkötésére czélzó tárgyalásokat közte és a velenczei köztársaság között. E végből Velencze teljhatalmú megbizottakat fog küldeni a királyi udvarba.[2])

4. A fegyverszünetbe, a király kivánsága szerint, a milanói

---

[1]) L. Rinaldo és Giulianonak erre vonatkozó feljegyzéseit ugyanott 585—587. oldal.

[2]) Igy tehát a végleges béketárgyalások a király színe előtt lettek volna. megtartandók.

herczeg is belefoglaltatik, feltéve ha a herczeg ebbe beleegyezik, és pedig a fegyverszünet tartamára.

5. A fegyverszünet tartama alatt a király meg fogja tenni a szüksges lépéseket, hogy Filippo Mariat a velenczei-flórenczi ligával kibékítse. Ha azonban Filippo Maria a fegyverszünetet nem fogadja el, a király nem lép fegyverszünetre Velenczével. De ez esetben is, ha t. i. Filippo Maria s a liga között az ellenségeskedés fennmarad, a király tovább fogja folytatni a tárgyalásokat, hogy a ligát és a herczeget egymással kibékítse. Ép így hozzájárul a király ahhoz, hogy ha közte és Velencze között az ellenséges viszony továbbra is fenmarad, a flórenczi követek a béketárgyalásokat közte és Velencze között tovább közvetítsék.[1])

A flórenczi követek, miután ezeket az utasításokat átvették és május 12-én kihallgatáson voltak Zsigmondnál, május 14-én elutaztak Tatából. Június 1-én Udineben voltak, onnan Velenczébe mentek, hol a senatusnak referáltak a királyi föltételekről. Június 10-én tudósították Zsigmond királyt, hogy a velenczei senatusnak jelentést tettek és hogy Velencze hajlandó tisztes és illő békére lépni a királylyal.[2]) Velenczéből hazautazván a flórenczi kormánynak is jelentést tettek. Július 2-án már jelenthették Zsigmondnak, hogy a tervezett békekötéshez Flórencz városa is hozzájárul.[3]) Zsigmond július 10-én felelt a flórenczi követeknek első, Velenczéből írt levelére, melyben a béketárgyalások ügyét újból figyelmükbe ajánlotta.[4]) Azonban a tárgyalások megfeneklettek és pedig, mint látszik, Zsigmondnak azon kivánságán, hogy a milanói herczeg is foglaltassék bele a fegyverszünetbe. Ezt a velenczei köztársaság nem akarta megtenni. Úgy látszik, a flórenczi követek időközben értesítették Zsigmondot a velenczei köztársaságnak ez álláspontjáról, mert Zsigmond július 25-én hozzájuk intézett levelében kijelenti, hogy ettől a kivánságától

---

[1]) Discorso sopra alcune relazioni della Repubblica Fiorentina col Re d' Ungheria e con Filippo Scolari. Archivio storico italiano IV. köt. 1. rész 227—228. oldal.

[2]) Levelök Docc. di storia ital. II. 598. Hasonló tartalmú levelet intéztek Ozorai Pippóhoz is, ugyanott 598—599. oldal.

[3]) Ugyanott 604—605. oldal. Ozorai Pippóhoz intézett levelük ugyanott 605. oldal.

[4]) Levele ugyanott 606. oldal.

el nem áll, és ha Velencze azt nem hajlandó elfogadni, elejti egészen a béketárgyalás ügyét.[1])

Zsigmondot abban, hogy e föltételhez ragaszkodott kétségtelenül befolyásolta Filippo Marianak június 8-án hozzá intézett levele. Ebben a herczeg teljesen a király belátására bízza a fegyverszünet és béketárgyalások ügyét, kössön a király belátása szerint akár fegyverszünetet Velenczével és foglalja őt abba be, akár kössön végleges békét a maga és a herczeg nevében Velenczével, vagy békítse ki a herczeget akár Velenczével és Flórenczczel együttesen vagy külön-külön bármelyikkel, ezt a herczeg teljesen a király szabad elhatározására bízza, csak arra kéri, hogy a békekötés alkalmával az ő és a milanói érdekekre kellő tekintettel legyen. Mellesleg megjegyzi, hogy szivesebben venné, ha a király őt Flórenczczel egyedül békítené ki. Követet küld most a királyhoz, a kit a fegyverszünet- és béketárgyalásokra kellő utasításokkal fog ellátni.[2]) Ez a levél Zsigmondot kétségkívül befolyásolhatta abban az irányban, hogy Filippo Maria belefoglalásához a fegyverszünetbe ragaszkodjék. Minthogy Velencze ellenkezett, a tárgyalások most egy időre tényleg megszakadtak. 1426 őszén Zsigmond azonban újból fölvette a tárgyalások fonalát. Római útjának előkészítése végett ekkor János veszprémi püspököt küldte volt Olaszországba és október 3-án felhatalmazást adott neki arra, hogy kezdje meg újból a tárgyalásokat a velenczei köztársasággal.

II.

A tárgyalások újbóli megindítása Amadeus savoyai herczegnek közbenjártára történt. A herczeg július 11-én belépett a Velencze és Flórencz közt fennálló, a milanói herczeg ellen irányuló szövetségbe, mire a flórenczi köztársaság velenczei követe, Marcello Strozzi útján előterjesztést tett a velenczei tanácsnál, hogy küldjenek egy közös követséget a savoyai herczeghez, hogy őt a Milanó elleni háborúnak mielőbbi megindítására rábírják. Velencze erre Federigo Contarenit választotta meg követéül, miután

[1]) Ugyanott 611—612. oldal.
[2]) R. T. A. X. 58. szám.

Niccolò Contareni a megbizást nem fogadta el. Federigo Contareni augusztus 6-án kapta kézhez az utasítást, mely úgy szólt, hogy menjen Flórenczbe és sürgesse ott meg a követség elküldését, minthogy közeledik az időpont, a mikor a savoyai herczegnek Filippo Maria ellen meg kellene indítani a hadjáratot, másrészt mert híre szárnyal annak, hogy a milanói herczeg és Zsigmond megegyeztek egymással, és hogy a magyar csapatok útban vannak Olaszország felé. Míg ez történt, az alatt Amadeus herczeg felajánlotta közvetítését Zsigmondnál és Velenczénél. Velencze a közvetítést el is fogadta. Contareni augusztus havában utazott el a savoyai udvarba a flórenczi követtel Paolo Rucellaival egyetemben. Zsigmondhoz Amadeus herczeg Rigaudi Vilmost küldte el a közvetítés ajánlatával. Ezt a körülményt velenczei követe Petrus Mercandi útján október 10-én közölte a velenczei senatussal, valamint közölte vele azt is, hogy Zsigmond a közvetítést elfogadta és megbizottak küldését kilátásba helyezte, kik a király és Velencze, továbbá a velenczei liga és a milanói herczeg közti béketárgyalások megindítására fel lesznek hatalmazva.[1])

A velenczei senatus mindezek után október 11-én részletes utasítást adott Contareninek a béketárgyalások folytatására. Megküldötte a követnek azokat az iratokat, a melyek a viennei apát útján folytatott tárgyalásokra vonatkoztak, u. m. a királyi előterjesztéseket és a köztársaság válaszát tartalmazó iratokat. A Contareninek adott ujabb utasítás pedig a következő pontokat tartalmazta:

1. Velencze hajlandó a királylyal fegyverszünetre lépni 10 évre és a fegyverszünetet ez idő eltelte után meghosszabbítani. A mennyiben a király megbizottai a 10 évet elfogadni nem akarnák, köttessék meg a fegyverszünet öt esztendőre, fentartva azt, hogy ennek letelte után meghosszabbíttassék. Ha a király követei a meghosszabbítást nem akarnák elfogadni, legyen a fegyverszünet tartama öt év.

2. A török ellen nyujtandó segélyt illetőleg a köztársaság megmarad az előző alkalommal tett ajánlatok mellett, vagyis valahányszor a király megindul seregével a görögországi részekre,

[1]) Az itt elmondottakra nézve l. R. T. A. X. 100. oldal 10. jegyzet s 101. oldal 1. jegyzet.

a köztársaság hajóival meg fogja akadályozni a török átkelését Gallipolisból. Beleegyezik abba, hogy a király addig, mig e részeken tartózkodik, Salonichiben vagy másutt a köztársaság területén tartózkodhassék, csak azt köti ki, hogy a király kellő időben — legalább két hónappal előbb — értesítse hadviselési szándékáról a köztársaságot, hogy hajóhadát felkészíthesse.

3. A mi az előző alkalommal megígért támogatást a török ellen a Dunán illeti, a köztársaság, tekintettel arra, hogy a dunai részek Gallipolistól távol vannak, erre a támogatásra nem vállalkozik, ez a pont tehát a tárgyalásokból kikapcsolandó.

4. A mennyiben a király megbizottai a tárgyalások folyamán pénzkövetelésekkel állanának elő, a köztársaság e követeléseket visszautasítja, miután teljesen szokatlan az, hogy a fegyverszünet megkötése fejében még fizessen is az egyik vagy a másik fél. Minthogy azonban a köztársaságnak elhatározott szándéka, hogy a királylyal békében éljen, hajlandó a királynak, tekintettel a savoyai herczeg közbenjárására, 50.000 aranyat kölcsön adni, két részletben. Az összeg felét a fegyverszünet megkötését követő 3 hó mulva, másik felét pedig még az első év letelte előtt fizetné le Zenggben a király megbizottai kezéhez, azzal a feltétellel, hogy a fegyverszünet a visszafizetés megtörténte után még hat hónapig tartson és hogy a visszafizetésre a királyon kívül még Magyarország is kötelezettséget vállaljon.

5. Beleegyezik a köztársaság abba, hogy a király, valahányszor szükségét látja, velenczei területeken zsoldos csapatokat toborozzon.

6. A köztársaság megigéri, hogy valahányszor a királynak szüksége van hajóépítésben járatos mesteremberekre, azokat rendelkezésére fogja bocsátani.

7. A király megkeresésére a köztársaság szabad átvonulást ad neki és kiséretének, ha a császári korona elnyerése végett Olaszországba jő, és gondoskodni fog arról, hogy élelmi szerekkel magát elláthassa.

8. A mennyiben a király — betegsége vagy korára való tekintettel — nem indulhatna meg személyesen a török ellen, a fent (2. pontban) megígért támogatás Velencze részéről elmarad, ha azonban a király megbizottai ebbe semmikép sem akarnának beleegyezni, a 2. pontban megígért támogatás arra az

esetre is érvényben marad, ha a király nem indul meg személyesen a török ellen.

9. A mennyiben a király megbizottai a 4. pontban megigért 50.000 aranyat keveselnék, Contareni felhatalmaztatik a legvégső esetben 80.000 aranyat igérni.

10. A mennyiben az itt felsorolt pontokra nézve a király megbizottaival megegyezés jönne létre, Contareni felhatalmaztatik a fegyverszünetet mindjárt megkötni.

11. A mennyiben a király a milánói herczeget is bele akarja foglalni a fegyverszünetbe, a köztársaság ez ellen tiltakozik, minthogy a herczeg és a köztársaság között a háború folyamatban van és volt is, mielőtt az a királylyal egyezségre lépett.

Végül 12. az utasítás reflektál a király május 11-i propositióinak 5. pontjára, a mely szerint a király a fegyverszünet tartama alatt a békekötést Filippo Maria és a liga között közvetíteni fogja. Velencze ezt újból és határozottan visszautasítja, tiltakozva az ellen, hogy a milanói-velenczei békéltetés kérdése a Zsigmond és Velencze közti kibéküléssel kapcsolatosan tárgyaltassék. Erre nézve az utasítás kifejti részletesen a senatus álláspontját, hogy az első kérdés a fegyverszünet kérdése, a melyre a király súlyt látszik helyezni, a mi a savoyai herczeg közvetítésének elfogadásából is kitűnik és így tehát első sorban a fegyverszünet kérdése intézendő el, a mely tisztán Velencze és Zsigmond ügye, míg ellenben a milanói herczeggel való kibékülés kérdésében három tényező, Flórencz, Amadeus savoyai herczeg és Velencze van érdekelve. Erre nézve különben — mondja az utasítás — Velencze Flórenczczel már érintkezésbe is lépett, de még érdemleges választ eddig nem kapott.[1])

Az utasításnak pontjai tehát, mint látjuk, nagyrészt fedik magukat azzal a válaszszal, melyet Velencze annak idején (1425 október 30-án) Zsigmond előterjesztésére adott, kivéve hogy most Velencze a Dunára küldendő támogatásról hallani sem akart.

Hogy a tárgyalások hogyan és mikép folytak Zsigmond és Velencze megbizottai, János veszprémi püspök, Antonius de Pizis

[1]) Erről az érintkezésről bővebben van szó a R. T. A. X. 104. oldala 5. jegyzetében.

és Federigo Contareni között, arról tudomással nem bírunk. Úgy látszik, erős differencziák voltak a két fél között, melyeket Amadeus herczeg kiegyenlíteni törekedett. E törekvésnek eredménye volt a herczegnek 1427 január 27-én kelt előterjesztése,[1]) melyben a herczeg javaslatot tesz arra nézve, hogy a fegyverszünet Zsigmond és Velencze között minő feltételek mellett köttessék meg. Ezek a feltételek a következők voltak:

1. Zsigmond és Velencze a fegyverszünet tartamára szövetségre lépnek egymással a török ellen. Velencze a király hadiműveleteit hajóhadával támogatja, megakadályozva a török átkelését az európai szárazföldre. A király szárazföldön vonul a török ellen, lehetőleg személyesen, hogy a törököt a kereszténység területéről kiszorítsa. Egyik fél sem köt békét vagy fegyverszünetet a törökökkel a másik fél tudta vagy beleegyezése nélkül.

2. A hadjárat czéljaira a király fegyvereseket toborozhat a velenczei területen, valamint a hajóépítéshez értő mesterembereket is.

3. A mennyiben a fegyverszünet tartama alatt a király Olaszországba jönne a császári korona elnyerése végett, a velenczei köztársaság szabad átvonulást biztosít neki területein.

4. A megegyezés megkötése után Velencze hozzálát a hajók felszereléséhez. Amadeus herczeg egyúttal annak a reményének is ad kifejezést, hogy hasonlókép fognak cselekedni a pápa, a milanói herczeg, az aragon király és Spanyolország többi fejedelmei is.

5. A hadielőkészületek befejezte után a király Magyarország, Oláhország vagy Görögország felől megfelelő sereggel megtámadja a törököket. Velencze kötelezi magát Salonichiben a sereget hajóira fölvenni és ellátásáról mérsékelt fizetés ellenében gondoskodni.

5*a*. A mennyiben a király a koronázás után a velenczei hajókat igénybe akarja venni a visszatérésre, azt megteheti, de ha akarja, a velenczei területen keresztül szárazföldön is visszatérhet.

---

[1]) L. Amadeus herczegnek január 28-iki levelét, melyről még alább lesz szó.

6. Ápril végéig úgy a király, mint Velencze írásban vagy követek útján tudatják a savoyai herczeggel, vajjon e feltételeket elfogadják-e vagy sem? Igenlő esetben a megállapodás véglegesítéséhez hozzá fognak fogni.[1]

Ezeket a javaslatokat Amadeus herczeg január 28-án közölte úgy Zsigmond királylyal, mint Francesco Foscarival, a velenczei dogeval, kérve őket, hogy azokat a fegyverszünet megkötésére alapul fogadják el.[2] Azonban a felszólítás eredménytelen maradt.

Federigo Contareni időközben visszatért a savoyai udvarból Velenczébe és informálta a köztársaságot a tárgyalások állásáról. A savoyai herczeg január 27-i javaslatát ő adta át a senatusnak, a mely február 24-én tartott ülésében elhatározta, hogy visszaküldi Contarenit a savoyai udvarhoz, teljhatalmat adván neki arra, hogy, ha tisztességes megegyezésre juthat, a fegyverszünetet megkötheti.[3] Márczius 10-én azonban a senatus megváltoztatta határozatát és Federigo Contareni helyett egy új követet küldött ki Niccolò Contareni személyében.[4] Niccolò Contareni Palla Strozzival, a flórenczi követtel együtt ment a savoyai udvarhoz. Strozzi 1427 márczius 12-én nyerte utasítását a flórenczi tizek tanácsától. Ennek az utasításnak egyik pontja a velenczei ügyre is vonatkozik. Utasítást nyert, hogy legyen rajta mindenképen, hogy a kibékülés Velencze és Zsigmond között Amadeus herczeg közvetítésével létrejőjjön. Istennek tetsző cselekedet volna ez, mert ez által a hitetlenek ellen harczoló király nagy tehertől szabadulna meg. A mennyiben tehát a velenczei követ őt megkeresné, tegye meg a kezdeményező lépéseket a herczegnél, hogy ez a közvetítés fonalát újból felvegye.[5]

Niccolò Contareni részére a velenczei senatus egy új utasítást adott, mely bizonyos fokig tájékoztat minket a Zsigmond és Velencze között fennforgó differentiákról, melyekről Amadeus herczegnek január 28-i levelében említés tétetik.

1) R. T. A. X. 60. szám.
2) R. T. A. X. 61. szám.
3) Az erre vonatkozó határozat R. T. A. X. 27. oldal 3. jegyzet.
4) Ugyanott 4. jegyzet.
5) Strozzi utasítása a Giornale storico degli archivi Toscani VII. kötet 307—308. oldalán.

A Contareninek adott utasításban a legfontosabb az ötödik pont.[1]) a mely Zsigmondnak még Federigo Contareni előtt tett azon követelésére vonatkozik, hogy Velencze mondjon le Dalmácziáról és bocsássa azt ismét vissza a magyar király birtokába. Ez a követelés sem az 1425-i sem az 1426-i királyi előterjesztésekben nem volt benn, egészen novum volt, a melylyel szemben Velencze teljesen tagadó álláspontra helyezkedett. A Niccolò Contareninek adott utasítás azt mondja, fejtse ki a követ azt, hogy Velencze mily jogczímen és mennyire jogosan bírja Dalmácziát, a mi különben a király előtt ép úgy, mint az egész világ előtt kell hogy ismert legyen.[2])

Az utasítás többi pontjai részben egyeznek az október 11-én Federigo Contareninek adott utasítással. Az egyes pontok között azonban van némi eltérés. Igy új pont a 6. pontnak az a szakasza, a melyben a római útra állítandó hajókról van szó. Az esetre ha a király követei a római útra hajók kiállítását kérnék, akár a menetre, akár az onnani visszatérésre a koronázás után, a követ felhatalmaztatik annak kijelentésére, hogy a köztársaság a királynak Zenggtől kezdve a Marca Anconitanaig vagy megfordítva a szükséges hajókat rendelkezésére bocsátja.

A mi a milanói herczeg belefoglalását a kötendő fegyverszünetbe illeti, erre nézve a velenczei senatus most is megmaradt elutasító határozata mellett. Utalt arra, hogy a fegyverszünet tisztán és kizárólag Velenczét és Zsigmondot illető ügy, ahhoz a milanói herczegnek semmi köze sincs, tehát a liga és a herczeg között viendő tárgyalások ügyét teljesen függetlenül kell kezelni a Zsigmonddal folyó tárgyalásoktól. A király és Velencze közti fegyverszünet az első és legfontosabb kérdés, melyet el kell intézni, Niccolò Contareninek kizárólag csak erre ad a senatus felhatalmazást, utalással arra, hogy a milanói herczeget illetőleg már a Federigo Contareninek adott utasítás is teljesen elutasítólag szólott.[3])

Elrendeli továbbá a senatus, hogy Niccolò Contareni minden-

[1]) Az utasítás első három pontja nem vonatkozik a Zsigmonddal folyó tárgyalásokra, és azért azokról nem is szólunk.

[2]) R. T. A. X. 62. szám.

[3]) Ugyanott 6. n. §.

ben a flórenczi követtel egyértelműleg járjon el, továbbá hogy a tárgyalások menetéről és állásáról a köztársaságot a szükséghez képest minél gyorsabban értesítse.[1])

III.

Niccolò Contareni 1427 augusztus haváig működött Velencze megbízásából a béketárgyalások vitelén. Ekkor megszakadnak a tárgyalások, de közvetlen utóbb újból megkezdődnek. Ezúttal a velenczei köztársaság közvetlenül lép Zsigmonddal érintkezésbe és pedig követe Marco Dandolo útján.

1427 április havában ugyanis Miklós zenggi gróf közvetítésére Velencze elhatározta, hogy közvetlenül Zsigmondhoz küld követet a fegyverszünet megkötése érdekében. A július 4-i senatusülésben e követ meg is választatott Marco Dandolo személyében. Részére a senatus Zsigmondtól menlevelet kért Miklós zenggi gróf útján, a kit megkeresett, hogy eszközölje ki a királytól a menlevelet olykép, hogy mire a követ Zenggbe érkezik, a menlevél már ott várjon reá.[2]) Július 31-én értesítette erről Zsigmondot a hozzá induló flórenczi követek Piero di Loisio Guicciardini és Luca degli Albizzi útján.

Flórencz ugyanis 1427 márczius havában elhatározta, hogy követséget meneszt Zsigmondhoz. Okot erre az a hír adott, hogy Zsigmond neheztel Flórenczre, mely még 1426. október elején elhatározta volt, hogy követeket küld a királyhoz, de ezt nem tette meg, mi által a király kijátszva érezte magát. Flórencz e hírre elhatározván a követség elküldését, követe Marcello Strozzi útján felszólítá Velenczét, hogy vegyen részt e követségben. Velencze márczius 28-án hozzájárult ehhez, de csak most bízta

[1]) Ugyanott 7. és 8. §. A 9. §-ban a senatus a követ költségeire és kíséretére nézve tesz rendelkezést. A követ havonként 50 aranyat kap költségeire. Kíséretében három belső ember, két szolga, továbbá egy irnok egy szolgával és egy teherhordó állat volt, megjegyeztetvén, hogy a mennyiben a flórenczi követ nagyobb kísérettel jelennék meg, ő is annyi kísérőt vihet magával, mint a mennyit az. Költségekre a tanács fél aranyat szavaz meg minden ló után egy napra, kivéve az istálló- és a révpénzt.

[2]) Mon. Slavorum meridionalium XXI. kötet 20—21. oldal.

meg a követséggel Marco Dandolot. Flórencz követeinek július 22-én állította ki az utasítást, a melyben Velencze kívánságára meghagyta nekik, hogy Zsigmondnál a velenczei békekötés ügyét is hozzák elő, s a mennyiben a kérdés napirendre kerülne, legyenek mindenkép azon, hogy az meg is köttessék. A mi a milanói herczeg és a liga közti béke ügyét illeti, abba semmi esetre se menjenek be, hogy ez Magyarországon tárgyaltassék, okul adván a távolságot. De ha a király a békekötés ügyét Filippo Maria és a liga között Olaszországban akarná tárgyaltatni, ezt elfogadhatják, de törekedjenek arra, hogy a király a tárgyalások vezetését pártatlan egyénekre bízza.[1]) Július 31-én a velenczei senatus a maga részéről is utasításokat adott Guicciardininak és Albizzinek. Közöljék a királylyal — így szólt az utasítás — hogy Velencze teljes jóindulattal viseltetik iránta és hogy ezért rendkívül csodálkozik, hogy a király a milanói herczeget annyira pártolja, a ki oly kevés jóindulattal van iránta, hogy az 1426 deczember 30-i velenczei békében említést se tesz róla. Ezzel szemben a király Velenczének és Flórencznek nagy hasznát veheti, főleg római útjára, mert e két köztársaság segélyével egészen bátran mehet Rómába minden baj nélkül és így a király érdekében fekszik a velenczei-flórenczi ligához való csatlakozás. Igyekezzenek tehát a követek a királyt minden áron távol tartani a milanói herczegtől és tudassák vele, hogy Velencze már elhatározta egy követ elküldését (ez alatt Dandolót értették), a kinek a részére már menlevelet is kért a királytól és a ki legközelebb már útnak is fog indulni. A mennyiben a király bele akarná vonni a milanói herczeg és a liga közti béke ügyét a fegyverszünetbe, figyelmeztessék őt a követek, hogy ha mindkét irányban folytatnák a tárgyalásokat, ez zavarólag hatna a fegyverszünet megkötésére, pedig a török elleni háborúra való tekintettel a királyra nézve fontosabb, hogy Velenczével mielőbb fegyverszünetre lépjen.[2])

A velenczei senatus augusztus 8-án adta meg az utasítást Dandolo részére, melynek első két pontja részben azonos azzal az utasítással, melyet Velencze Guicciardininek és Albizzinek július

[1]) L. Guicciardini utasítását a Giornale storico degli archivi Toscani VII. kötetében a 265. lapon 143. szám alatt.

[2]) Az utasítás R. T. A. X. 63. szám.

31-én adott. Kiegészíti a második pontot az az utasítás, hogy a mennyiben Dandolo nem tudná kivinni azt, hogy a milanói kérdés különválasztassék és a király és Velencze közti fegyverszünet attól függetlenül elsőnek tárgyaltassék, jelentse ki, hogy erre nézve utasítása nincsen, hanem előbb új utasítást kell kérni. A míg az új utasítás megérkezik, használja fel az időt és munkálkodjék tovább a fegyverszünet elsőbbsége érdekében. Ebből következtethetjük, hogy az újabb utasítás kérdése csak taktikának volt szánva és hogy Velenczének nem volt szándékában a milanói ügyben elfoglalt álláspontjától eltérni.

A harmadik pont a dalmát kérdésre vonatkozik; ez a pont szószerint is majdnem teljesen megegyezik a Federigo Contareninek adott utasítás megfelelő pontjával.

A negyedik pontban a tanács utasítást ad Dandolónak, hogy a fegyverszünet tárgyalásánál a király által előadandó kívánalmakra a török elleni segélyt illetőleg mikép viselkedjék. Ez az utasítás megegyezik teljesen az 1426 október 11-i senatusi utasítással, illetve a Federigo Contareninek adott és fentebb már ismertetett utasítással.

A Niccolò Contareninek adott utasításnak az a pontja, a mely a köztársaság által a római útra állítandó hajókra vonatkozik, ebben az utasításban is előfordul. Velencze megmarad most is a mellett, hogy Zenggből a Marca Anconitanaig vagy megfordítva hajókat bocsát Zsigmond rendelkezésére.

Két pont van azonban az ujabb utasításban, a mely az előbbi utasításokban nem fordul elő. A senatus ugyanis utasította Dandolot, hogy a mennyiben a szükség úgy hozná magával, hogy a király környezetében egyes személyeket a béke ügyének meg kellene nyerni, e czélra 5000 aranyig terjedő hitelt vehet igénybe.[1]) Sőt a senatus ennél még tovább ment. 1428 január 26-án utasította Dandolot, hogy adandó alkalommal igyekezzék a királynét és a legtekintélyesebb magyar főurakat Velencze érdekének megnyerni és e czélra még külön 5000 aranyig terjedő hitelt engedélyezett neki.[2])

Utasítá továbbá a tanács Dandolot, hogy útját megkezdvén

---

[1]) Ugyanott 64. szám. 4. §.
[2]) Ugyanott 112. oldal 1. jegyzet.

menjen elsőben is Zenggbe, keresse ott fel Miklós zenggi grófot és mutassa be magát mint Velencze követét megbízó levelének felmutatásával. Vegye át tőle a király által kiállított menleveleket, melyek a zenggi gróf kezei között vannak és ezután folytassa útját. A mennyiben a menlevelek még nem lennének a gróf kezei között, várja be azok megérkeztét és csak azután folytassa tovább útját.[1])

Az utasításnak ez az utolsó pontja nem volt fölösleges. Zsigmond ugyanis a menlevelek kiállításával nem sietett oly nagyon. Okot erre az a körülmény adott, hogy Filippo Maria Visconti időközben mindent elkövetett, hogy Zsigmond és a liga között az egyezséget meghiusítsa. Erről már fentebb szólottunk. E praktikáknak eredménye volt, hogy Zsigmond bizonyos animositással telt el Velencze ellen. Guicciardini flórenczi követ 1427 szeptember 21-én azt jelentette Flórencznek, hogy a király Velencze ellen bizonyos idegenkedéssel viseltetik, minthogy Velencze Magyarországnak nagy kárt okozott és a Lajos királylyal kötött egyezség daczára Dalmácziát birtokában tartja, sőt birodalmi területekkel is bír elfoglalva. Jelenté továbbá Guicciardini, hogy a király az ő nézetüket is kikérni óhajtja, vajjon megadja-e a velenczei követnek a kért menlevelet vagy sem. Hozzáteszi, hogy a király e kijelentés után pár napra ismét ellenséges indulattal nyilatkozott ugyan Velenczéről, de allusiót téve az evangeliumbeli tékozló fiúra, mondá, hogy hajlandó Velenczének megbocsátani. Megtudjuk továbbá, hogy a menlevél visszatartása Filippo Maria követeinek a műve volt, valamint azt is, hogy a király végre is átadta a menlevelet Dandolo részére a zenggi gróf megbizottjának, ki ura nevében azt megsürgette.[2])

Dandolo, mint e jelentésből láthatjuk, már deczember 21-én Miklós zenggi gróf udvarában tartózkodott. Itt kereste őt fel október 10-e körül Dózsa bán, a ki a király által kiállított menlevelet hozta. Továbbutazása elé azonban akadályok gördültek,

[1]) R. T. A. X. 64. szám 5. §. A költségekre a senatus Dandolonak 200 aranyat szavazott meg. Melléje adott egy jegyzőt egy szolgával, egy fizetőmestert, egy szakácsot, egy tolmácsot, négy belső embert, négy szolgát és egy öszvért, napi költségeit a rendes kívételekel hét aranyban állapítva meg. Ugyanott 6. §.

[2]) Giornale degli archivi Toscani VIII. köt. 266. oldal 147. szám.

mert Miklós gróf nem akarta őt elereszteni, mielőtt nem tájékoztatta a grófot, vajjon kellő felhatalmazással jön-e ellátva a tárgyalások vitelére. Dandolo erre Velenczéhez fordult és október 23-án a senatus meg is adta neki a kellő utasításokat. Úgy látszik, hogy Miklós gróf erre közölte vele Zsigmond kívánságait. Ezzel azonban majdnem teljesen megfeneklett Dandolo küldetése. Dandolo október 11-én vissza akart térni Velenczébe, valószínűleg azért, mert Zsigmond követeléseit elfogadhatatlanoknak tartotta.[1]) A tanács azonban november 18-án utasította őt, hogy maradjon továbbra is Zenggben. Végre 1428 január havában megérkezett Zsigmondnak 1427 deczember 4-én kiállított menlevele, mire Dandolo alkalmasint tovább utazott Magyarország felé.

Dandolo július 2-án találkozott Zsigmonddal Kubinban. A tárgyalások július 3—6-ig tartottak, de végre is el kellett őket napolni. Okot erre az a körülmény adott, hogy Dandolonak nem volt felhatalmazása arra, hogy egy 8—10 hónapos fegyverszünetet köthessen, a hogy ezt Zsigmond akarta. Másrészt pedig a Velencze által a török elleni háborúra Zsigmondnak fizetendő segélyösszegre nézve sem tudtak megegyezni. Dandolo mindkettőre nézve Velenczébe fordult utasításért és július 6-án a tárgyalásokat az utasítás megérkeztéig felfüggesztették. A velenczei senatus augusztus 3-án határozott ez ügyben és 80.000 arany segélyt szavazott meg Zsigmond részére. Valószínű, hogy a rövid lejáratú fegyverszünethez is hozzájárult a senatus. A tárgyalások Zsigmond és Dandolo között 1428 szeptember 3-án Ilyedben újból megkezdődtek és szeptember 8-án megköttetett a fegyverszünet Zsigmond és Velencze között. A fegyverszünet tartama 1429. ápril 30-ig határoztatott meg azzal, hogy az úgy a birodalomra, mint Magyarországra érvényes. Zsigmond kötelezi magát, úgy a maga, mint utódai nevében, hogy a velenczei köztársaságot, alattvalóit, területeit úgy Dalmácziában, Horvátországban mint Olaszországban nem fogja a fegyverszünet tartama alatt megtámadni és háborgatni, vagy nekik kárt okozni, viszont a velenczei köztársaság is megigéri, hogy a királyt, országnagyjait, alattvalóit és birtokait, úgy a birodalmi mint a magyar részeket nem fogja

[1]) R. T. A. X. 28. oldal 3. jegyzet.

megtámadni, háborgatni, vagy nekik kárt okozni. Ennek betartására Dandolo a velenczei köztársaság nevében kötelezettséget vállal, valamint kötelezettséget vállal, hogy a megállapodásokat tartalmazó okiratot a velenczei doge által megerősítve Zsigmond karácsony napjáig meg fogja kapni. A fegyverszünetet Zsigmond még szeptember 8-án erősítette meg,[1] Velencze senatusa pedig október 25-én tartott ülésében hozzájárult a megállapodáshoz és november 2-án kiadta erre vonatkozó oklevelét.[2] Mindezen kívül Velencze 80.000 arany segélynek a fizetésére kötelezte magát.[3]

A fegyverszünet megkötésének folyománya volt, hogy Zsigmond felfüggesztette annak tartamára azt a rendeletet, a mely a Velenczével való kereskedést tilalmazta. Szeptember 22-én Nagyváradon kelt oklevelével Nürnberg városával közölte, hogy Velenczével fegyverszünetre lépett, miért is meghagyja a városnak, hogy a békét Velenczével pontosan megtartsa és sem a velenczeieket, sem pedig a Velenczéből jövőket vagy oda menőket ne károsítsák és háborgassák. Egyúttal elrendeli, hogy erről Nürnberg a többi városokat is tudósítsa és hatályon kívül helyezi régebbi, a kereskedelmi összeköttetést Velenczével tilalmazó rendeleteit.[4] Nürnberg ennek a rendeletnek az értelmében írt is Windsheim, Weissenburg, Rothenburg és Schweinfurt városoknak,[5] ellenben Konstanz, Augsburg és Ulm csak 1429 ápril 21-én, tehát közvetlen a fegyverszünet lejárta előtt vették kézhez Zsigmondnak a kereskedelmi összeköttetéseket Velenczével megengedő rendeletét.[6]

A fegyverszünet megkötése maga után vonta továbbá a béketárgyalások megindítását. Erre nézve tudjuk, hogy a megálla-

---

[1]) Mon. Slav. merid. XXI. 32—34. oldal és ebből kivonatban R. T. A. X. 66. szám.

[2]) Libri commemoriali ed. Predelli IV. 147. oldal.

[3]) L. Guicciardininek október 20-iki levelét Giornale storico degli archivi Toscani VII. 268—269. oldal és Velenczének 1429 febr. 7-iki utasítását Fantino Dandolo részére R. T. A. X. 68. szám.

[4]) R. T. A. X. 67. szám.

[5]) Ugyanott 115. oldal 2. jegyzet.

[6]) Altmann, Reg. imp. 7239—7241. számok.

podás úgy szólt, hogy a fegyverszünet megkötése után Flórencz közvetítésével megkezdik a végleges békére czélzó alkudozásokat.[1] Marco Dandolo kilátásba helyezte, hogy Velencze e tárgyalásokra, melyek szinhelyéül Flórenczet választották, ki fogja küldeni megbizottait, a mennyiben Zsigmond is elküldi oda a maga követeit.[2])

Zsigmond tényleg ki is küldte követeit e tárgyalásokra. 1428 deczember 8-án András csázmai őrkanonokot királyi alkanczellárt és Lodovico Catanei törvénytudort felhatalmazta, hogy a maga és a birodalom, nemkülönben Magyarország nevében a Marco Dandolóval megkötött fegyverszünet meghosszabbítása felett tárgyaljanak és ezzel a végleges béke megkötését előkészítsék.[3] András alkanczellár és Catanei Paduán keresztül utaztak Flórenczbe és Padua útján felszólították Velenczét, hogy Flórenczbe a fegyverszünet meghosszabbítását czélzó tanácskozásokra megbizottait küldje ki.[4]

Velencze e felszólításra Fantino Dandolot küldte követül Flórenczbe kinek részére 1429 február 7-én állította ki az utasítást.

Ebben az utasításban a senatus mindenekelőtt elmondja azt, hogy a Zsigmond és Marco Dandolo közti tárgyalások folyamán voltaképen öt éves fegyverszünetről volt szó, minthogy a király hosszabb időre szóló fegyverszünetet nem akart kötni. Ennek az öt évi fegyverszünetnek föltétele az volt, hogy Velencze 80.000 aranyat ád kölcsön Zsigmondnak és hogy a fegyverszünet az öt év elteltével még annyi ideig marad érvényben, a mennyi idő Zsigmondnak ez összeg visszafizetésére kell. Ezek előre bocsátása után következik az ujabb utasítás.

Az új fegyverszünet minél hosszabb időre köttessék meg, de semmi esetre sem öt évnél kevesebbre. A mennyiben a király követei ez alkalommal is pénzköveteléssel állanának elő, Fantino ép úgy mint Marco Dandolo 80.000 aranyat igérhet meg, azzal a föltétellel, hogy a fegyverszünet — a mennyiben t. i. Zsigmond az öt év alatt nem fizetné vissza a 80.000 aranyat — annyival

[1] L. Guicciardininek előbb idézett levelét.
[2] Ugyanott.
[3] R. T. A. X. 29. oldal 4. jegyzet.
[4] L. az 1429. febr. 7-iki velenczei utasítást R. T. A. X. 68. szám.

hosszabbíttassék meg, a mennyi a királynak az összeg lefizetésére szüksége van, ha pedig a teljes összeget lefizette, a lefizetés napjától számított hat hónapig legyen még a fegyverszünet érvényes. A 80.000 aranyat Velencze három részletben fogja lefizetni és pedig a fegyverszünet megkötésétől számított 6—6 hónapnyi időközökben. Ha a király követei ezt az időközt nem volnának hajlandók elfogadni, a senatus hajlandó a fizetést 4—4, illetve 3—3 hónapi időközökben is teljesíteni. Az egyes részletek lefizetése Zenggben történik meg a király megbizottai kezébe, de kiköti a senatus, hogy a visszafizetésért Magyarország is kötelezettséget vállaljon.

A mi a török elleni segítséget illeti, Velencze megmaradt a mellett, a mit az előző alkalmakkor igért, vagyis ha a király a törökök ellen hadba indul és hadjáratát egész a görögországi részekig terjeszti ki, Velencze hajóhadával a török átkelését Gallipolisból meg fogja akadályozni. Beleegyezik továbbá abba, hogy a király a romániai részeken fekvő velenczei területeken tartózkodjék, Salonichiben vagy másutt, valamint gondoskodni fog arról, hogy a király megfelelő árért a szükséges élelmiszereket megszerezhesse.

A mi Zsigmond római útját illeti, a köztársaság biztosítja őt, hogy ha a császári korona elnyerése czéljából Rómába megy, a velenczei területen, akár szárazon, akár vizen teszi meg útját, háboríttatlanul vonulhat keresztül, tisztes kísérettel együtt, valamint hogy élelmi szereket is megfelelő ár mellett beszerezhet. Ha tengeren akarná megtenni az utat, a köztársaság Zenggből a Marca Anconitanaig az oda és visszautazásra hajókat fog neki rendelkezésére bocsátani és őt tisztes kisérettel kisértetni.

Ezek voltak az utasítások Fantino Dandolo részére. Ezen kívül a senatus Bonzi Lőrinczet, a köztársaságnak megválasztott krétai kanczellárját, Flórenczbe küldte, hogy ott Dandolo rendelkezésére álljon. Tette pedig ezt azért, mert Bonzi Marco Dandoloval együtt résztvett a Magyarországon folyt tárgyalásokban és így mindenről jól volt tájékoztatva.[1])

Fantino Dandolo az utasítások alapján megkezdte a tárgya-

[1]) R. T. A. X. 68. szám. Bonzinak a szenátus márczius 29-iki határozatával megengedte a visszatérést. Ugyanott 69. szám 5. §.

lásokat Flórenczben Zsigmond követeivel. A tárgyalások május haváig elhúzódtak. Fantino Dandolo a tanácskozások folyamáról több izben tudósítá a senatust; így tudjuk, hogy márczius 19-én, 22-én és 23-án írt leveleket Velenczébe, melyekben beszámolt a tárgyalások főbb mozzanatairól. Ezekről a senatusnak márczius 29-iki és június 29-iki határozatai tájékoztatnak minket. Ezekből megtudjuk, hogy a tárgyalások főleg a török ellen nyujtandó segélyre vonatkoztak. Erre nézve Zsigmond követei megmaradtak azon követelés mellett, hogy ez a kérdés vétessék első sorban tárgyalás alá. Velencze e tekintetben megmaradt a mellett, a mit a február 7-iki utasításban olvasunk. Arról, hogy Zsigmondot a Dunára küldendő hajóhaddal is támogassa és pedig nemcsak akkor, ha a király személyesen indul a török ellen, hanem bármikor, ha a király úgy kívánja, Velencze tudni sem akart, azt kereken visszautasítá. Viszont Zsigmond követei föltétlenül ragaszkodtak ehhez a ponthoz. Velencze még arra is hajlandó volt, hogy a tárgyalásokat félbeszakítsa, a míg a királyi követek Zsigmondtól erre a kérdésre nézve ujabb utasítást nem nyernek, feltéve ha a követek nem volnának felhatalmazva e kivánság elejtésére. A második nehézséget a fegyverszünet tartama okozta. Zsigmond követei csak öt esztendőre akarták a fegyverszünetet megkötni, Velencze pedig, mint tudjuk, hosszabb időre szerette volna, de hajlandó volt az öt évet elfogadni, nehogy azt mondják, hogy a fegyverszünet ügye az ő makacsságán megbukott. Mindenesetre azonban az idő megállapítását a tárgyalások végére kivánta hagyni a tanács, azt vélvén hogy ha a többi pontra nézve már megegyeztek, ezt a kérdést könnyen el lehet majd intézni. Hogy Velencze mily súlyt helyezett arra, hogy a fennálló fegyverszünet még lejárta előtt meghosszabbíttassék, kitünik abból, hogy a senatus kész volt a saját költségén megbizottakat küldetni Flórencz útján Zsigmondhoz, hogy az ápril 23-án lejáró fegyverszünet meghosszabbítását, ha mindjárt a most folyó tárgyalások befejeztéig is, kieszközölhesse.[1])

A flórenczi tárgyalások azonban Velencze minden fáradozása daczára eredménytelenek maradtak. Meghiúsultukra főleg két körülmény folyt be, az egyik a királyi követeknek az a kivánsága

---

[1]) Minderre l. R. T. A. X. 69. és 70. számokat.

volt, hogy a török elleni segély kérdése tárgyaltassék először, a másik a Velencze által a Dunán nyujtandó támogatás kérdése. Minthogy Velencze mindkét követeléssel szemben elutasító magatartást tanusított és ettől nem engedett, a tárgyalások megszakadtak és ápril 23-án lejárván a fegyverszünet, beállott ujból a háborús helyzet a király és a köztársaság között.

A flórenczi tárgyalásoknak egy epilogusa 1429 május—junius havában játszódott le. Zsigmond ugyanis — valószinűleg még 1428 deczember havában — fegyverszünetre lépett három évre a török szultánnal, és e fegyverszünetet alkalmasint 1429 ápril második felében megerősítette.[1]) A fegyverszünet megkötéséről tudósította a pápát, és e levélben kemény szemrehányásokkal illette a velenczei köztársaságot. Ezeknek a szemrehányásoknak a magva az volt, hogy Velencze vonakodván a királylyal a török ellen szövetségre lépni, a király kénytelen volt a törökkel a három évi fegyverszünetet megkötni.[2]) A velenczei köztársaság értesült e levélről és a benne foglalt vádakról, mire a senátus június 29-iki ülésében elhatározta, hogy a pápát informálni fogja a fegyverszünet egész kérdéséről és mibenlétéről. Kifejtette a tanács e határozatában, hogy Velencze mindig kész volt a királylyal fegyverszünetre lépni, e czélból neki a legmesszebbmenő ígéreteket tette és megbizottakat is küldött hozzá Magyarországba, de minden igyekezete daczára csak egy hat hónapi fegyverszünetet tudott a királytól kieszközölni, a mely ápril 23-án már le is járt. Továbbá, mondja a senatus, elhatároztatott volt, hogy a fegyverszünet tartama alatt Flórenczben folytatni fogják a tárgyalásokat. Ez megis történt, azonban a király követelésén a török elleni segélyt illetőleg, különösen a Dunán nyujtandó támogatás kérdésén megfeneklett az egész tárgyalás. Különösnek találja a senatus a király magaviseletét más tekintetben is. Zsigmond azt állítja, hogy Velencze vonakodott a flórenczi tárgyalások alatt a pápát is belefoglalni a kötendő fegyverszünetbe. Erre nézve Velencze megjegyzi, hogy erről a tárgyalások egész folyama alatt szó sem volt, e tekintetben Flórencz megbizottaira hivatkozik mint ta-

[1]) L. erre nézve R. T. A. X. 88. oldal 1. jegyzet.

[2]) Zsigmond levele Martène-Durand, Thesaurus novus anecdotorum I. 1743—1745. oldal.

nukra. Zsigmond ezt csak azért hozza fel a senatus szerint, hogy a törökkel kötött fegyverszünetet megokadatolhassa, a melylyel Velenczét sújtotta súlyosan, mert most a török elleni háborúnak egész terhe a köztársaság nyakába zúdult. Különben Zsigmondnak ez nem első cselekedete, hogy Velenczét ily módon bevádolja, hiszen a konstanczi zsinat idejében Velenczét hasonlóképen hamis váddal illette, azzal, hogy Velencze szövetségre lépett a törökökkel. Arra nézve, hogy a köztársaság a királyt a török ellen mindenben kész támogatni, a senatus utalt arra, hogy május 26-án, tehát midőn a fegyverszünet már lejárt volt, teljesítette a királynak azt a kérését, hogy a török elleni háborúra szükséges hadiszerek vámmentességet élvezzenek.[1])

A flórenczi tárgyalások megszakadásával véget értek huzamosabb időre az alkudozások Zsigmond és Velencze között a nyilvánosság előtt. Félhivatalosan a tárgyalások tovább folytak, Zsigmond részéről Schlick Gáspár kanczellár, Velencze részéről Marco Dandolo, ki időközben forlii helytartóvá neveztetett ki a köztársaság által, levél útján intézték azokat. Ezek a tárgyalások 1430 tavaszáig elhuzódtak. A velenczei senatusnak 1432 november 27-én a pápai udvarban működő követe, Andrea Donato, részére adott utasításában olvassuk, hogy sikerült az összes vitás kérdésekre nézve megegyezésre jutni, kivéve egyet, azt, hogy a birodalom részéről kik foglaltassanak bele a békébe, illetve fegyverszünetbe. Minthogy e pontra nézve megegyezést nem sikerült létrehozni, a tárgyalások eredményre nem vezettek.[2]) Valjon igaz-e ez, és nem játszottak itt még más okok is közbe, azt nem tudjuk, de valószinű, hogy Dalmáczia visszaadásának kérdése, továbbá a török segély, főleg a dunai segély kérdése is közrejátszhatott, mert az 1431-ben megindult tárgyalásokban ezek a kérdések hol egyenkint, hol összesen ismét napirenden vannak és kiegyenlítésük minden fáradozás daczára sem sikerül.

A Schlick és Dandolo közti tárgyalások megszakadta után, 1430 nyarán Frigyes, brandenburgi választó, majd Nürnberg város is fáradoztak Zsigmond és Velencze kibékítésén.[3]) Ezekről a köz-

[1]) R. T. A. X. 70. szám.
[2]) R. T. A. X. 475. szám 2. §.
[3]) R. T. A. X. 29. oldal.

vetítésekről azonban semmit sem tudunk, de Nürnberg 1431-ben, midőn a tárgyalások ismét hivatalosan fölvétettek, fölemelte szavát Zsigmondnál a fegyverszünet megkötése érdekében.

IV.

Zsigmond és Velencze között 1431 nyarán kezdődtek meg újból a tárgyalások. Addig pihent az ügy és csak a midőn Zsigmond olaszországi útja küszöbön állott, szánta magát rá a király hogy ujból érintkezésbe lépjen Velenczével.

A tárgyalások felvételére az első lépést Zsigmond 1431 május elején tette meg. Május 3-án IV. Eugen pápához levelet intézett, melyben tudatta vele, hogy legközelebb megindul római útjára és erre való tekintettel kéri a pápát, hogy közte és Velencze, valamint a milanói herczeg és a liga között a békét közvetítse. Eugen pápa június 17-én válaszolt e levélre. Örömét fejezte ki a király Olaszországba jövetele felett, a császárkoronázást kilátásba helyezi és közli vele, hogy legközelebb két bibornokot fog küldeni Lombardiába, hogy a milanói herczeg és a liga között a béke érdekében közbenjárjanak. Megigérte továbbá a királynak, hogy közte és Velencze között a békét közvetíti, mihelyt a király e czélból teljhatalommal ellátott követeket küld hozzá.[1]) A pápa levele Zsigmondot a nürnbergi birodalmi gyülésen találta, a hol a velenczei béke kérdése szintén szóba került. Kétféle szempontból tárgyalták a kérdést, birodalmi szempontból és Magyarország szempontjából. A tárgyalásokon a választófejedelmek, a nürnbergi polgármester és nehány magyar főúr, így Garai Miklós nádor, vettek részt. A birodalmi szempont a Velencze által elfoglalva tartott birodalmi területekre vonatkozott, míg magyar részről Dalmáczia birtokának kérdése képezte az ütközőpontot.

A mi a birodalmi területek kérdését illeti, a választófejedelmek úgy vélték, hogy a kérdést meg lehetne oly módon oldani, hogy Velencze elösmeri az általa bírt birodalmi területre nézve a császár fenhatóságát és ennek fejében a császár beleegyezik

[1]) A pápa levele R. T. A. X. 121. szám.

abba, hogy e területek élére, mint birodalmi helytartó egy velenczei polgár állíttassék.[1])

A magyar szempontot illetőleg Garai Miklós nádor tárgyalt Zsigmonddal a nürnbergi polgármester közbenjöttével. Úgy látszik különben, hogy a Velenczével való tárgyalások újbóli fölvételére Magyarország érdeke is befolyással volt. A törökkel kötött fegyverszünet ugyanis lejáróban lévén, Magyarországnak érdekében feküdt, hogy a velenczei köztársaság a török elleni hadjáratban részt vegyen azzal, hogy a törököt átkelését Gallipolisból megakadályozza. Nyilván ezért jött Garai Miklós Zsigmondhoz Nürnbergbe. Zsigmond azonban Velenczével csak abban az esetben volt hajlandó békére, illetve fegyverszünetre lépni, ha Velencze Dalmácziát visszabocsátja a király birtokába.[2])

Mindkét részről, úgy birodalmi mint magyar részről, tudomást nyert Velencze a nürnbergi tanácskozásokról. A birodalmi rendek, illetve a kölni érsek tudtával vagy talán megbizásából Seldernon Henrik volt ivanói várnagy ment június havában Velenczébe, míg Garai Miklós nádor Ladykovich Dózsa bán útján tudósította a köztársaságot a nürnbergi tanácskozások eredményéről.

Seldernon Henrik közölte a senatussal a fentemlített megállapodást. Közölte továbbá azt, hogy a tárgyalások megindítására a király és Velencze között a kölni érsek szivesen vállalkozik, közölte továbbá azt, hogy az említett megoldás elfogadása esetén Zsigmond hajlandó volna a milanói herczeg támogatásától elállani. Egyúttal ajánlkozott arra, hogy a senatus határozatával visszatér Németországba és közbenjár úgy a kölni érseknél a tárgyalások megindítása végett, mint pedig a királyt is informálni fogja Velencze határozatáról. A velenczei senatus elvben nem idegenkedett a tárgyalások megindításától és köszönetet mondva Seldernonnak június 27-én felkérte őt, hogy térjen vissza Németországba, biztosítsa úgy a királyt, mint a választókat és a német fejedelmeket, hogy a köztársaság mindenkor azon volt, hogy a birodalommal és általában az egész kereszténységgel békében éljen és ha most háborúban áll a milanói herczeggel, erre a herczeg adott okot, nem pedig a köztársaság. A mi pedig a tárgyalások meg-

[1]) Ugyanott 182. szám.
[2]) Mon. Slav. merid. XXI. 48. oldal.

indítását illeti, a senatus úgy határozott, hogy a mennyiben a kölni érsek vagy bárki más a kezdő lépéseket megteszi, a köztársaságot készen fogja találni a tárgyalások megindítására, hogy így mindenki előtt nyilvánvalóvá legyen, hogy a köztársaság tekintettel van a birodalom tekintélyére és hogy tisztességes megegyezéstől nem vonakodik.[1])

Garai Miklós nádor megbizotta, Dózsa bán szeptember havában tette meg előterjesztését Velenczében. Szeptember 9-én közölte a senatussal, hogy Zsigmond hajlandó a köztársasággal békét kötni azon feltétel alatt, hogy Velencze visszabocsátja Dalmácziát ismét a magyar király uralma alá. Kérte a senatust, hogy a mennyiben hajlandó ezt a föltételt teljesíteni, közölje ezt minél előbb vele, hogy visszautazhasson a királyhoz. Kifejté, hogy a mennyiben Velencze enged Dalmáczia visszaadásának kérdésében, Zsigmond inkább lesz hajlandó Velencze kivánságait a birodalmi területeket illetőleg teljesíteni, valamint a pénzbeli differentiák elintézésére is inkább fog hajolni. Figyelmeztette a tanácsot barátilag, hogy igyekezzék Zsigmonddal mielőbb megegyezésre jutni és ne szalaszsza el a békekötés lehetőségét, abból indulva ki, hogy a király már öreg és esetleges halála után minden máskép alakulhat, mert a magyarok igényüket Dalmácziára nem fogják feladni és könnyen lehetséges, hogy Zsigmond utódja majd fegyverrel fog érvényt szerezni igényeinek. Figyelmeztette továbbá Velenczét, hogy jó lesz, ha a királylyal még annak olaszországi útja előtt kibékül, mert jóllehet a király csekély számú kísérettel fog jönni Olaszországba, nincs kizárva, tekintve a császári auktoritást, hogy Velenczét szövetségesei egymásután el fogják hagyni és a királyhoz fognak csatlakozni.

Ezt az előterjesztést Dózsa bán utólag még kiegészítette Justiniano János útján azzal, hogy Zsigmond esetleg hajlandó volna a béke megkötése után a dalmát kikötőket zálogba adni Velenczének, mely ily módon a kikötőknek valósággal örökös birtokába jutna, minthogy a zálogösszeget előreláthatólag nem fognák visszafizetni.[2])

[1]) R. T. A. X. 182. szám.

[2]) Mindez a velenczei senatus szeptember 9-iki följegyzései alapján. Mon. Slav. merid. XXI. 47—49. oldal.

Erre az előterjesztésre a senatus szeptember 12-én válaszolt. Köszönetet mondott Garai nádornak a közbenjárásért, kinek Velencze iránti jóindulatáról mindenkor meg volt győződve. Hangsúlyozta újból is, hogy a köztársaság mindig azon volt, hogy a magyar királylyal jó egyetértésben és jó viszonyban éljen, de a király abbeli kivánságának, hogy bocsássa vissza Dalmácziát uralma alá, eleget nem tehet. Azonban hajlandó a királylyal béketárgyalásokba bocsátkozni, és kész követeket küldeni a királyhoz megfelelő helyre, hogy vele a béke megkötése felől tárgyalhasson. Azonban kikötötte, hogy Zsigmond menlevelet állítson ki a velenczei követ részére és pedig a Velencze által megfogalmazott mintára, melyet a köztársaság Dózsa bán útján megküldött a királynak.

Dózsa bán a senatus határozatával visszatért Garaihoz, illetve Zsigmond királyhoz. Zsigmond szeptember 24-én ki is állította a velenczei követ részére a menlevelet, de nem fogadta el a maga egészében a Velencze által megküldött mintát. Azon azt a változtatást tette, hogy a tárgyalások szinhelyévé Olaszországot tette, azzal, hogy a velenczei követek őt Olaszországban és ne másutt keressék fel.[1]) Dózsa bán ezzel a menlevéllel szeptember 24-ike után visszatért Velenczébe, azt átadta a senatusnak és jelentést tett útjáról. A senatus október 23-án foglalkozott Zsigmond menlevelével. Válaszában megjegyzé, hogy igenis késznek nyilatkozott Zsigmondot követséggel felkeresni, de utalt arra, hogy a helyet illetőleg már a szeptember 12-iki senatusi határozatban bizonyos fentartással élt, miután ott azt mondá, hogy megfelelő helyre kész követeket küldeni, mert magától értetődik, hogy nem volna illő, ha akár Milanóba, akár a milanói területnek valamelyik helyére küldené követeit akkor, a midőn a milanói herczeggel ellenséges viszonyban van. Minthogy pedig a menlevél olasz területekről szól mint a tanácskozás helyéről és Dózsa előterjesztéséből kitűnt, hogy a király Milanóba, illetve milanói területre kivánja a követek küldését, miután ő maga is ott fog tartózkodni, a senatus kijelenti, hogy ezt a kivánságát nem teljesítheti, Milanóba, illetve milanói területre követet semmiképen sem

---

[1]) Ez a menlevél szövegében világosan ki van mondva. A menlevél regestája Altmannál 8868. szám alatt. A menlevél egy vagy több követ részére szólott, kik legfölebb 40 lóval jöhetnek a királyhoz.

küld. Azonban, hogy a király lássa, miszerint Velencze komolyan veszi a béke ügyét, hajlandó a senatus bármely olasz helyre, a mely nem tartozik a milanói herczeg fenhatósága alá, követeit elküldeni, feltéve, ha a király ott személyesen megjelenik, vagy követei által magát képviselteti. Ezt a határozatot a bánnak, ha kivánja, irásban is kiadatni rendelte a senatus, egyuttal pedig Dózsának visszautazása költségeire 200 aranyat szavazott meg és végül elhatároztatott, hogy minderről Flórencz városát is értesítik.[1])

Ezt a határozatot a senatus elfogadta 94 szavazattal 43 ellenében. Ez utóbbi szavazatok egy kisebbségi javaslatra estek, mely a következő pontokat tartalmazta :

1*a*. A senatus elfogadja Zsigmond kívánságát és követet küld hozzá, tartózkodási helyére és pedig Marco Dandolót a signoriának jelenleg bresciai kapitányát, kiről tudja, hogy Zsigmond előtt kedvelt ember.

1*b*. Minthogy azonban a velenczei követnek ez alkalommal milanói területen kell keresztül mennie, és ezt, tekintettel a herczeg és a köztársaság közti ellenséges viszonyra, nem tehetné meg teljes bátorsággal, a senatus Dózsa útján megkeresi a királyt, hogy eszközöljön ki menlevelet a velenczei követ részére Filippo Maria Viscontitól.

2. Dózsa bánnak útiköltségei fejében 200 aranyat szavaznak meg.

3. Értesíttessék Marco Dandolo, hogy követségbe fog indulni Zsigmond királyhoz. Addig míg Bresciából el nem utazik, rendes fizetése jár neki, elutazása után havi 60 aranyat kap, kíséretében 16 lovat és megfelelő személyzetet vihet magával, beleértve a titkárt és annak szolgáját is, költség gyanánt pedig egy ló után naponként fél aranyat számíthat fel.

4. Értesíttessék minderről a flórenczi követ is, hogy az Flórencz városát megfelelően informálhassa.

Végül 5. a senatus elrendeli, hogy Dandolo írjon egy levelet Schlick Gáspár birodalmi kanczellárhoz. Ez a levél feleletül volt kontemplálva Schlicknek október 8-án Dandolohoz intézett levelére. A levélben Dandolo nyugtázza Schlick levelének vételét,

[1]) R. T. A. X. 183. szám.

melyet Bresciában vett kézhez, hol már néhány hónapja mint várnagy tartózkodik. A levél hozója, Dózsa bán, ezért nem találta őt Velenczében. Dandolo örömét fejezi ki, hogy a levélből megértette, hogy Schlick nem szünt meg és nem szünik meg most sem a béke ügyével foglalkozni, melyben ő, Dandolo, is annyit fáradozott. A jövőben sem fog megszünni a békén munkálkodni, melynek létrejöttét annál inkább reméli, mert Schlick leveléből látja, hogy a király menlevelet küldött egy velenczei követ részére és hogy a király nem ragaszkodik már föltétlenül Dalmáczia visszaadásához. Reméli, hogy ha a velenczei követek Zsigmondhoz érkeznek, az ügy minden részletére nézve el lesznek látva felhatalmazással, hogy a béke meg fog köttetni. Védelmébe veszi ezután a velenczei köztársaságot, mely nem hivalkodásból, nem uralomvágyból kezdte meg a háborút a milanói herczeg ellen, hanem Olaszország és a saját szabadságának megvédésére, mert hiszen Velencze mindig óhajtotta a békét, hogy a hitetlenek ellen fordíthassa erejét. Végül igéri, hogy eleget fog tenni Schlick kívánságának, hogy Olaszországba jötte után gyakrabban keresse fel leveleivel.

Egy utóiratban Dandolo megjegyzi, hogy ép most értesült arról, hogy a Zsigmondhoz küldendő követség élére ő van kiszemelve, azzal, hogy tartsa magát készen, hogy a milanói herczeg menlevelének megérkezte után azonnal elindulhasson.[1])

Ennek a levélnek nyilván az volt a czélja, hogy ügyesen lancirozzák a követség kiküldését Velencze részéről és mintegy módot nyujtsanak Zsigmondnak arra, hogy Dalmáczia visszaadását illető kívánságát szépszerével, blamázs nélkül elejtse. Azonban ez az egész öt pontból álló indítvány kisebbségben maradt. A többséget nyert indítvány beadója, Leonardo Mocenigo, ugyan magáévá tette a kisebbségi indítványnak azt a részét, a mely a Dandolo által irandó levélre vonatkozott, annak utóiratát azonban elhagyni kívánta. Ezzel az indítványnyal szemben Marino Lando halasztási indítványt adott be, mely a levél írását elhalasztani kívánta addigra, míg az elfogadott határozatra Dózsa válaszát meg nem kapják. Ezt a halasztási indítványt a

[1]) A levél inserálva a senatus határozatában R. T. A. X. 183. szám alatt.

senatus elfogadván, a Dandolo által irandó levélre vonatkozó indítvány megbukott.[1])

Megbukott azonban a béketárgyalás terve is. Velencze, mint láttuk, arról, hogy milanói területen folytassák a tárgyalásokat, tudni sem akart és így egyelőre nem lett semmi az alkudozásokból. Zsigmond magatartása Velenczével szemben különben sem volt alkalmas arra, hogy a köztársaságban bizalmat gerjeszszen intentióinak őszintesége iránt. Október 28-án Amadeus savoyai herczeget tudósította, hogy a béketárgyalások közte és Velencze között legközelebb megindulnak és meghívta a herczeget, hogy a béketárgyalásokban vegyen részt. De egyúttal meghagyta neki, hogy az udvarában tartózkodó velenczeieket rögtön távolítsa el onnan és ne engedje meg nekik, hogy továbbra is területein tartózkodjanak. Kérte továbbá a herczeget, utasítsa hadait, melyek a milanói herczeg segítségére mentek, de útközben ismét visszafordultak, hogy forduljanak újból meg és támogassák a milanói herczeget hadi vállalkozásaiban. Ezek a savoyai csapatok október havában Manfréd saluzzói őrgróf vezérlete alatt egyesültek a milanói csapatokkal. Zsigmond ezt október 20-án Manfrédhez intézett levelében is említi, valamint azt is, hogy a csapatok ismét elváltak Filippo Maria csapataitól. Minthogy pedig olaszországi útjának megindulta legközelebbre meg fog történni és terve az, hogy a savoyai csapatokkal, a Friaulban állomásozó magyar csapatokkal és a milanói csapatokkal egyesülve lép fel a herczeg ellenségei ellen, arra kéri a saluzzói őrgrófot, hogy maradjon veszteg csapatával és ne folytassa tovább visszavonuló útját.[2])

E levél szerint Zsigmondnak Olaszországba érkezte után egyesült erővel kellett volna megkezdeni a háborút a liga ellen. Azonban a dolog másképen alakult. 1431 deczember havában kitört a viszály IV. Eugen pápa és a baseli zsinat között, a pápának a zsinatot feloszlató, illetve annak áthelyezését kimondó rendelkezése folytán. Ez az intézkedés Olaszországban is változást idézett elő a politikai helyzetben. Velencze IV. Eugen pápa pártjára állott és mindenekelőtt azon volt, hogy a pápát az őt esetleg Olaszországból magából érhető támadások ellen meg-

[1]) Ugyanott.

[2]) R. T. A. X. 320. oldal 5. jegyzet.

védje. Tekintettel arra az ellenséges viszonyra, melyben a milanói herczeg a pápával állott, tartani lehetett attól, hogy a herczeg most támadólag fog fellépni az egyházi állam, illetve a pápa ellen. Hogy ezt megakadályozza, Velencze 1432 elején megkezdte a háborút Filippo Maria ellen és e czélból összes rendelkezésére álló csapatait fegyverbe szólította. Február 16-án, signoria utasította római követét Contarini Jeromost, közölje a pápával, hogy a köztársaság összes haderejét Filippo Maria ellen harczba állította, a mivel egyúttal Zsigmond továbbvonulását is megakadályozza. Közölje továbbá a pápával, hogy a köztársaság minden igyekezetét arra fogja fordítani, hogy a herczegnek támadását a pápa ellen megakadályozza, akár egyedül, akár a királylyal egyetemben tervezné ezt az actiót.[1])

A velenczei köztársaság fegyverkezésének hatása rögtön szembetűnően megnyilatkozott. Filippo Maria Velenczének ezen actiója miatt képtelen volt Zsigmondnak a megigért és a király által követelt támogatást megadni. Sem fegyveres csapatokkal, sem pénzzel nem támogathatta őt, noha a velenczei fegyverkezés kétségkívül nem volt az egyedüli ok arra, hogy Zsigmondot cserben hagyja. A velenczei fegyverkezés továbbá arra kényszerítette a herczeget, hogy csapatait mindenünnen összevonja, hogy területét a velenczei határok felől megvédelmezhesse. Ezért vonta össze a Piacenza és Parma vidékén állomásozó csapatait és küldte azokat a Pó túlsó felére, Cremona, Lodi és Ghiera d'Adda vidékére, ezért változtattak útirányt a Romandiola és Tuscia felé küldött csapatai és siettek a velenczei határ felé.[2]) Velencze fegyverkezése azonkívül még Zsigmond terveire is kihatással volt és az ekkor már Piacenzában tartózkodó királyt arra késztette, hogy a köztársasággal újabb tárgyalásokat indítson meg.

A Velenczéhez való viszony alakulása ugyanis döntő fontossággal bírt arra, vajjon Zsigmond folytathatja-e útját Piacenzából tovább vagy sem. Addig a míg Velenczével ellenséges viszonyban volt, a király nem merte a délfelé vonulást megkoczkáztatni, szövetségestársa, a milanói herczegre való tekintettel, a ki e támadás miatt az elvállalt fegyveres támogatásban nem tudta

[1]) R. T. A. X. 283. oldal 1. jegyzet.
[2]) Ugyanott 283. oldal 1. jegyzet.

őt részesíteni. Velencze, mely ekkor az olaszországi politika irányítását teljesen kezében tartotta, a Milanó elleni támadással kétségessé tehette a császárkoronázást is, tekintettel arra a szoros kapcsolatra, melyben a köztársaság a város szülöttével, IV. Eugen pápával állott. Látni fogjuk később, hogy a köztársaság még arra is rábírta a pápát, hogy ez a császárkoronázást egyenesen attól tegye függővé, hogy Zsigmond Velenczével békét, illetve fegyverszünetet kössön. Ezek az okok birták reá Zsigmondot, hogy 1432 elején újból fölvegye a tárgyalásokat Velenczével.

A tárgyalások fölvételére közvetlen okot, mint látszik, Miklós estei őrgróf közvetítése adott, a ki 1432 januárjában vagy februárjában közvetítőül lépett fel Filippo Maria és a liga között. Közvetítését Velencze február 12-én el is fogadta, Filippo Maria pedig február 25-én hatalmazta fel követeit, Guarnerio da Castiglionet és Lancellotto Crottit, a tárgyalások vitelére. Márczius 12-én kezdődtek meg a tárgyalások Ferrarában, melyeket Velencze április 22-e körül félbeszakított. Az estei őrgróf közvetítése bírhatta reá Zsigmondot, hogy maga is érintkezésbe lépjen Velenczével.

Január 29-én tehát egy újabb menlevelet állított ki Velencze követei részére.[1]) E menlevéllel ismét Dózsa bánt küldötte Velenczébe, kinek útján azt javasolta, hogy a tárgyalások vagy Piazenzában vagy pedig Pallavicini Roland őrgróf területén tartassanak meg.[2]) Ezt az előterjesztést a velenczei senatus nem fogadta el, azt azzal a megokolással utasítá vissza, hogy e város milanói terület. Filippo Maria ugyan, ennek hallatára, annak a felfogásának adott kifejezést, hogy Piacenza nem tekinthető milánói területnek, minthogy Zsigmond jelenleg a város falai között tartózkodik,[3]) ezt a felfogást azonban Velencze nem osztotta, annál kevésbé, mert Piacenzára ép Filippo Maria hívta fel Zsigmond figyelmét. De visszautasította a velenczei senatus Pallavicini őrgróf területét is azzal az okadatolással, hogy az őrgróf Filippo Maria párthíve. Február 12-i üléséből a senatus Mantuát ajánlotta a tárgyalások színhelyéül, a másnap tartott ülésben pedig

[1]) Altmann 9023. szám.

[2]) R. T. A. X. 283. oldal 5. jegyzet.

[3]) L. a herczegnek 1432 január 16-iki válaszát Zsigmond követeihez R. T. A. X. 192. szám 5. §.

már a mantuai területnek többi városát is kombináczióba vette, 16-án pedig Reggiot, vagy a ferrarai területnek egy másik városát ajánlotta.[1]) Ezt tudatta Zsigmonddal is és február 17-én megválasztotta a tárgyalásban résztvevő követeit is Daniele Vettori és Andrea Morosini személyében.[2]) Február 26-án adta meg aztán a senatus a részletes utasítást a két követ részére.

Az utasítás szerint a két követ először Ferrarába megy és ott várja be a király elhatározását a tárgyalások helyére nézve, valamint arra nézve is, vajjon a király személyesen fog-e oda jönni, vagy pedig megbizottakat fog-e küldeni. A tárgyalások színhelye Mantua vagy Reggio, esetleg az estei vagy mantuai őrgrófság valamelyik más városa leend. Ha Zsigmond a hely tekintetében határozott, utazzanak oda, megjegyezvén, hogy más helyre semmi szín alatt ne menjenek, még akkor sem, ha a király személyes megjelenését is kilátásba helyezné.

Megbízóleveleiket megérkeztük után nyujtsák át a királynak, illetve tudassák követeivel megérkeztüket. A tárgyalások megkezdését a király részéről várják és feleleteiket a nekik adandó részletes utasítások alapján adják meg. Ha a kezdeményező lépéseket nekik kellene megtenni, adják elő, hogy a tárgyalások újbóli megindítása Dózsa bán közvetítésére történt és hogy a követek a köztársaság nevében készek a királylyal megegyezésre lépni, hangsúlyozván a signoriának mindenkori hajlandóságát a békére.

A mennyiben a király megbizottai a végleges béke megkötését jelölnék meg a tárgyalások czéljául, erre azt feleljék, hogy a signoria mindenkor kész erre és óhajtja a béke megkötését, de minthogy a végleges béke megkötésének sok akadálya van és minthogy a követek jelenleg csak fegyverszünet megkötésére vannak felhatalmazva, a végleges béke helyett a fegyverszünet tárgyalását kívánják, de jelentsék ki, hogy ennek megkötése után készek hozzáfogni alkalmasabb időben a végleges béke tárgyalásához.

A mi a fegyverszünet megkötésére nézve a signoria álláspontját illeti, ezt a senatus a következőkben körvonalozta.

---

[1]) Az erre vonatkozó kivonatok R. T. A. X. 283. oldal 6. jegyzet.
[2]) Ugyanott.

Igyekezzenek a követek minél hosszabb fegyverszünetet kötni, de legalább is öt esztendőre. A fegyverszünet az 1413 ápril 17-i castellettoi fegyverszünet mintájára köttessék meg.

Mielőtt a fegyverszünet megköttetnék, hozassék tisztába, hogy mindkét fél kiket akar abba belefoglaltatni. Minthogy a régebbi (1413-i) fegyverszünetbe a király a mantuai őrgrófot és a görzi grófot foglalta be, kiket most Velencze akar belefoglalni, utasíttatnak a követek, hogy e pont tárgyalásánál a Velencze által befoglalni akartak neveit egyelőre ne hozzák nyilvánosságra.

A mennyiben a király a milanói herczeget bele akarná foglalni a fegyverszünetbe, a signoria az ellen óvást emel, mert a herczeg belefoglalása, tekintettel a líga és a herczeg között folyó háborúra, végtelen bonyodalmakra adhatna okot, azért a signoria akarata erre nézve az, hogy a herczeg belefoglalása a fegyverszünetbe teljesen kikapcsoltassék a fegyverszünet kérdéséből még arra az esetre is, ha a belefoglalandók megnevezése nem mindjárt a fegyverszünet megkötésekor, hanem záros határidő alatt történnék. Ép így visszautasítja a signoria a királynak azt az ajánlatát, hogy a liga és a herczeg között a béke tekintetében közvetíteni fog.

A mi a török ellen adandó segélyt illeti, igaz, hogy a signoria előző alkalmakkor erre nézve különböző igéreteket tett, azonban azóta a helyzet megváltozott. A signoria háborúba keveredett a törökkel, de ép most folytat vele béketárgyalásokat és remélhető, hogy a béke rövid időn belül megköttetik. Miután pedig, ha a béke megköttetik, a signoria becsülettel nem támadhat újra a török ellen, utasíttatnak a követek, hogy a török segély kérdésében elutasító álláspontot foglaljanak el.

A mi Dalmáczia visszaadását illeti, ha erre vonatkozólag a király részéről követelés tétetik, ezt a követek kereken utasítsák vissza, kijelentve, hogy a signoria Dalmáczia visszaadásába soha sem fog beleegyezni.

Velencze a fegyverszüntebe belefoglalni óhajtja Flóreneczet, az estei, mantuai és ravennai őrgrófot, a görzi grófot, végül a Valle Lagarinat, vagyis az Etsch alsó völgyét Trienttől kezdve az olasz határig. Mindazok, a kik a fegyverszünetbe mindkét részről belefoglaltatnak, tartoznak egy hónap leforgása alatt a

fegyverszünethez hozzájárulni, ellenkező esetben a fegyverszünetből kizáratnak.[1]) Ezekkel az utasításokkal ellátva indultak útnak a követek. A tárgyalások eredményeit előre meg lehetett jósolni, mert Velencze a fegyverszünet megkötése fejében voltaképen semmit sem akart a királynak nyujtani, még a török elleni segélyről sem akart hallani, ellentétben az előző tárgyalásokkal. Igaz, hogy a helyzet azóta megváltozott, most Velencze előtérben állott, az olasz politikában ő dominált és miután a fegyverszünet megkötésére nem volt rászorulva, bátorságot vehetett magának arra, hogy ő diktálja a fegyverszünet feltételeit.

A tárgyalások helyét illetőleg Zsigmond Reggio mellett döntött, a hol a tanácskozások márczius közepén kezdetüket vették. A király döntése február utolsó napjaiban vagy márczius elején történhetett, márczius 5-e előtt minden bizonynyal, a mint ezt a velenczei tanácsnak e napon kelt, az estei őrgrófnak szóló határozatából látjuk. Zsigmond ugyanis felkérte az estei őrgrófot, hogy közvetítse közte és a signoria között a békét. Úgy látszik, hogy e felszólítással Zsigmondnak bizonyos czélja volt. Az estei őrgróf volt ugyanis az, a kinek közvetítésével a tárgyalások Filippo Maria és a liga között megindultak, a melyek ekkor — márczius 12-én — vették kezdetüket. Azzal, hogy Zsigmond most az estei őrgrófot közbenjáróul kérte fel a közte és Velencze közötti tárgyalásokban, nyilván azt akarta elérni, hogy ezek a tárgyalások a liga és Filippo Maria között folyó tárgyalásokkal egyesíttessenek. Tehát ismét a régi terv, a milanói herczeg és a liga közti békekötést a fegyverszünet tárgyalásával összekapcsolni. Hogy tényleg ez volt Zsigmondnak most is a terve, az a senatusnak márczius 24-i, alább ismertetendő határozatából egészen világosan kitűnik. Az estei őrgróf tudatta a király megkeresését Velenczével, mire a senatus márczius 5-i határozatában azt a tanácsot adta neki, hogy utasítsa vissza e megkeresést utalással arra, hogy a liga és Filippo Maria közti közvetítésre vállalkozván, ezt az újabb megbízatást nem vállalhatja.[2])

[1]) R. T. A. X. 185. szám. A követek személyenkint 4 szolgát, egy titkárt egy szolgával, egy fizetőmestert, egy útimarsallt és egy szakácsot vihettek magukkal. Napi költségük 4 aranyban állapíttatott meg, a révpénzek és istállópénzek kivételével.

[2]) R. T. A. X. 186. szám.

V.

Zsigmond a reggiói tanácskozásokra Tamási Lászlót, Héderváry Lőrinczet, Thallóczy Matkót, Mátyás alkanczellárt és Dózsa dalmát-horvát albánt küldte ki. A tanácskozások folyásáról a velenczei követek részletes jelentéseket küldtek haza. Ezek a jelentések, sajnos, nem maradtak reánk, azonban a senatus határozatából megrajzolhatjuk a tárgyalások menetét.

Zsigmond megbizottai mindjárt a tanácskozások elején azzal a kívánsággal léptek fel, hogy a ferrarai és reggioi tanácskozások egyesíttessenek. Úgy látszik ezt a kívánságot a velenczei követek mindjárt a limine visszautasították, mire Thallóczy Matkó azt a javaslatot tette, hogy a tárgyalásokat egy más, kényelmesebb és jobban megfelelő helyen folytassák, a hol a király személyesen is érintkezésbe léphet a velenczei követekkel. Más szóval Thallóczy ismét Zsigmondnak azzal a kívánságával lépett elő, hogy a tárgyalások milanói területen tartassanak meg. A velenczei követek márczius 18-án jelentést tettek erről a senatusnak, mely márczius 24-i válaszában helyeselte, hogy a követek a ferrarai és reggiói tanácskozások egyesítését megtagadták. Utasította őket egyúttal, hogy Thallóczy javaslatát, a tárgyalásoknak milanói területen való folytatását, szintén utasítsák vissza.[1]) A velenczei senatus e határozatából azonban a reggiói tárgyalásoknak még egy másik eseményéről értesülünk, nevezetesen arról, hogy a tárgyalások megkezdésekor a velenczei követek nehézségeket támasztottak Zsigmond követeivel szemben. Zsigmond követei a tárgyalások megkezdésekor felmutatták megbízólevelüket, de a velenczei követek kifogásokat emeltek a megbízólevél ellen. Valószínűleg nem tartották elég világosnak a megbízólevél szövegét és jelentést tettek haza, vajjon belemenjenek-e ennek daczára a tárgyalásokba vagy sem? Jelentést tettek erről a körülményről Zsigmond követei is uruknak. Zsigmond válaszát nem ismerjük, de tudjuk azt, hogy követei jelentését megküldte a milanói herczegnek, a ki márczius 20-án ezért köszönetet mondott a királynak és azon nézetének adott kifejezést, hogy a velen-

[1]) Ugyanott 187. szám.

czei követek ezzel csak húzni-halasztani akarják a tárgyalásokat, hogy a királyt továbbvonulásában visszatartsák.[1]) A velenczei senatus márczius 24-én oda utasította követeit, hogy ennek daczára kezdjék meg a tárgyalásokat a király követeivel, minthogy feltételezhető, hogy a követek időközben választ fognak kapni a királytól jelentésükre és különben is valószínű, hogy a kellő utasításokkal úgyis el vannak látva.[2]) Zsigmond aztán márczius 25-én kiállított követei részére egy megbízólevelet, melyben felhatalmazta őket hogy a maga és szövetségesei nevében a velenczei köztársaság követeivel, Vettori Dániellel és Morosini Andrással, örökös vagy időleges békére lépjenek, valamint hogy az ezzel összefüggő egyéb kérdéseket is elintézhetik.[3])

A tárgyalások nagyon lassan haladtak előre. A velenczei követek márczius 26-án és 27-én négy különböző jelentésben számoltak be a senatusnak, mely márczius 31-én tárgyalta a követeknek adandó választ. Zsigmond követei ujból és újból a királynak azzal a kívánságával állottak elő, hogy keressék őt fel a velenczei követek, hogy velök személyesen tárgyalhasson, a mi a tárgyalások menetét kedvezően befolyásolhatná. A senatus javaslata úgy szólt, utasíttassanak újból a követek, hogy semmi szin alatt se egyezzenek bele, hogy a királylyal milanói területen találkozzanak. A senatus nem tartá ezúttal sem illendőnek, hogy követei ellenséges területre lépjenek, főleg miután a milanói herczeg ravaszságai és fondorlatai közismertek. Ellenben nem emelt a senatus kifogást az ellen, hogy követei a királynak egy bizalmas emberével a mantuai területen, a határokhoz közel, így esetleg Monticellliban találkozzanak és vele tanácskozzanak.[4]) Ha a találkozás megtörténnék, fejezzék ki a követek a király megbizottja előtt a signoriának teljes készségét a béke megkötésére nézve, és hogy annak létrejöttét a köztársaság melegen óhajtja.[5]) Az esetre, ha a király maga akarna velök találkozni a mantuai terület valamelyik részén, a senatus természetesen ez ellen sem emelhet kifogást; hangsúlyozzák ez alkalommal is a signoria

[1]) A levél kivonata R. T. A. X. 325. oldal 4. jegyzet.
[2]) Ugyanott 187. szám.
[3]) Ugyanott 188. szám.
[4]) Ugyanott 189. szám. 1. §.
[5]) Ugyanott 2. §.

teljes készségét a békére.[1]) A mennyiben e találkozás alkalmával újból fölmerülne Dalmáczia visszabocsátásának kérdése, kellő szavakkal védjék meg Velenczének arra való jogát.[2])

Tiltakozott továbbá a senatus ebben a határozatban az ellen, mintha Velencze kapzsiságból, vetekedésből vagy uralomvágyból folytatná a háborút a milanói herczeg ellen. Ez értelemben tiltakozzanak a követek és a király vagy megbizottja előtt, hangsúlyozván, hogy a köztársaság mindenkor kellő hódolattal és tisztelettel viseltetett a király iránt, kit ha velenczei területre lép, az őt megillető tisztelettel és hódolattal fogja fogadni és a kit a császári korona elnyerésében Velencze kész támogatni. Hogy Velencze nem hatalomvágyból folytatja a háborút, annak bizonyítására kész a köztársaság a királyt, ha az Milanót birtokába akarná keríteni, tőle telhetőleg támogatni, hogy a várost elfoglalhassa, megtarthassa és a békebontó herczeget belőle kiűzhesse, hogy ily módon Olaszország a békét és nyugalmat végre visszanyerhesse. Igyekezzenek a királyt a herczegtől mindenképen elvonni és a köztársaságnak megnyerni. Végül lelkükre köti a senatus a követeknek, hogy Zsigmond megbizottját, kivel tárgyalnak, teljes titoktartásra kötelezzék.[3])

Ez az indítvány azonban nem ment simán keresztül. Kétszer szavaztak. Az első szavazásnál a határozati javaslat megbukott. Erre Leonardo Mocenigo magáévá tette az indítványt, a mire újra szavaztak fölötte, mely alkalommal az utolsó három pont ismét megbukott. Végül harmadszor szavaztak, mely alkalommal Antonio Contareno, Lorenzo Capello, Marino Lando és Lorenzo Honoradi terjesztettek elő egy újabb indítványt, mely lényegesen különbözött a senatus eredeti javaslatától.

Zsigmond követei ugyanis márczius 26. és 27-ike között eltávoztak Reggioból. A márczius 31-iki senatusi előterjesztés utasítani kívánta a signoria követeit, hogy irásban lépjenek érintkezésbe Dózsa bánnal közölvén vele ez úton a senatus határozatát a Zsigmond megbizottjával való találkozásra nézve. A Contareno és társai által tett indítvány azonban ezt az eljárást mellőzni

---

[1]) Ugyanott 3. §.

[2]) Ugyanott 4. §.

[3]) Ugyanott 5., 5a. és 6. §.

kivánta és a követeket oda utasította, hogy ha az utasítás megérkeztéig a király követei vissza nem tértek volna, vagy visszatértükről hir nem hallatszanék, szakítsák meg a tárgyalásokat és térjenek vissza Velenczébe. Ha azonban a király követei már visszatértek volna, vagy visszatértük várható, folytassák tovább a tárgyalásokat. Ezt az indítványt a senatus majdnem egyhangulag elfogadta. Utólag elfogadta még az eredeti javaslatnak azt a pontját is, mely szerint a köztársaság Zsigmondot, ha velenczei területre lép, mindenkor kellő tisztelettel fogja fogadni és a császári korona elnyerésében támogatni fogja.[1])

A velenczei köztársaságnak finom szimatja volt az eseményeket illetőleg. Zsigmond követeinek távozása Reggioból tényleg a tárgyalások megszakítását jelentette a király részéről. Filippo Maria ápril 2-án parmai követének Niccolò Guerrierinek írja, hogy nagy örömmel vette azt a hiradását, hogy Zsigmond a tárgyalásokat Velenczével megszakítja, legyen tehát azon, hogy a tárgyalások ne vétessenek fel újból.[2]) Zsigmond követei nem is tértek vissza Reggioba. Nevökben Dózsa albán levelet intézett a velenczei követekhez, kik a levél másolatát ápril 5-én jelentés kiséretében megküldték a senatusnak. Hogy mi volt Dózsa levelének tartalma, azt nem tudjuk, valószinű, hogy a levél a tárgyalások megszakítását jelentette a király részéről, vagy valamelyes ultimátumot, a mely Velencze érdekeit mélyen sérthette, mert a senatus ápril 8-án oly utasítást küldött követeihez Reggióba, hogy hagyják el a várost és térjenek vissza Velenczébe.[3])

A tárgyalások megszakadásának közvetlen eredménye Zsigmondnak 1432 július 1-én kelt és az összbirodalomhoz intézett rendelete volt. Ebben a rendeletben Zsigmond elmondja, hogy a velenczeieket az ő és a birodalom közismert ellenségeit mindeddig kimélte abban a reményben, hogy észre térnek. Minthogy azonban továbbra is megmaradtak makacsságukban és úgy ellene mint a birodalom és Magyarország ellen, nemkülönben számos egyházi és világi fejedelem, főúr és város ellen erőszakos módon felléptek és a jelenben is pl. a milanói herczeg és a birodalom jogainak

---

[1]) Ugyanott.

[2]) A levél kivonata ugyanott 283. oldal 11. jegyzet.

[3]) Ugyanott 190. szám.

megcsorbításán munkálkodnak, helyén valónak találja, hogy a velenczeiek iránt se viseltessenek kiméletttel. Németországgal folytatott kereskedelmük nagy hasznot nyújt nekik, már pedig nem járja, hogy ők, kik az egész birodalomnak ártani igyekeznek, Németországból hasznot és nyereséget húzzanak. Felhatalmazza ennélfogva hivatalnokait is alantasait, hogy a velenczeieket, a hol csak lehet, szárazon és vizen háborgassák. Ily értelmű utasítást kapott tőle többek között Schlick Gáspár, Stoffeln Henrik, Hecht Hermann és Königseggi Roller Ulrik. Felszólítá továbbá a király a birodalom összes alattvalóit, hogy nevezetteket a velenczei kereskedők elfogásában, vagy áruik elkobzásában tőlük telhetőleg támogassák.[1]) E levél bizonyítja, hogy az ellenségeskedés ekkor ismét kitört a két fél között és hogy Zsigmond, régi tervéhez híven, Velenczét kereskedelmi érdekeiben akarta sujtani, és így kényszeríteni engedékenységre. Közismert dolog ugyanis, hogy Zsigmondnak régi terve volt a németországi kereskedelem irányát, mely Velenczén keresztül vezetett, onnan elterelni és Genuán át irányítani. Ebből a tervéből magyarázhatók meg úgy most idézett, mint pedig régebbi, valamint későbbi, a velenczei kereskedelem ellen irányuló rendelkezései.[2])

A reggiói tárgyalások megszakadása véget vetett egy időre ismét a Zsigmond és Velencze közti összeköttetéseknek. Csak 1433 első felében, a midőn Zsigmond császárkoronázása küszöbön állott, veszik fel ismét a tárgyalásokat, a melyek ezúttal pápai közvetítéssel indulnak meg, és végre is eredményre vezetnek. Ebbe azonban már belejátszik az az elhidegülés is, mely Zsigmond és Filippo Maria Visconti között ekkor már fennállott és a mely végre is a kettő között nyilt szakításra vezetett.

Mielőtt azonban a tárgyalások újbóli fölvételére áttérnénk, szólanunk kell röviden az olaszországi politikai helyzetről 1432 s 1433 fordulóján, nevezetesen arról a viszonyról, a mely IV. Eugen pápa és a felsőolaszországi köztársaságok, Velencze és Flórencz között fennállott.

A midőn Zsigmond Olaszországba érkezett az olaszországi

---

[1]) Ugyanott 191. szám.

[2]) Zsigmondnak e kereskedelmi politikájára nézve l. bővebben Stieda Hansisch-Venetianische Handelsbeziehungen im 15. Jahrhundert. Rostock, 1894. az 1—30. lapokon.

hatalmak két nagy pártra oszlottak. Az egyik pártot a flórencz-velenczei liga alkotta, melyhez 1431 óta Eugen pápát is számíthatjuk, a ki a Colonnák okozta szorongattatásában a ligához fordult és kinek ellenfelei leverésében a flórencz-velenczei csapatok, Niccolò da Tolentino vezérlete alatt nagyon jó szolgálatokat tettek. A másik pártot Filippo Maria Visconti, Lucca és Siena alkották, támaszkodva Zsigmond királyra, kinek milanobarát politikája ismeretes előttünk. Zsigmond összeköttetése Filippo Mariával természetesen kihatással volt némileg a pápa és Zsigmond közti viszonyra is, némi feszültség volt észlelhető a két fejedelem között, és az 1431 végén a pápa és a baseli zsinat közt kitört viszály növelte a feszültséget IV. Eugen és Zsigmond között. Köztudomású dolog, hogy Zsigmond a zsinat pártjára állott, a mi az ellentétek kiélesedését közte és a pápa között csak növelte s a mi Zsigmond olaszországi útját, illetve a koronázás kérdését is némileg kedvezőtlenül befolyásolhatta.

A pápa és Zsigmond közötti ellentétek kiegyenlítésére természetesen nem hiányzottak a kísérletek. Velencze, politikájának érdekében, azonban arra igyekezett, hogy a pápa és Zsigmond közti feszültséget mindjobban kiélesítse. Terve az volt, hogy a pápát, a ki a ligával 1431-ben kötött szövetség daczára sem lépett ki eddig a reservából és a ki mindaddig a milanói herczeg ellen folyó küzdelemben tényleg nem vett részt, arra bírja, hogy szintén beleszóljon a herczeg elleni harczba. Velencze úgy tervezte, hogy a pápa indítsa útnak seregeit Siena ellen, mely ily módon kényszerülve legyen a flórenczi köztársasággal békét kötni. E békekötés folytán a Siena ellen elfoglalt flórenczi csapatok felszabadúlván, a milanói herczeg ellen lesznek küldhetők, a minek következménye az lett volna, hogy a milanói herczeg Zsigmondot nem támogathatja fegyveres csapatokkal, a király pedig nem mozdulhat ki Sienából, minthogy a herczeg támogatása nélkül továbbvonulása délfelé, tekintettel főleg arra, hogy a pápával nem áll jó viszonyban, koczkáztatott volna. A velenczei köztársaság mindenkép igyekezett a pápát erre a tervre megnyerni; utalt arra, hogy a milanói herczeg részéről az egyházi államot folytonos veszély fenyegeti, mert hisz az egész nyiltan a pápa és az egyházi állam ellen harczol, támogatva Zsigmond király által. A kettőnek szoros összeköttetése ezért az egyházi államra nagy veszélyt rejt magá-

ban. Hogy ezt igazolja, a köztársaság hivatkozott Bologna kormányzójára Fantino Dandolora, a ki különösen tartott attól, hogy Zsigmond Bolognában megbuktathatja a pápai uralmat, összeköttetésbe lépve Battista de Canedoloval, Bolognának egyik legbefolyásosabb polgárával.[1]) Velencze mindezzel azt akarta elérni, hogy a pápa is kezdje meg a háborút Filippo Maria ellen, és hogy ezt még jobban elősegítse, síkra állította a herczeg ellen összes rendelkezésre álló hadait, a minek következtében a herczeg kénytelen volt Piacenza és Parma vidékén állomásozó hadait Cremona és Lodi környékére és a Ghiera d'Adda vidékére összevonni, sőt visszahívta a Bologna felé állomásozó hadait is.[2]) Velencze ily módon előkészítette a helyzetet a pápai beavatkozás részére, és csak a pápától függött, hogy belemegy-e a vállalatba vagy sem?

Velencze és a pápa között erre nézve már 1433 első havában folytak tárgyalások. Eugen pápa késznek nyilatkozott a Velencze által ajánlott tervbe belemenni és kijelenté, hogy 6000 lovast állít e végből síkra. Azonban volt egy föltétele, melyen az egész kérdés megfeneklett, t. i. az, hogy e 6000 lovasból a felének tartását és fizetését Velencze, illetve a liga vállalja magára. Contarini Jeromos e föltételt február 13-án jelentette a senatusnak, a mely február 23-án utasítá a követet, igyekezzék tőle telhetőleg a pápát e kivánságától eltéríteni, utalva arra, hogy Velencze pénzügyi helyzete annyira kimerült, hogy a pápának e kivánságát nem teljesítheti.[3])

Eugen pápa az általa állítandó fegyveresek költségeinek fedezetére vonatkozó kívánságát közölte Flórencz városával is. A flórenczi köztársaság elvben nem idegenkedett ettől és követe Marcello Strozzi útján a pápának azt válaszolta, hogy 3000 fegyverest ugyan nem vállal magára, de 500-at igenis elvállal. Hogy e számot Flórencz ténylegesen kiállítja-e, vagy pedig csak a költségeket adja a pápa rendelkezésére, azt nem tudjuk. Flórencz ezt a határozatát közölte Velenczével is, melynek senatusa márczius 24-én és 31-én foglalkozott Flórencz üzenetével. Az első

---

[1]) Cronica di Bologna, Muratorinál SS. XVIII. 643. oldal.

[2]) L. a velenczei senatusnak római követéhez, Contarini Jeromoshoz intézett utasítását 1432 február 16-áról. R. T. A. X. 466. szám.

[3]) R. T. A. X. 467. szám.

nap a senatus még csak arról értesült, hogy Flórencz a fegyveresek felének költségeit hajlandó elvállalni. Erre nézve a senatus azt válaszolta a flórenczi követnek Petrus de Bechanugiisnek, hogy a pápának hozzá, Velenczéhez intézett hasonló kérését, tekintettel a köztársaság pénzügyi helyzetére, megtagadta ugyan, de tekintettel Flórencz városára megváltoztatja elhatározását és kész hozzájárulni, hogy a liga a pápai fegyveresek egy részének költségeit magára vállalja, azoknak száma kölcsönös megegyezéssel állapíttatván meg.[1]) A midőn aztán megjött a hír, hogy Flórencz 500 fegyveres költségeit vállalja magára, Velencze azt válaszolta, hogy ha Flórencz ráveszi a pápát arra, hogy az 500, illetve az általa kivánt (3000) fegyveressel beéri, a tanács ezzel egyetért és kész a költségekhez hozzájárulni.[2]) Ekkor azonban már akadályok merültek fel e kérdésben. Eugen pápa ugyanis, a midőn Flórencz az 500 fegyveresre vonatkozó ajánlatát vele közölte, ezt nem fogadta el, hanem kijelenté, hogy e kérdés tárgyalása előtt, minthogy a politikai viszonyok idő közben megváltoztak az 1431-ben kötött szövetség helyett egy új megegyezést kell kötni. A pápának ezt a kivánságát Flórencz közölte Velenczével, mely márczius 31-én azt válaszolta, hogy igyekezzék Flórencz mindenekelőtt megtudni, mik a pápa föltételei az új ligára nézve, és ha ez a liga ismét a milanói herczeg és párthivei ellen irányul, Velencze kész azt megkötni.[3]) Pár nappal később, ápril 4-én, a köztársaság értesítette római követét Contarini Jeromost, hogy a mennyiben a pápa a milanói herczeg és párthivei ellen egy új szövetséget akar kötni, Velencze kész ahhoz hozzájárulni, a menynyiben az elfogadható feltételek mellett köthető meg. A mennyiben pedig a pápa a szövetséget nem kifejezetten a milanói herczeg ellen akarná megkötni, hanem az egy általános, bárki ellen irányuló szövetségnek terveztetik, Velencze mindenekelőtt a szövetség feltételeit és módozatait kívánja ismerni. Kijelenti azonban már most is, hogy az esetben a szövetségből az aragoniai és katalán királyok kiveendők, tekintettel Velencze kereskedelmi érdekeire.[4])

[1]) R. T. A. X. 468. szám.
[2]) Ugyanott 469. szám.
[3]) Ugyanott 469. szám
[4]) A határozat kivonata R. T. A. X. 790. oldal 3. jegyzet.

Úgy látszik, Flórencz Velencze válaszának vétele után érintkezésbe lépett ismét a pápával, a ki az új szövetség megkötésének szükségét ujból hangsúlyozta, mire Flórencz megint Velenczéhez fordult, kérve a köztársaságot, hogy az új szövetség megkötése elé akadályokat ne gördítsen. Közölte vele egyúttal, hogy Flórencz 500 lovas és ugyanannyi gyalogosnak a zsoldját magára vállalja, de kérte Velenczét, hogy legalább 250 lovas és ugyanannyi gyalog költségét vegye magára. A velenczei senatus ápril 29-én erre úgy határozott, hogy római követét felhatalmazza az egyezség megkötésére azzal a megjegyzéssel, hogy a kiadásoknak Velenczét illető részét fizesse Flórencz, és tegye azt Velencze számlájára azon összeg javára, a melylyel Flórencz Velenczének tartozik. Kiköté továbbá Velencze, hogy a kötendő liga a flórencz-velenczei ligát semmiképen sem érintheti.[1])

Ezzel az utasítással együtt közölte a köztársaság Contarinivel együtt azokat a feltételeket, melyek mellett Velencze az új szövetséget megkötni hajlandó. E feltételek szerint a szövetség Olaszország békéjének megoltalmazására köttetik és vagy az összes olasz hatalmak ellen irányul, kivéve az aragon és katalán királyokat, vagy csak a milanói herczeg és Siena ellen. Zsigmond ellen a liga csak addig irányul, a meddig a király Olaszországban tartózkodik. Az új liga tartama a flórencz-velenczei szövetség lejártáig terjed és egyik fél sem léphet békére a másik tudta nélkül.[2])

Az új liga megkötésére irányuló tárgyalások azonban Velencze magatartásán hajótörést szenvedtek. Velencze, mint látszik, meggondolta a dolgot és ujból is kijelenti, hogy a költségekben nem vesz részt, viszont Flórencz kijelenté, hogy több mint 500 lovas és ugyanannyi gyalog kiállítására nem vállalkozik. Minthogy ily módon Velencze belépése az új ligába kizártnak volt tekinthető, Flórencz május havában azzal a kéréssel fordult Velenczéhez, egyezzék bele, hogy a szövetség csak a pápa és Flórencz között köttessék meg. A velenczei senatus május 30-án ebbe beleegyezett, de kikötötte ez alkalommal is, hogy a kötendő liga a már fennálló flórencz-velenczei ligát ne érintse.[3]) Marco Dandolo ezt

---

[1]) R. T. A. X. 470. szám.

[2]) A feltételek kivonata ugyanott 790. oldal 4. jegyzet.

[3]) Ugyanott 741. szám I. §.

úgy kívánta formulázni, hogy a köztársaság beleegyezik az új liga megkötésébe, ahhoz maga is hozzájárul és a ligából kifolyólag Flórenczczel együtt 500 lovast és 500 gyalogost állít, viselvén Velencze fele részben azok költségeit.[1]) Mauroceno András ellenindítványa, mely megbukott, az volt, mondassék ki, hogy a köztársaság e pillanatban nem vállalkozhatik semminemű költség viselésére. A mi az új ligát illeti, Velencze szivesen vette volna, ha Flórencz közli azokat a feltételeket, melyek mellett a pápával egyezségre óhajt lépni, hogy Velencze tájékoztatva legyen azok tartalmáról. Közölje tehát Flórencz utólag e feltételeket, melyekre Velencze majd érdemleges választ fog adni.[2])

Velencze elutasító magatartása miatt a tervezett hármasszövetség megbukott és Flórencz egymaga kötötte meg az új ligát a pápával 1432 június 21-én. Ennek értelmében a pápa kötelezte magát Siena ellen Raynuccio de Farnese és Niccolò Fortebraccio vezérlete alatt csapatokat küldeni és azokat, ha a szükség kívánja, újakkal pótolni. Flórencz a pápanak havonként 500 lovas és 500 gyalog fegyveresért fizeti a zsoldot, előbbiekért fejenként 10, utóbbiakért fejenként 3 forintot számítva. A pápa feljogosíttatik a békét Sienával megkötni, a nélkül hogy Flórencz a béketárgyalásokban részt venne, de köteles ügyelni arra, hogy Flórencz visszakapja mindazt, a mit elvesztett. E békekötés után Flórencz mindaddig, míg a milanói herczeggel a béke meg nem köttetik, a fentkitüntetett segédcsapatok zsoldjának a felét fizeti, a mennyiben azonban hat hónapon belül nem köttetnék meg a béke, járulékát fölemeli. Az új liga 1435 deczember 4-ig terjed, vagyis a flórencz-velenczei liga lejártáig.[3])

Velencze azonban, daczára annak, hogy az új ligából magát kivonta, nagy figyelemmel kísérte annak vállalkozását. Tette pedig ezt azért, mert tartott attól, hogy Zsigmond és a pápa között a baseli zsinat kérdésében valami megegyezés jön létre és ezzel aztán Velenczének eddig gyakorolt befolyása a curiánál meg lesz törve. Annál is inkább tarthatott ettől, mert Zsigmond és a pápa között ekkoriban már tárgyalások folytak a császár-

[1]) Ugyanott III. §.
[2]) Ugyanott II. §.
[3]) Kivonatban R. T. A. X. 791. oldal 1. jegyzet.

koronázás miatt és mert a bíbornokok testülete nem helyeselte a pápa által a flórencziekkel Siena ellen kötött ligát, s azonfelül tanácsolták a pápának, hogy Zsigmondot Rómába híva ott császárrá koronázza.[1]) Ezért a velenczei senatus augusztus 8-án római követét, Andrea Dandolot utasította, fejtse ki a pápa előtt mindazokat a veszélyeket és hátrányokat, melyek Zsigmond római tartózkodásából reá háramolhatnak.[2]) Velenczét ez utasítás megadására valószínűleg az a hír bírta, hogy a pápa Orsini és Monfort bíbornokokat akarja Zsigmondhoz Sienaba küldeni.[3]) Ezeknek utasítása az volt, hogy Zsigmonddal a baseli zsinat kérdésében, esetleg egy általános zsinat helyéről tanácskozzanak.[4]) Velencze a bíbornokok részére adott utasításról csak augusztus második felében értesült és ekkor — augusztus 22-én — előző utasításával teljesen ellenkezőleg közölte követével, hogy látja, miszerint a pápa jól megfontolt elhatározással cselekszik és elért csak azt kívánhatja neki, vajha a királyhoz küldött követsége a várt eredményt elérhetné.[5])

A pápai követség Zsigmondot Sienában fel is kereste, csakhogy ekkorára a helyzet annyira megváltozott, hogy a követségre voltaképen más feladat várt, mint a minővel megbizatott. A pápa és a baseli zsinat között a tárgyalások ugyanis ebben az időben oly stádiumba jutottak, hogy teljesen kizártnak látszott, hogy a pápa és a zsinat között a megegyezés, illetve a kibékülés létrejőjjön. A curia érdeke kívánta már most azt, hogy a zsinat ellenében Zsigmond király támogatását magának megnyerje, és megakadályozza azt, hogy a király a zsinathoz csatlakozzék. Erre a legjobb módnak az kínálkozott, ha a szentszék a császárkoronázás tekintetében nehézségeket nem támaszt, hanem arra törekszik, hogy Zsigmond mielőbb Rómába jövén ott megkoronáztassék. A zsinati kérdés tekintetében a pápai követség a királylyal folytatott tárgyalások folyamán elért annyit, hogy a

[1]) R. T. A. X. 472. szám 3. §.

[2]) Ugyanott.

[3]) Küldetésüket a pápa ugyancsak augusztus 8-án eszközölte, ekkor kelt részükre a felhatalmazó levél, de valószínűleg már előbb is szó esvén a kiküldetésről, Velencze aug. 8-ára értesülést szerezhetett a kiküldetésről.

[4]) Utasításuk R. T. A. X. 308. oldal 6. jegyzet.

[5]) R. T. A. X. 473. szám.

király kijelenté, miszerint személyesen fog Rómába jönni, hogy a pápával e kérdés fölött tanácskozzék.[1]) Ez volt az 1432 őszén folytatott tárgyalások eredménye. Velencze követe Donato erről értesíté a signoriát azzal, hogy a pápa egyúttal a liga és Filippo Maria Visconti közti béketözvetítésre is vállalkoznék. Velencze ezt a tudósítást — mint az október 27-i utasításból kitűnik, — köszönettel vette ugyan, de nem tartá czélszerűnek, hogy a béke kérdése Rómában tárgyaltassék, mert akkor Zsigmond, Rómában jelen lévén, okvetlenül a milanói herczeg érdekében érvényesítené befolyását.[2])

Ebből látjuk, hogy Velencze Zsigmond Rómába jövetelétől egyáltalán nem volt elragadtatva. Azonban hiába aggódott, mert Zsigmond Sienában maradt és maga helyett november első felében János churi püspököt, Héderváry Lőrinczet és Schlick Gáspárt küldte Rómába, kiknek megbizatása oda szólott, hogy a pápát a zsinathoz való csatlakozásra rábírják. Ez alkalommal merült fel a pápai közvetítés eszméje Velencze és Zsigmond között.

VI.

A közvetítés eszméjét Schlick Gáspár vetette fel, valószínűleg a pápának Nerone de Nigi flórenczi követ előtt még október hóban tett nyilatkozatára való tekintettel. Nerone Nigi ugyanis október 13-án arról értesíté Flórenczet, miszerint a pápa előtte úgy nyilatkozott, hogy Zsigmondot addig meg nem koronázza, a míg a velenczei köztársasággal ki nem békül.[3]) Ez a hír fülébe mehetett a királyi követeknek és így támadhatott Schlickben az a gondolat, hogy a pápai közbenjárást megpendítse. Eugen pápa Schlick propositióját közölte a velenczei köztársaság római követével, a ki november 17-én tudósította erről a köztársaságot, utasítást kérve, hogy minő magatartást tanusítson e kérdésben? Úgy látszik, a közvetítés kérdése már előbb is fölmerülhetett, mert a velenczei tanács már november 11-én írt Donatonak ebben a

[1]) L. erre nézve R. T. A. X. 286., 288., 289. és 293. számokat.

[2]) R. T. A. X. 299. szám.

[3]) Nigi jelentése R. T. A. X. 297. szám. Az idézett hír a 4. pontban van.

kérdésben. Hogy mi volt a levél tartalma, nem tudjuk, mert a levél nem maradt reánk, de valószínű, hogy a köztársaság nem idegenkedett ekkor sem a követelés elfogadásától. Erre a levélre hivatkozik a senatus november 27-i, Donato részére adott utasításában, melyben utasítja követét, hogy fejezze ki a pápa előtt újból is hajlandóságát arra, hogy Zsigmonddal békét kössön. Hangsúlyozza a pápa előtt, hogy Velencze mindig kész volt a királylyal megegyezni, kinek felszólítására különböző alkalmakkor ki is küldte követeit, a nélkül hogy megegyezés jött volna létre, mert Zsigmond mindenkor csak a saját érdekét tartotta szem előtt, úgy hogy a tárgyalások meghiusulta egy esetben sem múlt Velenczén és így lesz ez előreláthatólag ez alkalommal is. A senatusi utasítás azután kiterjeszkedik Marco Dandolonak magyarországi követségére, összeköttetéseire Schlick Gáspárral és konstatálja, hogy a követségnek nem volt semmi eredménye. Ez ugyan nem volt igaz, mert ép Dandolo kötötte meg az 1428 szeptember 8-i fegyverszünetet, igaz, hogy csak pár hónapra. Következik azután az utasításban annak a konstatálása, hogy a tárgyalások azon szakadtak meg, hogy nem tudtak megegyezni, kiket foglaljanak bele a fegyverszünetbe. Mindezek előrebocsátása után a senatus utasítja Donatót, hogy ha bizonyságot szerez arról, hogy Schlick Gáspár, vagy a király többi követei kellő felhatalmazással vannak ellátva a tárgyalások megindítására, közölje a pápával, hogy Velencze kész elfogadni a pápai közbenjárást és megindítani a tárgyalásokat Zsigmonddal. Megjegyezte azonban a senatus, hogy ezzel korántsem akarja Zsigmond Rómába jöttét előmozdítani, sőt ellenkezőleg szívesebben tárgyal ott a király követeivel, mint vele személyesen.[1])

A közvetítésre a pápát a politikai helyzet alakulása bírta. Ép így politikai okok bírták rá a pápát arra, hogy a közvetítést ismét elejtse.

Az a küldöttség ugyanis, melyet Zsigmond a baseli zsinat érdekében Rómába küldött, eredményt nem ért el. Zsigmond a zsinat elismerését kérte, a mire a pápa csak kitérő választ adott, igérte, hogy követséget fog küldeni Baselbe, hogy a zsinattal közvetlenül tárgyaljon, a mi csak arra szolgált, hogy a határozott válasz meg-

[1]) R. T. A. X. 475. szám.

adását elodázhassa. Ennek a taktikázásnak eredménye az volt, hogy a királyi követek november vége körül visszatértek Zsigmondhoz Sienába. Ezzel megszakadtak egy időre az összeköttetések Zsigmond és a pápa között. Eugen pápa most Zsigmond és a baseli zsinat ellen fordult. Valamit tervezett Zsigmond ellen, de hogy mit, azt nem tudjuk. Állítólag az volt a terve, hogy Zsigmondot megfosztja királyságától és a birodalomtól, a birodalmat a velenczei köztársaságnak, a cseh királyságot a lengyel királynak juttatja.[1]) Tervéről a lengyel királyt annak római követe útján szándékozott informálni. Velencze római követe Donato november 26-án informálta a köztársaságot a pápa tervéről, a senatus deczember 9-én foglalkozott a tárgygyal és azt írta Donatonak, hogy örömmel csatlakozik a pápa tervéhez és elő fogja segíteni annak megvalósulását. Ennek következtében a signoria csak helyeselheti a pápának azt a tervét, hogy a lengyel királyt római követe utján e tervről informálja. Utasítja Donatot, járjon utána, hogy a követ útját Velenczén át vegye, a mikor is a signoria pro informatione közölni fogja vele mindazokat az iratokat, a melyek Zsigmondtól a köztársasághoz intéztettek, hogy azokról magának esetleg másolatokat készíthessen. A pápa továbbá azt akarta, hogy a lengyel követet Velenczének egy követe is elkísérje. Ezt a senatus beható tanácskozás után mint nem illőt és nem szükségeset visszautasította, de igérte, hogy a pápa terveit mindenkép támogatni fogja, hogy azok megvalósulhassanak.[2]) Ebben is Velencze elővigyázó politikájának megnyilvánulását látjuk.

A pápai terv azonban csak terv maradt. Nem tudunk arról, hogy a pápa mit tervezett voltaképen Zsigmond ellen és arról sem tudunk, hogy történt-e ebben az ügyben további lépés még vagy sem. Nem maradtak ránk erre vonatkozó iratok és általában hézag áll most be Zsigmond és Velencze összeköttetéseiben, a midőn egyszerre, 1433 tavaszán, ismét előtérbe kerülnek a tárgyalások Zsigmond és a köztársaság között.

Zsigmond és a flórenczi köztársaság között az 1433 év elején tárgyalások folytak, melyek február havában közel állottak ahhoz,

[1]) Palacky, Urkundliche Beiträge II. 351. lap.
[2]) R. T. A. X. 476. szám.

hogy a két fél között békére vezetnek. A flórenczi köztársaság ekkor felajánlotta közvetítését Zsigmond és Velencze között. A velenczei köztársaság, a mint ezt a senatusnak február 16-i határozatából látjuk, ezt a közvetítést elfogadta.[1]) Erre kétségkívül nagyban befolyt az a körülmény, hogy Zsigmond és Filippo Maria között 1432 vége óta fokozódtak az ellentétek, a jó viszony a király és a herczeg között mindinkább lazulni kezdett és a velenczei köztársaság kétségkívül előre látta, hogy a nyilt szakítás csak rövid idő kérdése, a melynek bekövetkeztével a király nem fog egyebet tehetni, mint a herczeg régi ellenfelének, a ligának pártjára állani.

A tárgyalások azonban Zsigmond és Flórencz között, melyekbe még Siena is bele volt vonva, megszakadtak, hogy márczius havában újabb tárgyalások induljanak meg Flórencz és Zsigmond között, melyek Zsigmondnak átvonulását a flórenczi területen, továbbá 6000 aranynak fizetését Flórencz részéről tárgyalták. Az újabb tárgyalások alkalmával Zsigmond megbizottja Thallóczy Matkó fölvetette a kérdést, vajjon nem volna-e hajlandó Flórencz a közvetítésre a király és Velencze között újból vállalkozni. Andrea Bernardo a signoria flórenczi követe márczius 2-án tudósította erről a köztársaságot, a nélkül azonban, hogy arra bővebben kiterjeszkedett volna, mert még azt sem mondta meg levelében, hogy kitől eredt az ajánlat, ki informálta őt Zsigmond békülési szándékáról. A senatus márczius 7-én utasította Bernardot, hogy adjon bővebb informácziót honnan, kitől hallotta e hírt, adjon felvilágosítást a részletekről is, hogy a köztársaság érdemlegesen foglalkozhassék a dologgal és abban határozhasson. A velenczei köztársaság tehát, mint ebből látjuk, békülékeny hangulatban volt, a melynek előjelével már pár héttel előbb találkozunk. Zsigmond 1433 február havában a Rómába utazás tervével faglalkozván, két útirányt vett kombináczióba, az egyik a velencze-flórenczi líga területe, tehát a szárazföldi út volt, a másik a tengeri út, az aragon király hajóinak igénybe vételével. Velencze már február 28-án közölte Bernardoval, hogy szivesebben látná, ha a király szárazföldön tenné meg az

[1]) R. T. A. X. 424. szám 1. §.

utat, közölje ezt Flórenczczel, hogy ez a király megbizottaival ez irányban folytatott tárgyalásaiban Velencze nézetéről informálva legyen.[1]) Márczius 7-i utasításában a senatus újból hangsúlyozza annak hasznát a ligára, ha a király szárazföldön vonul Rómába és azt a kívánságát fejezi ki, bírja reá Flórencz a királyt, hogy a liga területén megálljon, a mikor is a béketárgyalások ügyében is tanácskozni lehetne.[2]) Sőt Velencze annyira ment, hogy hajlandónak nyilatkozott ez esetben a király tartózkodásának költségeit felerészben viselni.[3])

Bernardo erre márczius 16-án közölte Velenczével, hogy Pagano de Marini a királyi követek megbízásából tudatta vele, hogy Zsigmond király hajlandó Velenczével kibékülni. Marini továbbá azt is közölte Bernardoval, hogy az esetre, ha Velencze hajlandó a béketárgyalásokat megindítani, a királyi követek erre nézve már fel vannak hatalmazva. A senatus márczius 21-én válaszolt Bernardonak Utasította, közölje Marinivel, hogy Velencze hajlandó Zsigmonddal egyezségre lépni, a mit különben mindenkor óhajtott és kívánt. Ha tehát a király követei a megfelelő felhatalmazással el vannak látva, Velencze kész a tisztességes megegyezést megkötni. Egyúttal utasította őt, hogy informálja magát a király föltételeiről.[4])

Ezzel egyidejüleg a pápai közvetítés is újból aktuálissá vált. Zsigmond 1433 márczius elején Sirck Jakab trieri kanonokot küldte írásbeli és szóbeli üzenetekkel Eugen pápához. Hogy mik voltak ezek, nem tudjuk, de ez bizonyosság arra, hogy a pápa és Zsigmond között közeledés állott be. Andrea Donato a signoria római követe márczius 9., 11., 14. és 12-én tudósította a signoriát a római eseményekről, Sirck megérkeztéről, előterjesztéseiről és megküldötte Zsigmond leveleinek másolatát is. A senatus márczius 21-én azt felelte Donatonak, hogy teljesen egyetért azzal, hogy a pápa a királylyal békét kössön. A császárkoronázás ellen sem emel kifogást, csak azt tanácsolja, hogy a koronázás Viterboban történjék, nem pedig Rómában, minthogy esetleg Rómában a koronázás lázadásra adhatna okot. Csak azt óhajtja a köztársaság,

[1]) A levél rövid kivonata R. T. A. X. 797. oldal 1. jegyzet.

[2]) Ugyanott 477. szám.

[3]) Ugyanott.

[4]) R. T. A. X. 478. szám.

hogy a pápa a koronázást attól tenné függővé, hogy Zsigmond a koronázás előtt fegyverszünetre, illetve békére lépjen Velenczével és pedig legkevesebb öt esztendőre, a mint erről már az előbbi tárgyalások folyamán szó volt. A pápai közbenjárást Velencze a maga részéről köszönettel elfogadja. A fegyverszünet vagy béke megkötése után Velencze területein keresztül a királynak a szabad átvonulást megadja és a tartózkodás költségeinek fedezését magára vállalja.[1])

Ez az utasítás keresztezte magát Donatonak márczius 14-i levelével, melyben Donato tudatta, hogy a pápa a király és Flórencz követeinek befolyása következtében elhatározta, hogy a közvetítést Zsigmond és Velencze között magára vállalja. Ezúttal is az volt a pápa szándéka, hogy a császárkoronázást a Zsigmond és Velencze közti megegyezéstől teszi függővé.[2]) A senatus márczius 29-én tudatta Donatoval, hogy a pápa ajánlatát elfogadta. A mi a megegyezést a királylyal illeti, a köztársaság legczélszerübbnek vélte, ha fegyverszünet köttetnék, részint azért, mert a végleges béke megkötésére a viszonyok most nem alkalmasak, részint pedig azért, mert a Marco Dandolo és Schlick Gáspár között annak idején — 1428-ban — folyt tárgyalások a fegyverszünet megkötésére a talajt egészen előkészítették, hiszen tudvalevőleg a tárgyalások csak azért nem vezettek eredményre, mert nem tudtak megegyezni azon, hogy kiket foglaljanak bele a fegyverszünetbe. A senatus tehát most oda utasítá Donatot, hogy mindenben a márczius 21-i utasításhoz tartsa magát a közlendő fegyverszünetre nézve.[3])

Sirck Jakabot nyomon követték Rómába Zsigmond megbizottai Thallóczy Matkó és Schlick Gáspár, a kik a sienai püspök közvetítésével tárgyaltak a pápával a császárkoronázás végett. Részükre Zsigmond márczius 21-én Sienában állította ki a meghatalmazást.[4]) Megérkeztüket Donato márczius 26-án jelentette a senatusnak, utasításokat kérve további magatartására nézve. Ezeket az utasításokat a senatus ápril 2-án tartott ülésében adta meg és azokat másnap, ápril 3-án foglalta írásba. Fenn-

[1]) R. T. A. X. 448. szám.
[2]) Ugyanott 479. szám.
[3]) R. T. A. X. 479. szám.
[4]) Ugyanott 446. szám.

tartotta nagyjában azt, a mit a márczius 21-i és 29-i utasításokban mondott bizonyos kiegészítésekkel A míg ugyanis a márczius 29-i utasításban a senatus a fegyverszünetet illetőleg a Dandolo és Schlick között annak idején lefolyt tárgyalásokat akarta alapul venni és az utasítás tényleg erre vonatkozott, addig az ápril 3-i utasításban a senatus azt mondja, hogy a Dandolo-Schlick-féle tárgyalásoknak egyes részletei már nem alkalmazhatók a jelen viszonyokra, miért is némi módosítást kell azokon eszközölni.

A módosítás abban állott, hogy Velencze a dalmát kérdést teljes hallgatással mellőzte. A Dandolo-Schlick-féle tárgyalásoknak ez a kérdés képezte, mint tudjuk, egyik főpontját, most az ápril 3-i utasításban egy árva szóval sem emlékezik meg a senatus erről, pedig ez alkalommal lett volna helyén követének az utasítást a dalmát kérdésre vonatkozólag megadni. A második módosítás a török elleni segélynek kikapcsolása volt. Az utasítás előrebocsátja, hogy Velencze a régebbi tárgyalások folyamán segélyt igért ugyan a törökök ellen, ámde akkor még Salonichi a köztársaság birtokában volt és háborúban állottak a törökkel, de Salonichinek 1430 márczius 29-én történt elvesztése után a köztársaság 1430 szeptember 4-én békére lépvén a törökkel, azt óhajtják, hogy a török elleni segélyről említés ne tétessék, nehogy ezzel esetleg újabb bonyodalmakra adjanak okot. Ezért tehát Donato oda utasíttatott, hogy ha eddig még nem hivatkozott volna a Dandolo-Schlick-féle fegyverszünetre, mint tárgyalási alapra, ezt a jövőben se tegye, hanem csak általánosságban tárgyaljon a fegyverszünetről. Ha pedig már hivatkozott volna erre a fegyverszünetre, akkor igyekezzék a dolgot szép szerével visszacsinálni, de a világért se árulja el, hogy Velencze a törökkel kötött béke miatt lép vissza az előző fegyverszünet határozmányaitól. Az új fegyverszünetet csak általánosságban, mint egyszerű fegyverszünetet óhajtja megkötni, mintájára az 1413 ápril 17-i castellettoi fegyverszünetnek, mely a márczius 21-i utasítás értelmében módosítható volna, t. i. öt esztendőre köttetnék meg. A fegyverszünet megkötése fejében a köztársaság hajlandó a királynak költségeit arra az időre, míg velenczei területen tartózkodik, viselni, ha pedig a király még ezen felül is követeléssel lépne fel és a követ azt látná, hogy e követelés nem teljesítése bonyodalmakat idézne elő, a köztársaság hajlandó 10.000 aranyig

terjedő kölcsönt adni a királynak, mely összeg akkor folyósíttatnék, ha a király velenczei területre lép.

A fegyverszüntbe belefoglalandókra nézve az utasítás úgy szól, hogy ez alkalommal a belefoglalandók személyéről említés ne tétessék. Ezt nyilván azért akarta a senatus, hogy a tárgyalások ne szenvedjenek ezúttal is ezen a kérdésen hajótörést. Ha azonban — így folytatja tovább az utasítás — Donato látná, hogy a király súlyt helyez arra, hogy megneveztessenek névleg azok, a kik a fegyverszünetbe belefoglalandók, a köztársaság a maga részéről csapatai fővezérét Francesco Gonzaga mantuai őrgrófot, Miklós estei őrgrófot, János montferrati őrgrófot és Ostasio da Polentat Ravenna urát nevezi meg, tetszésére bízva a királyňak, hogy a maga részéről bárkit is belefoglalhat a békébe, kivéve a milanói herczeget, ámbár nem hiszi, hogy a király a milanói herczeget bele akarná foglalni a fegyverszünetbe azok után, a miket a kettő között kitört ellenségeskedésről hallani. Mindenesetre azonban a követ a Velencze részéről fent nevezetteket csak akkor nevezze meg mint a fegyverszünetbe belefoglalandókat, ha a király követei határozottan fölvetik a kérdést, hogy kik foglaltassanak bele a fegyverszünetbe.[1])

Ezt az utasítást a velenczei senatus ápril 6-án néhány ponttal megtoldotta. Donato ugyanis márczius 28-án levelet intézett haza, melyben, a mint látszik, engedélyt kért arra, hivatkozva az e részben már előbb nyert felhatalmazásra, hogy hazatérhessen. Közölte továbbá, mint látszik, ebben a levélben a pápának azt a kivánságát, hogy Velencze Zsigmond olaszországi tartózkodásának költségeit legalább részben fedezze. A tanács Donato kérését megtagadta és utasította őt, hogy maradjon addig Rómában, míg a fegyverszünet a királylyal meg nem köttetett, nehogy távoztával a fegyverszünet ügye megint meghiusuljon.

Meghagyja továbbá a senatus a követnek, hogy a mi a fegyverszünet időtartamát illeti, azt öt éven aluli időre ne kösse meg, a mennyiben azonban nagyobb nehézségek támadnának e pont körül, esetleg öt évnél kevesebb időre is megkötheti azt. Az öt évhez ragaszkodjék a tárgyalások alkalmával és azon alul csak akkor menjen, ha az öt évet semmi körülmények között sem tudná

[1]) R. T. A. X. 480. szám.

elfogadtatni. Ez esetben bocsássa a kérdést a pápa döntése alá, döntse el az, vajjon a fegyverszünet öt vagy négy esztendőre szóljon.

A mi a pápa kivánságát a költségek fedezésére nézve illeti, a senatus megjegyzi, hogy a tisztesség és méltányosság úgy hozná magával, hogy a király olaszországi tartózkodásának költségeit mindig az illetők fedezzék, a kiknek területén a király tartózkodik, tehát az egyházi államban tartózkodás költségeit a pápa, a flórencziét Flórencz, a velenczeiét Velencze maga. Mégis a pápára való tekintettel és hogy Velencze jóindulata kitünjék, a köztársaság hajlandó az egyházi állam területén való tartózkodás költségeinek harmadrészét magára vállalni, feltéve, hogy ha a második harmadrészt a pápa, a harmadikat Flórencz vállalja magára. Az összeget illetőleg a köztársaság azt hiszi, hogy a király napi 100 aranynyal beérheti, és így a Velenczére eső harmadrész havi 1000 forintot tenne ki.

Felhatalmaztatik továbbá Donato, hogy a királynak a köztársaság részéről 10.000 aranyat igérjen kölcsön, de igyekezzék, hogy Velencze a kölcsön adásától egyáltalán megszabaduljon, vagy hogy a király esetleg kevesebbel is beérje és csak a legvégső esetben igérje meg a 10.000 aranyat. Végül intse a pápát, hogy ha a királylyal Viterboban találkozik, ügyeljen arra, hagy baja ne történjék.[1])

Zsigmond király és Eugen pápa között az egyezség a koronázásra nézve 1433 ápril 6. és 7-én megköttetvén, ezt Donato tudatta a velenczei senatussal. Értesítette azt a fegyverszünet tárgyalásainak állásáról is. Közölte vele, hogy a pápa fegyverszünet kötését most is czélszerübbnek tartja, mint béke kötését, melyre a körülmények nem kedvezők. A senatus ápril 15-én azt válaszolta Donatonak, hogy tökéletesen osztja a pápa nézetét. A mi a költségek viselését illeti, a senatus megmaradt az ápril 6-iki határozat mellett, 1000 aranyat vállalván magára havonkint, tekintettel a milanói herczeggel folytatott háború okozta költségekre és tekintettel a királynak tett egyébb pénzbeli igéretre. A fegyverszünet tartamát és módját illetőleg az ápril 15-iki utasítás a 6-iki utasítás megfelelő pontjaival fedi egymást és azt a

[1]) R. T. A. X. 481. szám.

senatus az 1413 ápril 17-én kötött castellettoi és az 1418. év tavaszán kötött konstanczi béke mintájára minden pénzbeli ellenszolgáltatás nélkül tartja megkötendőnek. Ezért újból lelkére köté a senatus a követnek, hogy a királynak kölcsön adandó 10.000 aranyra nézve csak a legvégső esetben nyilatkozzék, egyrészt azért, mert a köztársaság úgyis havi 1000 aranyat vállalt magára, másrészt pedig azért, mert a köztársaság felfogása szerint a fegyverszünetnek megkötését pénzbeli áldozattal nem szabad megvásárolni.[1])

Ugyanaznap — ápril 15-én — midőn a köztársaság ezt az utasítást elküldé Donatonak, kelt IV. Eugen pápának levele a köztársasághoz a fegyverszüneti tárgyalások ügyében. E levélben a pápa a királynak fizetendő összeg tárgyában írt a signoriának. Erre nézve a pápa felfogása az volt, hogy igenis fizessen a köztársaság a királynak nagyobb összeget, illetőleg adja neki azt kölcsön. Ennek fejében a fegyverszünet 10—15 évre volna megkötendő, illetve az összeg visszafizetése után még egy évig. Azonkívül úgy vélte a pápa, hogy a visszafizetésre Magyarország is vállaljon kezességet.

Erre a levélre a senatus ápril 26-án válaszolt a pápának. E válasznak legnagyobb részét a királynak adandó kölcsön képezte. Erre nézve a senatus megjegyezte, hogy a castellettoi, majd a konstanczi fegyverszünet melyek szövegét a pápának meg is küldötte, megköttetett a nélkül, hogy a köztársaság azokért valamilyen pénzáldozatot hozott volna. Igaz ugyan, hogy Castigglione Branda a tárgyalások folyamán V. Márton pápa megbizásából azt javasolta, hogy adjanak a királynak kölcsön 40.000 aranyat az öt évi fegyverszünet megkötéséért, a mely összeg visszatérítése után még egy évig érvényben maradna a fegyverszünet. Magyarország garancziája ebben az esetben is kiköttetett. Minthogy azonban az akkori követek erre nézve nem birtak felhatalmazással, a tárgyalások megszakadtak, mig végre Antonio Corraro közbenjárására a fegyverszünet öt évre megköttetett. A flórenczi tárgyalások alatt a fegyverszünet megkötése fejében teendő pénzbeli fizetségről szintén nem volt szó, sőt a királyi követek folyton sürgették a fegyverszünetet, kijelentvén, hogy a király nevében ahhoz minden halasztás nélkül hozzájárul-

[1]) R. T. A. X. 482. szám.

nak, azonban a köztársaság a pápa iránti tiszteletből a tárgyalásokat ignorálta, miután inkább akarta a fegyverszünet megkötését a pápa közbenjöttével eszközölni. Bevallja a senatus, hogy az 1428 nyarán a Dandolo által vitt tárgyalások folyamán 80.000 arany kölcsönzéséről szó volt, a magyar országnagyok kezessége mellett, de e tárgyalások megfeneklettek, nem a kölcsön kérdése miatt, amelynek összege elég tekintélyes volt hanem más okok miatt. Ha most e tárgyalásokra való tekintettel az akkor ajánlott összeg megajánlása ujból indítványoztatnék, erre a senatus csak azt felelheti, hogy változtak az idők, változtak a körülmények. Akkoriban 80.000 arany kevesebb volt a senatus szemében mint most 30.000 arany, a pápa előtt is ismeretes okoknál fogva. Mindezt összevéve a senatusnak óhaja az volna, hogy köttessék meg a fegyverszünet lehetőleg a nélkül, hogy Velenczének fizetnie kellene, annál is inkább, mert Velencze a királynak a köztársaság területén időzése idejére amúgy is kötelezte magát fizetések teljesítésére.

Minthogy azonban a pápa azzal a javaslattal lépett elő, hogy a fegyverszünet 10—15 évre köttessék, de ennek fejében a köztársaság méltányos pénzösszeget ajánljon kölcsön a királynak, a köztársaság beleegyezik ebbe és kéri a pápát, hogy a fegyverszünetet 15 vagy legalább is 10 évre kösse meg a királylyal, a minek fejében a köztársaság hajlandó a királynak 40.000 aranyat kölcsön adni, a mit nemcsak méltányos összegnek, hanem egyáltalán a maximumnak tart, a mit fizethet, reméli azonban, hogy ennél kisebb összeggel is be fogja érni a király. A fegyverszünet megkötéséhez azonban Magyarországnak is hozzá kell járulni. A 40.000 aranyat a köztársaság két részletben fizetné ki, az első részletet, a mely ha a pápa akarja az összegnek felét tenné ki, akár most, akár a pápa által kitüzendő határidőben fizetnék ki, a második részletet pedig akkor, ha Magyarország hozzájárult a fegyverszünet megkötéséhez. Ha azonban Magyarország nem járulna hozzá a fegyverszünethez, a kölcsön második részlete nem folyósíttatnék, azonban a fegyverszünet többi határozmányai ennek daczára érvényben maradnának.[1])

A pápának adott választ a senatus május 26-án közölte

[1]) R. T. A. X. 483. szám.

Donatoval is, a kit utasított arra, hogy a tárgyalások folyamáról pontosan értesítse mindig a köztársaságot. Különösen meg volt elégedve a senatus Donato azon hiradásával, hogy a pápa Zsigmondot csak a Velenczével való megegyezés után szándékozik császárrá koronázni. Utasítá azonban Donatót, hogy a fegyverszünet megkötése után sürgesse meg a koronázást, valamint sürgesse azt is, hogy Zsigmond a koronázás után mielőbb elutazzék Baselbe, a zsinat szinhelyére.[1]) Ebből az utasításból különben következtethetjük, hogy a tárgyalások a fegyverszünet tárgyában Rómában május első felében élénken folyhattak. Donato május 1-én, 6-án, 9-én és 11-én küldött róluk tudósításokat Velenczébe, de sajnos ezek az értesítések nem maradtak reánk.

Donato május 26-án az említett utasításon kívül még egy második utasítást is kapott a senatustól. Ő ugyanis május 16-án jelentette haza, hogy Zsigmond már közel jár Rómához és hogy a pápa különböző elővigyázati intézkedéseket tett a király jövetelére. Ezt a tanács megnyugvással vette tudomásul.[2]) Közölte továbbá Donato, hogy a király követei — kiket értett ezek alatt nem tudjuk, mert Zsigmond akkor tudtunkkal nem tartott követeket Rómában — úgy nyilatkoztak, hogy a király inkább volna hajlandó békét, mint fegyverszünetet kötni, de ő, utasításához képest, inkább a fegyverszünet mellett foglalt állást. A senatus helyeselte Donato eljárását tekintettel arra, hogy a flórenczi tárgyalások alatt is csak fegyverszünetről, nem pedig békéről volt szó. Magára a fegyverszünetre nézve a senatus megjegyzé, hogy annak elintézését teljes megnyugvással és bizalommal bizza a pápára, a ki minden bizonynyal Velenczére nézve kedvező módon — értsd ezalatt kevesebb kölcsönért — fogja azt megkötni. Lelkére köti azonban a senatus ujból is a követnek, legyen azon, hogy a koronázás csak a fegyverszünet megkötése után történjék meg, és hogy Zsigmond a koronázás után minél előbb térjen vissza Németországba.[3])

---

[1]) Ugyanott 484. szám.

[2]) R. T. A. X. 485. szám 1. §.

[3]) R. T. A. X. 485. szám 2. §. Donato még azt is jelentette a senátusnak, hogy 1000 aranyat vett fel váltóra, a király költségeihez való hozzájárulás fejében. A tanács utasítá Donatót, hogy a jövőben ezt ne tegye, mert a tanács időről-időre gondoskodni fog a fedezetről. Ugyanott 3. §.

Zsigmond ezalatt május 21-én áldozócsütörtökön bevonult Rómába.[1]) Donato ezt május 22-én jelentette haza. Jelentésében, mint látszik, arról is szó lehetett, hogy a császárkoronázás esetleg még a fegyverszünet megkötése előtt fog megtartatni. Úgy látszik, a tárgyalások ekkor már vagy annyira előhaladtak, hogy azok meghiúsultától nem lehetett tartani, és már csak formaságok voltak hátra, vagy talán Zsigmond tett erre vonatkozólag lépéseket a pápánál, vagy a pápa saját elhatározásából határozott így, elég az hozzá, hogy a senatus május 30-án utasítá Donatót, figyelmeztesse a pápát arra a gyakran tett igéretre, hegy a fegyverszünet megkötése előtt Zsigmondot nem koronázza meg. Ragaszkodjék a pápával szemben ehhez, ha azonban úgy fordulna a dolog, hogy a császárkoronázás még a fegyverszünet megkötése előtt tartassék meg, legalább arra törekedjék, hogy a fegyverszünet Zsigmond elutazása előtt mindenesetre megköttessék.[2])

A velenczei köztársaság ekkoriban mindent elkövetett, hogy a fegyverszünet végre megköttessék. E czélból, a régi velenczei szokáshoz hiven, a pénz hatalmát is igénybe vette. A május 30-iki utasítás felhatalmazza Donatót, hogy Schlick Gáspárnak a fegyverszünet ügyében kifejtett fáradozásáért 1000 aranyat igérhessen, valamint hogy a fegyverszünet körül fáradozó többi egyénnek is pénzbeli jutalmat osztogathasson, mely czélra összesen 1000 aranyig nyitott neki hitelt. Június 5-én, a midőn a fegyverszünet megkötése Velencze előtt még nem volt ismeretes, a senatus ezt az utasítást megújította.[3])

A tárgyalások utolsó napjaiban Eugen pápa, minden valószinűség szerint a király befolyása következtében, azzal a kivánsággal lépett elő, hogy Velencze a királynak kölcsönadandó összeget 40.000 aranyról 50.000-re emelje fel. E kivánságról a senatus május 26. vagy 29-én értesült Donato jelentéséből és 30-án azt válaszolta neki, hogy az összeget semmi szin alatt sem emeli fel. Okadatolta ezt azzal, hogy a ferrarai béke daczára Velencze ép oly hadikészültséget tart fenn, mint a minőt a béke megkötése előtt. Költségei mintegy 100.000 aranyat tesznek ki havonkint,

[1]) Altmann 9424a. szám.
[2]) R. T. A. X. 486. szám 2. §.
[3]) R. T. A. X. 486. szám 3. §. és 489. szám 2. §.

a miért is többet mint 40.000 aranyat semmiképen sem adhat. Megjegyzi továbbá a senatus, hogy az összeg lefizetésére nézve az ápril 26-iki utasításban foglalt módozatok tekintendők mérvadóknak, t. i. hogy a fele a fegyverszünet megkötésekor folyósíttatik, másik fele pedig akkor, ha Magyarország a fegyverszünethez hozzájárult, továbbá hogy a fegyverszünet érvénye, a kölcsön összeg visszafizetése után még egy évre meghosszabbíttatik.[1])

A midőn a senatus ezt az utasítást Donatónak megadta, a fegyverszünet ügye már el volt intézve. A császárkoronázás, mint az Donato május 29-iki leveléből kitünik, május 31-re volt kitüzve, és így valószinűre vehetjük, hogy a fegyverszünet megkötése már végleg biztosítva volt. Egyedül a kölcsönösszeg nagysága volt még függőben, melyre nézve Donato utasítást kért a senatustól, a mely május 30-án kelve, 31-én még nem lehetett Donato kezei között és igy nem lehetetlen, hogy a kérdést kikapcsolták és letárgyalását egy későbbi időre halasztották és így a fegyverszünet formális megkötése május 30-án, vagy közvetlenül a koronázás után történt meg, június 4-e előtt mindenesetre, mert e napon adta ki Zsigmond a fegyverszünet megkötéséről szóló királyi oklevelet. A fegyverszünet határozmányai a szövetkezők voltak:

1. A fegyverszünet öt évig tart, és mindkét fél részéről híven és sértetlenül betartandó.

2. Mindkét fél birtokaira nézve a fegyverszünet alatt a status quo fentartandó.

3. A szerződő felek tartózkodnak attól, hogy egymást megtámadják. Területeiken szabad járás-kelést és szabad kereskedelmet biztosítanak kölcsönösen egymás alattvalóinak.

4. Egyik fél sem segélyezi a másik alattvalóit, bármely okból állnának is azok harczban egymással. Kimondatik azonban, hogy a császár jogosítva van a birodalmi fejedelmek, hűbéresek ellen szükség esetén hadat indítani, de ezek segélyezésétől a velenczei köztársaság tartózkodni fog. A fegyverszünetbe belefoglaltatnak Velencze kivánságára az estei, montferrati, mantuai őrgrófok és Opiso da Polenta Ravenna ura.

5. Hogy a fegyverszünet alatt a végleges béke megkötésére

[1]) R. T. A. X. 489. szám 3. §.

a szükséges lépések megtétessenek, mindkét fél közös akarattal, a köztök fenforgó ellentétek és vitás kérdések kiegyenlítésére IV. Eugen pápát kérik fel, megjegyezve, hogy a végleges békét a pápa csak mindkét fél hozzájárulásával és beleegyezésével proklamálhatja.

6. Velencze saját területén a királynak és seregének szabad átvonulást és tartózkodást engedélyez, beleegyezvén abba, hogy a király maga vagy serege a velenczei területen tartózkodhassék és a városokban megszállhasson. Mindenütt hozzájuk méltóan fognak fogadtatni; mindennemű kártevéstől tartózkodni kötelesek. A velenczei tanács köteles gondoskodni megfelelő ellátásról, de azzal a kikötéssel, hogy a király jövetelét legalább egy hónappal előbb jelezze, hogy Velencze a szükséges intézkedéseket megtehesse.

7. A szerződő felek alattvalói által egymás ellen indított háború nem tekintetik a fegyverszünet megsértésének, ámde a szerződő felek őket támogatásban sem részesíthetik.[1])

A fegyverszünet megkötésének híre Velenczébe június 5-ike körül érkezhetett meg. A senátus junius 6-án már foglalkozott a fegyverszünettel és a királyhoz egy a fegyverszünetre vonatkozó irat elküldését határozta el.[2]) Úgy látszik, ez alatt a megerősítést és hozzájárulást értette, a mi a köztársaság részéről június 25-én történt meg, a mikor is Francesco Foscari doge a tanácscsal együtt hozzájárult a fegyverszünethez és azt Velencze részéről is elfogadottnak jelentette ki.[3])

Zsigmond a fegyverszünet megkötését június 4-én tudatta a birodalom összes alattvalóival, beleértve Magyarországot is. Közölte velök, hogy pápai közvetítés mellett öt évi fegyverszünetre lépett a velenczei köztársasággal, mely úgy a birodalmat, mint Magyarországot egyaránt kötelezi. Meghagyja ennélfogva szigorúan, hogy a fegyverszünetet pontosan betartsák, annak megsértésétől tartózkodjanak és különösen, hogy a velenczei kereskedőket jöttükben-mentükben semmikép ne háborgassák. Ezzel visszaállította a régi rendet országaiban, a szabad keres-

[1]) Az oklevél R. T. A. X. 487. szám. Kivonata Predelli, I libri commemoriali IV. köt. 177. oldal.

[2]) E határozat kivonata R. T. A. X. 727. oldal 1. jegyzet.

[3]) Predelli i. h. 178. oldal.

kedelmi forgalmat, melyet Velencze a birodalommal folytatott.[1]) Ezt követte ugyanaznap egy másik rendelete, melylyel a velenczei kereskedőket oltalmába veszi, meghagyva, hogy a velenczeieket a birodalom barátaiul tekintsék, őket szabad járás-kelésükben és kereskedelmükben ne háborgassák és hogy az irántuk elvállalt kötelezettségeknek mindenben eleget tegyenek.[2])

A fegyverszünet megkötésével véget ért a Zsigmond és Velencze között évek óta húzódó viszály. A fegyverszünet pontjait olvasva látjuk, hogy azokból a viszálynak fő okát képező kérdés, Dalmáczia kérdése, teljesen kimaradt. A Velencze által birtokolt birodalmi területek kérdése is hiányzik a fegyverszünet pontjai közül és így voltaképpen azt mondhatnók, hogy Zsigmond volt a vesztes fél, annyiban is, mert a velenczei kereskedelem megtörésére irányuló törekvései szintén kudarczot vallottak. Azt a törekvését, a mi a velenczei kereskedelmet tilalmazó rendeleteinek főczélja volt, a németországi kereskedelmet Velenczétől el és Genua felé terelni Milanó közbeestével, nem tudta megvalósítani és e tekintetben Velencze határozottan győzedelmet aratott a király politikája fölött.

A fegyverszünet megkötésével az összeköttetések Zsigmond és Velencze között nem szüntek meg. Ujabb tárgyalások kezdődtek a két fél között, a melyek Zsigmondot mind szorosabb viszonyszonyba hozták a köztársasággal. A tárgyalások folytatására az a viszony szolgáltatott okot, a melyben Zsigmond ez időben Filippo Maria Viscontival állott. Ez a viszony pedig már nem volt a régi barátságos viszony, a mely 1432 deczember óta lassankint hidegülni kezdett. Az elhidegülés oka abban rejlett, hogy Filippo Maria nem váltotta be a királylyal szemben elvállalt kötelezettségeit, azoknak teljesítését folytonosan halogatta és Zsigmond végre is belátta azt a perfid eljárást, melyet vele szemben a herczeg követett, a ki ugyanakkor, midőn Zsigmondot Velencze és a liga ellen fölhasználni igyekezett, tárgyalásokba bocsátkozott és egyezségre lépett a ligával, a nélkül hogy Zsigmondot ebbe belefoglalta, sőt a nélkül, hogy Zsigmond ezekről tudott volna. Zsigmond most már belátta azt, hogy az olasz politika központja

[1]) R. T. A. X. 488. szám és Predelli i. h. 177. oldal.
[2]) R. T. A. X. 490. szám és Predelli i. h. 178. oldal.

nem Milanóban, hanem Velenczében fekszik és hogy jobban tette volna, ha nem Filippo Mariával, hanem a signoriával lép egyezségre olaszországi útja megkezdése előtt. Ennek a belátásnak eredménye az 1433 őszén Zsigmond és Velencze között megindult tárgyalásokban csakhamar mutatkozott.[1]) E tárgyalások mindjárt kezdetüktől fogva a milanói herczeg ellen irányultak és az 1435 augusztus 31-én kötött szövetség a császár és Velencze között egyesítette e két régi ellenfelet Zsigmond egykori szövetségese Filippo Maria Visconti ellen.

[1]) E tárgyalásokról bővebben szóltam Zsigmond király és a velenczei köztársaság 1433—1435. czímű értekezésemben a Századok 1901. évfolyamában, melyek egy másik, Zsigmond király és a velenczei köztársaság 1435—1437. cz. a Századok 1907. évfolyamában megjelent értekezésemben befejezést nyertek. — János veszprémi püspökről l. Lukcsics József értekezését, Uski János veszprémi püspök, Zsigmond király diplomatája a Századok 1908. évfolyamában.

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 09 19 01 11 020 9